



Biblioteques i Objectius de Desenvolupament Sostenible



Manual
per a treballar
l'Agenda 2030 de
Desenvolupament
Sostenible
en les biblioteques
municipals.

Activitats i bones pràctiques.
2^a Edició

Biblioteques i Objectius de Desenvolupament Sostenible

Manual per a treballar
l'Agenda 2030
de Desenvolupament Sostenible
en les biblioteques municipals.

Activitats i bones pràctiques.
2^a Edició.



amb la financiació de



Coordinador: Francesco Filippi.
Actualització de continguts: Laura Muñoz
© d'aquesta edició: Fundació MUSOL.
Any de publicació: 2020
Maquetació i impressió: DE producció gràfica · 654897317
Depósito legal: V-2879-2020
ISBN: 978-84-09-25555-9
Fotos: Aldo Pavan, Manuel Molines, Benito Pajares i arxiu fotogràfic de MUSOL.



Reconeixement
CC BY

Esta licencia permite a otros distribuir, mezclar, ajustar y construir a partir de su obra, incluso con fines comerciales, siempre que sea reconocida la autoría de la creación original.

Aquesta publicació ha sigut realitzada amb el suport financer de la Generalitat Valenciana i l'Ajuntament de València amb càrrec al projecte "Biblioteques Sostenibles: Introducció de l'Agenda 2030 i els ODS en els serveis bibliotecaris municipals de la Comunitat Valenciana , Fase 2" El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva de la Fundació MUSOL i no reflecteix necessàriament l'opinió de la Generalitat Valenciana ni de l'Ajuntament de València.

Llenguatge no sexista: L'ús d'un llenguatge que no discrimine ni marque diferències entre homes i dones, és una de les preocupacions de MUSOL. Amb la finalitat d'evitar la sobrecàrrega gràfica que suposaria utilitzar en espanyol o per a marcar l'existència de tots dos sexes, s'han utilitzat termes genèrics (per exemple, la persona interessada en lloc de l'interessat/da). En els casos en què s'ha emprat el masculí genèric clàssic, tots els esments en tal gènere representen sempre a homes i dones.

ÍNDIX

	Pág.
Introducció.	5
1. L'educació per al desenvolupament, l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible i els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS).	8
1.1. L'educació per al desenvolupament.	9
1.1.1. L'evolució històrica de l'educació per al desenvolupament.	11
1.1.2. Lineaments metodològics i continguts de l'educació per al desenvolupament.	18
1.2. L'Agenda 2030 desenvolupament sostenible i els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS).	22
1.2.1. Els antecedents: Com s'ha arribat a l'Agenda 2030 de Desenvolupament Sostenible?	22
1.2.2. Una nova agenda per a tots i totes: l'Agenda 2030 de Desenvolupament Sostenible i els Objectius de Desenvolupament Sostenible.	24
1.2.3. El caràcter universal i inclusiu de l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible.	51
1.2.4. La importància del medi ambient, en particular del canvi climàtic, en els ODS.	52
1.2.5. Els Objectius de Desenvolupament Sostenible i els Drets Humans.	55
2. Per què treballar l'Agenda 2030 de Desenvolupament Sostenible en les biblioteques?	63
3. El compromís del moviment bibliotecari internacional amb l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible.	69
4. El repte: alinear les polítiques a l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible.	73
4.1. Un full de ruta per a alinear les polítiques municipals de biblioteques d'acord a l'agenda 2030 de desenvolupament sostenible.	74
5. Com integrar els Objectius de Desenvolupament Sostenible en les biblioteques: idees i pràctiques.	85
5.1. Activitats dirigides al públic adult: vincular la biblioteca al seu entorn des del prisma de la sostenibilitat i els drets humans.	87
5.1.1. Els clubs de lectura "sostenibles".	87
5.1.1.1. Les nostres experiències	94
5.1.2. Els llibres humans: no jutges un llibre per la seua portada.	100
5.1.2.1. Les nostres experiències	104
5.1.3. Els GPS literaris sostenibles.	111
5.1.3.1. Les nostres experiències	118
5.2. Activitats dirigides al públic jove: captar les persones usuàries joves fent ús les noves tecnologies de la comunicació i informació.	119
5.2.1. Els Objectius de Desenvolupament Sostenible en la robòtica educativa i el disseny i l'a impressió 3D.	120
5.2.1.1. Les nostres experiències	123
5.2.2. Booktubers sostenibles.	128
5.2.2.1. Les nostres experiències	132
5.3. Activitats dirigides al públic infantil: els ODS a través d'activitats tradicionals i innovadores.	135
5.3.1. Contacontes i activitats de foment de la lectura.	136
5.3.2. La programació informàtica i altres activitats relacionades amb les noves tecnologies de la informació i comunicació per a públic infantil.	140
5.4. Altres idees innovadores per a abordar els objectius de desenvolupament sostenible des de les biblioteques públiques.	154
5.4.1. La lectura fàcil.	154
5.4.2. Marcadors de llibres sostenibles.	156
5.4.3. Llistes de distribució per al personal de l'Administració.	156
5.4.4. Segona pantalla.	156
5.5. Catàlegs de bones pràctiques.	149
Bibliografia.	185



INTRODUCCIÓ

La **Fundació MUSOL** col·labora des de 1998 amb els ens locals i regionals a Europa, Espanya, Àfrica i Amèrica Llatina, promovent el seu compromís i actuació a favor del desenvolupament sostenible.

L'aprovació en 2015 de l'**Agenda 2030 de Desenvolupament Sostenible** per part de l'**Organització de les Nacions Unides** suposa un gran desafiament per a les institucions locals, autonòmiques i estatals, així com per a les organitzacions de la societat civil i les empreses. Els ciutadans i les ciutadanes tenen el dret d'exigir el seu compliment a tot el món, ja que aquesta agenda és comuna per a tots els països, tant per als més rics com els més pobres. Si analitzem els **17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS)**, les 169 metes i els indicadors definits per l'Agenda 2030 de Desenvolupament Sostenible, resulta clar que a Espanya (i en els països descentralitzats) gran part del treball necessari per a complir l'Agenda s'ha de fer en les **Comunitats Autònomes** i en els **Ajuntaments**, en ser les institucions que tenen les competències per a actuar en molts dels àmbits interessats pels ODS.

L'àmbit local i autonòmic és l'esfera d'intervenció tradicional de la Fundació MUSOL i l'experiència acumulada en cooperació internacional per al desenvolupament sostenible i en educació per a la ciutadania global permeten a la Fundació emprendre el repte de l'Agenda 2030 amb un gran bagatge d'experiències i amb un consolidat i ampli capital social.

D'acord a la llarga experiència de MUSOL de col·laboració amb diferents serveis dels ajuntaments i tenint en compte el compromís amb l'Agenda 2030 de Desenvolupament Sostenible reiterat per les organitzacions europees i globals representatives del moviment bibliotecari, les biblioteques, en particular les biblioteques públiques municipals, són un actor clau per a aconseguir els Objectius de Desenvolupament Sostenible. Els serveis bibliotecaris compten amb una presència en el territori molt articulada i consolidada i un gran nombre de persones freqüenten aquests centres ja no solament per a demanar llibres en préstec sinó també per a gaudir d'un ampli ventall de serveis i esdeveniments. El personal de les biblioteques, en general molt format, motivat i compromès amb el rol cultural i social que tenen en els barris i en els pobles, ha aconseguit mantenir les biblioteques al dia, introduint activitats i serveis coherents amb els avanços tecnològics, així com amb les noves demandes de les persones usuàries d'aquests centres. En definitiva, les biblioteques són un sector dinàmic i molt connectat al seu entorn local i global.

Les biblioteques faciliten l'accés a la informació, a la cultura i a la formació, contribuint a mitigar la desigualtat determinada per les diferències d'ingressos i permetent a totes les persones, inclusivament a les quals compten amb menys recursos, d'informar-se, llegir, estudiar així com accedir a altres serveis essencials per a la seua formació (accés a internet, cursos, etc.). En aquest sentit, les biblioteques tenen un rol fonamental per a aconseguir en el nostre entorn més immediat diversos Objectius de Desenvolupament Sostenibles fixats per l'Agenda 2030 i assegurar l'exercici de diversos drets humans, com el dret a l'accés a la informació i a l'educació. Al

mateix temps, les biblioteques acosten les persones a problemàtiques globals, faciliten la comprensió dels fenòmens complexos de la globalització, de la desigualtat, dels conflictes i d'altres factors les conseqüències dels quals afecten a les persones en el seu dia a dia (per exemple, el terrorisme o l'auge del discurs de l'odi i del racisme). En aquest sentit, les biblioteques juguen un paper imprescindible en la difusió de l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible i en la lectura i anàlisi de la realitat local i global a través del prisma de la sostenibilitat i dels drets humans. En definitiva, la implicació de les biblioteques és essencial perquè l'Agenda 2030 siga assumida com a agenda comuna per totes les persones, així com per a aconseguir els Objectius de Desenvolupament Sostenible tant en l'entorn més immediat com a nivell global.

Aquest text es dirigeix a les persones responsables de les biblioteques, en particular de les biblioteques públiques municipals, així com al personal que treballa en elles o que col·labora de forma voluntària o ocasional en la seua programació d'activitats. En resum, ens dirigim a càrrecs polítics responsables de les polítiques bibliotecàries, a bibliotecaris i bibliotecàries, voluntaris i voluntàries de biblioteques, així com a dinamitzadors i dinamitzadores de clubs de lectura, contacontes i altres col·laboradors i col·laboradores de les biblioteques. Si bé, per l'especialització municipalista de MUSOL, aquesta publicació està dirigida principalment a les biblioteques municipals, els seus continguts poden ser fàcilment traslladats a biblioteques depenents d'altres institucions públiques i privades.

Confiem que aquest manual siga una eina útil per a incorporar les biblioteques a l'Agenda 2030, conscients que l'assoliment d'Objectius de Desenvolupament Sostenible serà possible solament si totes les institucions, organitzacions i empreses s'involucren i convençudes que els enormes reptes econòmics, socials i mediambientals actuals, locals i globals, troben una resposta vàlida en el consens mundial sobre el desenvolupament sostenible i els drets humans, escenificat amb l'aprovació unànime de l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible a Nova York en 2015.





1. L'EDUCACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT, L'AGENDA 2030 DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE I ELS OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE (ODS).

Per a abordar l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible i els Objectius de Desenvolupament Sostenible en les biblioteques és essencial emmarcar aquests continguts en el context de l'**educació per al desenvolupament** així com explicar l'origen de l'**Agenda 2030** en el marc de l'articulat sistema d'agendes internacionals de desenvolupament.

En primer lloc, els continguts i les activitats incloses en aquesta publicació s'emmarquen en l'educació per al desenvolupament. Es tracta d'un sector de la cooperació internacional per al desenvolupament que ha viscut una evolució en els seus continguts i metodologies i que aconseguix les accions de sensibilització sobre temes relacionats amb el desenvolupament sostenible, tal com les exposicions fotogràfiques i les campanyes; les accions de formació i educació, tal com les xarrades i els cursos; les iniciatives per a implicar les persones en la promoció del desenvolupament sostenible, tal com l'adopció d'hàbits de consum coherents amb el desenvolupament sostenible o la incidència política amb recollides de signatura etc. per a influenciar els prenedors de decisions. En el primer apartat d'aquest capítol abordem de forma molt resumida l'evolució i la descripció de l'educació per al desenvolupament.

En segon lloc, abordar l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible sense conèixer el seu origen i els antecedents que van portar a la seua adopció unànime per l'Organització de les Nacions Unides en 2015, no permetria comprendre l'abast i la rellevància d'aquesta agenda. Per açò, en el segon apartat d'aquest capítol abordarem de forma molt resumida com es va gestar l'Agenda 2030 i descriurem els seus continguts i la seua estreta relació amb la declaració universal dels drets humans, referència imprescindible de tota agenda de desenvolupament. Descriurem els 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible previstos per l'Agenda 2030 i les seues 169 metes, així com farem referència als indicadors i a les principals novetats introduïdes per l'Agenda 2030 respecte a les agendes anteriors, en particular respecte a l'Agenda de desenvolupament del mil.lenni que va ser aprovada en 2000 i que va acabar en 2015.

Els apartats d'aquest capítol es basen essencialment en el manual de MUSOL "Integració de l'educació per al desenvolupament en l'educació per a adults dels municipis espanyols". La primera edició va ser publicada en 2015 (Ruiz Sanjuan et al., 2015) i el manual va ser actualitzat en 2017 (Ruiz Sanjuan et al., 2017), integrant, entre altres elements, l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible. Per a una introducció completa a l'educació per al desenvolupament recomanem llegir dit manual, disponible en la pàgina web de MUSOL (www.musol.org) en l'apartat de publicacions.

1.1. L'EDUCACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT.

Tal com hem esmentat, els continguts d'aquest apartat es basen en el manual "Integració de l'educació per al desenvolupament en l'educació per a adults dels municipis espanyols", publicat per MUSOL en 2015 (Ruiz Sanjuan, 2015) i actualitzat en 2017 (Ruiz Sanjuan 2017).

L'educació és un dret humà plasmat en la Declaració Universal dels Drets Humans del 1948. En la Declaració Universal dels Drets Humans del 1948 s'afirma (paràgraf 2, article 26):

"L'educació tindrà per objecte el ple desenvolupament de la personalitat humana i l'enfortiment del respecte als drets humans i a les llibertats fonamentals; afavorirà la comprensió, la tolerància i l'amistat entre totes les nacions i tots els grups ètnics o religiosos; i promourà el desenvolupament de les activitats de les Nacions Unides per al manteniment de la pau."

L'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO), organisme de les Nacions Unides creat en 1945, va desenvolupar els aspectes de l'educació dirigits "a la comprensió i la tolerància" establits per la Declaració Universal dels Drets Humans. En 1974, la UNESCO va aprovar la Recomanació sobre l'Educació per a la Comprensió, la Cooperació i la Pau Internacional i l'Educació relativa als Drets Humans i les Llibertats Fonamentals. En ella es reconeix explícitament per primera vegada l'Educació per al Desenvolupament, en instar a Estats i organitzacions de l'àmbit educatiu a considerar l'educació com un mitjà per a contribuir a solucionar

"els problemes fonamentals que condicionen la supervivència i el benestar de la humanitat —desigualtat, injustícia, relacions internacionals basades en l'ús de la força— i cap a mesures de cooperació internacional que puguin facilitar la seua solució."

Posteriorment, els Estats van traslladar a les seues lleis i a les seues polítiques públiques les orientacions de la UNESCO quant a educació per al desenvolupament. La Llei Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament (LCID) de 1998 presenta l'educació per al desenvolupament com un instrument de la cooperació al desenvolupament, quedant definida així en l'article 13:

“S’entén per educació per al desenvolupament i sensibilització social el conjunt d’accions que desenvolupen les Administracions públiques, directament o en col.laboració amb les organitzacions no governamentals per al desenvolupament, per a promoure activitats que afavorisquen una millor percepció de la societat cap als problemes que afecten als països en desenvolupament i que estimulen la solidaritat i cooperació actives amb els mateixos, per la via de campanyes de divulgació, serveis d’informació, programes formatius, suport a les iniciatives en favor d’un comerç just i consum responsable respecte dels productes procedents dels països en desenvolupament.”

L’educació per al desenvolupament és un concepte dinàmic, no lliure de certa complexitat derivada de la multiplicitat de dimensions que abasta com a procés educatiu (Ruiz Sanjuan et al., 2015, 11). En síntesi, segons proposa Alejandra Boni (2005), podem afirmar que l’educació per al desenvolupament és:

UNA EDUCACIÓ GLOBAL.

Des d’una perspectiva interdisciplinària, intenta **relacionar el local amb el global** ressaltant el caràcter interdependent d’ambdues dimensions. És una educació que insisteix en les interconnexions entre passat, present i futur. Es pretén, així, augmentar el coneixement sobre la realitat del Sud i la realitat del Nord, facilitant el que les persones puguin conèixer les forces econòmiques, socials i polítiques que expliquen i provoquen l’existència de la pobresa, la desigualtat, l’opressió i condicionen les nostres vides com a individus pertanyents a qualsevol cultura del planeta. D’aquesta manera, es promou la comprensió global, la formació de la persona, i el compromís en l’acció participativa (**pensar globalment, actuar localment**).

UNA EDUCACIÓ INTEGRAL.

Forma en coneixements, **habilitats, valors i actituds**. Les seues pràctiques pedagògiques són participatives i experiencials, [...] fomenten habilitats cooperatives i promouen pràctiques veritablement democràtiques. És una educació que condueix a la ciutadania políticament alerta en el local i en el global.

UNA EDUCACIÓ BASADA EN MOSTRAR ELS PROBLEMES I LES SEUS CAUSES.

Exposa els interessos, contradiccions i conflictes dels discursos econòmics, socials, científics, polítics, culturals i ètics relacionats amb el desenvolupament. Sobre la base de **l’anàlisi dels nexes causa-efecte dels fenòmens socials globals**, fonamenta i cerca el compromís i l’acció per a afavorir el desenvolupament humà sostenible des de la dimensió individual, local i internacional.

UNA EDUCACIÓ EN VALORS.

Pren els **valors morals presents en la Declaració Universal dels Drets Humans** com a horitzó axiològic. Està basada en la raó dialògica, el respecte i l'acceptació de la diferència, el principi de alteritat i el **desenvolupament humà sostenible**. Mitjançant aquest procés educatiu es desenvolupen valors, actituds i destreses que incrementen l'autoestima de les persones, i les capacita per a ser més responsables dels seus actes; afavoreix la creació d'una ciutadania èticament solidària, conscient que les seues decisions afecten a les seues pròpies vides i també a les dels altres (Ruiz Sanjuán et al., 2015, 13).

1.1.1. L' EVOLUCIÓ HISTÒRICA DE L'EDUCACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT.

L'educació per al desenvolupament ha evolucionat molt, paral·lelament a l'evolució del concepte de desenvolupament i de la cooperació, a la qual està estretament vinculada des dels seus inicis. Tal com resumeixen eficaçment Ruiz Sanjuán et al. (2015) podem distingir cinc generacions d'educació per al desenvolupament, d'acord a l'evolució observada en els seus enfocaments, continguts i pràctiques, sent conscients que es tracta d'un exercici de simplificació i generalització històrica, ja que cada generació no és un compartiment estanc, sinó que respon a diferents visions i sensibilitats referent al concepte de desenvolupament, per la qual cosa les velles estratègies perviuen avui al costat de les aportacions més recents.



PRIMERA GENERACIÓ. MODEL CARITATIU-ASSISTENCIAL.

Vinculada al corrent confessional, aquesta generació sorgeix en els anys cinquanta, quan els problemes del desenvolupament i la bretxa Nord-Sud eren temes aliens en les relacions internacionals i en l'interès del públic. **Amb un plantejament assistencial**, se centrava en l'**enviament d'ajuda humanitària, aliments i personal** de les organitzacions no governamentals a l'anomenat "Tercer Món". No es realitzava educació per al desenvolupament pròpiament dita, però sí es van desenvolupar les primeres activitats de sensibilització social i recaptació de fons per a dur a terme accions en els països del Sud, la qual cosa va assegurar el precedent de l'ED.

Moltes de les accions i estratègies pròpies d'aquesta primera generació segueixen vigents avui: diverses organitzacions mantenen l'enfocament assistencial, prevalent l'obtenció de recursos i la notorietat, i oblidant, a vegades la responsabilitat educativa en les seues aparicions en els mitjans. Entre les seues eines destaquen els apadrinaments, el màrqueting amb causes solidàries i la solidaritat *espectacularitzada*, el màxim exponent de la qual són els coneguts com a "tele maratons". Aquestes iniciatives aconseguixen audiència i recapten fons, però no tenen un impacte educatiu efectiu en el públic.

En general, és un model que apel·la a la compassió, utilitza imatges catastrofistes, **mostrant els efectes de la pobresa i cercant una resposta immediata, destinada fonamentalment a les activitats de recaptació de fons**, mentre que l'objectiu d'educar passa a tindre importància secundària. És una sensibilització que mostra la notícia (desastre, fam, etc.) però sense mostrar les seues causes.

Aquest tipus d'activitats presenten un greu inconvenient: no solament mostra als països receptors de donacions com a meres víctimes, sinó que tranquil·litza la consciència del donant a través d'una simple acció que no compromet la seua forma de vida.

SEGONA GENERACIÓ. MODEL "DESENVOLUPISTA."

En els anys seixanta apareix el tema del subdesenvolupament en l'agenda internacional i en l'interès públic com el problema del "Tercer Món". El canvi de mentalitat es nota en organismes multilaterals, ONGD i governs, per la qual cosa sorgeix en aquesta dècada l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD)¹. Així, l'educació per al desenvolupament apareix de la mà dels postulats "desenvolupistes", que presenten el desenvolupament com la fi i el mitjà dels nous estats poscoloniais.

L'educació per al desenvolupament se centra en aquests anys en la sensibilització de la ciutadania del Nord sobre la situació de les poblacions del Sud, posant en marxa activitats informatives sobre els projectes duts a terme pels agents de la cooperació al desenvolupament i els esforços de les comunitats per a progressar per si mateixes. La recaptació de fons segueix sent

¹ El Comitè d'Ajuda al Desenvolupament (CAD) de l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) va adoptar en 1971 la definició d'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD) més acceptada fins avui: "Els fluxos de recursos que les agències oficials, inclosos els governs estatals i locals, o les seues agències executives, destinen als països en desenvolupament i les institucions multilaterals". Aquests fluxos de diners públics, a més, "han de dedicar-se a la promoció del desenvolupament econòmic i el benestar social d'un país en vies de desenvolupament".

un objectiu important, però ara la fi no justifica els mitjans: s'informa sobre el context en el qual s'actua i sobre els i les beneficiàries. **El discurs es distancia del assistencialisme i s'insisteix en la idea de "cooperació"**, entesa com a activitat mitjançant la qual "s'ajuda a les persones que volen ajudar-se a si mateixos", però sense qüestionar el model de desenvolupament dominant ni identificar obstacles estructurals de caràcter transnacional.

Segons l'enfocament "desenvolupista", **els països en vies de desenvolupament aconseguiran el grau de benestar adequat seguint el camí dels països industrialitzats**. Al no incidir en les causes estructurals de la pobresa, aquest enfocament permet eludir la responsabilitat del Nord. En aquesta línia, els missatges d'educació per al desenvolupament presenten els projectes fora del seu context, transmetent la idea implícita que el desenvolupament s'aconseguirà realitzant més i millors projectes a nivell "micro", al marge d'altres factors globals o "macro". Aquests arguments acaben justificant indirectament que l'educació per al desenvolupament segueix centrada en les campanyes de petició de fons.

TERCERA GENERACIÓ. MODEL CRÍTIC Y SOLIDARI.

En els anys setanta apareixen **enfocaments més crítics** al costat d'una creixent presa de consciència sobre la responsabilitat històrica del Nord i un paper més activista dels països del Sud en l'àmbit internacional. En aquest marc apareix un nou paradigma que **denúncia la creixent interdependència global**: per al desenvolupament d'uns quants és necessari el subdesenvolupament d'uns altres. En eixa època, augmenta l'interès que presta l'agenda internacional a les qüestions del desenvolupament, sobretot les relacionades amb la satisfacció de les necessitats bàsiques; sorgeixen moviments socials que donen suport als moviments d'alliberament nacional; i es demanda un *nou ordre econòmic internacional*.

És un nou context per a l'educació al desenvolupament, **que passa d'un enfocament assistencial a un altre estructuralista**, que cerca les causes del subdesenvolupament i la pobresa, analitza les relacions Nord-Sud i critica les polítiques de desenvolupament vigents. Tracta de conscienciar sobre problemes globals (el creixement demogràfic, la deterioració mediambiental, etc.) i posa en relleu la interdependència global. Es qüestiona la imposició dels models de desenvolupament occidentals i s'insisteix en la necessitat de l'acció nacional i internacional per a modificar el statu quo.

D'aquesta forma, basant-se en els principis de la solidaritat, l'equitat i la justícia, aquesta generació **respon a les lluites polítiques del Sud**, cercant un desenvolupament dels països més desfavorits sense les pressions dels països rics. Es realitzen fonamentalment campanyes de denúncia i de suport a moviments socials i revolucionaris a mitjà i llarg termini.

Aquests canvis comporten un augment de les iniciatives dels diferents actors de la cooperació internacional al desenvolupament, que assumeixen la necessitat d'obrir els currículums escolars als "problemes mundials", per a **reflectir en el sistema educatiu les qüestions del desenvolupament** i incorporar les propostes crítiques, solidàries i emancipadores dels corrents de renovació pedagògica, els moviments socials emergents i els nous enfocaments del desenvolupament.

QUARTA GENERACIÓ. MODEL DEL DESENVOLUPAMENT HUMÀ I SOSTENIBLE.

La dècada dels anys vuitanta és l'anomenada "dècada perduda"; s'inicia amb la crisi del deute i els programes d'ajust estructural i acaba amb la finalitat del bipolarisme. En aquests anys, en els països empobrits es deixa de somiar amb la idea del desenvolupament per a lluitar senzillament per la supervivència econòmica i fer front als alts costos socials que han tingut els programes d'ajust estructural. A Europa sorgeix un important moviment pacifista que impulsa l'Educació per a la Pau, sorgida en la dècada anterior, aportant importants aspectes a l'educació per al desenvolupament.

La dècada dels anys noranta suposa la fi de la guerra freda i el naixement d'un nou ordre internacional. **La visió del desenvolupament se centra en l'ésser humà**, passant de limitar-se als aspectes polítics, socials i econòmics del subdesenvolupament a introduir nous temes: conflictes armats, drets humans, immigració, gènere, racisme, medi ambient i desenvolupament sostenible, etc., que es configuren com els principals temes de l'educació para al desenvolupament en els anys noranta. Sota aquesta nova visió, les Nacions Unides proposen en 1990 la noció de "**desenvolupament humà**", una nova forma d'entendre el desenvolupament que se centra en els efectes reals que aquest té en la vida de les persones en lloc de limitar-se als indicadors econòmics tradicionals.

L'educació per al desenvolupament convergeix amb altres "Educacions per a" i passa a ser considerada una fi en si mateixa, que ha de promoure la comprensió dels problemes Nord-Sud i ser capaç d'influir en les decisions de la vida quotidiana. Segons aquesta nova visió, **el canvi**



global depèn tant del Sud com del Nord, en una perspectiva de “coresponsabilitat”. Els actors de l'educació per al desenvolupament comencen a utilitzar les campanyes massives paral·lelament a línies de recerca i publicació com a eines de l'educació per al desenvolupament.

CINQUENA GENERACIÓ. MODEL DE LA CIUTADANÍA GLOBAL.

A la fi dels anys noranta es pren consciència que el problema del Tercer Món no és un problema aïllat. La crisi de l'estat de benestar obri pas a un procés accelerat de **globalització i privatització de l'economia mundial** que afecta a tot el planeta. D'altra banda, la debilitació de l'Estat nació –que posa en perill la democràcia representativa– i dels naixents règims democràtics exigeix cercar nous marcs de governabilitat global.

En aquest context, l'educació per al desenvolupament es dota de nous continguts, la qual cosa facilita la comprensió crítica del model de globalització i reafirma el vincle entre el desenvolupament, la justícia i l'equitat. D'aquesta forma, aquesta última generació apel·la a la **responsabilitat global** (o **coresponsabilitat**) i a la **igualtat de drets** entre tots els éssers humans; posa de manifest la **interdependència Nord-Sud**, promovent una consciència de la ciutadania orientada a la implicació i a **l'acció local i global**; i impulsa estratègicament l'enfocament de **“gènere en desenvolupament”** per a contribuir a la superació de les desigualtats i injustícies per raons de gènere.

Conseqüentment amb l'exposat, el nou paradigma de l'educació per al desenvolupament considera que els desafiaments plantejats pel procés de globalització s'han d'enfrontar des de la promoció d'una **consciència de ciutadania global**, és a dir, analitzant críticament els fenòmens globals des de la perspectiva de la justícia i l'equitat, per a posteriorment promoure pautes de **participació i acció ciutadana enfront de les dinàmiques globals generadores de pobresa i desigualtat**. En aquest sentit, cada ciutadà/a, onsevol que visca, forma part de la societat global i necessita saber que és responsable, juntament amb els seus conciutadans/es, en la lluita contra la pobresa i l'exclusió, que és l'arrel de qualsevol tipus de desigualtat i injustícia.

En el context de la globalització, l'enfocament de ciutadania global pretén substituir la parcialitat de l'enfocament geogràfic Nord/Sud, que tendeix a tallar l'anàlisi real de la situació mundial. En realitat, no és el “Sud” com a tal el que està exclòs, sinó que són les classes populars del “Sud”, a més d'un segment creixent de la població del “Nord”, les que són les víctimes de l'exclusió.

Aquesta visió va prenent cos en els fòrums socials mundials. Els avanços de l'educació per al desenvolupament queden patents en aquests fòrums i declaracions, en els quals es va reafirmant la idea que **les organitzacions socials del Nord i les del Sud han de coordinar-se**, a través de xarxes nacionals i internacionals, per a aconseguir uns objectius comuns. Així, les organitzacions del Nord s'han de centrar en la incidència política per al canvi de les polítiques dels països desenvolupats cap als països del Sud, amb enfocament de llarg termini; i les organitzacions del Sud s'han d'enfocar en la mobilització i l'apoderament dels grups més pobres i vulnerables.

Ja que aquest text s'emmarca en l'educació per al desenvolupament de cinquena generació, val la pena descriure els trets essencials d'aquesta:

En síntesi, alguns trets rellevants que estan en la base de l'educació per al desenvolupament de 5ª generació són:

La **persona en el centre de l'acció educativa** i com a protagonista dels processos d'ensenyament-aprenentatge. No solament per a contribuir a la seua formació personal sinó per a capacitar-la en l'acció col·lectiva.

La **interculturalitat com a proposta de convivència** però, sobretot, com marc d'aprenentatge i canvi cultural.

La **justícia social, la cooperació, l'equitat i els drets humans** com a valor per a una nova ètica social.

Concenciar, tal y como plantejava el pedagog Paulo Freire, com a eina *emancipadora*, com a procés que permet prendre consciència de la realitat i de les capacitats individuals i col·lectives per actuar sobre la mateixa.

La **implicació política** de la societat per a convertir a cada ciutadà en protagonista de la transformació social cap a una societat més justa.

La **ciutadania global** com a concepte fonamental per a acollir les demandes i les necessitats més apressants de les societats actuals, en el convenciment que l'educació ha de ser capaç d'incloure una dimensió global, mundialista, com a instrument per a capacitar a les persones a desembolicar-se en un mitjà polític i social afectat per la interrelació de fenòmens amb orígens diversos i amb explicacions complexes.

UNA SISENA GENERACIÓ D'EDUCACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT?

En els últims anys s'ha començat a parlar d'educació per al desenvolupament de sisena generació. Si bé el concepte no està encara consolidat en les recerques i en la producció teòrica en matèria, és important fer referència a açò perquè arreplega importants elements de l'evolució del context global del punt de vista social, polític i econòmic i pot marcar les tendències futures en l'educació per al desenvolupament, incorporant aspectes metodològics fruit de la innovació en àmbit educatiu.

Tal com sol passar amb els nous conceptes, encara lluny d'una definició unànime i consolidada, diversos autors han atribuït característiques diverses a la sisena generació de l'educació per al desenvolupament, si be convergents quant al caràcter innovador del punt de vista metodològic, a l'enfocament crític pel que fa al concepte de desenvolupament i coherents amb la creixent integració global.

Segons García-Rincón de Castro (2016), en un poc més d'una dècada, hi ha hagut una autèntica revolució dels mètodes i tècniques educatives amb la introducció progressiva tant de l'educació formal com en la no formal de les intel·ligències múltiples, l'aprenentatge per a la comprensió, el visual thinking o pensament visible, l'aprenentatge cooperatiu, el PBL (Problem Based Learning), l'aprenentatge per Eines per a construir la Identitat Cosmopolita i projectes, la PNL (Programació Neuro-Lingüística), les rutines de pensament, l'aprenentatge experiencial (cicle de Kolb), el model europeu de Competències Clau Educatives, etc. Segons aquest autor l'educació per al desenvolupament de sisena generació pot ser denominada de l'Educació de la Identitat Cosmopolita i Global, posant encara més èmfasi en la realitat global molt integrada que les persones pensen i actuen, superant la dicotomia clàssica "Pensar global, actuar local" i passant de l'exercici de la ciutadania global, propi de la cinquena generació, a la identitat cosmopolita i global. García-Rincón de Castro (2016, 3) resumeix en el següent quadre les principals característiques de l'educació per al desenvolupament de sisena generació o Educació de la Identitat Cosmopolita i Global:

Cronologia	Model EpD	Enfoc EpD	Objectius EpD
2010	Educació de la identitat Cosmopolita i global.	<ul style="list-style-type: none"> -Educació competencial, l' EpD com a competència clau en l'ensenyament mitjà. -Integració de l'EpD en el currículum escolar. -Era de la neurociència i les intel·ligències múltiples. -Avanços en innovació educativa i noves metodologies. -Interdependència global:en el polític, social, cultural, tecnològic i econòmic. -tornada de l'existencialisme i l'espiritualitat després de la reflexió del posmodernisme i la crisi global. -Incorporació i acceptació progressiva de la intel·ligència emocional, la PNL (programació Neurolingüística), el coaching, el focusing i les rutines de pensament, als processos educatius. -Diàleg interreligiós i accent social de l'església en l'era del Papa Francisco. 	<ul style="list-style-type: none"> -Educar la identitat cosmopolita i global. -Educar des de la biografia personal: xicoteta història en la gran història. -Educar per a SER. -Educació integral i holística. -Vocació personal i realitzativa vinculada a la ciutadania cosmopolita i global.

Figura 1: resum de les principals característiques de l'educació per al desenvolupament de sisena generació (font: García-Rincón de Castro, 2016, 3).

Els lineaments de la sisena generació són d'extrem interès, en particular en la integració de les innovacions en matèria educativa que acaben plasmant una nova manera de fer Educació per al desenvolupament.

Altres autors han posat l'accent en la crítica al concepte de desenvolupament i per tant a la necessitat d'enfocar l'educació per al desenvolupament de sisena generació com a "Educació per al post-desenvolupament" Ufanós Ratlla, J. (2009, 60). D'acord a Ufanós Ratlla, J. (2009, 59),

Malgrat el seu nou rostre "humà i sostenible", en el nom de desenvolupament se segueix legitimant la integració de tots els països al mercat mundial i a la uniformització sociocultural de totes les poblacions a l'estil de vida i a les normes socials occidentals.

Per a aprofundir la visió crítica del concepte de desenvolupament que fonamenta l'argumentació d'Ufanós Ratlla, J. (2009) quant a la sisena generació de l'educació per al desenvolupament o educació per al post-desenvolupament, remetem als autors

que rebutgen el desenvolupament definit sota criteris universalistes i critiquen que, sota el nom de "desenvolupament", les potències occidentals han perpetuat el seu domini durant els últims 50 anys. Aquests autors mantenen que l'ajuda al desenvolupament és un instrument d'alienació i submissió. El post-desenvolupament fa referència, per tant, a la possibilitat de crear diferents discursos que no es troben intervinguts per la construcció del desenvolupament ideada pels països rics, i a la d'elaborar una nova conceptualització de desenvolupament alternativa en funció de les característiques de les diferents regions del món (Cunego, Ruiz Sanjuan, 2014,21).

Entre aquests autors, sense ànim d'exhaustivitat, destaquem Arturo Escobar (Escobar, 2005), Gilbert Rist (Rist, 2002) i Serge Latouche (Latouche, 1993).

1.1.2. LINEAMENTS METODOLÒGICS I CONTINGUTS DE L'EDUCACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT.

Del **punt de vista metodològic**, per a aconseguir els seus propòsits, el procés educatiu en l'educació per al desenvolupament es basa en quatre eixos metodològics que s'empren en etapes successives.

En primer lloc, l'educació per al desenvolupament **informa**. Per a açò resulta fonamental difondre informació relativa a la situació de pobresa i falta de desenvolupament, i sobre els

vincles que s'estableixen entre aquesta situació i l'abundància de recursos en altres parts del planeta.

En segon lloc, **forma** (no es prou amb informar). L'educació per al desenvolupament implica encaminar a l'ésser humà a un procés de reflexió analítica i crítica de la informació que ha rebut. Ha de ser un esforç conscient, sistemàtic i deliberat que porte a una presa de consciència.

En tercer lloc, **consciència**. Aquest procés comporta que les persones assumisquen de forma gradual els seus límits i les seues possibilitats, així com les dels altres. Permet avaluar aquestes situacions amb criteris de justícia i solidaritat, i permet desenvolupar una voluntat de canviar aquestes situacions combatent les injustícies.

Aquesta metodologia holística d'aprenentatge genera, en quart lloc, el compromís individual per la transformació social a través de l'**acció (participació política i mobilització)**. L'educació per al desenvolupament com a procés holístic ha d'incitar i comprometre a les persones a abordar els problemes del desenvolupament, tant a curt com a llarg termini, i influir en la trajectòria de la vida pública. (Ruiz Sanjuán et al., 2015, 13).

L'educació per al desenvolupament promou el desenvolupament educatiu de la persona en tres dimensions de continguts: cognitiu/conceptual, procedimental i actitudinal.²

CONTINGUTS CONCEPTUALS.

Abans de res, és necessari adquirir una estructura conceptual bàsica sobre el desenvolupament des d'un enfocament transversal, que incloga coneixements sobre economia, política, història, dret, antropologia, medi ambient i sociologia, entre uns altres. En aquesta dimensió de l'educació per al desenvolupament es pretén transmetre coneixements d'especial rellevància per a comprendre els reptes del desenvolupament relacionats amb temàtiques tals com, entre unes altres:

- ✓ **Justícia social i equitat:** comprensió de les desigualtats i injustícies dins de les societats i entre elles; coneixement de les necessitats humanes i dels drets humans. El principi de no discriminació, propi dels drets humans, és fonamental per a fomentar la inclusió social i la justícia. En aquesta àrea és especialment rellevant la comprensió de l'enfocament d'equitat de gènere.
- ✓ **Interculturalitat y diversitat:** comprensió de les diversitats que existeixen dins de les societats i com les vides dels altres poden enriquir la nostra; coneixement dels prejudicis cap a la diversitat i com es poden combatre. Entendre i valorar el dret a la diversitat cultural constitueix un element bàsic per al canvi cap a models socials més equitatius i sostenibles.
- ✓ **Globalització i interdependència:** comprensió de les interrelacions entre les dinàmiques econòmiques, polítiques, socials, culturals i mediambientals a nivell mundial.

2. Elaboració pròpia a partir de la classificació presentada en l'Estratègia d'Educació per al Desenvolupament de la Cooperació Espanyola (2007), que ha sigut al seu torn extractada de: Boni, A., i Pérez-Foguet, A. (eds.) (2006). Construir la ciutadania global des de la universitat. Intermón-Oxfam, ISF. Barcelona (Espanya).

- ✓ **Desenvolupament:** comprensió del concepte de desenvolupament, desenvolupament humà i desenvolupament sostenible; coneixement dels diferents components del desenvolupament. evolució històrica del concepte i alternatives proposades; comprensió dels límits de l'actual model de desenvolupament vigent en la nostra societat.
- ✓ **Pau i conflicte:** comprensió dels conflictes passats i dels presents, i de la prevenció i mediació en els conflictes; comprensió de la pau positiva.
- ✓ **Ajuda al desenvolupament:** comprensió dels antecedents històrics de l'ajuda al desenvolupament i de la cooperació internacional, les seues formes i processos, la diversitat d'instruments i els principals arguments polítics, econòmics, socials i culturals que subjauen en el seu ús.
- ✓ **Ciutadania global:** comprensió del significat ètic de la comunitat mundial d'iguals, de la responsabilitat de la ciutadania en el desenvolupament i de les propostes polítiques per a la seua realització.

CONTINGUTS PROCEDIMENTALS.

L'educació per al desenvolupament promou habilitats com:

- Capacitat crítica
- Capacitat analítica
- Empatia

Es caracteritza per ser un procés d'aprenentatge actiu i participatiu; analitzar els diferents aspectes des d'una perspectiva global; i desenvolupar una actitud crítica i analítica que permeti desarticlar arguments, estereotips i imatges inadequades de la problemàtica Sud-Nord, per a posteriorment re-articular argumentacions efectives i integrals que tinguin en compte les interrelacions de les dinàmiques globals.

CONTINGUTS ACTITUDINALS.

L'educació per al desenvolupament promou actituds coherents amb el marc conceptual i cognitiu esmentat anteriorment i relacionat amb la solidaritat, la justícia social i els drets humans, categories essencials per a entendre els processos econòmics, socials, culturals i polítics que regeixen l'ordre mundial i enfrontar-se a ells.

Aquests valors i actituds poden ser l'empatia, la identitat i l'autoestima, el valorar als altres i el respecte a la diversitat, el compromís amb la justícia social i la no discriminació, la igualtat de gènere, la preocupació pel medi ambient i el compromís amb un desenvolupament sostenible.

Es tracta d'entendre que les dimensions cognitives i procedimentals estan intrínsecament vinculades a l'ètica comportamental: els coneixements i els valors no poden examinar-se per separat, i l'anàlisi de la realitat respon a una visió del món determinada. En aquest sentit, l'edu-

cació per al desenvolupament adquireix una dimensió política, en la qual la participació i l'acció individual i social es converteixen en instruments per a aconseguir un desenvolupament humà i sostenible per a tots i totes en el plànol local, nacional i internacional.

En síntesi, l'educació per al desenvolupament es pot entendre com un procés educatiu de formació-reflexió-acció que es produeix a mitjà i llarg termini. Com a resultat d'aquest procés, es desenvolupen en la ciutadania competències (cognitives, procedimentals i actitudinals) que augmenten la conscienciació i el compromís ciutadà: amb els drets humans, la responsabilitat social, l'equitat entre els sexes, el sentiment de pertànyer a un sol món. A través de l'educació per al desenvolupament s'amplia la visió del món i es pren consciència de les disparitats existents entre les diverses condicions de vida dels éssers humans, dels esforços que es realitzen per a superar-les, i de la necessitat de participar en accions democràtiques que influeixen en les condicions socials, polítiques, econòmiques o mediambientals que afecten a la pobresa i al desenvolupament humà i sostenible.



1.2. L'AGENDA 2030 DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE I ELS OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE (ODS).

D'acord a Ruiz Sanjuan et Al. (2017), diversos acords i declaracions internacionals defineixen els grans principis, els principals lineaments metodològics i els objectius de la cooperació i educació per al desenvolupament. Aquests acords i declaracions es gesten en el si d'organitzacions internacionals, entre unes altres l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmics (OCDE) i, en particular, les Nacions Unides. L'organització de les Nacions Unides és la que gaudeix de la legitimitat i representativitat necessàries per a marcar els lineaments de la cooperació i educació per al desenvolupament a nivell global, sobre la base del consens de tots els països.

En aquest manual no aprofundirem els acords i les declaracions internacionals inherents la cooperació i educació per al desenvolupament a nivell global, ja que són continguts necessaris per a les persones que desenvolupen la seua carrera professional o el seu àmbit d'interès en aquest sector específic.

No obstant açò, és imprescindible abordar el principal acord mundial que orienta els esforços de cooperació i educació per al desenvolupament de tots els països, l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible.

Qualsevol activitat d'educació per al desenvolupament hauria de fer referència a aquesta agenda i als Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS). A més, el caràcter universal de l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible, que s'explica més a baix, implica totes les institucions, organitzacions i persones en el difícil procés de compliment dels ODS en l'entorn més immediat, així com en l'entorn global.

1.2.1. ELS ANTECEDENTS: COM S'HA ARRIBAT A L'AGENDA 2030 DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE?

Al setembre de 2000, basada en un decenni de grans conferències i cims de les Nacions Unides, els dirigents del món es van reunir en la Seu de les Nacions Unides a Nova York, per a aprovar la Declaració del Mil.lenni, compromentent als seus països amb una nova aliança mundial per a reduir els nivells d'extrema pobresa i establint una sèrie d'objectius, coneguts com els Objectius de Desenvolupament del Mil.lenni (ODM), que devien complir-se per a l'any 2015.

Els ODM eren 8 i abastaven múltiples aspectes de desenvolupament humà i sostenible.

Cada ODM tenia a més metes que concretaven el que es volia aconseguir. Els ODM eren:

Des d'aleshores, s'han aconseguit millores molt importants en relació amb la consecució dels ODM, entre uns altres:

- La pobresa a nivell mundial ha disminuït.



Figura 2: Els Objectius de Desenvolupament del Mil.lenni (Font: <https://politicacriticadotcom.files.wordpress.com/2013/04/odm.png>). 1. Erradicar la pobresa extrema i la fam. 2 Educació bàsica per a tots. 3. Igualtat d'oportunitats per a l'home i la dona. 4 reduir la mortalitat infantil. 5 millorar la salut en la maternitat. 6 avançar en la lluita contra el VIH i altres enfermetats. 7 Asegurar un medi ambient sa i segur. 8 Aconseguir una societat global per al desenvolupament.

- La xifra de xiquets i xiquetes que assisteixen a l'escola primària és més alta que mai.
- S'ha ampliat en gran manera l'accés a l'aigua potable.
- S'han salvat milions de vides gràcies a les inversions destinades a combatre la malària, la SIDA i la tuberculosi.

No obstant açò, cal destacar que no tots els ODM es van complir, a vegades perquè eren massa ambiciosos, altres vegades perquè la comunitat internacional no va fer els esforços necessaris per a açò. Per exemple, es van registrar avanços insuficients en els ODM relacionats amb la mortalitat materna i neonatal, la malnutrició infantil i la igualtat de gènere.

Malgrat açò, segons l'UNICEF Comitè Español, el balanç dels ODM és positiu: "han sigut un instrument molt vàlid per a unir voluntats, i el fet de tenir objectius mesurables possibilitava saber si s'estava avançant o no, i també et permetien fer incidència política amb els països implicats" (El món, 2015).

Els avanços dels ODM van ser desiguals del punt de vista geogràfic: els països més pobres entre els països en desenvolupament van avançar menys que els altres en l'assoliment dels ODM.

A final de 2015, termini per al compliment dels ODM, estava clar que quedava molt treball per fer i, al mateix temps, que els ODM havien aconseguit per primera vegada aglutinar els esforços dels actors de la cooperació per al desenvolupament al voltant d'objectius compartits, fruit del consens de tots els països. Per açò, en el si de l'Organització de la Nacions Unides es van emprendre abans de 2015 intenses negociacions per a formalitzar un nou marc internacional per a la cooperació i l'educació per al desenvolupament.

1.2.2. UNA NOVA AGENDA PER A TOTS I TOTES: L'AGENDA 2030 DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE I ELS OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE.

Les llargues negociacions entre tots els països del planeta per a crear una nova agenda global de desenvolupament van donar els seus fruits i en 2015 va ser aprovada l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible, una agenda que va ser elaborada amb una àmplia participació ciutadana a nivell global.

Per a la descripció de l'Agenda 2030 ens basem principalment en els continguts de la pàgina web de l'Organització de la Nacions Unides sobre els Objectius de Desenvolupament Sostenible (<http://www.un.org/sustainabledevelopment>), a la qual remetem per a consultar informació detallada.

El "desenvolupament sostenible", en el qual es basa l'Agenda 2030 com indica el títol de la mateixa, s'articula en tres eixos, la sostenibilitat econòmica, la sostenibilitat social i la mediambiental.

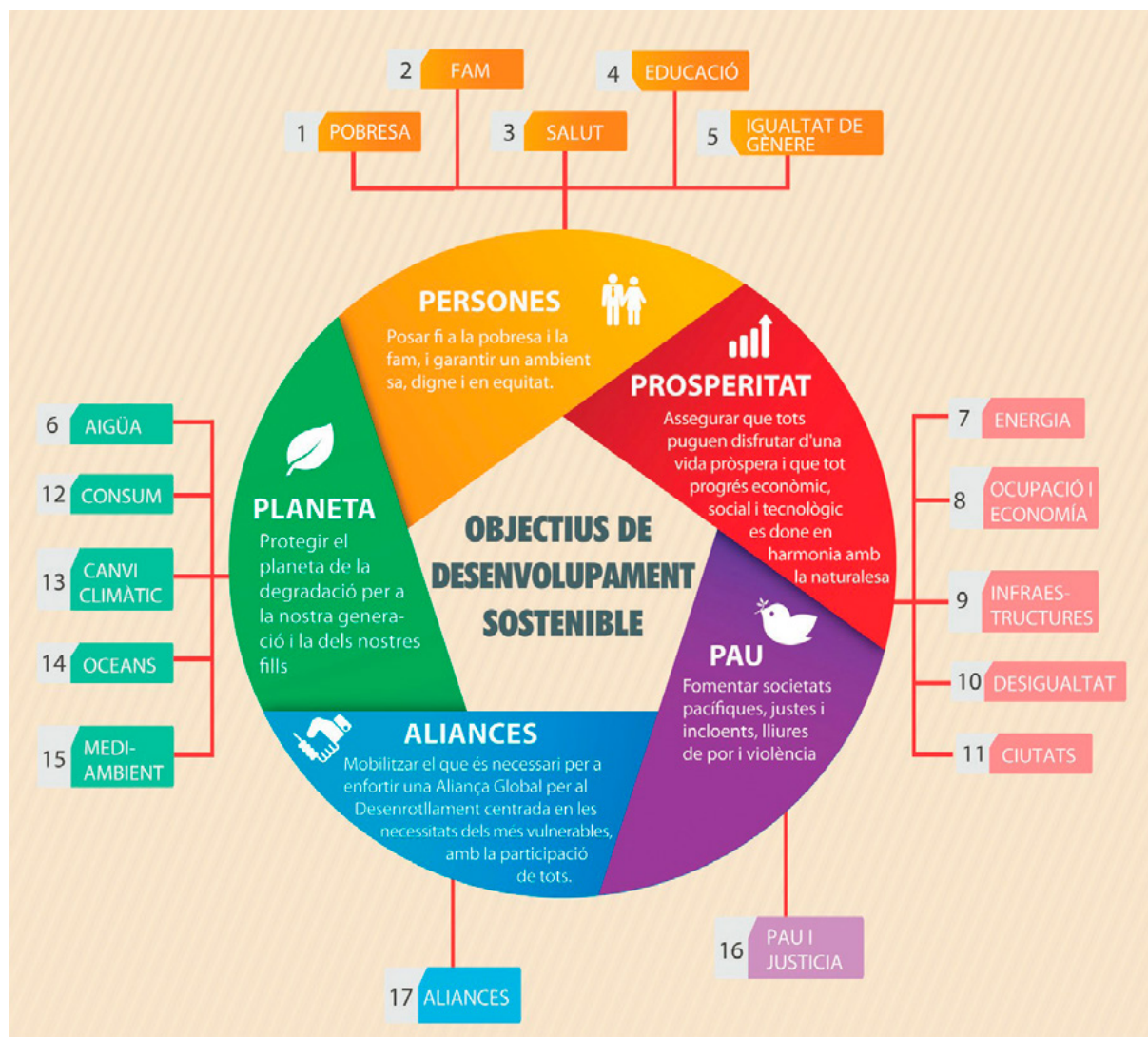


Figura 3: les 5 Ps de l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible

(font: https://www.google.es/search?q=generalitat+valenciana+ods&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjLg_zwrscAhV0fMAKHBR7DC8Q_AUICygC&biw=1745&bih=861#imgrc=sciBjvS5vxM).

No obstant açò, l'Agenda 2030 a partir del concepte de desenvolupament sostenible ha estructurat uns eixos més complexos. Els 5 eixos de l'Agenda 2030 són "planeta, persones, prosperitat, pau i aliances", denominades en anglès les 5 P: Planet, People, Prosperity, Peace, Partnership.



Figura 4: Els Objectius de Desenvolupament Sostenible (Font: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/es/2015/09/la-asamblea-general-adopta-la-agenda-2030-para-el-desarrollo-sostenible/>).

A partir de les 5 Ps, s'han elaborat definit 17 Objectius de desenvolupament sostenible (ODS) i 169 metes, així com indicadors per a mesurar cada ODS.

Els 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) de l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible –aprovada pels dirigents mundials al setembre de 2015 en un cim històric de les Nacions Unides– van entrar en vigor oficialment l'1 de gener de 2016. Amb aquests nous Objectius d'aplicació universal, en el període 2016-2030 els països intensificaran els esforços per a posar fi a la pobresa en totes les seues formes, reduir la desigualtat i lluitar contra el canvi climàtic garantint, al mateix temps, que ningú es quede arrere.

Els 17 ODS y i les seues respectives metes són les següents.

OBJECTIU 1.

POSAR FI A LA POBRESA EN TOTES LES SEUES FORMES A TOT EL MÓN.

1.1 Per a 2030, eradicar la pobresa extrema per a totes les persones en el món, actualment mesurada per un ingrés per persona inferior a 1,25 dòlars dels Estats Units al dia.

1.2 Per a 2030, reduir almenys a la meitat la proporció d'homes, dones, xiquets i xiquetes de totes les edats que viuen en la pobresa en totes les seues dimensions en concert a les definicions nacionals.

1.3 Posar en pràctica a nivell nacional sistemes i mesures apropiades de protecció social per a tots, inclosos nivells mínims, i, per a 2030, aconseguir una àmplia cobertura dels pobres i els vulnerables.

1.4 Per a 2030, garantir que tots els homes i dones, en particular els pobres i els vulnerables, tinguen els mateixos drets als recursos econòmics, així com accés als serveis bàsics, la propietat i el control de les terres i altres béns, l'herència, els recursos naturals, les noves tecnologies apropiades i els serveis financers, inclosa la microfinanciació.

1.5 Per a 2030, fomentar la resiliència dels pobres i les persones que es troben en situacions vulnerables i reduir la seua exposició i vulnerabilitat als fenòmens extrems relacionats amb el clima i altres crisis i desastres econòmics, socials i ambientals.

1.A Garantir una mobilització important de recursos procedents de diverses fonts, fins i tot mitjançant la millora de la cooperació per al desenvolupament, a fi de proporcionar mitjans suficients i previsibles als països en desenvolupament, en particular els països menys avançats, per a posar en pràctica programes i polítiques encaminats a posar fi a la pobresa en totes les seues dimensions.

1.B Crear marcs normatius sòlids en els plànols nacional, regional i internacional, sobre la base d'estratègies de desenvolupament en favor dels pobres que tinguen en compte les qüestions de gènere, a fi de recolzar la inversió accelerada en mesures per a eradicar la pobresa.

OBJECTIU 2.

POSAR FI A LA FAM, ACONSEGUIR LA SEGURETAT ALIMENTÀRIA I LA MILLORA DE LA NUTRICIÓ I PROMOURE L'AGRICULTURA SOSTENIBLE.

2.1 Per a 2030, posar fi a la fam i assegurar l'accés de totes les persones, en particular els pobres i les persones en situacions vulnerables, inclosos els lactants, a una alimentació sana, nutritiva i suficient durant tot l'any.

2.2 Per a 2030, posar fi a totes les formes de malnutrició, fins i tot aconseguint, a tot tardar en 2025, les metes convingudes internacionalment sobre el retard del creixement i l'aprimament dels infants menors de 5 anys, i abordar les necessitats de nutrició de la població adolescent, les dones embarassades i lactants i les persones d'edat.

2.3 Per a 2030, duplicar la productivitat agrícola i els ingressos dels productors d'aliments en xicoteta escala, en particular les dones, els pobles indígenes, els agricultors familiars, els pastors i els pescadors, entre altres coses mitjançant un accés segur i equitatiu a les terres, a altres recursos de producció i matèries primes, coneixements, serveis financers, mercats i oportunitats per a la generació de valor afegit i ocupacions no agrícoles.

2.4 Per a 2030, assegurar la sostenibilitat dels sistemes de producció d'aliments i aplicar pràctiques agrícoles resilients que augmenten la productivitat i la producció, contribuïsquen al manteniment dels ecosistemes, enfortisquen la capacitat d'adaptació al canvi climàtic, els fenòmens meteorològics extrems, les sequeres, les inundacions i altres desastres, i milloren progressivament la qualitat del sòl i la terra.

2.5 Per a 2020, mantenir la diversitat genètica de les llavors, les plantes conreades i els animals de granja i domesticats i les seues espècies silvestres connexes, entre altres coses mitjançant una bona gestió i diversificació dels bancs de llavors i plantes a nivell nacional, regional i internacional, i promoure l'accés als beneficis que es deriven de la utilització dels recursos genètics i els coneixements tradicionals i la seua distribució justa i equitativa, com s'ha convingut internacionalment.

2.A Augmentar les inversions, fins i tot mitjançant una major cooperació internacional, en la infraestructura rural, la recerca agrícola i els serveis d'extensió, el desenvolupament tecnològic i els bancs de gens de plantes i bestiar a fi de millorar la capacitat de producció agrícola en els països en desenvolupament, en particular en els països menys avançats.

2.B Corregir i prevenir les restriccions i distorsions comercials en els mercats agropecuaris mundials, entre altres coses mitjançant l'eliminació paral·lela de totes les formes de subvencions a les exportacions agrícoles i totes les mesures d'exportació amb efectes equivalents, de conformitat amb el mandat de la Ronda de Doha per al Desenvolupament.

2.C Adoptar mesures per a assegurar el bon funcionament dels mercats de productes bàsics alimentaris i els seus derivats i facilitar l'accés oportú a informació sobre els mercats, en particular sobre les reserves d'aliments, a fi d'ajudar a limitar l'extrema volatilitat dels preus dels aliments.

OBJECTIU 3.

GARANTIR UNA VIDA SANA I PROMOURE EL BENESTAR PER A TOTHOM EN TOTES LES EDATS.

3.1 Per a 2030, reduir la taxa mundial de mortalitat materna a menys de 70 per cada 100.000 nascuts vius.

3.2 Per a 2030, posar fi a les morts evitables de nounats i de xiquets menors de 5 anys, aconseguint que tots els països intenten reduir la mortalitat neonatal almenys fins a 12 per cada 1.000 nascuts vius, i la mortalitat de xiquets menors de 5 anys almenys fins a 25 per cada 1.000 nascuts vius.

3.3 Per a 2030, posar fi a les epidèmies de la SIDA, la tuberculosi, la malària i les malalties tropicals desateses i combatre l'hepatitis, les malalties transmiseses per l'aigua i altres malalties transmissibles.

3.4 Per a 2030, reduir en un terç la mortalitat prematura per malalties no transmissibles mitjançant la prevenció i el tractament i promoure la salut mental i el benestar.

3.5 Enfortir la prevenció i el tractament de l'abús de substàncies addictives, inclòs l'ús indegut d'estupefaents i el consum nociu d'alcohol.

3.6 Per a 2020, reduir a la meitat el nombre de morts i lesions causades per accidents de trànsit en el món.

3.7 Per a 2030, garantir l'accés universal als serveis de salut sexual i reproductiva, inclosos els de planificació de la família, informació i educació, i la integració de la salut reproductiva en les estratègies i els programes nacionals.

3.8 Aconseguir la cobertura sanitària universal, en particular la protecció contra els riscos financers, l'accés a serveis de salut essencials de qualitat i l'accés a medicaments i vacunes segures, eficaces, assequibles i de qualitat per a tots.

3.9 Per a 2030, reduir substancialment el nombre de morts i malalties produïdes per productes químics perillosos i la contaminació de l'aire, l'aigua i el sòl.

3.A Enfortir l'aplicació del Conveni Marc de l'Organització Mundial de la Salut per al Control del Tabac en tots els països, segons com pertocarà.

3.B Recolzar les activitats de recerca i desenvolupament de vacunes i medicaments per a les malalties transmissibles i no transmissibles que afecten primordialment als països en desenvolupament i facilitar l'accés a medicaments i vacunes essencials assequibles de conformitat amb la Declaració de Doha relativa a l'Acord sobre els ADPIC i la Salut Pública, en la qual s'afirma el dret dels països en desenvolupament a utilitzar al màxim les disposicions de l'Acord sobre els Aspectes dels Drets de Propietat Intel·lectual Relacionats amb el Comerç quant a la flexibilitat per a protegir la salut pública i, en particular, proporcionar accés als medicaments per a tots.

3.C Augmentar substancialment el finançament de la salut i la contractació, el desenvolupament, la capacitat i la retenció del personal sanitari en els països en desenvolupament, especialment en els països menys avançats i els xicotets Estats insulars en desenvolupament.

3.D Reforçar la capacitat de tots els països, en particular els països en desenvolupament, en matèria d'alerta primerenca, reducció de riscos i gestió dels riscos per a la salut nacional i mundial.



OBJECTIU 4.

GARANTIR UNA EDUCACIÓ INCLUSIVA, EQUITATIVA I DE QUALITAT I PROMOURE OPORTUNITATS D'APRENTATGE DURANT TOTA LA VIDA PER A TOTHOM .

4.1 Per a 2030, vetlar per que totes les xiquetes i tots els xiquets acaben els cicles de l'ensenyament de primària i secundària, que ha de ser gratuïta, equitativa i de qualitat i produir resultats escolars pertinents i eficaços.

4.2 Per a 2030, vetlar per que totes les xiquetes i xiquets tinguen accés a servicis d'atenció i desenvolupament en la primera infància i a un ensenyament preescolar de qualitat , a fi d'estar preparades i preparats per a l'ensenyament de primària.

4.3 Per a 2030, assegurar l'accés en condicions d'igualtat per a tots els homes i les dones a una formació tècnica, professional i superior de qualitat, inclòs l'ensenyament universitari.

4.4 Per a 2030, augmentar substancialment el nombre de joves i adults que tenen les competències necessàries, en particular tècniques i professionals, per a accedir a l'ocupació, al treball decent i a ser emprenedors.

4.5 Per a 2030, eliminar les disparitats de gènere en l'educació i garantir l'accés en condicions d'igualtat de les persones vulnerables, incloses les persones amb discapacitat, els pobles indígenes i els infants en situacions de vulnerabilitat, a tots els nivells de l'ensenyament i la formació professional.

4.6 Per a 2030, garantir que tots els joves i almenys una proporció substancial dels adults, tant homes com a dones, tinguen competències de lectura, escriptura i aritmètica.

4.7 Per a 2030, garantir que tots els alumnes adquirisquen els coneixements teòrics i pràctics necessaris per a promoure el desenvolupament sostenible, entre altres coses mitjançant l'educació per al desenvolupament sostenible i l'adopció d'estils de vida sostenibles, els drets humans, la igualtat entre els gèneres, la promoció d'una cultura de pau i no violència, la ciutadania mundial i la valoració de la diversitat cultural i de la contribució de la cultura al desenvolupament sostenible, entre altres mitjans.

4.A Construir i adequar instal.lacions escolars que responguen a les necessitats dels infants i les persones discapacitades i tinguen en compte les qüestions de gènere, i que oferisquen entorns d'aprenentatge segurs, no violents, inclusivament i eficaços per a tothom.

4.B Per a 2020, augmentar substancialment a nivell mundial el nombre de beques disponibles per als països en desenvolupament, en particular els països menys avançats, els xicotets Estats insulars en desenvolupament i els països d'Àfrica, perquè els seus estudiants puguin matricular-se en programes d'estudis superiors, inclosos programes de formació professional i programes tècnics, científics, d'enginyeria i de tecnologia de la informació i les comunicacions, en països desenvolupats i altres països en desenvolupament.

4.C Per a 2030, augmentar substancialment l'oferta de mestres qualificats, entre altres coses mitjançant la cooperació internacional per a la formació de docents en els països en desenvolupament, especialment els països menys avançats i els xicotets Estats insulars en desenvolupament.



OBJECTIU 5.

ACONSEGUIR LA IGUALTAT ENTRE ELS GÈNERES I DONAR PODER A TOTES LES DONES I LES XIQUETES.

5.1 Posar fi a totes les formes de discriminació contra totes les dones i les xiquetes a tot el món.

5.2 Eliminar totes les formes de violència contra totes les dones i les xiquetes en els àmbits públic i privat, incloses la tracta i l'explo-tació sexual i altres tipus d'explo-tació.

5.3 Eliminar totes les pràctiques nocives, com el matrimoni infantil, precoç i forçat i la mutilació genital femenina.

5.4 Reconocer y valorar los cuidados no remunerados y el trabajo doméstico no remunerado mediante la prestación de servicios públicos, la provisión de infraestructuras y la formulación de políticas de protección social, así como mediante la promoción de la responsabilidad compartida en el hogar y la familia, según proceda en cada país.

5.5 Vetllar per la participació plena i efectiva de les dones i la igualtat d'oportunitats de lideratge a tots els nivells de l'adopció de decisions en la vida política, econòmica i pública.

5.6 Garantir l'accés universal a la salut sexual i reproductiva i els drets reproductius, de conformitat amb el Programa d'Acció de la Conferència Internacional sobre la Població i el Desenvolupament, la Plataforma d'Acció de Beijing i els documents finals de les seues conferències d'examen.

5.A Emprendre reformes que atorguen a les dones el dret als recursos econòmics en condicions d'igualtat, així com l'accés a la propietat i al control de les terres i altres béns, els serveis financers, l'herència i els recursos naturals, de conformitat amb les lleis nacionals.

5.B Millorar l'ús de la tecnologia instrumental, en particular la tecnologia de la informació i les comunicacions, per a promoure l'apoderament de la dona.

5.C Aprovar i enfortir polítiques encertades i lleis aplicables per a promoure la igualtat entre els gèneres i l'apoderament de les dones i les xiquetes a tots els nivells.

OBJECTIU 6.

GARANTIR LA DISPONIBILITAT D'AIGUA I LA SEUA GESTIÓ SOSTENIBLE I EL SANEJAMENT PER A TOTHOM.

6.1 Per a 2030, aconseguir l'accés universal i equitatiu a l'aigua potable, a un preu assequible per a tothom.

6.2 Per a 2030, aconseguir l'accés equitatiu a serveis de sanejament i higiene adequats per a tots i posar fi a la defecació a l'aire lliure, prestant especial atenció a les necessitats de les dones i les xiquetes i les persones en situacions vulnerables.

6.3 Per a 2030, millorar la qualitat de l'aigua mitjançant la reducció de la contaminació, l'eliminació de l'abocament i la reducció al mínim de la descàrrega de materials i productes químics perillosos, la reducció a la meitat del percentatge d'aigües residuals sense tractar i un augment substancial del reciclat i la reutilització en condicions de seguretat a nivell mundial.

6.4 Per a 2030, augmentar substancialment la utilització eficient dels recursos hídrics en tots els sectors i assegurar la sostenibilitat de l'extracció i el proveïment d'aigua dolça per a fer front a l'escassetat d'aigua i reduir substancialment el nombre de persones que pateixen d'escassetat d'aigua.

6.5 Per a 2030, posar en pràctica la gestió integrada dels recursos hídrics a tots els nivells, fins i tot mitjançant la cooperació transfronterera, segons siga procedent.

6.6 Per a 2020, protegir i restablir els ecosistemes relacionats amb l'aigua, inclosos els boscos, les muntanyes, els aiguamolls, els rius, els aqüífers i els llacs.

6.A Per a 2030, ampliar la cooperació internacional i el suport presat als països en desenvolupament per a la creació de capacitat en activitats i programes relatius a l'aigua i el sanejament, inclosos l'apilament i emmagatzematge d'aigua, la dessalinització, l'aprofitament eficient dels recursos hídrics, el tractament d'aigües residuals i les tecnologies de reciclatge i reutilització.

6.B Recolzar i enfortir la participació de les comunitats locals en la millora de la gestió de l'aigua i el sanejament.

OBJECTIU 7.

GARANTIR L'ACCÉS A UNA ENERGÍA ASSEQUIBLE, SEGURA, SOSTENIBLE I MODERNA PER A TOTHOM.

7.1 Per a 2030, garantir l'accés universal a serveis d'energia assequibles, fiables i moderns.

7.2 Per a 2030, augmentar substancialment el percentatge de l'energia renovable en el conjunt de fonts d'energia.

7.3 Per a 2030, duplicar la taxa mundial de millora de l'eficiència energètica.

7.A Per a 2030, augmentar la cooperació internacional a fi de facilitar l'accés a la recerca i les tecnologies energètiques no contaminants, incloses les fonts d'energia renovables, l'eficiència energètica i les tecnologies avançades i menys contaminants de combustibles fòssils, i promoure la inversió en infraestructures energètiques i tecnologies d'energia no contaminant.

7.B Per a 2030, ampliar la infraestructura i millorar la tecnologia per a prestar serveis d'energia moderns i sostenibles per a tots en els països en desenvolupament, en particular els països menys avançats, els xicotets Estats insulars en desenvolupament i els països en desenvolupament sense litoral, d'acord amb els seus respectius programes de suport.



OBJECTIU 8.

PROMOURE EL CREIXEMENT ECONÒMIC SOSTINGUT, INCLUSIU I SOSTENIBLE, L'OCUPACIÓ PLENA I PRODUCTIVA I EL TREBALL DECENT PER A TOTHOM.

8.1 Mantenir el creixement econòmic per capita de conformitat amb les circumstàncies nacionals i, en particular, un creixement del producte intern brut d'almenys un 7% anual en els països menys avançats.

8.2 Aconseguir nivells més elevats de productivitat econòmica mitjançant la diversificació, la modernització tecnològica i la innovació, entre altres coses centrant l'atenció en sectors de major valor afegit i ús intensiu de mà d'obra.

8.3 Promoure polítiques orientades al desenvolupament que recolzen les activitats productives, la creació d'ocupació decent, l'emprenedoria, la creativitat i la innovació, i encoratjar l'oficialització i el creixement de les microempreses i les xicotetes i mitjanes empreses, entre altres coses mitjançant l'accés a serveis financers.

8.4 Millorar progressivament, per a 2030, la producció i el consum eficients dels recursos mundials i procurar desvincular el creixement econòmic de la degradació del medi ambient, de conformitat amb el marc decennal de programes sobre modalitats sostenibles de consum i producció, començant pels països desenvolupats.

8.5 Per a 2030, aconseguir l'ocupació plena i productiva i garantir un treball decent per a tots els homes i dones, inclosos els joves i les persones amb discapacitat, i la igualtat de remuneració per treball d'igual valor.

8.6 Per a 2020, reduir substancialment la proporció de joves que no estan empleats i no cursen estudis ni reben capacitació.

8.7 Adoptar mesures immediates i eficaces per a eradicar el treball forçós, posar fi a les formes modernes d'esclavitud i la tracta d'éssers humans i assegurar la prohibició i eliminació de les pitjors formes de treball infantil, inclosos el reclutament i la utilització de xiquets soldats, i, a tot tardar en 2025, posar fi al treball infantil en totes les seues formes.

8.8 Protegir els drets laborals i promoure un entorn de treball segur i protegit per a tots els treballadors, inclosos els treballadors migrants, en particular les dones migrants i les persones amb ocupacions precàries.

8.9 Per a 2030, elaborar i posar en pràctica polítiques encaminades a promoure un turisme sostenible que cree llocs de treball i promoga la cultura i els productes locals.

8.10 Enfortir la capacitat de les institucions financeres nacionals per a encoratjar i ampliar l'accés als serveis bancaris, financers i d'segures per a tothom.

8.A Augmentar el suport a la iniciativa d'ajuda per al comerç en els països en desenvolupament, en particular els països menys avançats, fins i tot en el context del Marc Integrat Millorat d'Assistència Tècnica Relacionada amb el Comerç per als Països Menys Avançats.

8.B Per a 2020, desenvolupar i posar en marxa una estratègia mundial per a l'ocupació dels joves i aplicar el Pacte Mundial per a l'Ocupació de l'Organització Internacional del Treball.



OBJECTIU 9.

CONSTRUIR INFRAESTRUCTURES RESILIENTS QUE S'ADAPTEN, PROMOURE LA INDUSTRIALITZACIÓ INCLUSIVA I SOSTENIBLE I FOMENTAR LA INNOVACIÓ.

9.1 Desenvolupar infraestructures fiables, sostenibles, i resilients que s'adepten i de qualitat, incloses infraestructures regionals i transfrontereres, per a recolzar el desenvolupament econòmic i el benestar humà, amb especial recalcamen en l'accés equitatiu i assequible per a tots.

9.2 Promoure una industrialització inclusiva i sostenible i, a tot tardar en 2030, augmentar de manera significativa la contribució de la indústria a l'ocupació i al producte intern brut, d'acord amb les circumstàncies nacionals, i duplicar eixa contribució en els països menys avançats.

9.3 Augmentar l'accés de les xicotetes empreses industrials i altres empreses, en particular en els països en desenvolupament, als serveis financers, inclòs l'accés a crèdits assequibles, i la seua integració en les cadenes de valor i els mercats.

9.4 Per a 2030, millorar la infraestructura i reajustar les indústries perquè siguen sostenibles, usant els recursos amb major eficàcia i promovent l'adopció de tecnologies i processos industrials nets i ambientalment racionals, i aconseguint que tots els països adopten mesures d'acord amb les seues capacitats respectives.

9.5 Augmentar la recerca científica i millorar la capacitat tecnològica dels sectors industrials de tots els països, en particular els països en desenvolupament, entre altres coses fomentant la innovació i augmentant substancialment el nombre de persones que treballen en el camp de la recerca i el desenvolupament per cada milió de persones, així com augmentant les despeses en recerca i desenvolupament dels sectors públic i privat per a 2030.

9.A Facilitar el desenvolupament d'infraestructures sostenibles i resilients en els països en desenvolupament amb un major suport financer, tecnològic i tècnic als països d'Àfrica, els països menys avançats, els països en desenvolupament sense litoral i els xicotets Estats insulars en desenvolupament.

9.B Recolzar el desenvolupament de tecnologies nacionals, la recerca i la innovació en els països en desenvolupament, en particular garantint un entorn normatiu propici a la diversificació industrial i afegir valor als productes bàsics, entre altres coses.

9.C Augmentar de forma significativa l'accés a la tecnologia de la informació i les comunicacions i esforçar-se per facilitar l'accés universal i assequible a Internet en els països menys avançats a tot tardar en 2020.

OBJECTIU 10.

REDUIR LA DESIGUALTAT EN I ENTRE ELS PAÏSOS.

10.1 Per a 2030, aconseguir progressivament i mantenir el creixement dels ingressos del 40% més pobre de la població a una taxa superior a la mitjana nacional.

10.2 Per a 2030, potenciar i promoure la inclusió social, econòmica i política de totes les persones, independentment de la seua edat, sexe, discapacitat, raça, ètnia, origen, religió o situació econòmica o una altra condició.

10.3 Garantir la igualtat d'oportunitats i reduir la desigualtat dels resultats, en particular mitjançant l'eliminació de les lleis, polítiques i pràctiques discriminatòries i la promoció de lleis, polítiques i mesures adequades a eixe especte.

10.4 Adoptar polítiques, especialment fiscals, salarials i de protecció social, i aconseguir progressivament una major igualtat.

10.5 Millorar la reglamentació i vigilància de les institucions i els mercats financers mundials i enfortir l'aplicació d'eixa reglamentació.

10.6 Vetlar per una major representació i veu dels països en desenvolupament en l'adopció de decisions en les institucions econòmiques i financeres internacionals perquè aquestes siguen més eficaces, fiables, responsables i legítimes.

10.7 Facilitar la migració i la mobilitat ordenades, segures, regulars i responsables de les persones, entre altres coses mitjançant l'aplicació de polítiques migratòries planificades i ben gestionades.

10.A Aplicar el principi del tracte especial i diferenciat per als països en desenvolupament, en particular els països menys avançats, de conformitat amb els acords de l'Organització Mundial del Comerç.

10.B Encoratjar l'assistència oficial per al desenvolupament i els corrents financers, inclosa la inversió estrangera directa, per als Estats amb majors necessitats, en particular els països menys avançats, els països d'Àfrica, els xicotets Estats insulars en desenvolupament i els països en desenvolupament sense litoral, d'acord amb els seus plans i programes nacionals.

10.C Per a 2030, reduir a menys del 3% els costos de transacció de les remeses de la població migrant i eliminar els canals d'enviament de remeses amb un cost superior al 5%.

OBJECTIU 11.

ACONSEGUIR QUE LES CIUTATS I ELS ASSENTAMENTS HUMANS SIGUEN INCLUSIUS, SEGURES, RESILIENTS I SOSTENIBLES.

11.1 Per a 2030, assegurar l'accés de totes les persones a habitatges i serveis bàsics adequats, segurs i assequibles i millorar els barris marginals.

11.2 Per a 2030, proporcionar accés a sistemes de transport segurs, assequibles, accessibles i sostenibles per a tots i millorar la seguretat vial, en particular mitjançant l'ampliació del transport públic, prestant especial atenció a les necessitats de les persones en situació vulnerable, les dones, els infants, les persones amb discapacitat i les persones d'edat.

11.3 Per a 2030, augmentar la urbanització inclusiva i sostenible i la capacitat per a una planificació i gestió participatives, integrades i sostenibles dels assentaments humans en tots els països.

11.4 Redoblar els esforços per a protegir i salvaguardar el patrimoni cultural i natural del món.

11.5 Per a 2030, reduir de forma significativa el nombre de morts i de persones afectades pels desastres, inclosos els relacionats amb l'aigua, i reduir substancialment les pèrdues econòmiques directes vinculades al producte intern brut mundial causades pels desastres, posant l'accent principalment en la protecció dels pobres i les persones en situacions vulnerables.

11.6 Per a 2030, reduir l'impacte ambiental negatiu per capita de les ciutats, fins i tot prestant especial atenció a la qualitat de l'aire i la gestió de les deixalles municipals i d'un altre tipus.

11.7 Per a 2030, proporcionar accés universal a zones verdes i espais públics segurs, inclusius i accessibles, en particular per a les dones i els infants, les persones d'edat i les persones amb discapacitat.

11.A Recolzar els vincles econòmics, socials i ambientals positius entre les zones urbanes, periurbanes i rurals mitjançant l'enfortiment de la planificació del desenvolupament nacional i regional.

11.B Per a 2020, augmentar substancialment el nombre de ciutats i assentaments humans que adopten i adopten polítiques i plans integrats per a promoure la inclusió, l'ús eficient dels recursos, la mitigació del canvi climàtic i l'adaptació a ell i l'adaptació davant els desastres, i desenvolupar i posar en pràctica, d'acord amb el Marc de Sendai per a la Reducció del Risc de Desastres 2015-2030, la gestió integral dels riscos de desastre a tots els nivells.

11.C Proporcionar suport als països menys avançats, fins i tot mitjançant l'assistència financera i tècnica, perquè puguin construir edificis sostenibles i resilients utilitzant materials locals.

OBJECTIU 12.

GARANTIR MODALITATS DE CONSUM I PRODUCCIÓ SOSTENIBLES.

12.1 Aplicar el Marc Decenal de Programes sobre Modalitats de Consum i Producció Sostenibles, amb la participació de tots els països i sota el lideratge dels països desenvolupats, tenint en compte el grau de desenvolupament i les capacitats dels països en desenvolupament.

12.2 Per a 2030, aconseguir la gestió sostenible i l'ús eficient dels recursos naturals.

12.3 Per a 2030, reduir a la meitat el desaprofitament mundial d'aliments per capita en la venda al detall i a nivell dels consumidors i reduir les pèrdues d'aliments en les cadenes de producció i distribució, incloses les pèrdues posteriors a les collites.

12.4 Per a 2020, aconseguir la gestió ecològicament racional dels productes químics i de totes les deixalles al llarg del seu cicle de vida, de conformitat amb els marcs internacionals convinguts, i reduir de manera significativa el seu alliberament a l'atmosfera, l'aigua i el sòl a fi de reduir al mínim els seus efectes adversos en la salut humana i el medi ambient.

12.5 Per a 2030, disminuir de manera substancial la generació de deixalles mitjançant polítiques de prevenció, reducció, reciclatge i reutilització.

12.6 Encoratjar a les empreses, especialment les grans empreses i les empreses transnacionals, al fet que adopten pràctiques sostenibles i incorporen informació sobre la sostenibilitat en el seu cicle de presentació d'informes.

12.7 Promoure pràctiques de contractació pública que siguin sostenibles, de conformitat amb les polítiques i prioritats nacionals.

12.8 Per a 2030, vetllar per que les persones de tot el món tinguin informació i coneixements pertinents per al desenvolupament sostenible i els estils de vida en harmonia amb la naturalesa.

12.A Recolzar als països en desenvolupament en l'enfortiment de la seua capacitat científica i tecnològica a fi d'avançar cap a modalitats de consum i producció més sostenibles.

12.B Elaborar i aplicar instruments que permeten seguir de prop els efectes en el desenvolupament sostenible amb la intenció d'aconseguir un turisme sostenible que cree llocs de treball i promoga la cultura i els productes locals.

12.C Racionalitzar els subsidis ineficients als combustibles fòssils que encoratgen el consum antieconòmic mitjançant l'eliminació de les distorsions del mercat, d'acord amb les circumstàncies nacionals, fins i tot mitjançant la reestructuració dels sistemes tributaris i l'eliminació gradual dels subsidis perjudicials, quan existisquen, perquè es pose de manifest el seu impacte ambiental, tenint plenament en compte les necessitats i condicions particulars dels països en desenvolupament i reduint al mínim els possibles efectes adversos en el seu desenvolupament, de manera que es protegisca als pobres i les comunitats afectades.

OBJECTIU 13.

ADOPTAR MESURES URGENTS PER A COMBATRE EL CANVI CLIMÀTIC I ELS SEUS EFECTES*

(* RECONeixENT QUE LA CONVENCió MARC DE LES NACIONS UNIDES SOBRE EL CANVI CLIMÀTIC ÉS EL PRINCIPAL FòRUM INTERGOVERNAMENTAL INTERNACIONAL PER A NEGOCIAR LA RESPOSTA MUNDIAL AL CANVI CLIMÀTIC).

13.1 Enfortir la resiliència i la capacitat d'adaptació als riscos relacionats amb el clima i els desastres naturals en tots els països.

13.2 Incorporar mesures relatives al canvi climàtic en les polítiques, estratègies i plans nacionals.

13.3 Millorar l'educació, la sensibilització i la capacitat humana i institucional en relació amb la mitigació del canvi climàtic, l'adaptació a ell, la reducció dels seus efectes i l'alerta primerenca.

13.A Posar en pràctica el compromís adquirit pels països desenvolupats que són part en la Convenció Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic amb l'objectiu de mobilitzar conjuntament 100.000 milions de dòlars anuals per a l'any 2020, procedents de totes les fonts, a fi d'atendre a les necessitats dels països en desenvolupament, en el context d'una feina significativa de mitigació i d'una aplicació transparent, i posar en ple funcionament el Fondo Verd per al Clima capitalitzant-ho al més prompte possible.

13.B Promoure mecanismes per a augmentar la capacitat de planificació i gestió eficaces en relació amb el canvi climàtic en els països menys avançats i els xicotets Estats insulars en desenvolupament, centrant-se en particular en les dones, els joves i les comunitats locals i marginades.



OBJECTIU 14.

CONSERVAR I UTILITZAR EN FORMA SOSTENIBLE ELS OCEANS, ELS MARS I ELS RECURSOS MARINS PER AL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE.

14.1 Per a 2025, prevenir i reduir de manera significativa la contaminació marina de tot tipus, en particular la contaminació produïda per activitats realitzades en terra ferma, inclosos els detrits marins i la contaminació per nutrients.

14.2 Per a 2020, gestionar i protegir de manera sostenible els ecosistemes marins i costaners amb la intenció d'evitar efectes nocius importants, fins i tot mitjançant l'enfortiment de la seua resiliència, i adoptar mesures per a restaurar-los a fi de restablir la salut i la productivitat dels oceans.

14.3 Reduir al mínim els efectes de l'acidificació dels oceans i fer-los front, fins i tot mitjançant la intensificació de la cooperació científica a tots els nivells.

14.4 Per a 2020, reglamentar eficaçment l'explotació pesquera i posar fi a la pesca excessiva, la pesca il.legal, la pesca no declarada i no reglamentada i les pràctiques de pesca destructives, i aplicar plans de gestió amb fonament científic a fi de restablir les poblacions de peixos en el termini més breu possible, almenys a nivells que puguin produir el màxim rendiment sostenible d'acord amb les seues característiques biològiques.

14.5 Per a 2020, conservar almenys el 10% de les zones costaneres i marines, de conformitat amb les lleis nacionals i el dret internacional i sobre la base de la millor informació científica disponible.

14.6 Per a 2020, prohibir certes formes de subvencions a la pesca que contribueixen a la capacitat de pesca excessiva i la sobreexplotació pesquera, eliminar les subvencions que contribueixen a la pesca il.legal, no declarada i no reglamentada i abstenir-se d'introduir noves subvencions d'eixa índole, reconeixent que la negociació sobre les subvencions a la pesca en el marc de l'Organització Mundial del Comerç ha d'incloure un tracte especial i diferenciat, apropiat i efectiu per als països en desenvolupament i els països menys avançats (Tenint en compte les negociacions en curs de l'Organització Mundial del Comerç, el Programa de Doha per al Desenvolupament i el mandat de la Declaració Ministerial d'Hong Kong).

14.7 Per a 2030, augmentar els beneficis econòmics que els xicotets Estats insulars en desenvolupament i els països menys avançats reben de l'ús sostenible dels recursos marins, en particular mitjançant la gestió sostenible de la pesca, l'aqüicultura i el turisme.

14.A Augmentar els coneixements científics, desenvolupar la capacitat de recerca i transferir la tecnologia marina, tenint en compte els criteris i directrius per a la transferència de tecnologia marina de la Comissió Oceanogràfica Intergovernamental, a fi de millorar la salut dels oceans i potenciar la contribució de la biodiversitat marina al desenvolupament dels països en desenvolupament, en particular els xicotets Estats insulars en desenvolupament i els països menys avançats.

14.B Facilitar l'accés dels pescadors artesanals en xicoteta escala als recursos marins i els mercats.

14.C Millorar la conservació i l'ús sostenible dels oceans i els seus recursos aplicant el dret internacional reflectit en la Convenció de les Nacions Unides sobre el Dret del Mar, que proporciona el marc jurídic per a la conservació i la utilització sostenible dels oceans i els seus recursos, com es recorda en el paràgraf 158 del document "El futur que volem".



OBJECTIU 15.

PROTEGIR, RESTABLIR I PROMOURE L'ÚS SOSTENIBLE DELS ECOSISTEMES TERRESTRES, GESTIONAR ELS BOSCOS DE FORMA SOSTENIBLE DELS BOSCOS, LLUITAR CONTRA LA DESERTIFICACIÓ, DETENIR I INVERTIR LA DEGRADACIÓ DE LES TERRES I POSAR FRE A LA PÈRDUA DE LA DIVERSITAT BIOLÒGICA.

15.1 Per a 2020, vetlar per la conservació, el restabliment i l'ús sostenible dels ecosistemes terrestres i els ecosistemes interiors d'aigua dolça i els serveis que proporcionen, en particular els boscos, els aiguamolls, les muntanyes i les zones àrides, d'acord amb les obligacions concretes en virtut d'acords internacionals.

15.2 Per a 2020, promoure la gestió sostenible de tots els tipus de boscos, posar fi a la desforestació, recuperar els boscos degradats i incrementar el repoblament i la reforestació a nivell mundial.

15.3 Per a 2030, lluitar contra la desertificació, rehabilitar les terres i els sòls degradats, incloses les terres afectades per la desertificació, la sequera i les inundacions, i procurar aconseguir un món amb una degradació neutra del sòl.

15.4 Per a 2030, vetlar per la conservació dels ecosistemes muntanyencs, inclosa la seua diversitat biològica, a fi de millorar la seua capacitat de proporcionar beneficis essencials per al desenvolupament sostenible.

15.5 Adoptar mesures urgents i significatives per a reduir la degradació dels hàbitats naturals, detenir la pèrdua de la diversitat biològica i, per a 2020, protegir les espècies amenaçades i evitar la seua extinció.

15.6 Promoure la participació justa i equitativa en els beneficis que es deriven de la utilització dels recursos genètics i promoure l'accés adequat a eixos recursos, com s'ha convingut internacionalment.

15.7 Adoptar mesures urgents per a posar fi a la caça furtiva i el tràfic d'espècies protegides de flora i fauna i abordar la demanda i l'oferta il·legals de productes silvestres.

15.8 Per a 2020, adoptar mesures per a prevenir la introducció d'espècies exòtiques invasores i reduir de forma significativa els seus efectes en els ecosistemes terrestres i aquàtics i controlar o eradicar les espècies prioritàries.

15.9 Per a 2020, integrar els valors dels ecosistemes i la diversitat biològica en la planificació nacional i local, els processos de desenvolupament, les estratègies de reducció de la pobresa i la comptabilitat.

15.A Mobilitzar i augmentar de manera significativa els recursos financers procedents de totes les fonts per a conservar i utilitzar de forma sostenible la diversitat biològica i els ecosistemes.

15.B Mobilitzar un volum apreciable de recursos procedents de totes les fonts i a tots els nivells per a finançar la gestió forestal sostenible i proporcionar incentius adequats als països en desenvolupament perquè promoguen aquesta gestió, en particular amb la intenció de la conservació i la reforestació.

15.C Augmentar el suport mundial a la lluita contra la caça furtiva i el tràfic d'espècies protegides, en particular augmentant la capacitat de les comunitats locals per a promoure oportunitats de subsistència sostenibles.

OBJECTIU 16.

PROMOURE SOCIETATS PACÍFIQUES I INCLUSIVES PER AL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE, FACILITAR L'ACCÉS A LA JUSTÍCIA PER A TOTHOM I CREAR INSTITUCIONS EFICACES, RESPONSABLES I INCLUSIVES A TOTS ELS NIVELLS.

16.1 Reduir considerablement totes les formes de violència i les taxes de mortalitat connexes a tot el món.

16.2 Posar fi al maltractament, l'explotació, la tracta, la tortura i totes les formes de violència contra els infants.

16.3 Promoure l'estat de dret en els plànols nacional i internacional i garantir la igualtat d'accés a la justícia per a tothom.

16.4 Per a 2030, reduir de manera significativa els corrents financers i d'armes il·lícites, enfortir la recuperació i devolució de béns robats i lluitar contra totes les formes de delinqüència organitzada.

16.5 Reduir substancialment la corrupció i el suborn en totes les seues formes.

16.6 Crear institucions eficaces, responsables i transparents a tots els nivells.

16.7 Garantir l'adopció de decisions inclusives, participatives i representatives que responguen a les necessitats a tots els nivells.

16.8 Ampliar i enfortir la participació dels països en desenvolupament en les institucions de governança mundial.

16.9 Per a 2030, proporcionar accés a una identitat jurídica per a tots, en particular mitjançant el registre de naixements.

16.10 Garantir l'accés públic a la informació i protegir les llibertats fonamentals, de conformitat amb les lleis nacionals i els acords internacionals.

16.A Enfortir les institucions nacionals pertinents, fins i tot mitjançant la cooperació internacional, amb la intenció de crear capacitat a tots els nivells, en particular en els països en desenvolupament, per a prevenir la violència i combatre el terrorisme i la delinqüència.

16.B Promoure i aplicar lleis i polítiques no discriminatòries en favor del desenvolupament sostenible.

OBJECTIU 17.

ENFORTIR ELS MITJANS D'EXECUCIÓ I REVITALITZAR L'ALIANÇA MUNDIAL PER AL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE.

FINANCES

17.1 Enfortir la mobilització de recursos interns, fins i tot mitjançant la prestació de suport internacional als països en desenvolupament, amb la finalitat de millorar la capacitat nacional per a recaptar ingressos fiscals i d'una altra índole.

17.2 Vetlar per que els països desenvolupats complisquen totalment els seus compromisos en relació amb l'assistència oficial per al desenvolupament, inclòs el compromís de nombrosos països desenvolupats d'aconseguir l'objectiu de destinar el 0,7% de l'ingrés nacional brut a l'assistència oficial per al desenvolupament i del 0,15% al 0,20% de l'ingrés nacional brut a l'assistència oficial per al desenvolupament dels països menys avançats; i encoratjar als proveïdors d'assistència oficial per al desenvolupament al fet que consideren fixar una meta per a destinar almenys el 0,20% de l'ingrés nacional brut a l'assistència oficial per al desenvolupament dels països menys avançats.

17.3 Mobilitzar recursos financers addicionals procedents de múltiples fonts per als països en desenvolupament.

17.4 Ajudar als països en desenvolupament a aconseguir la sostenibilitat del deute a llarg termini amb polítiques coordinades orientades a fomentar el finançament, l'alleujament i la reestructuració del deute, segons com pertocarà, i fer front al deute extern dels països pobres molt endeutats a fi de reduir l'endeutament excessiu.

17.5 Adoptar i aplicar sistemes de promoció de les inversions en favor dels països menys avançats.

TECNOLOGIA

17.6 Millorar la cooperació regional i internacional Nord-Sud, Sud-Sud i triangular en matèria de ciència, tecnologia i innovació i l'accés a elles i augmentar l'intercanvi de coneixements en condicions mútuament convingudes, entre altres coses millorant la coordinació entre els mecanismes existents, en particular en l'àmbit de les Nacions Unides, i mitjançant un mecanisme mundial de facilitació de la tecnologia.

17.7 Promoure el desenvolupament de tecnologies ecològicament racionals i la seua transferència, divulgació i difusió als països en desenvolupament en condicions favorables, fins i tot en condicions concessionàries i preferencials, per mutu acord.

17.8 Posar en ple funcionament, a tot tardar en 2017, el banc de tecnologia i el mecanisme de suport a la ciència, la tecnologia i la innovació per als països menys avançats i augmentar la utilització de tecnologia instrumental, en particular de la tecnologia de la informació i les comunicacions.

CREACIÓ DE CAPACITAT

17.9 Augmentar el suport internacional a l'execució de programes de foment de la capacitat eficaces i amb objectius concrets en els països en desenvolupament a fi de recolzar els plans nacionals orientats a aplicar tots els Objectius de Desenvolupament Sostenible, fins i tot mitjançant la cooperació Nord-Sud, Sud-Sud i triangular.

COMERCIO

17.10 Promoure un sistema de comerç multilateral universal, basat en normes, obert, no discriminatori i equitatiu en el marc de l'Organització Mundial del Comerç, fins i tot mitjançant la conclusió de les negociacions conformement al seu Programa de Doha per al Desenvolupament.

17.11 Augmentar de manera significativa les exportacions dels països en desenvolupament, en particular amb la intenció de duplicar la participació dels països menys avançats en les exportacions mundials per a 2020.

17.12 Aconseguir la consecució oportuna de l'accés als mercats, lliure de drets i de contingents, de manera duradora per a tots els països menys avançats, de conformitat amb les decisions de l'Organització Mundial del Comerç, entre altres coses vetlant per que les normes d'origen preferencials aplicables a les importacions dels països menys avançats siguin transparents i senzilles i contribuïssin a facilitar l'accés als mercats.

QÜESTIONS SISTÈMIQUES COHERÈNCIA NORMATIVA I INSTITUCIONAL

17.13 Augmentar l'estabilitat macroeconòmica mundial, fins i tot mitjançant la coordinació i coherència normativa.

17.14 Millorar la coherència normativa per al desenvolupament sostenible.

17.15 Respectar el lideratge i el marge normatiu de cada país per a establir i aplicar polítiques orientades a l'eradicació de la pobresa i la promoció del desenvolupament sostenible.

ALIANCES ENTRE MÚLTIPLES INTERESSATS

17.16 Enfortir l'Aliança Mundial per al Desenvolupament Sostenible, complementada per aliances entre múltiples interessats que mobilitzen i promouen l'intercanvi de coneixements, capacitat tècnica, tecnologia i recursos financers, a fi de recolzar l'assoliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible en tots els països, en particular els països en desenvolupament.

17.17 Encoratjar i promoure la constitució d'aliances eficaces en les esferes pública, pública-privada i de la societat civil, aprofitant l'experiència i les estratègies d'obtenció de recursos de les associacions.

DADES, SUPERVISIÓ I RENDICIÓ DE COMPTES

17.18 Per a 2020, millorar la prestació de suport per al foment de la capacitat als països en desenvolupament, inclosos els països menys avançats i els xicotets Estats insulars en desenvolupament, amb la intenció d'augmentar de forma significativa la disponibilitat de dades oportunes, fiables i d'alta qualitat desglossats per grups d'ingressos, gènere, edat, raça, origen ètnic, condició migratòria, discapacitat, ubicació geogràfica i altres característiques pertinents en els contextos nacionals.

17.19 Per a 2030, aprofitar les iniciatives existents per a elaborar indicadors que permeten mesurar progressos assolits en matèria de desenvolupament sostenible i que complementen els utilitzats per a mesurar el producte intern brut, i recolzar el foment de la capacitat estadística en els països en desenvolupament. (ONU, 2015, 17-32.).

Els ODS aprofiten els èxits dels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM) i tracten d'anar més enllà per a posar fi a la pobresa en totes les seues formes. Els nous objectius presenten la singularitat d'instar a tots els països, ja siguin rics, pobres o d'ingressos mitjans, a adoptar mesures per a promoure la prosperitat al mateix temps que protegeixen el planeta. Reconeixen que les iniciatives per a posar fi a la pobresa han d'anar de la mà d'estratègies que afavorisquen el creixement econòmic i aborden una sèrie de necessitats socials, entre les quals cal assenyalar l'educació, la salut, la protecció social i les oportunitats d'ocupació, alhora que lluiten contra el canvi climàtic i promouen la protecció del medi ambient. A més, l'elaboració de l'Agenda 2030 es va realitzar mitjançant un procés participatiu de llarg abast.

Un dels trets que han caracteritzat el procés de definició i adopció de l'Agenda 2030 per a aconseguir els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) és que va ser molt més participatiu i inclusiu que el dels Objectius de Desenvolupament del Mil.lenni (ODM) l'any 2000. Mentre que aquests últims van ser elaborats en els despatxos d'un reduït grup d'experts i científics, en la generació dels ODS van participar més d'un milió de persones aportant diversos i heterogenis punts de vista. Es van organitzar consultes nacionals i regionals, articulades entorn de diferents temes i discussions online amb les aportacions de múltiples parts implicades procedents de governs, societat civil, el sector privat, l'acadèmia, think tanks i mitjans de comunicació a tot el món. El procés de consultes va incloure també una xarxa virtual interactiva d'abast mundial denominada The World We Want. (Ayuso, 2017, 1).

Malgrat que els ODS no són jurídicament obligatoris, s'espera que els governs els adopten com a propis i establisquen marcs nacionals per a l'assoliment dels 17 objectius, és a dir cada país ha d'elaborar un pla per a aconseguir els ODS. Els països tenen la responsabilitat primordial del seguiment i examen dels progressos aconseguits en el compliment dels objectius, per a açò serà necessari recopilar dades de qualitat, accessibles i oportunes. Les activitats regionals de seguiment i examen es basaran en anàlisis duts a terme a nivell nacional i contribuiran al seguiment i examen a nivell mundial. L'èmfasi en la rendició de comptes per part de cada país és nou i pretén ser la principal garantia de compliment dels ODS.



Per a facilitar el seguiment dels ODS s'ha establert una bateria de 232 indicadors, aprovada al març 2016, i un mecanisme de seguiment a escala nacional, regional i global davant Nacions Unides que permetrà mesurar si estem aconseguint o no els compromisos presos per la comunitat internacional en aprovar l'Agenda 2030. D'aquesta manera es millora la transparència i es facilita el treball de control que la societat civil pot fer, incidint en els Estats en cas d'incompliment dels ODS. L'article 77 de l'Agenda 2030 estableix el compromís de tots els països de realitzar exàmens periòdics dels progressos assolits, elaborant informes nacionals (ONU, 2015). Aquests exàmens es denominen "Examen Nacional Voluntari".

Els detalls de cada ODS i de les seues metes i indicadors, es poden consultar en la pàgina web de l'Organització de les Nacions Unides: <http://www.un.org/sustainabledevelopment/es/>.

A Espanya, el govern ha creat un òrgan específic per a la implementació dels Objectius de Desenvolupament Sostenible, obeint als compromisos contrets en signar l'Agenda. Aquest òrgan es diu Grup d'Alt Nivell per a l'Agenda 2030 i va ser creat per la Resolució de 13 d'octubre de 2017, de la Secretaria d'Estat de Cooperació Internacional i per a Iberoamèrica i el Carib. Si bé l'aprovació de l'Agenda 2030 va tenir lloc en 2015, el Govern d'Espanya va crear el Grup d'Alt Nivell per a l'Agenda 2030 en 2017, dos anys més tard. El grup d'alt nivell té per objectius coordinar la posició espanyola i les actuacions necessàries per al compliment de l'agenda, així com preparar les avaluacions d'Espanya davant el Fòrum Polític d'Alt Nivell sobre Desenvolupament Sostenible dels objectius de l'Agenda 2030 del Consell Econòmic i Social de l'Organització de Nacions Unides (ECOSOC), que és l'òrgan a càrrec del seguiment de l'Agenda 2030 a nivell global. En el capítol "2 Per què treballar l'Agenda 2030 de Desenvolupament Sostenible en les biblioteques?" es detallen les funcions del Grup d'Alt Nivell per a l'Agenda 2030 del govern d'Espanya.



Els ODS són diferents dels ODM des de diversos punts de vista. Hi ha dues diferències sobre les quals ens sembla important reflexionar: el caràcter universal de l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible i la importància del medi ambient, en particular del canvi climàtic, en els ODS.

1.2.3. EL CARÀCTER UNIVERSAL I INCLUSIU DE L'AGENDA 2030 DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE.

Tal com destaquen un grup d'Organitzacions No Governamentals espanyoles que formen part del col·lectiu "Futuro en común", la universalitat dels objectius implica que les metes acordades són aplicables a tots els països i suposa que tots els governs hagen de posar els mitjans i mesures addicionals perquè aquestes es complisquen tant a nivell internacional com en els seus propis països (CONGDE/ FUTURO EN COMÚN, 2016).

La crisi financera, econòmica i social que des de 2008 afecta als països del Sud d'Europa és un exemple clar que la pobresa, la desocupació i les dificultats d'accés a serveis i subministraments bàsics i essencials no són prerrogativa dels països que coneixem com "en desenvolupament" o "pobres". L'augment de la desigualtat en els països afectats per la crisi econòmica financera, econòmica i social començada en 2008 ha condemnat moltes persones a viure en situació de vulnerabilitat crònica. El que ha passat posa de manifest que en el context actual els problemes són globals i comuns, així com les solucions. El caràcter universal de l'Agenda 2030 comporta un reconeixement implícit que no hi ha cap país a resguard dels problemes del desenvolupament, que estan sent generats pel model i l'ordre internacional actual. La segona és que suposa un reconeixement de la necessitat que existisca coherència entre les polítiques públiques considerades domèstiques i aquelles de dimensió més internacional, així com de la importància de les sinergies que puguen generar-se entre elles. L'anterior pot servir, a més, per a reforçar el sentiment de treball compartit i cooperatiu entre els països, contribuir a generar suports a favor d'una cooperació internacional horitzontal, generar una consciència solidària de ciutadania global, i a impulsar la coherència de polítiques per al desenvolupament sostenible (CONGDE/ FUTURO EN COMÚN, 2016).

La universalitat de l'Agenda 2030 implica que tots els països l'han d'aplicar, alineant les seues polítiques públiques per a assegurar el compliment dels ODS. Ja no es tracta d'objectius, com el van ser els ODM, per als països pobres, sinó d'objectius compartits i comuns a tots els països que s'aplicaran d'acord a les diferències de les circumstàncies nacionals.

L'augment de la desigualtat a nivell global és un dels trets de l'evolució del context soci-econòmic dels últims decennis. La desigualtat ja no és solament una qüestió de diferències entre països (països del nord versus països del sud, països desenvolupats versus països en desenvolupament). Tal com s'ha esmentat, la desigualtat afecta de forma cada vegada més accentuada a tots els països, per la qual cosa ens trobem amb molts "suds" i "nords" dins dels propis països.

Donada la magnitud de l'increment de la concentració de la riquesa, la monopolització d'oportunitats i la desigualtat en la representació política suposen una tendència greu i preocupant. Per exemple: Quasi la meitat de la riquesa mundial està en mans de només el 1% de la població. La riquesa del 1% de la població més rica del món ascendeix a 110 bilions de dòlars, una xifra 65 vegades major que el total de la riquesa que posseeix la meitat més pobre de la població mundial. La meitat més pobre de la població mundial posseeix la mateixa riquesa que les 85 persones més riques del món. Set de cada deu persones viuen en països on la desigualtat econòmica ha augmentat en els últims 30 anys. El 1% més ric de la població ha vist com s'incrementava la seua participació en la renda entre 1980 i 2012 en 24 dels 26 països dels quals tenim dades. (Oxfam International, 2014, 2-3).

És per açò que l'Agenda 2030 posa èmfasi en el seu enfocament inclusiu i posa el focus en què en l'assoliment dels ODS "ningú ha de quedar-se arrere", al com es pot sumar «No deixar cap lloc arrere» que informa el compromís global i suposa arribar fins a l'últim racó del planeta (Ayuso, 2017, 2). L'increment de la desigualtat no és l'únic motiu pel qual l'Agenda 2030 és universal i comuna a tots els països. Els reptes mediambientals, entre ells el canvi climàtic, són problemes globals que encarnen la interdependència entre països i la necessitat d'actuar de manera conjunta i coordinada per a assegurar un planeta vivible a les futures generacions. Per la seua importància, dediquem el següent capítol a aquest tema.

1.2.4. LA IMPORTÀNCIA DEL MEDI AMBIENT, EN PARTICULAR DEL CANVI CLIMÀTIC, EN ELS ODS.

L'augment de la desigualtat i les seues apressants conseqüències socials no són l'únic motiu del caràcter universal de l'Agenda 2030 i de la necessitat d'aplicar els ODS en tots els països i no solament en els més pobres. Altres problemàtiques globals, en particular de caràcter mediambiental, depenen d'una actuació conjunta, coordinada i decidida de tots els països. Una d'aquestes problemàtiques és el canvi climàtic i l'Agenda 2030 posa molta èmfasi en açò.

És la primera vegada que una agenda internacional de primer ordre connecta de manera central les qüestions de desenvolupament amb les qüestions ambientals (CONGDE/ FUTUR EN COMÚ, 2016). De fet, el nom mateix de l'agenda ("Agenda 2030 de desenvolupament sostenible") fa referència directa al caràcter sostenible que ha de tenir el desenvolupament a nivell global. Tal com s'ha explicat anteriorment, la sostenibilitat té tres components, l'econòmica, la social i la mediambiental.

L'Agenda 2030, en tindre especialment consideració la lluita contra el canvi climàtic, es connecta amb una altra gran fita assolida a nivell internacional en 2015, l'aprovació de l'Acord de París.

La importància que els ODS atorguen al canvi climàtic es deu al fet que aquest fenomen posa en risc l'assoliment de tots els ODS i la continuïtat dels nostres sistemes socioeconòmics.

En aquest sentit, l'Agenda 2030 preveu un ODS específic que es refereix al canvi climàtic (l'ODS 13) i, a més, moltes metes d'uns altres ODS fan referència a açò. De fet, només si considerem els efectes del canvi climàtic en cada àmbit del desenvolupament sostenible podrem aconseguir els ODS, perquè en cada sector caldrà prendre mesures específiques per a adaptar-nos a les conseqüències ja inevitables del canvi climàtic. Lluitar amb el canvi climàtic significa reduir les emissions de gasos d'efecte hivernacle (diòxid de carboni, etc.) i adaptar-se als seus efectes, que són ja inevitables (sequeres, augment de les temperatures, etc.).

En la redacció dels ODS 13 i les seues metes, l'Agenda 2030 fa referència expressa a l'Acord de París contra el canvi climàtic.

L'acord de París va ser signat en 2015 en el marc de la Convenció Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic (CMNUCC). La CMNUCC és l'acord internacional de lluita contra el canvi climàtic i conté objectius generals de mitigació i adaptació al canvi climàtic, però manca de per si mateix de compromisos vinculants i quantificats de reducció de les emissions de gasos d'efecte hivernacle i d'adaptació al canvi climàtic. Ja que la CMNUCC no inclou compromisos vinculants i quantificats, en el marc de la Convenció es va signar en 1997 el Protocol de Kyoto. El Protocol de Kyoto va ser un dels instruments jurídics internacionals de lluita contra el canvi climàtic més importants, doncs contenia compromisos quantificats i de compliment obligatori de reducció de les emissions d'alguns gasos d'efecte hivernacle. Aquests compromisos van ser assumits per alguns països industrialitzats, per ser els principals responsables de les emissions, van començar en 2008 i van acabar en 2012. Una vegada acabat el període 2008-2012 uns pocs països van decidir ampliar el Protocol de Kyoto però la majoria va quedar lliure de qualsevol compromís de mitigació del canvi climàtic. La comunitat internacional va engegar llargues i complexes negociacions per a arribar a un acord que, sempre en el marc de la CMNUCC, establira nous objectius de reducció de les emissions de gasos d'efecte hivernacle. En 2015 finalment es va aconseguir signar un nou acord, amb molt més consens que el que es va aconseguir amb el Protocol de Kyoto, es tracta de l'Acord de París. De fet, l'acord de París és el primer acord des de la Convenció Marc, de caràcter realment global. L'acord de París pretén mantenir l'augment de la temperatura mitjana mundial molt per baix de 2 °C pel que fa als nivells preindustrials, i prosseguir els esforços per a limitar aquest augment de la temperatura a 1,5 °C pel que fa als nivells preindustrials, reconeixent que així es reduirien considerablement els riscos i els efectes del canvi climàtic. El llindar dels 2° C és el límit indicat pels científics per a evitar efectes incontrolables i catastròfic del canvi climàtic. L'acord de París determina que "totes les parts han d'emprendre i comunicar esforços ambiciosos" de reducció de les emissions, però cadascun sobre la base del seu nivell de desenvolupament. La mitigació és finalment un compromís obligatori de tots els països, encara que per les responsabilitats actuals i històriques, l'acord de París deixa ben clar que els països més rics, que són els que emeten més gasos d'efecte hivernacle, han de reduir més les seues emissions. L'expressió "a la llum de les diferents circumstàncies nacionals" és clau per a entendre com l'Acord de París interpreta i aplica el principi de les responsabilitats diferenciada, d'acord a una visió dinàmica i flexible del mateix, totalment coherent amb l'abast del mitjà-llarg termini de l'acord. Segons l'acord de París, els països han d'aconseguir que les emissions mundials de gasos d'efecte hivernacle aconseguisquen el seu punt màxim al més prompte possible, tenint present que els països en desenvolupament tardaran més a aconseguir-ho, i a partir d'aquest moment reduir ràpidament les emissions de gasos d'efecte hivernacle, per a aconseguir un equilibri entre les emissions antropogèniques per les fonts i l'absorció antropògena pels albellons en la segona

meitat del segle, sobre la base de l'equitat i en el context del desenvolupament sostenible i dels esforços per eradicar la pobresa. És a dir, entre 2050 i 2100 la diferència entre les emissions de gasos d'efecte hivernacle en l'atmosfera i la quantitat de gasos d'efecte hivernacle segrestada pels albellons de carboni haurà de ser "0", aconseguir un balanç net nul que significa que no estariem alliberant "nous" gasos d'efecte hivernacle en l'atmosfera (Ruiz Sanjuan et Al., 2017).

L'acord de París i l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible té diversos punts en comú. En primer lloc, l'ODS 13 té a veure amb l'acció climàtica i "remitent" expressament a l'acord de París per a la seua implementació. A més, l'enfocament d'ambdues agendes és semblat: tal com els ODS són objectius comuns per a tots els països, així també l'acord de París compromet tots els països a reduir les seues emissions de gasos d'efecte hivernacle i a adaptar-se a l'efecte del canvi climàtic.

Per a aprofundir el canvi climàtic, les seues conseqüències i les polítiques per a lluitar contra aquest problema, remetem a l'àmplia literatura existent sobre el tema, eficaçment resumida en l'estudi publicat per la Fundació MUSOL "Cambio Climático y Desarrollo. Implicaciones del Cambio Climático en la Cooperación para el Desarrollo" (Filippi, 2016).

En resum, tant l'acord de París com l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible apunten a alguna cosa fonamental. L'envergadura de les problemàtiques econòmiques, socials i ambientals requereixen una estreta col.laboració entre països i el caràcter global d'aquests temes subratllen la interdependència dels territoris i la necessitat d'una vertadera ciutadania global que adopte nous patrons de consum i producció, que participe en les decisions i en les polítiques públiques locals, nacionals, regionals i globals d'acord a les directrius del desenvolupament sostenible.

Cal especificar que l'Agenda 2030 no es vincula solament a l'Acord de París. El caràcter ampli i global de l'Agenda 2030 fa que els ODS servisquen de "paraigües" a moltes altres agendes internacionals aprovades en el marc de les Nacions Unides, tal com l'Agenda d'Acció d'Addis Abeba (aprovada en 2015, sobre finançament del desenvolupament sostenible), Marc de Sendai per a la Reducció del Risc de Desastres (aprovat en 2015), la Nova Agenda Urbana (aprovada en 2016).

1.2.5. ELS OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE I ELS DRETS HUMANS.

L'agenda 2030 de desenvolupament sostenible és una declaració internacional aprovada en el marc de les Nacions Unides de gran valor, que suposa un compromís polític unànim, però no legal, dirigit a orientar les polítiques públiques d'acord als Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Respecte a si és o no una norma jurídica que obliga als seus destinataris, aquesta és una qüestió El Consultor dels Ajuntaments nº 20/2016, de 30 d'octubre, N° 20, 30 d'oct. de 2016, Editorial Wolters Kluwer 6 / 15 que en el nostre ordenament jurídic planteja pocs dubtes: L'art. 96 de la Constitució estableix que «els tractats internacionals vàlidament celebrats, una vegada publicats oficialment a Espanya, formaran part de l'ordenament intern. Les seues disposicions només podran ser derogades, modificades o suspeses en la forma prevista en els propis tractats o d'acord amb les normes generals del Dret internacional». Si açò és així per als Tractats, no hi ha dubte que subscriure una declaració, que és una resolució de rang molt inferior a un Tractat, l'Agenda 2030, no forma part del nostre dret intern i per tant no tindria caràcter obligatori (García Maties, 2016, 6-7).

L'Agenda 2030 guarda una estreta relació amb la Declaració Universal de Drets Humans, proclamada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 10 de desembre de 1948, que ha servit de referència per a l'elaboració de moltes constitucions de països de tot el món i per a tractats regionals sobre drets humans de caràcter vinculant. Entre uns altres, cal esmentar el Conveni Europeu per a la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals (o Convenció Europea de Drets Humans), que va ser ratificat per Espanya el 24 de novembre de 1977 i per tant és vinculant en aquest país.

Els ODS no substitueixen els drets humans sinó desenvolupen les metes i els indicadors per a la seua concreta aplicació. La varietat i amplitud sectorial dels ODS cobreix la pràctica totalitat dels drets humans, tant els drets civils i polítics, com els drets socials, culturals, mediambientals i econòmics.

L'Institut danès de drets humans ha elaborat una eina web, gratuïta i disponible en castellà, per a trobar la relació entre ODS i drets humans anomenada "La guía de los derechos humanos a los ODS", disponible a la web <http://sdg.humanrights.dk/es/targets2> . Gràcies a aquesta eina es pot identificar fàcilment la relació entre ODS i metes i drets humans amb referència a les declaracions i tractats que enuncien els drets referits.

A continuació, reportem un resum de les relacions entre ODS i drets humans.

OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMNET SOSTENIBLE

DRETS HUMANS RELACIONATS

OBJECTIU 1. POSAR FI A LA POBRESA EN TOTES LES SEUES FORMES A TOT EL MÓN



Les metes inclouen eradicar la pobresa extrema; implementar mesures de protecció social; i garantir la igualtat d'accés d'homes i dones als recursos econòmics

Dret a un nivell de vida adequat

DUDH Art. 25; ICESCR art. 11; CRC art. 27

Dret a la seguretat social

DUDH art. 22; ICESCR art. 9; CRPD art. 28; CRC art. 26

Igualtat de drets de les dones en la vida econòmica.

CEDAW arts. 11, 13, 14(2)(g), 15(2), 16(1)]

OBJECTIU 2. POSAR FI A LA FAM, ACONSEGUIR LA SEGURETAT ALIMENTÀRIA I LA MILLORA DE LA NUTRICIÓ I PROMOURE L'AGRICULTURA SOSTENIBLE



Les metes inclouen acabar amb la fam i la malnutrició; millorar la producció agrícola, la producció d'aliments sostenible i resilient; corregir les distorsions del comerç i garantir que els mercats de productes alimentosos funcionen

Dret a una alimentació adequada

DUDH Art. 25; ICESCR art. 11; CRC art. 24(2)(c)

Cooperació internacional *inclosa la garantia d'una distribució equitativa dels subministraments mundials d'aliments DUDH Art. 28; ICESCR arts. 2(1),11(2)];*

OBJECTIU 3. GARANTIR UNA VIDA SANA I PROMOURE EL BENESTAR PER A TOTS EN TOTES LES EDATS



Les metes inclouen reduir la mortalitat materna; posar fi a les morts infantils evitables; acabar o reduir altres malalties de la SIDA; dret a la salut universal, medicaments essencials assequibles, atenció de salut sexual i reproductiva; recerca de vacunes i accés a medicaments.

Dret a la vida

(DUDH art.3 ICCPR art 6) en particular a les dones (CEDAW art.12) i xiquets (CRC art 6)

Dret a la salut

(DUDH art.25; ICESCR art.12) en particular a les dones (CEDAW art.12) i infants (CRC art 24)

Especial protecció de les mares i els infants (ICESCR art.10)

Dret a gaudir dels beneficis del progrés científic i de la seua aplicació

DUDH Art. 27; ICESCR art. 15(1)(b)]

Cooperació internacional *especialment en relació amb el dret a la salut i els drets dels infants(-DUDH Art. 28, DRtD arts,3-4).... [ICESCR art.2(1);-CRC art 4*

OBJECTIU 4. GARANTIR UNA EDUCACIÓ INCLUSIVA, EQUITATIVA I DE QUALITAT I PROMOURE OPORTUNITATS D'APRENENTATGE DURANT TOTA LA VIDA PER A TOTS



Les metes inclouen l'accés universal a l'educació infantil, primària i secundària gratuïta i de qualitat; millorar la formació professional; igualtat d'accés a l'educació; expandir les instal·lacions educatives, les beques i la capacitat de docents.

Dret a l'educació

(DUDH art.26; ICESCR art.13) particularment en relació amb els xiquets, CRC art. 23 (3), CRPD art.24 les persones amb discapacitat i els pobles indígenes (UNDRIP art.14)

Igualtat de drets de dones i xiquetes en l'àmbit de l'educació

(CEDAW art. 10)

Dret al treball, inclosa la formació tècnica i professional

(ICESCR art 6)

Cooperació internacional

(DUDH art. 28; DRIID arts.3-4) particularment en relació amb els infants(CRC arts 23(4),28(3), , les persones amb discapacitat. (CRPD art 32) i els pobles indígenes (UNDRIP art.39)

OBJECTIU 5. ACONSEGUIR LA IGUALTAT ENTRE ELS GÈNERES I L'APODERAMENT DE TOTES LES DONES I XIQUETES



Les metes inclouen eliminar la discriminació i la violència contra les dones i les xiquetes; valorar la cura no remunerada i el treball domèstic; assegurar la plena participació de les dones; accés a la salut reproductiva; i igualtat d'accés de les dones als recursos econòmics.

Eliminació de totes les formes de discriminació contra les dones

(CEDAW arts. 1-5) contra les dones (CRC art. 2en particular en la legislació, la vida política i pública [art.7], la vida econòmica i social[art. 11, 13]i les relacions familiars[art.16)

Dret a decidir el nombre i espai dels xiquets.

(CEDAW arts12,16(1);CRC art.24(2)(f)).

Especial protecció per a les mares i els xiquets

(ICESCR art.10)

Eliminació de la violència contra les dones i les xiquetes

(CEDAW arts.1-6; DEVAW arts 1-4; CRC arts.24(39, 35)

Dret a unes justes i favorables condicions de treball

(ICESCR art.7; CEDAW art.11)

OBJECTIU 6. GARANTIR LA DISPONIBILITAT D'AIGUA I LA SEUA ORDENACIÓ SOSTENIBLE I EL SANEJAMENT PER A TOTS



Les metes inclouen garantir l'accés universal i equitatiu a aigua potable, serveis de sanejament i higiene segurs i assequibles per a tots; reduir la contaminació; augmentar l'eficiència de l'ús de l'aigua; i promoure la gestió participativa dels serveis d'aigua i sanejament.

Dret a aigua potable i sanejament

(ICESCR art.11)

Dret a la salut

(DUDH art. 25; ICESCR art.12)

Igualtat d'accés a l'aigua i al sanejament per a les dones rurals

(CEDAW art.14(2)(h))

OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

DRETS HUMANS RELACIONATS

OBJECTIU 7. GARANTIR L'ACCÉS A UNA ENERGIA ASSEQUIBLE, SEGURA, SOSTENIBLE I MODERNA PER A TOTS



Les metes inclouen garantir l'accés universal a serveis d'energia assequibles, segures i modernes.

Dret a un nivell de vida adequat
[DUDH art. 25; ICESCR art. 11]

Dret a gaudir dels beneficis del progrés científic i de la seua aplicació
DUDH art 27; ICESCR art. 15 (1)(b)

OBJECTIU 8. PROMOURE EL CREIXEMENT ECONÒMIC SOSTINGUT, INCLUSIU I SOSTENIBLE, L'OCUPACIÓ PLENA I PRODUCTIVA I EL TREBALL DECENT PER A TOTHOM



Les metes inclouen promoure el creixement econòmic sostenible; millorar l'eficiència dels recursos en la producció i el consum; plena ocupació i productiva i treball decent per a tots; eradicar el treball infantil i el tràfic d'infants; protegir els drets laborals, inclosos els drets de la població treballadora migrant; i augmentar l'accés als serveis financers

Dret al treball i condicions de treball justes i favorables
[DUDH art. 23; ICESCR arts. 6,7,10; CRPD art 27 Convenis fonamentals de la OIT. La Declaració de la OIT relativa als principis i drets fonamentals en el treball]

Prohibició de l'esclavitud, el treball forçós i la tracta d'éssers humans.
[DUDH art.4; ICCPR art.8; CEDAW art. 6; CRC arts. 34-36]

Igualtat de drets de les dones en relació a l'ocupació.
[CEDAW art 11; ILO Conventions No.100 I No.111]

Prohibició del treball infantil
[CRC art.32; ILO Conventions No 182]

Igualtat de drets laborals dels treballadors migrants
[CMW art.25]

OBJECTIU 9. CONSTRUIR INFRAESTRUCTURA RESILIENT, PROMOURE LA INDUSTRIALITZACIÓ INCLUSIVA I SOSTENIBLE I FOMENTAR LA INNOVACIÓ



Les metes inclouen un accés assequible i equitatiu a una infraestructura de qualitat; ocupació que genera industrialització; accés a serveis financers i mercats; innovació i transferència de tecnologia, i augment de l'accés a les TIC.

Dret a gaudir dels beneficis del progrés científic i de la seua aplicació
[DUDH ART.27; icescr ART. 15 (1)(B)]

Dret d'accés a la informació
[DUDH art. 19; ICCPR art. 199 (2)]

Dret a un habitatge adequat inclosa la terra i els recursos
[DUDH art. 25; ICESCR art.11]

Igualtat de drets de les dones al crèdit financer i la infraestructura rural
[CEDAW art. 13(b), art.14(2)].

OBJECTIU 10. REDUIR LA DESIGUALTAT EN I ENTRE ELS PAÏSOS

10 REDUCCIÓN DE LAS DESIGUALDADES



Les metes inclouen promoure majors taxes de creixement per als quals formen part del 40% inferior; promoure la inclusió social, econòmica i política; reduir les desigualtats en oportunitats i resultats; garantir la protecció social per a tots; assegurar la participació en la presa de decisions econòmiques; facilitant la migració i reduint els costos de transacció per a les remeses dels migrants.

Dret a la igualtat i no discriminació

[DUDH art. 2; ICESCR art.2(2); ICCPR arts. 2(1); 26; CERD art.2 (2); CEDAW art CRC art 2; CRPD art 5; CMW art 7; DRtD art. 8(1)]

Dret a participar en els assumptes públics

[DUDH art. 21; ICCPR art 25; CEDAW art 7; ICERD art 5; CRPD art 29; DRtD art. 8(2)]

Dret a la seguretat social

[DUDH art.22; ICESCR arts.9-10; CRPD art.28]

Promoció de les condicions per a la migració internacional

Dret de la població migrant a transferir els seus ingressos i estalvis

OBJECTIU 11. ACONSEGUIR QUE LES CIUTATS I ELS ASSENTAMENTS HUMANS SIGUEN INCLUSIUS, SEGURES, RESILIENTS I SOSTENIBLES

11 CIUDADES Y COMUNIDADES SOSTENIBLES



Les metes inclouen garantir l'accés a l'habitatge, els serveis bàsics i el transport públic per a tots; planificació participativa dels assentaments humans; salvaguardar el patrimoni cultural i natural; i enfortir la resiliència als desastres.

Dret a un habitatge adequat

[DUDH art. 2; ICESCR art. 2(2); ICCPR arts. 2(1),26; CERD art 2(2); CEDAW art. CRC ART.2; CRPD art.5; CMWart.7; DRtD art.8(1)]

Dret a participar en la vida cultural

[DUDH art. 2; ICESCR art.15; ICERD arts 5,7;CRPD art.30; CRC art.31]

Accessibilitat de transport, instal.lacions i serveis(CRPD art.9(1)) infants

[CRC art.23] I dones rurarl(CEDA art.14(2))

Protecció enfront dels desastres naturals

[CRPD art.11]

OBJECTIU 12. GARANTIR MODALITATS DE CONSUM I PRODUCCIÓ SOSTENIBLES

12 PRODUCCIÓN Y CONSUMO RESPONSABLES



Les metes inclouen aconseguir una gestió sostenible i un ús eficient dels recursos naturals; millorar el maneig de deixalles; promoure la contractació pública sostenible; garantir l'accés a la informació; i desenvolupar la capacitat per al desenvolupament sostenible.

Dret a la salut, inclòs el dret a un medi ambient segur, net, saludable i sostenible.

[DUDH art.25(1)];ICESCR art.12]

Dret a una alimentació adequada i dret a l'aigua potable.

[DUDH art.25(1); ICESCR art.11]

Dret de tots els pobles a disposar lliurement dels seus recursos naturals.

[ICCPR, ICESCR art.1(2)]

OBJECTIU 13. ADOPTAR MESURES URGENTS PER A COMBATRE EL CANVI CLIMÀTIC I ELS SEUS EFECTES

13 ACCIÓN POR EL CLIMA



Els objectius inclouen enfortir la resiliència i l'adaptació al canvi climàtic i els desastres naturals, fins i tot en les comunitats marginades; implementació del fons Green Climate. (Fons Verd del Clima)

Dret a la salut

Inclòs el dret a un medi ambient segur, net, saludable i sostenible. 8DUDH art.25(1); ICESCR art. 12; CRC art.24; CEDAW art. 12; CMW art. 28]

Dret a una alimentació adequada i dret a l'aigua potable

[DUDH art. 25]; ICESCR art. 11]

Dret de tots els pobles a disposar lliurement de les seues riqueses naturals

[ICCPR, ICESCR art. 1(2)]

OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

DRETS HUMANS RELACIONATS

OBJECTIU 14. CONSERVAR I UTILITZAR EN FORMA SOSTENIBLE ELS OCEANS, ELS MARS I ELS RECURSOS MARINS PER AL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE



Els objectius inclouen reduir la contaminació marina; conservar ecosistemes costaners, àrees marines costaneres i poblacions de peixos; garantir l'accés al mercat per als pescadors en xicoteta escala; protecció de la biodiversitat marina.

Dret a la salut

Inclòs el dret a un medi ambient segur, net, saludable i sostenible. 8DUDH art.25(1); ICESCR art. 12; CRC art.24; CEDAW art. 12; CMW art. 28)

Dret a una alimentació adequada i dret a l'aigua potable

[DUDH art. 25]; ICESCR art. 11)

Dret de tots els pobles a disposar lliurement de les seues riqueses naturals

[ICCPR, ICESCR art. 1(2)]

OBJECTIU 15. PROTEGIR, RESTABLIR I PROMOURE L'ÚS SOSTENIBLE DELS ECOSISTEMES TERRESTRES, EFECTUAR UNA ORDENACIÓ SOSTENIBLE DELS BOSCOS, LLUITAR CONTRA LA DESERTIFICACIÓ, DETENIR I REVERTIR LA DEGRADACIÓ DE LES TERRES I POSAR FRE A LA PÈRDUA DE LA DIVERSITAT BIOLÒGICA



Els objectius inclouen la gestió sostenible de l'aigua dolça, els ecosistemes de muntanya i els boscos; combatent la desertificació; detenir la pèrdua de biodiversitat; la lluita contra la caça furtiva i el tràfic d'espècies protegides.

Dret a la salut,

Inclòs el dret a un medi ambient segur, net, saludable i sostenible. 8DUDH art.25(1); ICESCR art. 12; CRC art.24; CEDAW art. 12; CMW art. 28)

Dret a una alimentació adequada i dret a l'aigua potable

[DUDH art. 25]; ICESCR art. 11)

Dret de tots els pobles a disposar lliurement de les seues riqueses naturals

[ICCPR, ICESCR art. 1(2)]

OBJECTIU 16. PROMOURE SOCIETATS PACÍFIQUES I INCLUSIVES PER AL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE, FACILITAR L'ACCÉS A LA JUSTÍCIA PER A TOTHOM I CREAR INSTITUCIONS EFICACES, RESPONSABLES I INCLUSIVES A TOTS ELS NIVELLS



Els objectius inclouen reduir totes les formes de violència; posar fi a la violència i el tràfic d'infants promoure l'estat de dret i la justícia per a tothom; reduir els fluxos financers i d'armes il·lícits, la corrupció i el suborn; desenvolupar institucions efectives; participació en la presa de decisions en tots els nivells; identitat legal per a tots.

Dret a la vida, a la llibertat i a la seguretat de les persones.

[DUDH art.3; ICCPR arts 6 (1), 9(1); ICPED art.1]Inclòs un espai lliure de tortura. /Prohibició de tortura. [DUDH art. 5; ICCPR art. 7; CAT art. 2; CRC art 37(a)]

Protecció dels xiquets enfront de totes les formes de violència, abús o explotació

[CRC arts 19,37(a)], inclòs el tràfic. [CRC arts.34-36; CRC-OP1)]

Dret d'accés a la justícia i al degut procés.

[DUDH arts8,10; ICCPR arts.23(3), 14-15;CEDAW art.2(c)]

Dret a la personalitat jurídica

[DUDH art.6; ICCPR art.16;CRPD art.12)

Dret a participar dels assumptes públics

[DUDH art.21; ICCPR art. 25)

Dret d'accés [a la informació

[DUDH art.19; ICCPR art 19(1)]

OBJECTIU 17. ENFORTIR ELS MITJANS D'EXECUCIÓ I REVITALITZAR L'ALIANÇA MUNDIAL PER AL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE

Els objectius inclouen l'enfortiment dels recursos nacionals i internacionals; sostenibilitat del deute; transferència de tecnologia i desenvolupament de capacitats; promovent el comerç; millorar la coherència política i institucional; respectant l'espai de polítiques dels països; promoure associacions de múltiples parts interessades; mesures per al progrés, dades desagregades.

Dret dels pobles a l'autodeterminació.

(ICCPR, ICESCR art.1(1); DRtD art. 1(1))

Dret de tots els pobles al desenvolupament i cooperació internacional.

(DUDH art.28; ICESCR art.2(1); CRC art.4; CRPD art.32(1) DRtD arts.3-5)

Dret de tothom a gaudir dels beneficis del progrés científic i la seua aplicació, inclosa la cooperació internacional en el camp científic.

(DUDH art.27(1); ICESCR art. 15(1))

Dret a la privacitat

(DUDH art.12; ICCPR art.17), inclòs el respecte dels drets humans i els principis ètics en la recopilació de dades i l'ús d'estadístiques(CRPD art.31(1))

Figura 5: els ODS i els drets humans (font: <http://sdg.humanrights.dk/es/targets2>). Traducció: Carmen Poyatos).

Llista d'instruments internacionals de drets humans:

- 1948 – Declaració Universal dels Drets Humans (DUDH).
- 1965 – Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial (CERD).
- 1966 – Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics (ICCPR).
- 1966 – Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals (ICESCR).
- 1979 – Convenció sobre l'Eliminació de Totes les Formes de Discriminació contra la Dona (CEDAW).
- 1984 – Convenció contra la tortura i altres tractes o penes cruels, inhumanes o degradants (CAT).
- 1986 – Declaració Sobre el Dret al Desenvolupament (UNDRTD).
- 1989 – Convenció sobre els Drets dels Infants (CRC).
- 1990 – Convenció internacional sobre la protecció dels drets de tots els treballadors migratoris i dels seus familiars (CMW).
- 1993 – Declaració sobre l'eliminació de la violència contra la dona (DEVAW).
- 2000 – Protocol facultatiu de la Convenció sobre els Drets del Xiquet relatiu a la participació de xiquets en els conflictes armats (OP-1).
- 2006 – Convenció Internacional sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat (CRPD).
- 2006 – Convenció Internacional per a la protecció de totes les Persones contra les Desaparicions Forçades (ICPEP).
- 2007 – Declaració de les Nacions Unides sobre els drets dels pobles indígenes (UNDRIP).

2. PER QUÈ TREBALLAR L'AGENDA 2030 DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE EN LES BIBLIOTEQUES?

L'Agenda 2030 és una agenda universal que concerneix a totes les institucions, organitzacions, empreses i persones del planeta. Els Objectius de Desenvolupament Sostenible no són objectius que han de ser aconseguits solament pels països en desenvolupament. Els Objectius de Desenvolupament Sostenible són objectius comuns que han d'aconseguir-se, d'acord a la realitat específica de cada país, a tot el món, inclusivament a Espanya. En aquest sentit, l'Agenda 2030 no marca les prioritats solament als actors de la cooperació internacional per al desenvolupament sinó orienta les polítiques domèstiques a Espanya i en la resta de països del món.

Tal com s'ha explicat més amunt, el Govern d'Espanya en 2017 va crear el Grup d'Alt Nivell per a l'Agenda 2030 (Resolució de 13 d'octubre de 2017, de la Secretaria d'Estat de Cooperació Internacional i per a Iberoamèrica i el Carib) que té dos objectius:

- a) Coordinar la posició espanyola i les actuacions necessàries per al compliment dels objectius de l'Agenda 2030.
- b) Preparar les avaluacions d'Espanya davant el Fòrum Polític d'Alt Nivell de l'ECOSOC.

El seu mandat inclou l'elaboració d'una estratègia nacional de desenvolupament sostenible, que haurà de permetre a Espanya complir els ODS, així com impulsar la integració dels ODS i les seues metes en els respectius marcs nacionals de polítiques públiques i coordinar i donar coherència a les diverses polítiques sectorials i a les iniciatives legislatives.

Pel caràcter descentralitzat de l'estat espanyol, els Objectius de Desenvolupament Sostenible es compliran a Espanya solament si les Comunitats Autònomes i els Ajuntaments es comprometen i incorporen l'Agenda 2030 en les seues polítiques. Les Comunitats Autònomes i els Ajuntaments exerceixen diverses competències crucials per a aconseguir els ODS a Espanya (educació, salut, etc.). De fet, el Grup d'Alt Nivell per a l'Agenda 2030 del govern d'Espanya té, entre les seues funcions, la d'establir mecanismes d'interlocució i coordinació sobre l'Agenda amb les Comunitats Autònomes i les Entitats Locals, així com garantir la comunicació amb la societat civil.

Per la seua proximitat, els Ajuntaments són les administracions públiques millor dotades per a arribar, juntament amb les associacions i les Organitzacions no governamentals, a la ciutadania. En aquest sentit, són les institucions més apropiades per a sensibilitzar a la societat sobre el Desenvolupament Sostenible, en particular sobre l'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible. Al mateix temps, els ajuntaments exerceixen competències clau per a aconseguir els ODS i la seua proximitat a la ciutadania i presència en el territori els garanteix un coneixement adequat del context local per a planificar de forma apropiada i pertinent les polítiques públiques dirigides a aconseguir els ODS.

Entre els serveis prestats als/es ciutadans/es per part dels Ajuntaments destaca la gestió de les biblioteques, pel nombre de centres existents, el seu arrelament social i territorial i el gran nombre d'usuaris/es que gaudeixen de l'ampli ventall d'activitats d'aquests centres.

A nivell nacional, les biblioteques compten amb 21,81 milions de persones usuàries inscrites (17,53 milions d'usuaris/as adults/as i 4,28 milions d'infants, aproximadament 11,92 milions dones) (INE, 2015, 1). 6.717 biblioteques, en gran majoria municipals (4.146), van rebre, en 2014, 206.946.728 visites en sala (INE, 2015). Aquestes dades corroboren la presència i l'arrelament territorial i social de les biblioteques, en particular les municipals, així com l'ampli i diversificat públic al com arriben. Sobre les activitats que realitzen, destaca la seua progressiva diversificació. Entre 2014 i 2015, el servei tradicional de préstec domiciliari de llibres va disminuir un 18,7 % i el préstec d'altres suports materials, audiovisuals o sonors, es va reduir en un 26,9%. Paral·lelament, les noves tendències de lectura i la consolidació de l'ús del suport electrònic han provocat, un augment de l'1,7 % del préstec domiciliari de documents electrònics (INE, 2015, 4). Aquests canvis posen de manifest la capacitat de constant actualització de les biblioteques per a assegurar la seua vigència, arrelament i capacitat d'atraure a persones usuàries. A més dels préstecs, les biblioteques promouen altres activitats, com els clubs de lectura, els contacontes i unes altres d'animació a la lectura per a públic infantil, tallers sobre diferents temàtiques (les més freqüents: idiomes, Tics, etc.). També existeixen altres pràctiques innovadores, encara que limitades en la seua implementació, entre unes altres: la introducció de la robòtica educativa en els centres bibliotecaris, el "GPS literari" (propostes de lectures inspirades en un lloc geogràfic), les propostes de música i literatura o de música i llocs, el treball de "segona pantalla" des de les biblioteques (comentar/promoure des de les xarxes socials continguts de la TV d'interès per a la biblioteca). De fet, les biblioteques espanyoles (INE, 2015), en 2014, van registrar 51.678.364 préstecs domiciliaris de llibres, però van aconseguir captar un nombre d'usuaris/as visitants molt superior (206.946.728 visites en sala), gràcies al ventall d'activitats oferit, molt més ampli del préstec bibliotecari, que atrau a moltes persones usuàries.

Les biblioteques juguen un rol molt important a aconseguir els Objectius de Desenvolupament Sostenible. En primer lloc, les biblioteques realitzen activitats essencials per a assegurar l'exercici de diversos drets humans i crucials per a aconseguir diversos ODS, que analitzarem més a baix. En segon lloc, les biblioteques són actors privilegiats per a sensibilitzar les seues nombroses persones usuàries sobre l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible i promoure la implicació i mobilització personal de tots i totes a favor dels Objectius de Desenvolupament Sostenible.

El rol de les biblioteques no ha passat desapercebut a les principals organitzacions internacionals representatives del moviment bibliotecari. La implicació de les biblioteques en l'Agenda 2030 ha sigut considerada prioritària per les organitzacions que agrupen les biblioteques a nivell internacional, com "The European Bureau of Library, Information and Documentation Associations" (EBLIDA), a nivell europeu, i la "Federació Internacional d'Associacions de Bibliotecaris i Biblioteques" (IFLA), a nivell global. En el següent apartat descrivim les principals iniciatives de la IFLA sobre l'Agenda 2030 de desenvolupament Sostenible.

Pel que fa a la pertinència d'incorporar les biblioteques en l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible, el seu rol en la difusió de la pròpia agenda és bastant intuïtiu, si bé es pot abordar mitjançant iniciatives innovadores en línia amb els esforços de les biblioteques per a mantenir i incrementar la seua visibilitat i acceptació social. La seua contribució directa a

LES BIBLIOTEQUES PODEN PROMOURE LA IMPLEMENTACIÓ DE L'AGENDA 2030 DE L'ONU



IFLA

La veu confiable de bibliotecaris i professionals de la informació a nivell global. (www.ifla.org). La Federació Internacional d'Associacions i Institucions Bibliotecàries (IFLA) és l'organisme rector a nivell internacional representant dels interessos dels serveis bibliotecaris i d'informació així com dels seus usuaris.

OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE DE LES NACIONS UNIDES

<p>1 FIDE LA POBRESA</p>	<p>POSAR FI A LA POBRESA EN TOTES LES SEUES FORMES A TOT EL MÓN</p> <p>Les biblioteques recolzen aquest objectiu mitjançant la provisió de...</p> <ul style="list-style-type: none"> - Accés públic a informació i recursos que generen oportunitats per a millorar les seues vides. -Capacitació per a adquirir noves habilitats necessàries per a l'educació i l'ocupació. -Informació per a recolzar el procés de presa de decisions per a combatre la pobresa per part dels governs, la societat civil i sector empresari. 	<p>2 FAM</p>	<p>POSAR FI A LA FAM, ACONSEGUIR LA SEGURETAT ALIMEN-TÀRIA I LA MILLORA DE LA NUTRICIÓ I PROMOURE L'AGRICULTURA SOSTENIBLE.</p> <p>Les biblioteques recolzen aquest objectiu mitjançant la provisió de ...</p> <ul style="list-style-type: none"> - Recerca i dades agrícoles perquè els cultius siguen més productius i sostenibles. - Accés públic per a productors agrícoles a recursos en línia, com per exemple, preus de mercat locals, informes meteorològics i equipament nou.
<p>3 SALUT I BENESTAR</p>	<p>GARANTIR UNA VIDA SANA I PROMOURE EL BENESTAR PER A TOTS EN TOTES LES EDATS.</p> <p>Les biblioteques recolzen aquest objectiu mitjançant la provisió de ...</p> <ul style="list-style-type: none"> - Recerques disponibles en biblioteques mèdiques i hospitalàries que recolzen l'educació i milloren la pràctica mèdica dels proveïdors d'atenció mèdica. -Accés públic a informació sobre salut, benestar en biblioteques públiques per a contribuir al fet que les persones i les famílies conserven la seua salut. 	<p>4 EDUCACIÓ DE QUALITAT</p>	<p>GARANTIR UNA EDUCACIÓ INCLUSIVA, EQUITATIVA I PROMOURE OPORTUNITATS D'APRENENTATGE DURANT TOTA LA VIDA PER A TOTS.</p> <p>Les biblioteques recolzen aquest objectiu mitjançant la provisió de ...</p> <ul style="list-style-type: none"> - Personal dedicat que promoga l'alfabetització primerenca i la formació contínua. - Accés a informació i a recerques per a estudiants a tot el món. -Espais inclusius en els quals el cost no siga una barrera per a adquirir nous coneixements i habilitats
<p>5 EQUALTAT DE GÈNERE</p>	<p>ACONSEGUIR LA IGUALTAT ENTRE ELS GÈNERES I EMPODERAR A TOTES LES DONES I LES XIQUETES</p> <p>Les biblioteques recolzen aquest objectiu mitjançant la provisió de ...</p> <ul style="list-style-type: none"> -Espais de trobada segurs i agradables. -Programes i serveis dissenyats per a satisfer les necessitats de les dones i xiquetes, com per exemple els drets i la salut. -Accés a informació i TIC que permeten a les dones desenvolupar habilitats en el món dels negocis. 	<p>6 AGUA NETA I SANEJAMENT</p>	<p>GARANTIR UNA EDUCACIÓ INCLUSIVA, EQUITATIVA I DE QUALITAT I PROMOURE OPORTUNITATS D'APRENENTATGE DURANT TOTA LA VIDA PER A TOTS. GARANTIR L'ACCÉS A UNA ENERGIA ASSEGURADA, SEGURA, SOSTENIBLE I MODERNA PER A TOTS.</p> <p>Les biblioteques recolzen aquest objectiu mitjançant la provisió de ...</p> <ul style="list-style-type: none"> - Accés a informació de qualitat i sobre bones pràctiques que permeten desenvolupar projectes locals de gestió de l'aigua i sanejament. -Accés lliure i segur a electricitat i il·luminació per a llegir, estudiar i treballar.
<p>8 TREBALL BONA I CREIXEMENT ECONÒMIC</p>	<p>PROMOURE EL CREIXEMENT ECONÒMIC SOSTINGUT, INCLUSIU I SOSTENIBLE, L'OCCUPACIÓ PLENA I PRODUCTIVA I EL TREBALL DECENT PER A TOTS.</p> <p>Les biblioteques recolzen aquest objectiu mitjançant la provisió de ...</p> <ul style="list-style-type: none"> -Accés a informació i capacitació per a desenvolupar habilitats que les persones necessiten per a trobar millors llocs de treball, postular-se a ells i ser reeixides en el seu acompliment. 	<p>9 INDÚSTRIA INNOVACIÓ I INFRAESTRUCTURES</p>	<p>CONSTRUIR INFRAESTRUCTURES RESILIENTS, PROMOURE LA INDUSTRIALITZACIÓ INCLUSIVA I SOSTENIBLE I FOMENTAR LA INNOVACIÓ.</p> <p>Les biblioteques recolzen aquest objectiu mitjançant la provisió de ...</p> <ul style="list-style-type: none"> -Una àmplia infraestructura de biblioteques públiques i de recerca, així com biblioteccòlegs capacitats. -Espais públics agradables i inclusius. -Accés a TIC, com per exemple, internet d'alta velocitat, que no es troben disponibles en altres llocs.
<p>10 REDUCCIÓ DE LES DESIGUALTATS</p>	<p>REDUIR LA DESIGUALTAT EN I ENTRE PAÏSOS.</p> <p>Les biblioteques recolzen aquest objectiu mitjançant la provisió de ...</p> <ul style="list-style-type: none"> -Espais neutrals i agradables que permeten un aprenentatge accessible per a tots, inclosos els grups marginals, com els migrants, els refugiats, les minories, els pobles indígenes i les persones amb discapacitat. -Accés equitatiu a informació que promoga la inclusió social, política i econòmica. 	<p>11 CITATS I COMUNITATS SOSTENIBLES</p>	<p>ACONSEGUIR QUE LES CIUTATS I ELS ASSENTAMENTS HUMANS SIGUEN INCLUSIUS, ASSEGURANCES, RESILIENTS I SOSTENIBLES.</p> <p>Les biblioteques recolzen aquest objectiu mitjançant la provisió de ...</p> <ul style="list-style-type: none"> -- Institucions confiables dedicades a promoure la inclusió i l'intercanvi cultural. - Documentació i conservació del patrimoni cultural per a les futures generacions.
<p>12 CONSUM RESPONSABLE</p>	<p>GARANTIR MODALITATS DE CONSUM I PRODUCCIÓ SOSTENIBLES.</p> <p>ADOPTAR MESURES URGENTS PER A COMBATRE EL CANVI CLIMÀTIC I ELS SEUS EFECTES. CONSERVAR I UTILITZAR EN FORMA SOSTENIBLE ELS OCEANS, ELS MARS I ELS RECURSOS MARINS PER AL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE.</p> <p>PROTEGIR, RESTABLIR I PROMOURE L'ÚS SOSTENIBLE DELS ECOSISTEMES TERRESTRES, GESTIONAR ELS BOSCOS DE FORMA SOSTENIBLE, LLUITAR CONTRA LA DESERTITZACIÓ, DETENIR I INVERTIR LA DEGRADACIÓ DE LES TERRES I POSAR FRE A LA PÈRDUA DE LA DIVERSITAT BIOLÒGICA.</p>	<p>16 PAC I JUSTÍCIA INSTITUCIONS SÒLIDES</p>	<p>PROMOURE SOCIETATS PACÍFIQUES I INCLUSIVES PER AL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE, FACILITAR L'ACCÉS A LA JUSTÍCIA PER A TOTS I CREAR INSTITUCIONS EFICACES, RESPONSABLES I INCLUSIVES A TOTS ELS NIVELLS</p> <p>Les biblioteques recolzen aquest objectiu mitjançant la provisió de...</p> <ul style="list-style-type: none"> - Accés públic a informació sobre el govern, la societat civil i altres institucions. -Capacitació en les habilitats necessàries per a comprendre i utilitzar aquesta informació. -Espais inclusius i políticament neutrals perquè les persones puguin reunir-se i organitzar-se.
<p>14 VIDA SUBMARINA</p>	<p>15 VIDA TERRESTRE</p>	<p>17 ALIANÇA PER A OBJECTIUS SOSTENIBLES</p>	<p>ENFORTIR ELS MITJANS D'EXECUCIÓ I REVITALITZAR L'ALIANÇA MUNDIAL PER AL DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE.</p> <p>Les biblioteques recolzen aquest objectiu mitjançant la provisió de</p> <ul style="list-style-type: none"> -Una xarxa global d'institucions basades en les comunitats que fomenta els plans de desenvolupament locals.

Figura 6: Aportacions de les biblioteques als Objectius de Desenvolupament Sostenible (font: <https://www.ifla.org/publications/node/10546>). Traducció al Valencià de Laura Muñoz.

l'assoliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible pot semblar a vegades menys intuïtiva. Per açò, sense ànim d'exhaustivitat, en la figura a continuació reproduïm algunes aportacions de les biblioteques als ODS, d'acord a un gràfic elaborat per la IFLA.

De fet, l'accés a la informació, així com la conservació del patrimoni cultural i l'accés a les tecnologies de la informació i comunicació (tots ells temes al centre de l'agenda de la IFLA en les negociacions de l'Agenda 2030), són temes prioritzats per l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible que els ha inclòs en diversos ODS i metes:

Objectiu 1.- FI DE LA POBRESA

META 1.4: Per a 2030, garantir que tots els homes i dones, en particular els pobres i els vulnerables, tinguen els mateixos drets als recursos econòmics, així com accés als serveis bàsics, la propietat i el control de les terres i altres béns, l'herència, els recursos naturals, les noves tecnologies apropiades i els serveis financers, inclosa la microfinanciació.

Objectiu 2.- FAM ZERO

META 2.c: Adoptar mesures per a assegurar el bon funcionament dels mercats de productes bàsics alimentaris i els seus derivats i facilitar l'accés oportú a informació sobre els mercats, en particular sobre les reserves d'aliments, a fi d'ajudar a limitar l'extrema volatilitat dels preus dels aliments.

Objectiu 3.- SALUT I BENESTAR

META 3.7: Per a 2030, garantir l'accés universal als serveis de salut sexual i reproductiva, inclosos els de planificació de la família, informació i educació, i la integració de la salut reproductiva en les estratègies i els programes nacionals.

Objectiu 4.- EDUCACIÓ DE QUALITAT

META 4.4: D'ací a 2030, augmentar considerablement el nombre de joves i adults que tenen les competències necessàries, en particular tècniques i professionals, per a accedir a l'ocupació, el treball decent i el poder d'emprendre.

Objectiu 5.- IGUALTAT DE GÈNERE

FIQUE 5.b: Millorar l'ús de la tecnologia instrumental, en particular la tecnologia de la informació i les comunicacions, per a promoure l'empoderament de les dones.

Objectiu 8.- TREBALL DECENT I CREIXEMENT ECONÒMIC

META 8.5: D'ací a 2030, aconseguir l'ocupació plena i productiva i el treball decent per a totes les dones i els homes, inclosos els joves i les persones amb discapacitat, així com la igualtat de remuneració per treball d'igual valor.

Objectiu 9.- INDÚSTRIA INNOVACIÓ I INFRAESTRUCTURA

META 9.5: Augmentar la recerca científica i millorar la capacitat tecnològica dels sectors industrials de tots els països, en particular els països en desenvolupament, entre altres coses fomentant la innovació i augmentant considerablement, d'ací a 2030, el nombre de persones que treballen en recerca i desenvolupament per milió d'habitants i les despeses dels sectors públic i privat en recerca i desenvolupament.

9.c Augmentar significativament l'accés a la tecnologia de la informació i les comunicacions i esforçar-se per proporcionar accés universal i assequible a Internet en els països menys avançats d'ací a 2020.

Objectiu 12.- PRODUCCIÓ I CONSUM RESPONSABLES

12.8 D'ací a 2030, assegurar que les persones de tot el món tinguin la informació i els coneixements pertinents per al desenvolupament sostenible i els estils de vida en harmonia amb la naturalesa.

Objectiu 16.- PAU, JUSTÍCIA I INSTITUCIONS SÒLIDES

16.10 Garantir l'accés públic a la informació i protegir les llibertats fonamentals, de conformitat amb les lleis nacionals i els acords internacionals.

Objectiu 17.- ALIANCES PER A ACONSEGUIR ELS OBJECTIUS

17.6 Millorar la cooperació regional i internacional Nord-Sud, Sud-Sud i triangular en matèria de ciència, tecnologia i innovació i l'accés a aquestes, i augmentar l'intercanvi de coneixements en condicions mútuament convingudes, fins i tot millorant la coordinació entre els mecanismes existents, en particular a nivell de les Nacions Unides, i mitjançant un mecanisme mundial de facilitació de la tecnologia.

Figura 7: L'accés a la informació en els ODS (font: Garrido, M. & Wyber, S. Eds., 2017, 10). Traducció de l'anglès a l'espanyol: Carmen Poyatos.



3. EL COMPROMÍS DEL MOVIMENT BIBLIOTECARI INTERNACIONAL AMB L'AGENDA 2030 DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE.

La IFLA va adoptar en 2013 la declaració sobre Biblioteques i Desenvolupament que destaca el paper de les biblioteques en el "Accés a la informació com un Dret Humà bàsic i com a preconditioni per a l'exercici de tots els drets civils, polítics, econòmics, socials i culturals que pot acabar amb el cicle de pobresa i recolzar el Desenvolupament Sostenible" i insta a potenciar el paper de les Biblioteques i dels/les bibliotecaris/es com a agents de desenvolupament (IFLA, 2013). La IFLA va publicar en 2015 "Les biblioteques i la implementació de l'Agenda 2030 de l'ONU" (IFLA, 2015), on manifesta el rol de les Biblioteques en l'assoliment dels ODS, l'exercici del dret humà a l'accés a la informació i educació, així com en la seua difusió, socialització i apropiació ciutadana. De fet, la IFLA ha sigut un dels actors implicats en l'elaboració de l'Agenda 2030, confirmant el ferm compromís del moviment bibliotecari internacional amb el desenvolupament sostenible i la profunda comprensió del seu important paper social.

En les negociacions per a gestar l'Agenda 2030, la IFLA va ser especialment activa a demanar la inclusió en l'Agenda 2030 de referències a l'accés a la informació, la conservació del patrimoni cultural, l'alfabetització universal i l'accés a les tecnologies de la informació i comunicació (IFLA, 2014). La incidència política de la IFLA en les negociacions de l'Agenda 2030 van ser reeixides. L'accés públic a la informació permet a les persones prendre decisions informades que poden millorar les seues vides. Les comunitats que tenen accés a informació oportuna i rellevant estan millor posicionades per a eradicar la pobresa i la desigualtat, millorar l'agricultura, proporcionar educació de qualitat i promoure la salut, la cultura, la recerca i la innovació (IFLA, SF). Segons la IFLA (IFLA, SF) aquests arguments van permetre aconseguir, per exemple, que l'Objectiu de Desenvolupament Sostenible 16 (Promoure societats pacífiques i inclusives per al desenvolupament sostenible, facilitar l'accés a la justícia per a tothom i crear institucions eficaces, responsables i inclusives a tots els nivells) incloguera la Meta 16.10 (Garantir l'accés públic a la informació i protegir les llibertats fonamentals, de conformitat amb les lleis nacionals i els acords internacionals), que reconeix precisament la importància de l'accés a la informació. La figura 5 resumeix totes les referències a l'accés a la informació en els ODS i metes. A més, per exemple, es va aconseguir que les tecnologies de la informació i comunicació anaren incloses expressament en la meta 17.8 (Posar en ple funcionament, a tot tardar en 2017, el banc de tecnologia i el mecanisme de suport a la creació de capacitat en matèria de ciència, tecnologia i innovació per als països menys avançats i augmentar la utilització de tecnologies instrumentals, en particular la tecnologia de la informació i les comunicacions) del ODS 17. Un altre exemple de la reeixida incidència del moviment bibliotecari en l'Agenda 2030 és que l'alfabetització universal és reconeguda en la visió de l'Agenda ("Imaginem un món amb alfabetització universal", ONU 2015). A més, la IFLA ha formulat propostes d'indicadors per a la seua incorporació en la bateria establides per la Nations Unides per a mesurar els ODS i les seues metes.

El compromís de la IFLA no ha acabat amb l'aprovació de l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible. A partir de la seua adopció per part de la Nacions Unides, la IFLA ha emprès iniciatives i ha publicat materials per a orientar les biblioteques en el seu compromís amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible. Remetem a la bibliografia del present text, així com a la web de la IFLA (www.ifla.org), per a consultar les principals publicacions de la IFLA en matèria.

Quant a les iniciatives empreses, destaquem el "International Advocacy Programme" (<https://www.ifla.org/ldp/iap>) que va permetre capacitar a bibliotecaris i bibliotecàries sobre l'Agenda 2030 i sensibilitzar-los sobre el rol de les biblioteques en l'assoliment dels ODS, així com incidir en les autoritats nacionals i regionals per a promoure el dret a l'accés públic a la informació a través dels programes de les biblioteques.

Una altra iniciativa de la IFLA que destaca per la seua qualitat i impacte és l'acció "Take action!" (<https://www.ifla.org/node/7412>). D'acord als materials d'aquesta acció (IFLA, 2017), "Take Action" pretén incidir en les autoritats nacionals perquè les biblioteques i l'accés a la informació formen part dels plans nacionals que han de ser elaborats per a aconseguir els ODS, tal com el pla de desenvolupament sostenible que el Grup d'Alt Nivell per a l'Agenda 2030 del Govern Español té el mandat d'elaborar. En aquesta iniciativa, la IFLA a més orienta a les biblioteques perquè aquestes disseminen les seues millors pràctiques que contribueixen als ODS, amb l'objectiu de ser més efectives en la incidència política en les autoritats nacionals i aconseguir que els plans nacionals per a implementar els ODS incloguen al sector.

Finalment, esmentarem breument la iniciativa denominada DÓNA21 o "Development and Access to Information", realitzada per la IFLA en col·laboració amb la universitat nord-ame-



ricana de Washington, que preveu l'elaboració, publicació i difusió periòdica d'informes sobre l'aportació de l'accés a la informació a favor dels Objectius de Desenvolupament Sostenible. El primer informe va ser publicat en 2017 (Garrido, M. & Wyber, S. Eds.,2017) i se centra en la importància de l'accés a la informació per a aconseguir els Objectius de Desenvolupament Sostenible 2, 3, 5 i 9. Tota la informació sobre aquesta iniciativa pot ser consultada en la web <https://da2i.ifla.org/>.

Totes les iniciatives esmentades, i unes altres que no hem inclòs per raons d'espai, són implementades per la IFLA en el marc del programa "Library Development Programme (LDP)", que pot ser consultat en la pàgina web <https://www.ifla.org/ldp>.

Totes les iniciatives citades produeixen eines i publicacions de gran utilitat. Hem considerat en tot moment els continguts d'aquestes publicacions per a mantenir la màxima coherència amb elles. El fet que la IFLA treballa a nivell internacional, regional i nacional en processos d'incidència política i de posada en valor de les experiències de les biblioteques a promoure els ODS ha sigut de gran utilitat per a la present publicació i, al mateix temps, ha permès evitar qualsevol solapament, ja que el present text té un enfocament pràctic i a nivell micro (municipal i de centre bibliotecari), amb propostes d'activitats innovadores per a les biblioteques que, en general, no han sigut abordades pels materials de la IFLA.



4. EL REPTE: ALINEAR LES POLÍTIQUES A L'AGENDA 2030 DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE.

Per a aconseguir els ODS, les institucions públiques han de realitzar un gran esforç per a orientar les seues polítiques públiques d'acord a les metes i indicadors enumerats per l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible. Aquest treball d'alineament de les polítiques públiques d'acord a l'agenda 2030 es deu realitzar en les diferents escales territorials i en els estats des-centralitzats, com Espanya, els nivells regionals i locals assumeixen una gran rellevància.

Els 17 ODS i les 169 metes de l'Agenda 2030 han de ser aconseguits tant a nivell global, nacional com subnacional, "Localitzar" és el procés que té en compte els contextos subnacional en l'assoliment de l'Agenda 2030, des de l'establiment dels objectius i metes, fins a la determinació dels mitjans d'implementació, i l'ús d'indicadors per a mesurar i monitorejar el progrés fet. La localització guarda relació tant com els governs locals i regionals poden donar suport per a aconseguir els ODS a través de l'acció "des de baix", i com els ODS poden oferir un marc per a la política de desenvolupament local (SN, 2016, 5).

S'entén per localització el procés d'adaptar, implementar i monitorejar els ODS a nivell local. Quasi tots els ODS (...) tenen metes que dependran de les accions dels governs locals, La localització és el procés per mitjà del qual les autoritats i interessats locals adaptaran i implementaran eixes metes en ciutats i assentaments urbans.

Actualment, quasi tots els països tenen estructures de governança de múltiples nivells, la qual cosa implica que els governs urbans i locals són directament responsables de complir amb gran part del compromís assumit pels governs nacionals amb els ODS. Tal és així, que el 65 per cent de l'agenda dels ODS no pot ser aconseguit sense la implicació dels actors urbans i locals (Kanuri et al., SF, 15).

"Localitzar l'Agenda2030 vol dir que cada organització, cada persona, cada ciutat faça seua l'agenda" (Federico Buyolo, ponència en el marc del taller participatiu per a l'elaboració d'una metodologia que servisca per a implementar els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) en les polítiques municipals, organitzat per la Fundació MUSOL a València el 21 de febrer de 2018).

A partir de l'aprovació de l'Agenda 2030 en 2015, diferents organitzacions han elaborat metodologies i guions per a "localitzar" els ODS. Destaquem, entre uns altres, la "**Guia per a la localització dels ODS**" dissenyada per la Global Taskforce de Governos Locals i Regionals, el **PNUD i ONU Habitat** (SN, 2016) i el manual "**Com implementar els ODS en les ciutats**" publicat per de la Xarxa Temàtica Ciutats Sostenibles de la Xarxa de Solucions per al Desenvolupament Sostenible SDSN (Kanuri et al., SF). La Fundació MUSOL ha elaborat un model propi de localització d'intervenció que es diferencia dels altres models citats pel seu enfocament essencialment pràctic i aplicat (Filippi, García Maties, 2018). El model de la fundació MUSOL es denomina "**Model de transversalització dels objectius de desenvolupament sostenible en les polítiques municipals i de rendició de comptes davant la ciutadania i davant les autoritats designades**".

Com hem posat de manifest el punt anterior, les biblioteques, en particular les de titularitat municipal, són un dels serveis de major importància dels ajuntaments. Integrar els ODS en les biblioteques no significa solament que l'Agenda 2030 estiga present en els continguts de les activitats programades en les biblioteques sinó implica una revisió integral de les polítiques bibliotecàries municipals per a entendre què ODS, quines metes i quins indicadors es poden aconseguir des de les biblioteques i com. Per açò, les persones responsables tècniques i polítiques de les biblioteques municipals necessiten guions senzills i aplicables sense massa recursos per a revisar les seues polítiques públiques i alinear-les als ODS. Per açò, en el següent capítol descrivim el model de localització dels ODS proposat per MUSOL (Filippi, García Maties, 2018). Pel seu caràcter general pot ser aplicat a totes les àrees/departaments d'un ajuntament si bé en aquest cas la seua aplicació es refereix essencialment a les polítiques bibliotecàries municipals.

4.1. UN FULL DE RUTA PER A ALINEAR LES POLÍTIQUES MUNICIPALS DE BIBLIOTEQUES D'ACORD A L'AGENDA 2030 DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE.

Aquest capítol es basa en el text "Model de transversalització dels objectius de desenvolupament sostenible en les polítiques municipals i de rendició de comptes davant la ciutadania i davant les autoritats designades" publicat per la Fundació MUSOL (Filippi, García Maties, 2018) i es dirigeix a les persones responsables polítiques i tècniques de les biblioteques.

L'estructura de la metodologia dissenyada es basa en un model essencialment bottom-up o des de baix cap amunt perquè s'assegure la coherència vertical de les polítiques de l'ajuntament amb l'Agenda 2030, així com la vinculació de les polítiques de l'ajuntament, l'Agenda 2030 i altres agendes internacionals subscrietes per un ajuntament, tals com el Pacte de les alcaldies per al clima i l'energia o el Pacte de Política Alimentària Urbana de Milà (MUFPP o Pacte de Milà).

En aquest model, la dimensió macro són les polítiques generals de l'ajuntament, és a dir els lineaments generals de política pública que cada regidoria defineix per a les seues àrees, així com la vinculació d'aquestes polítiques a altres agendes internacionals, com les ciutades anteriorment (coherència vertical).

L'alineament concorde a l'Agenda 2030 de la dimensió macro es realitza des de baix, és a dir és la dimensió "micro" la que alimenta la dimensió macro. En altres paraules i concretant

l'enfocament, el model proposat preveu analitzar en cada àrea/departament/programa (és a dir en la dimensió micro) quins ODS i quines metes són les més pertinents i, a més, es procedirà a seleccionar els indicadors més pertinents, el mesurament dels quals és viable sense que demande massa recursos. Una vegada definits els ODS, metes i indicadors abastats, s'analitzarà si l'actuació del departament o àrea municipal està orientada al seu compliment. S'analitzarà a més la pertinència de compartir agendes amb altres àrees/departaments de l'ajuntament, fomentant la superació de les sitges i facilitant la coordinació entre àrees/departaments (coherència horitzontal).

Si l'actuació ja està alineada a l'Agenda 2030, l'exercici es reduirà a vincular l'actuació als ODS-metes-indicadors pertinents. Si l'actuació no està del tot alineada o si es podria millorar la seua alineació amb l'Agenda 2030 i la seua aportació als ODS, s'elaborarà l'estratègia oportuna (o la modificació de la mateixa en el cas en què el departament/àrea ja compte amb un document estratègic), adequadament vinculada als ODS-metes-indicadors. En tot cas, si la política municipal està orientada cap als ODS sense necessitat d'intervenció addicional, vincular les polítiques als ODS de forma expressa té de per si un gran valor en termes de difusió de l'Agenda 2030 com a agenda comuna i permetrà a l'ajuntament visibilitzar i rendir comptes sobre la seua aportació als ODS. Totes aquestes actuacions a nivell de departament/àrea (micro) configuren l'orientació concreta de les polítiques municipals. És a dir, la política municipal global, a nivell macro, contribuirà a tots aquells ODS-metes-indicadors que a nivell micro s'hagen identificat com a pertinents, en una construcció de polítiques públiques des de baix cap amunt.

El model consta dels passos descrits en els següents apartats. Aquests passos han sigut elaborats i descrits perquè siguin d'utilitat per a les persones responsables de qualsevol àrea o departament municipal, per la qual cosa correspon a les persones a càrrec de les biblioteques municipals adaptar els passos a la realitat concreta de les biblioteques del municipi en què s'aplica la metodologia. No obstant açò, per a aterrar la metodologia general al sector de les biblioteques, hem inclòs comentaris específics sobre l'aplicació concreta d'alguns a les polítiques municipals bibliotecàries.

Passos previs.

Abans de començar l'aplicació del model, és essencial aclarir que es requereixen dos passos previs i propedèutics al procés de planificació que proposem en aquest model.

4.1.1. EL COMPROMÍS DE L'ALTA ADREÇA POLÍTICA I TÈCNICA DE L'AJUNTAMENT.

La decisió d'implementar l'agenda 2030 en el municipi és una decisió política, que per a ser actuada requereix de canvis, a vegades radicals, en les decisions estratègiques i del dia a dia de la gestió municipal. Per tant, és essencial que els màxims responsables polítics (alcaldes/es, regidors/es delegats/des) prenguen expressament la decisió d'orientar les seues polítiques d'acord a l'Agenda 2030 i que ho comuniquen al personal. A més, és essencial que l'alta adreça tècnica de l'ajuntament siga conscient d'açò i assumisca l'Agenda 2030 com a prioritat, transmetent-ho al personal. Aquest compromís de l'alta adreça hauria de materialitzar-se designant la persona o persones responsable/s en cada àrea, a la qual s'atribuísca la facultat de liderar el procés i implicar a la resta del personal per a donar compliment al cronograma previst.

El compromís de l'alcalde o de l'alcaldesa i del regidor o de la regidora a càrrec de les biblioteques hauria de ser clar i hauria de ser comunicat a tot el personal de l'àrea. A més, és recomanable que siga una persona del sector bibliotecari la designada per a liderar el procés, per a comptar amb els coneixements tècnics necessaris per a localitzar els ODS en les biblioteques municipals.

4.1.2. LA INFORMACIÓ DEL PERSONAL DE L'AJUNTAMENT.

Fora de les àrees/departaments de cooperació per al desenvolupament (on existeixen) persisteix un gran desconeixement de l'Agenda 2030. La majoria del funcionariat i del personal laboral no coneix els ODS i aquesta situació és un obstacle seriós a la implementació de l'agenda. Per açò, és essencial desplegar un ampli dispositiu d'informació i formació sobre l'Agenda 2030 i els ODS i la seua interacció amb altres agendes internacionals que impliquen als municipis.

Les iniciatives de la IFLA ja citades més amunt han sensibilitzat alguns bibliotecaris i algunes bibliotecàries però encara queda molt treball d'informació per a acostar el col·lectiu a la temàtica. Segurament, els materials elaborats per la IFLA són molt útils en aquesta tasca perquè estan escrits des del punt de vista del moviment bibliotecari internacional, per la qual cosa en un llenguatge i d'un punt de vista comuna a tots i totes els bibliotecaris i les bibliotecàries.

A) RELACIÓ DE CADA ÀREA AMB ELS 17 ODS.

1.- Identificar dins de l'organització municipal, mitjançant un procés participatiu amb el personal, àmbits homogenis d'actuació, sense perjudici de la tradicional divisió en regidories.

L'organització municipal no sempre atribueix a les regidories àmbits sectorials homogenis. Examinar l'organització i agrupar dins de cada regidoria o àmbit equivalent les matèries d'una manera homogènia, serà la primera de les accions en les quals haurà de participar el personal concernit. A aquests àmbits els denominarem a l'efecte d'aquest document "àrees". Aquest exercici contribueix a "trencar les sitges", problema comú en l'administració pública local a l'hora d'implementar polítiques públiques que per les seues característiques intrínseques són interdisciplinàries i intersectorials. El problema és freqüentment agreujat per les exigències administratives i polítiques d'assignació de responsabilitats inherents a matèries afins a diferents persones/regidories, fraccionant les àrees. La identificació de les àrees, a més de trencar les sitges i afavorir la coordinació de departaments/regidories separades que treballen temes homogenis, afavorirà la coherència de polítiques horitzontals.

Les biblioteques no solen patir aquest fraccionament pel que solen estar gestionades des de la mateixa àrea. No obstant açò, a vegades se separa la gestió de les biblioteques de les regidories de cultura pel que puga haver una divisió entre biblioteques i matèries afins o es pot donar la contradicció que les biblioteques es gestionen des d'una regidoria, però moltes activitats realitzades en les biblioteques depenen d'altres regidories. Superar aquest fraccionament és important per a treballar amb integralitat i homogeneïtat a alinear les polítiques bibliotecàries als ODS.

En la definició de les àrees s'hauria de tindre en compte que l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible té una funció articuladora d'altres agendes internacionals que, en el marc de la creixent internacionalització de les ciutats, molts ens locals han subscrit. És possible que una mateixa àrea estiga implicada en l'obtenció d'objectius dictats per diferents agendes internacionals, per exemple l'acord climàtic de París i les iniciatives locals que es desprenen de les polítiques climàtiques internacionals (per exemple, el pacte dels alcaldes per al clima i l'energia), el Pacte de Política Alimentària Urbana de Milà, etc. Totes elles es poden coordinar fàcilment amb l'Agenda 2030 que té un caràcter general.

2.- Relacionar, dins de cada àrea, les competències municipals, agrupant-les per la seua més pròxima afectació a les 5 P de l'Agenda 2030 (planeta, persones, prosperitat, pau i aliances).

A partir dels eixos clàssics de la sostenibilitat (social, ambiental i econòmica), l'Agenda 2030 s'articula al voltant de 5 eixos: planeta, persones, prosperitat, pau i aliances ("5 P"). En aquest pas es pretén connectar cada àmbit homogeni a una o més de les P definides per l'Agenda 2030.

3.- Realitzar un mapatge d'actors (ciutadans i ciutadanes, organitzacions, empreses, etc.) que realitzen activitats relacionades amb l'àrea i competència a la qual es refereix l'apartat anterior.

L'Agenda estableix la necessitat que tots, també els ciutadans i les ciutadanes, empreses, organitzacions, etc. s'impliquen en l'assoliment dels ODS. El municipi pot, a través del seu pla d'acció, establir mesures per a no solament adonar dels seus avanços a la ciutadania, sinó perquè aquesta articule també les seues actuacions en la línia de la seua consecució. És essencial tenir un panorama complet de les actuacions i potencialitats del sector privat, de la societat civil i de la ciutadania en general relacionades amb les competències de l'àrea analitzada per a, posteriorment, enfortir el paper "articulador" de l'ajuntament i de posada en valor de la "massa crítica" existent. Aquest panorama s'elaborarà amb l'eina del mapatge d'actors clau, l'abast dels quals excedeix el terme municipal perquè la intensa "cosmopolitització" en els assumptes locals fa que les relacions del municipi amb actors externs a ells, a vegades actors globals, siguen essencials per a abordar l'Agenda 2030.

En les biblioteques el mapatge d'actors externs és especialment important perquè en aquests espais, a més dels bibliotecaris i de les bibliotecàries, operen molts més actors (formadors i formadores de cursos i tallers, contacontes, clubs de lectures, etc.).

4- Analitzar la relació de cadascuna de les competències i activitats al fet que es refereixen els dos anteriors apartats amb cadascun dels 17 ODS, establint si la seua relació és alta, baixa o mitjana.

Aquesta és la primera aproximació de les actuacions que es duen a terme en les àrees municipals i les que desenvolupen els ciutadans, relacionades amb els ODS. En aquest punt cal tenir en compte que els 17 ODS no són compartiments estancs, al contrari, cada ODS i les seues metes té una àmplia relació i coincidència amb les d'altres ODS i altres metes. Per açò en aquesta primera actuació cal tenir en compte aquest extrem i valorar

el grau de relació adequadament, la qual cosa en ocasions plantejarà alguna dificultat. A causa de l'estreta interrelació dels ODS així com a la intersectorialitat de les àrees municipals analitzades, és possible que l'àrea analitzada resulte estar relacionada amb molts ODS. En aquest cas, de forma participativa amb el personal de l'ajuntament, s'haurà de realitzar un exercici de prioritització, utilitzant eventualment tècniques comunes com les matrius de prioritització, puntuant com a mitjà o alt el grau de relació solament a aquells ODS en els quals la incidència de l'actuació municipal és clara.

B) ANÀLISI DE LA RELACIÓ DE CADA ÀREA/COMPETÈNCIA O ACTIVITAT CIUTADANA AMB CADA META.

5- Relacionar cada àrea, competència i activitats ciutadanes prioritàries amb la meta o metes del respectiu ODS.

En aquesta fase, es relacionarà cada àrea i competència i cadascuna de les activitats ciutadanes, que en l'anterior anàlisi haja obtingut una relació alta o mitjana (1 o 2) en el ODS amb la meta o metes del respectiu ODS, graduant-les igualment amb puntuacions 1, 2 o 3 segons el grau de relació siga alt, mitjà o baix.

Si eixa relació amb els 17 ODS pot resultar complexa, quan ens referim a 169 metes, encara podria resultar més complicat. Per açò ací caldrà tenir en compte d'una banda la més directa relació, no solament amb el seu contingut material i/o sectorial sinó també amb la més directa capacitat, competència i mitjans del municipi en cada àrea.

Pel que fa als passos 4 i 5 del model, el capítol "Per què treballar l'Agenda 2030 de Desenvolupament Sostenible en les biblioteques?" ofereix un panorama general de la vinculació entre biblioteques i Objectius de Desenvolupament Sostenible. No obstant açò, la realitat a nivell municipal és molt diversa i cada biblioteca exerceix funcions, de vegades difícils de preveure, que poden contribuir a ODS que, en principi, no es vinculen a les biblioteques (per exemple, el recolçament en la cerca d'ocupació, etc.). Per tant, aquest anàlisi específic biblioteca per biblioteca és molt pertinent.

C) ANÀLISI DE LA RELACIÓ DE CADA ÀREA AMB ELS INDICADORS DE CADA ODS EN LES METES ANALITZADES .

6- Relacionar les àrees/competències i activitats de la ciutadania amb relació prioritària amb metes dels ODS.

En aquest apartat es posaran en relació les àrees/competències i activitats ciutadanes, que en la seua relació amb les metes a les quals es refereix l'anterior apartat hagen obtingut puntuacions de relació alta i mitjana, amb els indicadors respectius continguts en <https://unstats.un.org/sdgs/indicators/database/?area=esp>.

Novament ací caldrà realitzar un anàlisi minuciós, tenint en compte, igual que s'ha assenyalat més amunt, la pertinència en relació amb l'àmbit competencial municipal i els seus recursos i capacitats efectives per a intervindre en açò.

L'anàlisi resultant d'aquest apartat, juntament amb tota la resta d'àrees del municipi en el seu conjunt, s'integrarà i servirà com a punt de partida per a realitzar l'anàlisi de les polítiques públiques municipals amb la lent dels ODS a través del com elaborar el pla general municipal per als ODS, tal com especifiquem més a baix en l'apartat dedicat a la vinculació entre nivell micro i nivell macro.

7- Vincular els indicadors dels ODS amb els indicadors municipals disponibles per al posterior monitoreig dels avanços.

Una vegada identificats els indicadors més pertinents d'acord als criteris citats en el pas anterior, s'hauria d'analitzar si aquests indicadors s'estan mesurant a nivell municipal (per l'ajuntament o per altres institucions, però amb desglossament municipal). És una fase complexa i delicada ja que d'ella dependrà la capacitat de mesurar la situació inicial i els avanços assolits amb la contribució de l'àrea de l'ajuntament implicada. La disponibilitat de dades fiables desigual en el territori, la falta de recursos per a implantar nous indicadors i assegurar el seu mesurament, etc. són algunes de les dificultats d'aquest pas. No obstant açò, és un pas essencial perquè la disponibilitat de dades i la possibilitat de mesurar l'impacte de les polítiques municipals en general és coherent amb la tendència a la transparència i rendició de comptes de la governança. A més, poder mesurar i disposar de dades permet la presa de decisions i la millora contínua de les polítiques públiques locals, coherentment amb les tendències de la nova gestió pública i la seua atenció a l'eficàcia. En aquest sentit, es recomana una aproximació realista i pragmàtica: s'haurien d'utilitzar indicadors que es mesuren de forma habitual i, si es decideix implantar nous indicadors, s'ha de valorar la viabilitat (econòmica i tècnica) definint a priori els procediments de mesurament.

Si l'ens local és actiu en la implementació d'altres agendes internacionals (el pacte dels alcaldes per al clima i l'energia, el Pacte de Política Alimentària Urbana de Milà, etc.), és probable que aquestes iniciatives prevegen indicadors que poden ser vinculats als de les metes prioritzades, facilitant així la seua monitorització.

D) ELABORACIÓ DE LA LÍNIA DE BASE DELS INDICADORS.

8- Elaboració de la línia de base dels indicadors.

Una vegada obtinguts els indicadors, s'elaborarà la línia de base que ens dibuixarà l'estat actual de l'assoliment dels ODS en l'àrea i en les activitats de la ciutadania. Per a açò es prou relacionar les àrees/competències i les magnituds i temps que preveuen els indicadors al fet que es refereix l'anterior apartat amb les magnituds i temps del municipi, amb el que coneixerem el punt de partida i els esforços i recursos necessaris per a elaborar el pla d'actuació.

La línia de base d'aquesta àrea, juntament amb les obtingudes de la resta d'àrees, s'integrarà i formarà part de la LB del pla general de transversalització dels ODS en les polítiques municipals. La informació resultant de la línia de base serà d'extrema utilitat per a la definició de les accions prioritàries.

E) DEFINICIÓ DE LES ACCIONS PRIORITÀRIES.

9- Definir i planificar les accions necessàries per a alinear a l'àrea i/o les competències a l'assoliment dels indicadors dels ODS.

Una vegada identificats els indicadors i les magnituds actuals en el municipi conforme a la línia de base, es procedirà a definir i planificar les accions necessàries per a alinear a l'àrea i/o les competències a l'assoliment dels indicadors, tenint en compte els terminis previstos en cada meta per a açò. Igualment es planificaran les accions necessàries per a incorporar a l'assoliment dels ODS a la ciutadania tant individualment com a través de les entitats i organitzacions en què s'integren (associacions, comerciants, col·legis professionals, empreses, etc.).

La definició de les accions prioritàries podrà plasmar-se en un pla d'acció específic o integrar-se i modificar oportunament els plans o altres eines de planificació que utilitze l'àrea amb que es treballa, per a evitar la proliferació de plans i utilitzar eines ja conegudes i aplicades per l'ajuntament. En aquest sentit, si l'àrea ja fa ús d'alguna eina de planificació, s'hauria d'utilitzar-la, evitant elaborar un pla específic.

La definició de les accions prioritàries hauria de fer-se amb la participació activa de la ciutadania, convidant a taules de treball participatiu almenys als actors identificats en el pas 3 perquè posen en comú les seues iniciatives i se cerquen formes de col·laboració i d'inclusió d'aquestes iniciatives en les accions prioritàries de l'ajuntament.

Com s'ha dit, l'Agenda malgrat la seua indivisibilitat, és flexible i permet que s'avance en funció de cada àmbit concret. Sense que açò supose en cap cas una excusa per a evitar l'avanç. A la vista del resultat de la LB, s'hauran d'analitzar i valorar les actuacions que apareixen com més prioritàries, ja siga per la seua naturalesa, ja siga perquè es disposa de majors capacitats per a açò.

Com ha sigut esmentat, cap de les accions necessàries ha d'obviar-se, encara que si poden prioritzar-se unes respecte a unes altres, per exemple, la pròpia Agenda prioritza l'actuació enfront del canvi climàtic en establir que aquestes mesures són urgents, en dir que "objectiu 13: Adoptar mesures urgents per a combatre el canvi climàtic i els seus efectes".

Les accions definides i planificades en aquest apartat, juntament amb la resta d'accions definides i planificades en la resta d'àrees, serviran per a consolidar el pla general de transversalització dels ODS en les polítiques municipals i de la línia de base.

En definitiva, aquests passos posen al personal responsable de les biblioteques interrogatius sobre què estan fent les biblioteques per als ODS, què podrien fer i com.

F) CAMPANYA DE COMUNICACIÓ DE LES ACCIONS NECESSÀRIES PER A DUR A TERME LES ACCIONS PRIORITÀRIES.

10- Difusió de les accions per a alinear a l'àrea i/o les competències a l'assoliment dels indicadors dels ODS.

Es mantindran reunions amb el personal de l'àrea perquè conega el procés i s'empodere del mateix per a la seua execució. Al mateix temps es donarà difusió a les accions

previstes mitjançant la seua difusió pública i la comunicació directa a la ciutadania i/o organitzacions que hagen participat en el procés en cada àrea sectorial, perquè formulen observacions i facen propostes, en el seu cas.

Aquesta campanya de comunicació juntament amb la de la resta de campanyes constituirà la campanya de comunicació del pla de transversalització dels ODS en les polítiques municipals. Si el municipi duu a terme la implementació dels ODS en totes o diverses àrees, aquesta campanya i les altres previstes podrien realitzar-se conjuntament.

Les biblioteques, respecte a altres àrees o departaments municipals, tenen l'avantatge de comptar amb una gran visibilitat de cara al públic i a la ciutadania en general del municipi. Els seus amplis horaris al públic, els seus espais aptes per a accions informatives, la seua exposició permanent de materials, facilita totes les tasques de comunicació previstes per aquest model.

G) MONITOREIG DEL PLA D'ACCIÓ.

11- Mesurament periòdic dels indicadors seleccionats per a valorar els avanços en les metes prioritzades.

En aquest apartat es farà un seguiment del pla d'execució de les accions assenyalades més amunt, mesurant l'avanç en l'assoliment dels ODS. El monitoreig del pla d'acció se centra en el mesurament dels indicadors, en particular dels indicadors definits en el pas 7 amb un clar enfocament d'orientació a resultats. El seguiment ha de ser minuciós, per a cada activitat dins de cada competència i àrea, i en el mateix hauran de, si es el cas, identificar-se les dificultats, els impediments, la falta de capacitats i/o els colls de botella que impedeixen avanços. Per a açò, d'acord a la periodicitat establida, es mesuraran els indicadors definits en el pas 7, analitzant el seu avanç respecte a la línia de base. La informació generada permetrà a les persones responsables tècniques i polítiques replantejar les accions definides, si es registraren reculades o avanços massa febles.

De la mateixa manera s'identificaran les bones pràctiques per a extrapolar-les quan siga possible a altres sectors o àrees.

Els resultats d'aquest monitoreig, juntament amb el de la resta d'àrees, integraran la consolidació dels avanços sectorials en informes generals de seguiment del pla general de transversalització dels ODS en les polítiques municipals.

H) CAMPANYA DE COMUNICACIÓ DELS AVANÇOS DEL PLA D'ACCIÓ SECTORIAL.

12-Difusió dels avanços del pla d'acció sectorial.

En aquest apartat es contemplaran els avanços que es vagen aconseguint periòdicament en l'àmbit homogeni. Aquesta campanya es durà a terme internament entre el personal municipal, i externament, mitjançant la publicació general i la notificació singular a les persones que hagen participat en el procés. En aquest punt hauria de preveure's un anàlisi periòdic que permetia tindre coneixement en temps real de com

s'avança. Podria preveure's per exemple l'elaboració d'un butlletí trimestral, mitjançant el qual comunicar interna i externament els assoliments i proposar accions per a la millora del procés.

Aquests avanços, juntament amb la resta produïda en els altres àmbits homogenis, integraran la campanya dels avanços sectorials en els informes generals de seguiment del pla general de transversalització dels ODS en les polítiques municipals. Els avanços a difondre se centraran principalment en els canvis produïts pel pla d'acció en els indicadors ja citats anteriorment.

EXEMPLES PRÀCTICS.

Les biblioteques desenvolupen les seues activitats en contextos molt diferents: urbans i rurals, industrials i agrícoles, barris amb població en situació de vulnerabilitat, etc. L'alineament de les polítiques municipals bibliotecàries als ODS només té sentit si s'adequa aquestes polítiques al context local i si es responen a les demandes i necessitats de les persones usuàries de les biblioteques. És per açò que no és possible proporcionar models únics de polítiques bibliotecàries alineades als ODS. Solament és possible proporcionar un full de ruta de com definir les polítiques bibliotecàries més coherents amb els ODS i brindar idees sobre pràctiques i iniciatives per a abordar i promoure els ODS en les biblioteques. Abans de descriure algunes idees i pràctiques per a abordar i promoure els ODS en les biblioteques, és pertinent fer alguns exemples de com el full de ruta descrit en els capítols anteriors pot alinear les biblioteques als ODS, fent referències a possibles resultats del model poc intuïtiu. Ens centrem en aquest tipus de outputs per a recomanar a les persones responsables d'aplicar el model una actitud oberta, evitant una aproximació a les biblioteques amb "paquets d'activitats preestablides" sinó amb flexibilitat i curiositat. Entendre què està fent la biblioteca formal i informalment, la seua interrelació amb l'entorn i les activitats dels actors externs és essencial per a dissenyar polítiques de biblioteques en línia amb l'Agenda 2030.

Per exemple, moltes biblioteques, a més del préstec domiciliari de llibres i altres materials, són un centre d'accés a l'internet i a ordinadors, serveis utilitzats moltes vegades per a la cerca d'ocupació. A més, en el dia a dia, els bibliotecaris i les bibliotecàries solen contestar a dubtes sobre com confeccionar un CV, on cercar ofertes d'ocupació, etc. Per què no integrar aquestes accions, moltes vegades accidentals, en una activitat de la biblioteca? I per què no fer-ho en col·laboració amb les regidories, àrees o departaments municipals o amb les entitats públiques i privades del territori que s'ocupen d'açò? Coordinant l'acció i superant les "sitges" que fraccionen les administracions públiques i impedeixen la comunicació, es pot oferir als serveis d'ocupació un nou lloc per a oferir els seus serveis a persones en cerca d'ocupació i es pot assegurar un públic a les biblioteques, fent que les biblioteques contribuïsqen activament a el "ODS 8: Promoure el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiva i el treball decent per a tots" i a les metes "8.5 D'ací a 2030, aconseguir l'ocupació plena i productiva i el treball decent per a totes les dones i els homes, inclosos els joves i les persones amb discapacitat, així com la igualtat de remuneració per treball d'igual valor" i "8.6 D'ací a 2020, reduir considerablement la proporció de joves que no estan emprats i no cursen estudis ni reben capacitació".

Les biblioteques en els àmbits rurals i agrícoles són preciosos punts d'accés a la informació, vist que moltes vegades els centres de formació estan allunyats i són de difícil accés. És una realitat que pot semblar-nos més comuna en els països més pobres, però no és així, moltes zones rurals, desertificadas del punt de vista poblacional i amb cada vegada menys serveis per les retallades dels pressupostos públics, estan cada vegada més aïllades. Les biblioteques que funcionen en aquests entorns poden atraure nous usuaris i jugar un rol en la transformació del seu entorn, per exemple, orientant la seua oferta de documents en préstecs domiciliari i de formació en temes agrícoles, optant per aquells continguts més coherents amb l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible. Tenir un tòtem actualitzat amb propostes de lectura sobre agricultura biològica o sobre temes de gran actualitat com els efectes del canvi climàtic o les alternatives sostenibles a l'ús del glifosato pot atraure un nou públic a les biblioteques. Per a açò, el bibliotecari o bibliotecària pot demanar assessorament a tècnics o tècniques d'agricultura del propi ajuntament o els responsables polítics poden coordinar aquest nou servei amb la conselleria d'agricultura o medi ambient de la comunitat autònoma o amb les universitats més properes. La biblioteca estaria contribuint d'aquesta manera a la meta "2.4 Per a 2030, assegurar la sostenibilitat dels sistemes de producció d'aliments i aplicar pràctiques agrícoles resilients que augmenten la productivitat i la producció, contribuïsquen al manteniment dels ecosistemes, enfortisquen la capacitat d'adaptació al canvi climàtic, els fenòmens meteorològics extrems, les sequeres, les inundacions i altres desastres, i milloren progressivament la qualitat del sòl i la terra" de el "ODS 2: Posar fi a la fam, aconseguir la seguretat alimentària i la millora de la nutrició i promoure l'agricultura sostenible". Si es tracta d'una biblioteca en un àmbit urbà, tal vegada no siga tan difícil treballar aquesta mateixa meta de l'ODS 2, tenint en compte l'auge dels horts urbans i el rol que els ajuntaments tenen en la seua promoció directa o a través d'associacions del municipi. Treballar amb aquestes entitats i brindar un espai d'informació i reunió per als grups d' "agricultors urbans" pot ser una activitat avantatjosa per a tots i totes.





5. COM INTEGRAR ELS OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE EN LES BIBLIOTEQUES: IDEES I PRÀCTIQUES.

El full de ruta descrit en els capítols anteriors i els exemples dels resultats pràctics possibles resultants de la seua aplicació en diferents contextos, brinden les pautes metodològiques de com dissenyar polítiques públiques bibliotecàries que contribuïsquen als ODS. Aplicant aquesta metodologia, segurament serà possible delinear polítiques municipals bibliotecàries que contribuïran a diversos ODS, totes elles coherents amb el context en què treballa la biblioteca i moltes vegades sorprenents.

Volem que aquest text brinde altres idees, pràctiques i viables, als bibliotecaris i a les bibliotecàries perquè els Objectius de Desenvolupament Sostenible siguin un eix present de forma transversal en totes les activitats de la programació d'una biblioteca. El possible catàleg d'activitats és molt ampli pel que hem seleccionat les que ens han semblat més interessants, innovadores i pertinents amb el context local en què vivim i en què operen les biblioteques.

Les activitats que descrivim en els següents capítols tindran a veure amb diversos ODS, que assenyalarem sistemàticament, i és el fruit d'una recerca realitzada per a identificar què activitats solen oferir les biblioteques i com integrar els ODS en elles. Així mateix, es proposen activitats innovadores que no s'han censat en la recerca, és a dir que no s'han detectat en les programacions més comunes de les biblioteques.

Les activitats s'han organitzat per grup meta, dividint les persones usuàries de les biblioteques per franges d'edat. Es tracta d'activitats dirigides a difondre els ODS i a promoure la reflexió sobre el desenvolupament sostenible i els drets humans.

Abans de descriure detalladament les diferents propostes d'activitats, volem subratllar que aquesta eina es basa que les biblioteques no són illes sinó actors integrats en un dens ecosistema en què operen molts actors públics i privats. Molts d'ells ja col·laboren amb les biblioteques, uns altres no. Entitats públiques autonòmiques i de l'estat, així com les organitzacions de la societat civil i les empreses, en particular les de l'economia social, ofereixen contínuament serveis i activitats totalment compatibles amb les biblioteques i amb la promoció del desenvolupament sostenible.

Planificar les polítiques municipals de biblioteques amb una actitud oberta i de col·laboració amb l'entorn pot enriquir la programació de les biblioteques a costos nuls o molt reduïts i reforçar el teixit social del municipi.

Per exemple, els vestíbuls de les biblioteques poden allotjar exposicions fotogràfiques i les organitzacions de la societat civil solen oferir aquest tipus de recursos. Així mateix, els expositors amb les propostes de lectura que solen estar presents en les biblioteques poden ser una vitrina per a lectures relacionades amb els ODS, com les quals suggerim més a baix. Amb una periodicitat establida, la biblioteca pot dedicar un expositor a cada ODS, proposant als i les visitants lectures (i continguts en altres suports, si estàn disponibles) sobre dit Objectiu de Desenvolupament Sostenible.

A més, els ajuntaments (o altres entitats públiques titulars de biblioteques) que pretenguin alinear les seues polítiques bibliotecàries d'acord a l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible, haurien de formar a tot el seu personal remunerat i voluntari sobre aquest tema.



FOTO: Exposició fotogràfica de MUSOL en la biblioteca de Pedrajas de San Esteban, Valladolid.

5.1. ACTIVITATS DIRIGIDES AL PÚBLIC ADULT: VINCULAR LA BIBLIOTECA AL SEU ENTORN DES DEL PRISMA DE LA SOSTENIBILITAT I ELS DRETS HUMANS.

En general, les persones adultes (a partir dels 18 anys) representen la majoria de les usuàries de les biblioteques (aprox. 60-70 % del total de persones usuàries). Una part important d'aquest grup utilitza els serveis de préstecs bibliotecaris, en diferents formats (físics i digitals), i assisteixen a activitats promogudes per les biblioteques, tal com els clubs de lectura o les conferències, col·laborant en alguns casos com a voluntaris/es amb els/es bibliotecaris/es per a la seua organització.

5.1.1. ELS CLUBS DE LECTURA “SOSTENIBLES”.

La primera activitat que proposem per al públic adult té a veure amb els clubs de lectura. Aquesta és una activitat molt comuna en les biblioteques i és un espai d'intercanvi propici per a introduir temàtiques relacionades amb l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible.

Un club de lectura està format per un grup de persones que es reuneixen periòdicament per a debatre i comentar un llibre, que estan llegint, i del que acorden el nombre de pàgines que van a llegir cada vegada. És un espai privilegiat per a difondre, comentar i analitzar temàtiques d'interès comú, fomentant una comprensió profunda dels temes llegits i debatuts, per la qual cosa totalment compatible amb la temàtica que ens concerneix, el desenvolupament sostenible.

Els clubs solen fer referència a una biblioteca i reunir-se en ella. Independentment de si el club de lectura és dinamitzat per personal de la biblioteca o no (en molts casos es tracta d'una persona del propi club, de persones voluntàries, etc.) els bibliotecaris i les bibliotecàries mantenen certa influència en el club i poden proposar lectures relacionades amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible. A més de promoure la lectura de textos relacionats amb els ODS, es poden convidar a les trobades del club de lectura persones externes expertes en el tema (personal de ONGs, de l'administració pública, etc.), per a aprofundir i perquè dinamitzen el diàleg entre lectors i lectores del club.

En els clubs de lectura que aborden assajos, una ràpida cerca bibliogràfica permetrà identificar textos de referència. El desafiament principal està a identificar lectures que aborden els ODS per als clubs de lectura que es dediquen a la literatura.

Sense ànim d'exhaustivitat, a continuació, oferim algunes propostes de lectura que permeten abordar alguns ODS, amb un breu resum del llibre i la seua relació amb els ODS.

Isabel Allende, L'illa baix la mar: Una mulata és venuda als 9 anys com a esclava a l'amo d'una de les més importants plantacions de sucre a Santo Domingo. Al llarg de la novel·la transcorren quaranta anys durant els quals s'albira el que va representar l'explotació d'esclaus en l'illa en el segle XVIII. Isabel Allende li dona

veu a Zarité, una lluitadora que tirarà endavant en la vida sense importar els parans que la destinació li pose, doncs és una heroïna i una triumpfadora que malgrat les adversitats aconseguirà obrir-se camí per a aconseguir la felicitat (font: www.casadellibro.com/libro-la-ista-bajo-el-mar/9788499087603/1823383).

Les aventures de Zarité permeten abordar l'Objectiu de Desenvolupament 5: Aconseguir la igualtat entre els gèneres i empoderar a totes les dones i les xiquetes així com el número 8: Promoure el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiva i el treball decent per a tots, en particular la meta "8.7 Adoptar mesures immediates i eficaces per a eradicar el treball forçós, posar fi a les formes contemporànies d'esclavitud i la tracta de persones i assegurar la prohibició i eliminació de les pitjors formes de treball infantil, inclosos el reclutament i la utilització d'infants soldats, i, d'ací a 2025, posar fi al treball infantil en totes les seues formes".

Jorge Amado, Capitans de l'arena: En 1937 va veure la llum la primera edició de Capitans de l'Arena, un vívid relat de la vida dels infants de carrer abandonats a El Salvador, la plaça pública dels quals seria testimoni de com aquesta primera edició va ser confiscada i cremada per l'Estat Novo. La seua difusió s'ajornaria fins a 1944 en una segona edició que donaria la volta al món. Les raons d'aquesta violenta demostració de censura radiquen en l'essència mateixa de la novel·la: una rotunda denúncia contra els gravíssims problemes socials de Brasil que les elits culturals del seu país solien obviar. Els Capitans de l'Arena són els infants abandonats, units per la misèria i espentats per una societat egoista cap als arenals del port de Badia, on organitzen la seua pròpia societat infantil, marcada per la delinqüència, però també per la solidaritat i la innocència. Aquesta crua història dels més desventurats dels desventurats, carregada de lirisme i duresa, va fer guanyar-se a Jorge Amado la simpatia i la calor de tots els desheretats brasilers, però també l'odi acèrrim dels poderosos i els militars, que li farien pagar un alt preu (font: <https://www.casadellibro.com/libro-capitanes-de-la-arena/9788476696477/962558>).

Aquest llibre permet abordar diversos ODS. La situació de pobresa i vulnerabilitat en què viuen els protagonistes ens permet reflexionar sobre l'Objectiu 10: Reduir la desigualtat en i entre els països i l'Objectiu 1: Posar fi a la pobresa en totes les seues formes a tot el món, en tots dos casos des de la perspectiva de la infància. La societat infantil que formen els protagonistes i les seues semblances amb els fenòmens de la criminalitat juvenil organitzada que afecta a moltes ciutats ens permet reflexionar sobre l'Objectiu 11: Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilents i sostenibles, ja que la novel·la es desenvolupa en una gran urbs.

Ivo Andric, Un pont sobre el Drina: Ivo Andric, Un pont sobre el Drina: La ciutat de Visegrad (Bòsnia), situada a la vora del riu Drina, va tenir un moment d'esplendor en l'Edat Mitjana per constituir un pont de trànsit entre el món cristià i l'islàmic.

Aquesta novel·la arreplega la història d'eixa comunitat plural i conflictiva prenent com a pretext narratiu el gran pont de pedra que creua el riu, lloc de trobada i passeig per als seus habitants. La llarga crònica compren des del segle XVI fins a principis del segle XX i ens adona de les tensions i enfrontaments que se succeeixen i hereten de generació en generació. (font: <https://www.casadellibro.com/libro-un-puente-sobre-el-drina/9788497597777/917234>).

El llibre permet abordar els ODS relacionats amb la pau i la convivència de les comunitats, per la qual cosa fa referència al ODS 16 Promoure societats pacífiques i inclusives per al desenvolupament sostenible, facilitar l'accés a la justícia per a tothom i construir a tots els nivells institucions eficaces i inclusives que rendisquen comptes i a l' ODS 10 Reduir la desigualtat en els països i entre ells, en particular la meta 10.2 D'ací a 2030, potenciar i promoure la inclusió social, econòmica i política de totes les persones, independentment de la seua edat, sexe, discapacitat, raça, ètnia, origen, religió o situació econòmica o una altra condició. El record dels grans conflictes mundials i dels conflictes balcànics que van afectar els territoris descrits en el llibre permeten reflexionar sobre un dels principals béns comuns globals, la pau, així com sobre els desenllaços catastròfics de l'odi cap als diferents.

Antonio Lobo Antunes, En el cul del món: En el cul del món va ser publicada per primera vegada en portuguès en 1979. Al llarg del diàleg entre un home i una dona, del que realment només escoltem la veu masculina, l'experiència viscuda pel protagonista en la guerra d'Angola es va filtrant i expandint fins a absorbir i condicionar totes les facetes de la relació que tots dos intenten establir. Així, la consciència de la immensa solitud i violència que pot arribar a suportar l'ésser humà es revela com un factor determinant de la identitat individual i de la col·lectiva. Com a teló de fons, entre boires, trobem la presència d'un Portugal -del que Lisboa és síntesi i metàfora- que no es comprèn sense aquesta antinomia tràgica de la seua història colonial africana. Estructurada dualment, tant pel que fa al desenvolupament argumental com al tractament del temps i de l'espai, En el cul del món és una novel·la imprescindible per a comprendre en la seua plenitud la geografia literària de Lobo Antunes i un extraordinari text literari d'implacable marxa discursiva. (Font <https://www.casadellibro.com/libro-en-el-culo-del-mundo/9788478445530/762669>).

El llibre permet abordar els ODS relacionats amb la pau i la convivència de les comunitats, per la qual cosa fa referència al ODS 16 Promoure societats pacífiques i inclusives per al desenvolupament sostenible, facilitar l'accés a la justícia per a tothom i construir a tots els nivells institucions eficaces i inclusives que rendisquen comptes i a l' ODS 10 Reduir la desigualtat en els països i entre ells, en particular la meta 10.2 D'ací a 2030, potenciar i promoure la inclusió social, econòmica i política de totes les persones, independentment de la seua edat, sexe, discapacitat, raça, ètnia, origen, religió o situació econòmica o una altra condició. Aquest últim ODS pot ser abordat des d'una perspectiva històrica, analitzant el rol del colonialisme europeu en la situació de desigualtat entre països que encara persisteix.

José María Arguedas, Els rius profunds: José María Arguedas ha sigut el punt de partida per a les principals teoritzacions sobre una qüestió cabdal en les lletres de l'Amèrica Llatina: la "transculturació". L'autor inclou amb intensitat i complexitat elements de la cultura andina (mentalitat mític-màgica amb sincretisme cristià, quitxuanització de l'espanyol, tradició oral lligada a la música i a la dansa) dins de formes culturals occidentals. El propi títol de "Els rius profunds" (de llit profund i cabal generós són els rius de la Serra peruana) connota la profunditat de les sòlides arrels ancestrals de la identitat peruana, totalment assumida, en contraposició al caràcter sobreimpost d'una cultura occidental i cosmopolita a esquena del llegat històric mil·lenari del Perú. Exemple de vida plena entre l'individu, la societat i el cosmos, profitós de conèixer per a la humanitat sencera (font: <https://www.casadellibro.com/libro-los-rios-profundos-6-ed/9788437613215/450815>).

Aquest llibre ens acosta al debat sobre el rol de la cultura en els ODS, que destaca en diversos objectius, per exemple, en l'objectiu 11 Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs resilient i sostenibles, en particular en la meta 11.4 Redoblar els esforços per a protegir i salvaguardar el patrimoni cultural i natural del món. Així mateix, ens permet reflexionar sobre la situació de marginació i pobresa en què viuen actualment moltes persones indígenes.

Miguel Angel Asturias, El senyor president: "El senyor President" és una denúncia de la dictadura d'Hispanoamèrica, a través del cas especial guatemaltenc. La importància d'aquesta novel·la és enorme com a model directe o indirecte per als autors de narracions que tracten també el tema de la dictadura: Carpentier, García Márquez o Rosegüe Basts. Encarna a més el patró de la "nova novel·la" i el "realisme màgic" (font: <https://www.casadellibro.com/libro-el-senor-presidente-5-ed/9788437615172/557561>).

Té una estreta relació amb el ODS 16 Promoure societats pacífiques i inclusives per al desenvolupament sostenible, facilitar l'accés a la justícia per a tothom i construir a tots els nivells institucions eficaces i inclusives que rendisquen comptes en particular amb les metes relacionades amb la democràcia i l'estat de dret (metes 16.3 i 16.5), perquè permet reflexionar sobre l'arbitrarietat en l'exercici del poder en les dictadures i sobre les dinàmiques internacionals i les seues influències en la instauració de règims dictatorials a Amèrica Llatina, les conseqüències de la qual són encara avui molt visibles en termes d'autoritarisme polític, violència política i social, etc.

Giorgio Bassani, El jardí dels Finzi-Contini: En la ciutat de Ferrara, quan la comunitat jueva viu amenaçada per l'antisemitisme del govern feixista, els Finzi-Contini—una família jueva de abolengo—porten una vida apartada en una luxosa vila, envoltada per un jardí majestuós (font: <https://www.casadellibro.com/libro-el-jardin-de-los-finzi-contini-la-novela-de-ferrara-libro-tercero/9788416748631/5956198>).

Tal com el llibre anterior, té una estreta relació amb el ODS 16 Promoure societats pacífiques i inclusives per al desenvolupament sostenible, facilitar l'accés a la justícia per a tothom i construir a tots els nivells institucions eficaces i inclusives que rendisquen comptes en particular amb les metes relacionades amb la democràcia i l'estat de dret (metes 16.3 i 16.5). La irrupció del nazifascisme en una família jueva rica permet reflexionar sobre els riscos que comporta el retorn del discurs de l'odi, la xenofòbia, el racisme i l'auge dels partits neofeixistes a Europa.

Gioconda Belli, La dona habitada: Després d'acabar els seus estudis d'arquitectura a Europa, Lavinia torna a Llatinoamèrica per a emprendre el seu camí com a dona independent. Però els seus plans canvien quan coneix a Felipe, amb qui estableix una profunda relació sentimental. Al seu costat li arriba l'oportunitat d'implicar-se en les lluites populars i els moviments d'alliberament de la dictadura del seu país, connectant d'eixa manera amb Itzá, una indígena que va lluitar contra els invasors espanyols i que ara desperta reencarnada en un taronger per a acompanyar, recolzar i inspirar a Lavinia. Gioconda Belli narra amb poesia i intel·ligència una història tan antiga i apassionant com el món: l'amor entre un home i una dona, i la lluita d'un poble per la llibertat (font: <https://www.casadellibro.com/libro-la-mujer-habitada/9788432212888/1700610>).

A partir d'aquest llibre es pot reflexionar sobre el ODS 5 (pel rol protagonista de dues dones, Lavinia i Itzá, en un context masculista) així com sobre el ODS 16 (per la lluita contra la dictadura que protagonitza Lavinia) i el ODS 11 (per la importància de les identitats indígenes que transcendeix en la novel·la). El llibre permet reflexionar sobre les dificultats de les dones líders socials a realitzar la seua llavor, els riscos que corren en molts països i serà fàcil connectar amb històries tràgiques de dones líders víctimes dels règims i de les empreses que criticaven.

Paolo Cognetti, Les huit muntanyes: Pietro és un xic de ciutat, solitari i un poc aspre, que estiuja en els Alps italians. Bruno és fill d'un obrer de la zona, algú que solament coneix les muntanyes i que pastoreja les vaques del seu oncle. Tan sols onze anys i un món sencer els separa. Però, estiu després d'estiu, forgen una profunda amistat mentre Bruno inicia a Pietro en els secrets de la muntanya. Junts exploren i descobreixen cases abandonades, glacials i abruptes senderes fins que, amb els anys, els seus camins prenen rumbos diferents. Eixa mateixa naturalesa salvatge és la passió que mou al pare de Pietro, un home embolicat en la malenconia d'una Milà grisa que solament pot abandonar durant els estius. La muntanya es converteix llavors en el millor llenguatge per a comunicar-se amb el seu fill, un llegat que solament el temps aconseguirà posar en valor (Font: <https://www.casadellibro.com/libro-las-ocho-montanas/9788439734123/6215281>).

Aquesta lectura permet abordar i reflexionar sobre tots els ODS de caràcter mediambiental, en particular els ODS 13, 14 i 15. Si bé el llibre no aborda directament problemàtiques ambientals, sí posa de manifest l'impacte de la massificació turís-

tica en la relació amb la muntanya del protagonista, permetent reflexionar sobre l'impacte de l'ésser humà en el medi ambient.

Mia Couto, Terra somnàmbula: La guerra civil s'empitjora a Moçambic en els anys vuitanta i la població fuig de les seues cases. L'ancià Tuahir i Muidinga, un xiquet que va ser rescatat de la fossa on anava a ser enterrat, cerquen refugi en un autobús calcinat. Entre els efectes personals d'un dels passatgers morts troben uns quaderns que narren la seua vida. A mesura que Muidinga els llig, eixa història i la seua pròpia semblen desenvolupar-se de manera paral·lela i discórrer entre la realitat i el somni. En la seua primera i brillant novel·la, Mia Couto denuncia el terrible sofriment que comporta qualsevol conflicte bèl·lic (font: <https://www.casadellibro.com/libro-tierra-sonambula/9788420422428/2800144>).

El llibre permet abordar els ODS relacionats amb la pau i la convivència de les comunitats, per la qual cosa fa referència al ODS 16 Promoure societats pacífiques i inclusives per al desenvolupament sostenible, facilitar l'accés a la justícia per a tothom i construir a tots els nivells institucions eficaces i inclusives que rendisquen comptes i al ODS 10 Reduir la desigualtat en els països i entre ells, en particular la meta 10.2 D'ací a 2030, potenciar i promoure la inclusió social, econòmica i política de totes les persones, independentment de la seua edat, sexe, discapacitat, raça, ètnia, origen, religió o situació econòmica o una altra condició. Aquest últim ODS pot ser abordat des d'una perspectiva històrica, analitzant el rol del colonialisme europeu en la situació de desigualtat entre països que encara persisteix.

Miguel Delibes, Els Sants Inocentes: En l'Extremadura profunda dels anys seixanta, la humil família de Paco, "el Baix", serveix en un mas sotmesa a un règim d'explotació quasi feudal que sembla haver-se detingut en el temps però sobre el qual bufen ja, tímidament, alguns aires nous. És època de caça i Paco s'ha trencat el peroné. Les pressions del senyoret Iván perquè ho acompanye en les batudes malgrat el seu estat serveixen per a retratar la crueltat, els abusos i la ceguesa moral d'una classe instal·lada en uns privilegis ancestrals que considera inalienables i que els protagonistes suporten amb una dignitat exemplar (font: <https://www.casadellibro.com/libro-los-santos-inocentes/9788423346738/2502051>).

El ODS 1 i el ODS 10 són els objectius amb relació més estreta amb aquesta novel·la que ens permet abordar les desigualtats i la pobresa que persisteixen en l'actualitat.

Isaac Rosa, La mà invisible: No és habitual en la narrativa recent i per açò ho advertim: en aquesta novel·la els protagonistes treballen. Molt. De fet, no fan una altra cosa. I no precisament de forma creativa o intel·lectual; no són cineastes ni investigadors ni molt menys escriptors. Alguns fins i tot treballen amb les mans. I fins i tot suen. I per descomptat es cansen. I emmalalteixen, es dolent, s'avorreixen,

es desesperen. Senten cada matí eixe malestar comú a tants treballadors que esperaven una altra cosa del món laboral. En les pàgines de la mà invisible trobaran gent que posa rajoles, munta peces en cadena, talla carn, cus, frega, carrega caixes. Però no saben amb quina finalitat. Només una cosa és segura: una mà mou els fils i pot convertir la seua jornada en un malson. Mitjançant una història plena de tensió i estupor, Isaac Rosa aborda un dels grans temes del nostre temps, el món laboral i com nostra percepció del treball ha anat canviant des de dins, des de la deterioració que pateixen cada vegada més treballadors. Sempre innovador, però preservant una veu difícil de confondre, Isaac Rosa obri progressivament un punt de vista que deixarà al descobert el seu excepcional plantejament i la nostra admirada sorpresa (font: <https://www.casadellibro.com/libro-la-mano-invisible/9788432210426/2020201>).

Aquesta novel·la sobre el treball connecta perfectament amb el ODS 8: Promoure el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiva i el treball decent per a tots, des d'una perspectiva molt propera al dia a dia laboral de moltes persones. El llibre permet aprofundir l'augment de la precarietat laboral i el fenomen dels treballadors pobres, problemàtiques molt presents en la nostra societat que acosten cada vegada més les classes més vulnerables dels països europeus a la situació de les persones més vulnerables en els països en desenvolupament.

Roberto Saviano, Gomorra: Nàpols és la ciutat més violenta de la Unió Europea. La seua criminalitat organitzada, la Camorra, ha assassinat des de 1980 a més de 3.600 persones, més que la suma d'IRA, ETA i Brigades Rojies, i molt més que la Cosa Nostra siciliana. Però el roig de la sang és només un aspecte de la calamitat. L'altra cara del problema és negra: una ciutat que viu de l'economia submergida es condemna a viure a l'altre costat de la llei. Els caps de clan, els usurers i els mafiosos substitueixen gradualment als polítics, els bancs i els policies. Aquest és el món en el qual s'endinsa l'escriptor i periodista napolità Roberto Saviano. Col·laborador de diversos mitjans de comunicació i membre del centre d'estudis sobre la camorra i la il·legalitat, amb Gomorra ha aconseguit un èxit immediat entre els lectors i una impostergable cridada d'atenció sobre la situació de la seua ciutat natal, on la desocupació ronda el 20% (en alguns barris arriba fins al 50%) i la delinqüència és l'aspiració de la majoria dels joves, que anhelan entrar en el "Sistema", com és conegut. Una espessa xarxa d'activitats criminals que partint del port de Nàpols, punt d'entrada a Europa del comerç xinès que escapa en la seua immensa majoria a les Duanes, i una ingent xarxa de tallers clandestins, aconsegueix dimensions globals i adorna els somnis dels quasi 9.000 xiquets que abandonen el sistema escolar cada any (font: <https://www.casadellibro.com/libro-gomorra-un-viaje-al-imperio-economico-y-al-sueno-de-poder-de-la-camorra/9788483468463/1219324>).

El llibre permet abordar l'Objectiu 11: Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusius, segurs, resilents i sostenibles així com l'Objectiu 16: Promoure societats justes, pacífiques i inclusives.

Juan Villoro, Escull: Va haver-hi un temps en què les platges eren un lloc de descans. En l'època del turisme extrem els viatgers necessiten altres emocions. L'ex rocker Mario Müller descobreix una visionària possibilitat en el Carib: els plaers de la por. I a la vora d'un immens escull de coral edifica La Piràmide, resort que ofereix perills controlats fins que un bus mor fora de l'aigua. Reflexió sobre els danys que triem per a intensificar la vida, aquesta apassionant novel·la descriu una nova ecologia: el canvi climàtic buida els hotels i el rentat de diners els regenera com emporis fantasma. Però Escull també és una història d'amistat, amor i redempció. Villoro, un dels millors escriptors llatinoamericans, atorga realitat a una utopia: els problemes d'aquest paradís són les virtuts d'una novel·la excepcional (font: <https://www.casadellibro.com/libro-arrecife/9788433972354/1976481>).

Aquesta novel·la connecta amb el ODS 13: Adoptar mesures urgents per a combatre el canvi climàtic i els seus efectes i amb els altres ODS mediambientals 14 i 15, ja que posa de manifest l'impacte de l'escalfament global en una destinació turística molt coneguda.

Jorge Zepeda Patterson, Milena o el fèmur més bell del món: La bellesa de Milena també va ser la seua perdició. Convertida en esclava sexual des de l'adolescència, intenta fugir quan mor el seu protector, un magnat de la comunicació que pateix una fallada cardíaca mentre fa l'amor amb ella. En la seua angoixant fugida, es creua amb els Blaus, un trio de justiciers format pel periodista Tomás Arizmendi, la política Amelia Navarro i l'especialista en alta seguretat, Jaime Lemus. Ells desitgen alliberar-la, però Milena guarda amb recel un espinós misteri que atresora en la seua llibreta negra i que suposa la seua salvació i, sobretot, la seua venjança. Una vigorosa novel·la d'acció i amor que denuncia els abusos de poder i la corrupció, però que sobretot, ens mostra l'ànima oberta d'una dona vexada, com a tantes altres, en un món cada vegada més globalitzat (font: <https://www.casadellibro.com/libro-milena-o-el-femur-mas-bello-del-mundo--premio-planeta-2014/9788408142669/2546270>).

La tràgica història de la protagonista permet reflexionar sobre el ODS 5: Aconseguir la igualtat entre els gèneres i empoderar a totes les dones i les xiquetes, en particular la meta 5.2 Eliminar totes les formes de violència contra totes les dones i les xiquetes en els àmbits públic i privat, incloses la tracta i l'explotació sexual i altres tipus d'explotació.

5.1.1. LES NOSTRES EXPERIÈNCIES

L'experiència de MUSOL amb el treball en els clubs de lectura ha resultat molt positiva alhora que enriquidora. es poden extraure moltes coses d'ells, però hem de posar de manifest el gran entusiasme de les persones participants, la gran labor del personal tècnic que els dirigeix, i la il·lusió per aprendre i compartir-lo amb les persones que integren el grup.

En tractar-se de grups reduïts, no més de 15 persones, el diàleg és fluid, les opinions són diverses i escoltades i per tant s'adquireix informació molt important. És curiós com una mateixa lectura pot ser entesa des de tantes perspectives, com poden crear sentiments tan diversos i a vegades fins contraris, com ens fa veure aspectes totalment ocults per a nosaltres, per això els clubs de lectura continuen sent un pilar importantíssim per a les biblioteques, no sols acosta a la lectura, sinó que crea una unió entre persones, donant lloc a grans aliances

Els clubs de lectura són els qui trien la lectura, a partir de la qual MUSOL elabora un dossier que facilita al personal tècnic responsable del club per a la seua distribució entre els/les participants amb unes setmanes d'anterioritat perquè compten amb el temps suficient per a la seua lectura.

L'estructura dels clubs de lectura és la següent, primer es presenta l'Agenda 2030, Què és?, Com i perquè va sorgir?, quin paper juga la societat en la consecució de l'Agenda 2030?, obrint un debat i un torn de preguntes. En segon lloc es presenta l'obra i la relació amb els ODS més destacades. Aquesta nova visió d'una lectura fa que es renove la manera de llegir i d'entendre una obra.

Entre els títols triats pels clubs per a treballar l'Agenda 2030 i els ODS destaquem els següents:

Delibes Miguel, Els Sants Innocents.

Saviano Roberto, Gomorra.

Asturias Miguel Ángel, El senyor president.

Patterson Jorge Zepeda, Milena o el fèmur més bell del món.

LA NOSTRA EXPERIÈNCIA AMB L'OBRA DE MIGUEL ÀNGEL ASTURIAS "EL SENYOR PRESIDENT".

Les persones que formen el club de lectura van triar aquesta lectura malgrat ser una obra dura, esquinçadora, en la qual et crea el conflicte de no poder seguir més amb la lectura pel sentiment de dolor que et provoca, és capaç d'aconseguir l'atenció precisa per a no poder-la deixar creant la necessitat de saber més sobre la Guatemala que ens narra el seu autor en l'obra, així com la Guatemala actual. Es tracta d'una lectura difícil a nivell literari, ja que Asturias fa ús del llenguatge surrealista, complicat en algunes ocasions, però que alhora fa que et concentres més en la lectura, analitzant aspectes que d'una altra manera podrien passar desapercebuts.

Amb l'obra de Miguel Ángel Asturias, ens centrem en el ODS 16, Pau, Justícia i Institucions Sòlides. La nomenclatura del ODS és tot el contari al que Asturias



ens presenta en la lectura, on la pau, no existeix, i no sols a nivell polític sinó també a nivell personal, les persones viuen amb por de morir, a ser retingudes i torturades, les, dones temen ser violades, hi ha relats de personatges de la novel·la que descriuen la por de dormir, al silenci. Quant a les institucions, es posa en relleu la corrupció que enverina tots els àmbits de poder, des dels polítics, passant per l'empresarial, judicial i policial, però està corrupció també arriba al conjunt de la societat, la qual a vegades és l'única manera que té de sobreviure.

Les persones que van assistir al club, van destacar diferents blocs que es poden englobar en el ODS 16, entre elles la Pobresa i la misèria, i no sols econòmica sinó també la moral, aquesta última és la que fa que els personatges als quals Asturias descriu siguin realment miserables, gent sense escrúpols. La majoria d'ells no tenen cap mena d'educació, fins i tot consideren que no serveix per a res, només perquè et diguen que eres savi una vegada has mort, això reflecteix que es tracta d'una societat sense cap intenció de superar la situació i realitat en la qual han nascut.

D'altra banda, es va destacar la temàtica del maltractament i de la tortura, les dones en general i les que exerceixen la prostitució en particular pateixen tot tipus de vexacions per part dels homes, els quals les consideren el més baix de la societat pel que han de sotmetre's a tots els seus desitjos per molt horribles que siguin, a més assumir totes les conseqüències, en algunes ocasions arribant a la mort. La tortura forma part de la vida de les persones detingudes, reben càstigs que només descriure'ls provoquen una actitud de repudi a aqueixa persona que els exerceix, les dones són els que més pateixen, ja que no sols reben el càstig en el seu propi cos sinó com bé reflecteix el personatge de la mare que jau davant el cos sense vida del seu nadó, cap al més volgut per una mare. Els càstigs no entenen ni de sexe, ni d'edat ni de res, l'única cosa que es busca és obtenir la informació esperada.

Davant les vexacions que pateixen les dones es va destacar el ODS 5 Igualtat de gènere, posant l'accent en la meta 5.2 Eliminar totes les formes de violència contra totes les dones i les xiquetes en els àmbits públic i privat, incloses la tracta i l'explotació sexual i altres tipus d'explotació.

La por és un altre aspecte que es va destacar, aquesta sensació d'angoixa és amb la qual tots els personatges de l'obra conviuen, persones que han perdut la il·lusió en tot, creant una sensació interna de desesperació, és per això que juntament amb la por no existisca cap mena de llaç de solidaritat ni d'amistat entre ells, el veïnat es delata amb l'única intenció de salvar-se, tots i totes busquen sobreviure sense importar el que pugui passar, segons la descripció d'un dels personatges la millor definició referent a l'actitud de la gent és que es "comporten com a feristes". En definitiva podem destacar que la societat guatemalca que Asturias ens presenta són com a "titelles" sota l'ordre dels poderosos.

Malgrat que la novel·la en alguns moments és tan esquinçadora en les seues descripcions, també ens ofereix moments més tendres, com l'amor entre Cara d'Àngel i Camila, l'amor d'una mare pel seu fill, la qual està disposada a patir qualsevol violació de la seua persona per salvar al seu fill. Alguna cosa que també mereix esmentar i en el club es va tractar va ser el punt d'unió de totes les cultures, i és el dol, aquest pesar és una cosa que ens uneix a totes, encara que cadascuna d'elles els gestione d'una manera diferent.

En conclusió, sobre l'obra de Miguel Ángel Asturias "El Senyor President", les opinions globals són molt positives, malgrat destacar la duresa del relat és un bon reflex de la societat

guatemalencs en temps del dictador Manuel Estrada Cabrera, les condicions en les quals la població va viure aquells anys. Aquesta lectura va provocar un gran interès per conèixer l'actual Guatemala

LA NOSTRA EXPERIÈNCIA AMB LA LECTURA GOMORRA DE ROBERTO SAVIANO

A través de la lectura de Gomorra de Roberto Saviano, ens endinsem a la regió de Campània, centrant-nos en les ciutats de Nàpols i Casal di Príncipe, coneixent de manera exhaustiva la vida interna dels clans mafiosos més importants d'Itàlia. Com és sabut aquest llibre ha provocat que el seu autor haja rebut nombroses amenaces de mort, per la qual cosa en l'actualitat es troba envoltat de guardaespalles. Fa 10 anys des de la publicació de Gomorra, on la vida de Saviano a fet un gir de 360 graus, en paraules del mateix autor "he arribat a milers de persones, però he perdut tota la resta".

Amb aquestes paraules Saviano intenta explicar el calvari i l'infern en el que viu durant l'última dècada, el fet que desgrane de manera minuciosa i contrastada els secrets dels clans en els negocis de la construcció, dels residus i del tèxtil entre altres ha fet que siga el punt de mira de tots els clans, sense excepció.

Gomorra ens va endinsar en els ODS 11 Ciutats i comunitats sostenibles i en el ODS 16, Pau, justícia i institucions sòlides, en general tot el grup del club de lectura estava d'acord que els objectius citats no són per a res aplicables a la societat de la regió de Campània, tot el que en ells es reflecteix i les metes destacades són el contrari al que ocorre.

Quan es va plantejar el tema de la Pau, moltes de les opinions del club coincidien a admetre que a les ciutats de Nàpols i de Casal di Príncipe no era un atribut característic, també es van plantejar el que això implica, la inexistència de pau fa que la població viva en un estat d'inseguretat, afavorint també a formar un caràcter de violència entre la població, i en gran manera entre els més joves, els qui conviuen amb les armes des de xicotets, rebent-les com a regals en aniversaris i altres celebracions. Al mateix temps es viu en un ambient de desconfiança i temor pel que tampoc propícia a una vida tranquil·la. D'altra banda, ja no sols no es compleix la part de l'objectiu que esmenta la pau, sinó tampoc el fet que es tracten de ciutats sostenibles, com es reflecteix en el llibre, els clans controlen gran part el sector de la construcció, construint sense cap mena de respecte pel medi ambient i de cap manera pensant en la sostenibilitat, com esmenta entre altres coses que caracteritza als clans és la construcció de grans cases a imatge i semblança a vegades de grans pel·lícules, és tot opulència, mostrant el poder que tenen i posant de manifest que tot el que desitgen el poden comprar i per tant tindre.

Al llarg de la lectura ens sorprén l'entramat de control dels clans sobre uns certs sectors, entre els quals destaca el comerç d'exportació i importació, la construcció i la recollida de residus,



són negocis que faciliten el blanqueig de diners, i alhora permeten mantindre contactes amb sectors internacionals el que els implica obtindre més poder i control.

Quant a les mercaderies, el port de Nàpols s'ha convertit en el lloc que marca la moda des de la Xina fins a Barcelona, els productes que d'allí arriben o ixen són els que es veuran en tots els carrers. Quant al sector de la construcció, implica manipular i tindre el control sobre diferents agents, constructors, propietaris dels terrenys, polítics, proveïdors, etc..., . En conclusió, és un món de corrupció que afecta a totes les esferes i a tots els àmbits de la societat.

LA NOSTRA EXPERIÈNCIA AMB L'OBRA DE MIGUEL DELIBES "ELS SANTS INNOCENTS".

Quant a l'experiència amb el següent club de lectura podem destacar que el fet d'haver triat aquesta obra i el debat que d'ella va sorgir demostra que continua sent una de les millors novel·les del S.XX, novel·la ambientada a l'Espanya dels anys 60, i que ens emmarca en els ODS 1 Fi de la pobresa i el ODS 10, Reducció de les desigualtats.

L'important a l'hora de desgranar l'obra de Delibes, va anar que les persones que formaven el club de lectura, totes elles van viure en primera persona aqueixa etapa a Espanya, per la qual cosa a més es van convertir en llibres humans, comptant les seues experiències i vivències, posant de manifest la realitat tan pròxima que Delibes els mostra.

Els sants innocents presenta l'Espanya del moment , una Espanya de pobresa i desigualtats, per aquesta raó ens centrarem en els ODS 1 Fi de la Pobresa i en el 10 Reducció de les desigualtats, totes les persones presents van destacar , emfatitzant aquelles d'origen andalús, i d'altres punts d'Espanya que es van veure obligades a emigrar a ciutats com Barcelona, Madrid i València, persones lligades a la terra, la qual durant aquests anys estava en mans de grans famílies, sent elles "serfs" dels "senyorets", l'important d'aquest club va ser el relat i la veracitat de les històries. Tal com marca Delibes, la pobresa en els anys 60 en alguns punts de la península era molt marcada, sobretot en les zones on la major riquesa residia en la terra.

En l'obra podem observar que la pobresa també era moral, els "senyorets" compten amb cases grans tal com Delibes les defineix, compten amb estudis, mengen bé, visten bé, mentre que els "vassalls", en definitiva les persones que tiraven avant les terres augmentant les riqueses d'aquestes famílies vivien pràcticament en la misèria, comptaven amb casa dins de la propietat, la qual cosa implicava que estigueren a la disposició dels "senyorets" les 24 hores, a més aquesta misèria es reflecteix en el caràcter dels personatges. La família de Paco, sempre tristos sense esperança, amb pocs recursos i càrregues molt grans, personatges que són vexats, considerats a vegades menys que un animal, però ells sempre fidels i resignats al que els ha tocat viure.



La fi de la pobresa, segons podem extraure de la lectura només s'aconseguirà eixint d'aqueix lloc, no deixant-se avassallar per la classe alta i amb educació, aquestes característiques són les que es desprenen del fill de Paco, la nova generació no accepta la vida que han portat els seus pares i lluitaren per eixir d'aqueixa misèria.

LA NOSTRA EXPERIÈNCIA AMB L'OBRA DE JORGE ZEPEDA "MILENA O EL FÈMUR MÉS BELL DEL MÓN"

El club de lectura en el qual es va treballar "Milena o el fèmur més bell del món" ens va introduir en un món fosc, on la corrupció s'expandeix a totes les esferes i on les dones, en aquest cas representades per Milena són tractades com a objectes sexuals a la disposició dels poderosos.

A través de la novel·la, es van tractar els ODS 5, Igualtat de gènere i el ODS 16, Pau. Justícia i institucions sòlides. La conclusió general davant la presentació d'aquests objectius a tractar, va posar de manifest la vulnerabilitat dels dos. La igualtat de gènere no s'aprecia en cap moment, Milena, qui serà la protagonista i portaveu de les dones, mostra com és enganyada per la seua pròpia parella amb la finalitat d'explorar-la sexualment i així obtindre beneficis econòmics importants. Però també en el club de lectura es va posar sobre la taula la força i el coratge de Milena per sobreviure a cada moment i recompondre's davant la multitud de caigudes i de vexacions que pateix, és una lluitadora, una supervivent pel que al final aconseguix eixir d'aqueix cercle viciosa, deixant arrere a tots els 93 homes que d'una manera o una altra han abusat d'ella.

Alguna cosa que va sorprendre molt de la lectura és la corrupció que es dona en molts àmbits, entre ells el polític, el policial, els sectors de la construcció, en la novel·la ens descriu Zepeda com els grans constructors entre ells, destaca alguns espanyols, han acumulat grans fortunes amb la construcció i per descomptat amb la manipulació i suborns sobre polítics i empresaris de gran renom. Fortuna que consideren que els atorga un poder superior, el poder de fer el que desitgen, el posseeixen tot i sobretot diners per a compara-ho tot, entre altres coses dones i drogues.

En el rerefons de la novel·la s'observa el grau de corrupció, així com el mercat de la prostitució que s'estén a nivell internacional, el tràfic de dones és una xacra de tots els països, aquest tema va provocar una important discussió, ja que en l'actualitat sobre la taula dels polítics està la possibilitat de la seua legalització o de la seua prohibició, la qual cosa va provocar diferents opinions, però algo en que estaven d'acord és que no hi haurà igualtat de gènere mentre les dones patisquen aquest tipus de vexacions, siguen sotmeses a la prostitució a través de xantatges emocionals, en molts casos, i hi haja persones que la consumisquen.



Al mateix nivell està la creació d'unes institucions sòlides, la corrupció política, està arribant a nivells molt alts, provocant la seua normalitat entre la societat i en alguns casos acceptació o resignació davant el que ocorre, sense unes institucions lluny de suborns no es pot tindre una societat sòlida.

5.1.2. ELS LLIBRES HUMANS: NO JUTGES UN LLIBRE PER LA SEUA PORTADA.

Els "llibres humans" són persones que expliquen les seues històries de vida, en haver viscut experiència d'especial interès o rellevància. La biblioteca humana és una iniciativa de l'ONG Stop the Violence, posada en marxa originàriament en la ciutat de Copenhague l'any 2000. La intenció era disminuir la discriminació en la societat danesa, donada la forta arribada d'immigrants per aquell temps.

"Els usuaris que accedeixen a la biblioteca humana i consulten el seu catàleg en lloc de trobar llibres tradicionals trobaran persones amb històries que explicar i amb les quals es podran asseure cara a cara durant mitja hora, no solament per a escoltar sinó per a dialogar. Persones que en condicions normals es veuen excloses de la comunitat per la seua condició social, econòmica, política o fins i tot física; persones que s'hagen vist exposades a la crítica o als prejudicis d'altres persones; que tinguen algun tipus de discapacitat; que hagen sigut desplaçades; o que s'hagen vist sotmeses a una situació de violència; exalcohòlics o exdrogadictes; prostitutes" (Martínez Cañadas, 2016).

Segons el creador de la iniciativa a Dinamarca, Ronni Abergel

"Sempre havia pensat que les persones que lluiten en una guerra no ho farien si es conegueren. Pensem que podíem aplicar eixa idea, de manera que la gent es poguera preguntar qualsevol cosa. Utilitzem el concepte als llibres perquè no hi ha un lloc en el món més neutral que una biblioteca "

(Sánchez Hidalgo, 2017).

La iniciativa va tindre èxit a tot el món i la pàgina web "Biblioteca humana" o Human Library (<http://humanlibrary.org/>) explica detalladament la metodologia i fomenta la seua difusió, mapejant les "biblioteques humanes" que es creen a tot el món i brindant un espai per a la seua difusió. La iniciativa va tindre lloc en 80 països, incloent Espanya (Sánchez Hidalgo, 2017) així com països en desenvolupament.

Aquest projecte, que es desenvolupa a tot el món, no es troba en un lloc concret. Va canviant d'ubicació en funció del dia. És un espai en el qual persones amb alguna cosa que explicar fan de llibres. Els qui vulguen poden acudir per a llegir-los, és a dir, conversar amb ells. "Qualsevol no pot ser un llibre", explica el promotor de la iniciativa a Índia, Harshad Fad, a Verne per correu electrònic, "ha de tenir una història que explicar".

“Abans de cada sessió, fem una llista de temes, prejudicis i estereotips presents en la nostra societat. Cerquem a persones que els representen entre els nostres amics o familiars. També comptem amb l’ajuda d’ ONGs”, explica Fad, estudiant de periodisme de 24 anys. Una vegada que els llibres han sigut seleccionats, pot obrir la biblioteca humana (Sánchez Hidalgo, 2017).

La idea de base és que un/una lector/a pugui consultar un catàleg de llibres sobre una determinada temàtica i, en lloc de trobar llibres, troben persones que expliquen les seues històries, conversen i intercanvien sobre la seua experiència vital, facilitant així la interacció, l’empatia i la destrucció dels estereotips i prejudicis. Segons la metodologia de [/humanlibrary.org/](http://humanlibrary.org/) es procedeix amb els següents passos.

L’experiència ens ha demostrat que aquesta activitat també implica uns certs riscos, en principi, hem de tindre en compte que els “llibres Humans” són persones amb una història, quasi sempre dura i difícil de comptar, són persones que es troben en situació de vulnerabilitat tant a nivell personal com professional, per la qual cosa la seua disponibilitat està bastant limitada. Resulta difícil tancar una temàtica per la raó anteriorment citada, així com comptar amb un mateix nombre de persones que puguen disposar de temps per a realitzar-la. Davant aquesta situació MUSOL, ho ha plantejat, al contrari, primer contactar amb una ONG i plantejar l’activitat.

L’activitat va ser ben rebuda perquè amb ella posem cara als problemes que tant ens estan afectant en l’actualitat, i alhora reforcem a aquestes persones en les seues tasques i en el treball diari que realitzen per a superar les seues situacions personals. A través de l’ong se’ns van plantejar diversos grups de persones amb les quals podríem col·laborar, persones amb un gran recorregut i una gran experiència disposades a participar d’aquesta activitat, hem de reconèixer que malgrat ser una activitat que acostuma a la societat a la realitat d’aquestes persones, també implica un gran esforç psicològic per a elles, ja que en moltes ocasions, aquestes xarrades són les primeres experiències en què contenen i parlen sobre la seua vida, per la qual cosa també els aporta un gran valor i reforç emocional.

En l’actualitat moltes temàtiques es troben sobre la taula, com la violència de gènere, la immigració, les deportacions forçades, la població refugiada i la vulneració dels DDHH, tot això en un context on el discurs de l’odi i de la xenofòbia va adquirint més força a Europa, és per això que en els nostres “Llibres Humans” s’han tractat diferents temàtiques, a continuació, s’ofereix una “fitxa” model descriptiva d’una biblioteca humana relacionada amb la temàtica sobre migracions forçades.



BIBLIOTECA HUMANA TEMÀTICA SOBRE MIGRACIONS FORÇADES.

PER QUÈ AQUESTA LLIBRERIA?

L'auge de les migracions forçades a Europa ha sigut acompanyat per un augment del discurs de l'odi, de la xenofòbia i altres formes de discriminació. Sovint aquest fenomen ha tingut un reflex polític i electoral preocupant, és a dir l'increment del suport a partits neofeixistes i neonazis que posen en discussió els fonaments de les democràcies europees i les llibertats de tots i de totes.

ESTEREOTIPS Y PERJUDICIS.

Els estereotips i perjudicis que es treballaran són els següents. Si bé les dades ho desmentisquen, moltes persones associen l'augment de les migracions al terrorisme i a la delinqüència. La presència d'immigrants és associada a un augment de la inseguretat, que al seu torn porta les persones a tancar-se, a tallar els ponts amb les persones que estan intentant integrar-se en les nostres societats, fomentant cercles viciosos de "guetos" i falta de comprensió de la diversitat.

DADES I INFORMACIÓ.

La Declaració Universal dels DD.HH, en l'article 1 estableix que "Tots els éssers humans naixen lliures i iguals en dignitat i drets i, dotats de raó i consciència, tenen el deure de comportar-se fraternalment els uns amb els altres". Davant aquesta afirmació l'article 1 de la Constitució Espanyola el consagra com un dels valors superiors de l'ordenament jurídic, així com un dret fonamental en l'article 14. Seguint la mateixa direcció l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa (OSCE), mitjançant la Decisió núm. 9/09 del seu Consell Ministerial, relativa a la "Lluita contra els delictes d'odi", assenyalava que els "delictes d'odi" no sols vulnereu els drets humans, sinó que també poden desembocar en conflictes i violència a major escala. Davant aquestes definicions i basant-nos en l'"Informe de l'evolució dels delictes d'odi a Espanya" Ministeri d'Interior 2019, analitzarem les xifres que es remenen així com les estadístiques i evolucions dels últims anys.

L'any 2019 s'ha iniciat la implementació de les mesures del Pla d'Acció de lluita contra els delictes d'odi del Ministeri d'Interior, aprovat mitjançant la Instrucció 1/2019, de Secretaria d'Estat de Seguretat. Aquest Pla d'Acció es basa en quatre eixos principals: formació de les forces i cossos de seguretat de l'Estat, prevenció dels "delictes d'odi", atenció a les víctimes i resposta davant aquesta mena de crims.

Segons es recull en l'informe de 2019 del Ministeri d'Interior es van registrar 1.706 fets, la qual cosa suposa un augment del 6,8% en comparació al 2018.

El 32% dels delictes d'odi comesos a Espanya en 2019 estan relacionats amb el racisme i la xenofòbia, és a dir està directament relacionat amb la presència de ciutadans estrangers al país. Si comparem les dades del primer informe disponible (relatiu a l'any 2013) i els de l'últim (2019) es detecta un increment del 13% del nombre de delictes d'odi a nivell estatal, amb increment encara més marcat en algunes Comunitats Autònomes (per exemple en la Comunitat València un increment del 18%).

L'àmbit que major nombre de delictes registra l'any 2019 és el de "racisme/xenofòbia", presentant un augment del 20,9%, en passar de 426 en 2018 als 515 en 2019. Això a pesar que en aquest any s'ha desglossat del mateix el nou àmbit "antigitanisme", amb 14 delictes coneguts.

No obstant això, l'àmbit amb més delictes coneguts és el de "ideologia", en haver-se registrat 596, però l'augment percentual ha sigut d'un 1,9%. Els altres dos àmbits que han augmentat durant 2019 han sigut "orientació sexual i identitat de gènere", en un 8,6%, i "persones amb discapacitat", en un 4%.

És interessant destacar que en els delictes registrats l'any 2019, els altres àmbits objecte d'estudi no referits en l'anterior paràgraf han vist un descens en les seues xifres o, com en els casos de "discriminació per malaltia" i "discriminació per sexe/gènere", s'han mantingut igual.

L'assignació mensual del fenomen ens mostra que els mesos en què es registra major nombre d'incidents d'índole discriminatori són maig i octubre de 2019.

Dels fets registrats es pot extraure que els llocs específics on s'han produït amb major freqüència la comissió de les conductes qualificades com a "delictes d'odi" són la via pública urbana i altres vies de comunicació, que en termes quantitius han sigut 637 casos. En aquesta classificació li segueixen els ocorreguts en habitatges, establiments, instal·lacions esportives, espais oberts i els centres religiosos.

La majoria de les víctimes que pateixen aquest tipus de delinqüència són persones pertanyents al sexe masculí (un 64%), i amb una edat compresa entre els 26 a 40 anys d'edat (30,1%). Els menors d'edat constitueixen el 6,7% del conjunt de les víctimes de "delictes d'odi" en 2019, una xifra igual a la de l'any 2018.

Quant a la distribució global de delictes d'odi coneguts per àmbit i sexe, les víctimes de tots dos sexes presenta el més alt percentatge en "ideologia". En el cas de les dones, seria "racisme/xenofòbia" i en el cas dels homes "ideologia".

La distribució de les víctimes segons la seua nacionalitat reflecteix que en primer lloc es troben les de nacionalitat espanyola, amb el 72,3% del total de víctimitzacions registrades, sent la xifra de víctimes estrangeres un 27,7%. Dins del conjunt de les víctimes de nacionalitat estrangera, les que comptabilitzen valors més elevats són les procedents del Marroc (7,8%).

El perfil del responsable detingut/investigat per "delictes d'odi", indica que és principalment de sexe masculí (83%). La majoria dels autors d'aquests fets s'enquadren dins del rang de "18 a 40 anys", en concret, el 54,7%. Les dades són extretes del Sistema Estadístic de Criminalitat (SEC).

En conclusió podem dir que en comparació amb l'any anterior (2018) els delictes d'odi van tindre un increment de 6,8%, percentatge molt elevat i que posen en risc els objectius de Desenvolupament Sostenible ,5, 10 i 11.

CATÀLEG.

Per a identificar els llibres humans és essencial la col.laboració amb entitats públiques i/o privades externes, entre unes altres:

- L' ONGD Comissió Espanyola d'Ajuda al Refugiat (CEAR);
- ACNUR, l'agència de Nacions Unides per a les persones refugiades;
- ACCEM, Centres d'Acolliment a Refugiats del Govern d'Espanya;
- Serveis socials dels ajuntaments;
- Creu Roja.

Pel que fa als llibres humans, es poden identificar llibres que aborden el tema des de diferents punts de vista, per exemple:

- Llibre humà de persona que fuig de conflictes bèl.lics, per exemple, un/a persona sol.licitant d'asil o refugiat/da procedent de Síria.
- Llibre humà de persona que fuig de territoris devastats pel canvi climàtic que els ha fet perdre els seus mitjans de vida (migracions climàtiques), per exemple, una persona procedent del Sahel o una altra zona afectada per desastres climàtics.
- Llibre humà de persona que fuig de persecucions per motius racials, de gènere etc., per exemple, homosexuals que van fugir de països que els perseguen per la seua orientació sexual.
- Llibre humà de persona que fuig de persecucions per motius polítics, per exemple, una persona activista política de Guinea Equatorial o altres països amb règims dictatorials o activistes o periodistes de països que no garanteixen el respecte dels seus drets fonamentals (activistes mediambientals a Centreamèrica, periodistes i activistes a Mèxic, etc.).

PRÈSTEC DELS LLIBRES.

Si la biblioteca té la capacitat d'articular un acord amb els llibres humans perquè aquests puguin celebrar sessions a demanda, el catàleg de llibres humans pot ser permanent. En cas contrari, el préstec de llibres es realitzarà en una data, hora i lloc concret. En tots dos casos, en la "lectura", el llibre humà explicarà la seua història i hi haurà ampli espai per a la interacció amb els "lectors".

L'organització de biblioteques humanes requereix d'una intensa interacció de les biblioteques amb el seu entorn més immediat o global. Tal com hem citat, per a abordar determinades temàtiques pot resultar útil contactar amb altres institucions i organitzacions, que ens poden facilitar el contacte amb llibres humans. A més de les organitzacions i entitats suggerides per al tema de les migracions forçades, sense ànim d'exhaustivitat a continuació brindem suggeriments per a trobar llibres humans per a altres temàtiques:

Serveis d'ocupació o serveis socials dels ajuntaments i de les Comunitats Autònomes, si volem abordar les temàtiques de les persones parades de llarga durada i la problemàtica de la culpabilització de les víctimes de l'atur;

ONGs si volem abordar temàtiques com la pobresa i la culpabilització dels pobres, les migracions forçades i la xenofòbia, etc.

Serveis de salut de les Comunitats Autònomes, si volem abordar els estereotips al voltant de la drogoaddicció i altres dependències que estan emergint, com la ludopatía.

5.1.2.1. LA NOSTRA EXPERIÈNCIA

En el nostre cas, hem comptat amb la col·laboració de Psicòlogues i Psicòlegs sense fronteres de València, els qui ens han aportat no sols la seua experiència, sinó que també ens han acostat a persones molt importants i de gran valor, les quals han aportat un discurs molt enriquidor en el marc de les biblioteques humanes.

La nostra experiència en “llibres humans” han sigut a través dels ulls de tres dones, amb les quals hem dialogat sobre migracions forçades, deportacions i violència de gènere. Els “llibres humans” han tingut lloc en diferents localitats de la Comunitat Valenciana, malgrat la diferència entre elles, referents al nombre d’habitants, la seua localització geogràfica entre altres, la resposta ha sigut homogènia, en totes les biblioteques han sigut rebudes amb gran entusiasme, i han sigut molt valorades per les persones assistents. Els “llibres humans” són considerats com una cosa molt positiva i innovadora, no es veu com una xarrada sinó com un testimoniatge en viu, que aconsegueix apropar-se al públic irradiant les seues vulnerabilitats i aconseguint que la gent pugua per uns instants convertir-se en ells, sentir empatia i crear una actitud crítica davant les atrocitats que ocorren al nostre voltant.



BIBLIOTECA HUMANA TEMÀTICA SOBRE POBLACIÓN REFUGIADA

PER QUÈ AQUESTA LLIBRERIA?

Les últimes onades de població refugiada que intenta arribar a un país on siguen rebuts, i les actuacions dels governs en general posen de manifest les actituds inhumanes deixant clar una vegada més que per als estats estan sobre la vida humana els interessos econòmics. Veient com països que tanquen els seus ports i fronteres per a no acollir a la població refugiada. És per això que aquest “llibre humà” és important, informant sobre el significat i diferència entre població immigrant i refugiada, els drets, deures i obligacions davant aquesta població.

ESTEREOTIPS Y PERJUDICIS.

En general la societat no és totalment coneixedora de la diferència entre població migrant i refugiada, considerant-la per igual, i transmetent els estereotips creats sense fonament. Amb aquesta biblioteca es pretén informar i crear una consciència crítica sobre la població que demana refugi.

DADES I INFORMACIÓ.

Segons la definició d'ACNUR "Els refugiats són persones que fugen de conflictes armats o persecució" mentre que "Els migrants trien traslladar-se no a causa d'una amenaça directa de persecució o mort, sinó principalment per a millorar les seues vides en trobar treball o per educació, reunificació familiar, o per altres raons. A diferència dels refugiats, els qui no poden tornar al seu país de manera segura, els migrants continuen rebent la protecció del seu govern".

L'informe anual d'ACNUR "tendències globals"(2019), destaca que 79,5 milions de persones estaven desplaçades a la fi de 2019, xifra més alta mai registrada.

Dels 79,5 milions de persones desplaçades, 45,7 milions havien fugit a altres zones però dins del seu mateix país, la resta eren persones desplaçades en altres llocs fora del seu país.

CATÀLEG.

Per a identificar els llibres humans és essencial la col·laboració amb entitats públiques i/o privades externes, entre altres: -

- La ONGD Comissió Espanyola d'Ajuda al Refugiat (CEAR);
- ACNUR, l'agència de Nacions Unides per a les persones refugiades;
- ACCEM, - Centres d'Acolliment a Refugiats del Govern d'Espanya;
- Serveis socials dels ajuntaments;
- Creu Roja, PsF.

Respecte als llibres humans, es poden identificar llibres que aborden el tema des de diferents punts de vista, per exemple:

- Llibre humà de persona que fuig de conflictes bèl·lics, per exemple, un/a persona sol·licitant d'asil o refugiat/da .
- Llibre humà de persona que fuig de territoris devastats pel canvi climàtic que els ha fet perdre els seus mitjans de vida (migracions climàtiques).
- Llibre humà de persona que fuig de persecucions per motius racials, de gènere etc...
- Llibre humà de persona que fuig de persecucions per motius polítics, procedents d'altres països amb règims dictatorials o activistes o periodistes de països que no garanteixen el respecte dels seus drets fonamentals (activistes mediambientals a Centreamèrica, periodistes i activistes a Mèxic, etc.).

PRÈSTEC DELS LLIBRES.

Si la biblioteca té la capacitat d'articular un acord amb els llibres humans perquè aquests puguen celebrar sessions a demanda, el catàleg de llibres humans pot ser permanent. En cas contrari, el préstec de llibres es realitzarà en una data, hora i lloc concret. En tots dos casos, en la "lectura", el llibre humà contarà la seua història i hi haurà ampli espai per a la interacció amb els "lectors".

La nostra experiència

Entre les nostres experiències destaquem la que vam tindre amb Clàudia García Giraldo, Defensora dels DDHH a Colòmbia, dona i refugiada. Clàudia presideix l'Associació de Desplaçats i Desplaçades per a la Convivència Pacífica (ADESCOP), des d'on acompanyen a tota la població que ha viscut la seua mateixa situació i organitzen accions polítiques, jurídiques i socials. Clàudia és una dona que ens ha narrat com es viu a Colòmbia, com a conseqüència de viure i ser propietària d'unes terres situades en un lloc de gran valor miner ha patit la persecució, la mort de familiars, el segrest, la pèrdua de les seues propietats i finalment l'eixida del seu país davant el temor de perdre la seua vida i la de la seua família. Clàudia és una dels milers de persones que, a través d'Amnistia Internacional gràcies al Programa de Protecció temporal de defensors de drets humans, va poder arribar a Espanya, en l'actualitat resideix a València, on ha aconseguit establir-se al costat de la seua família, continua lluitant pels DDHH al seu país, donant veu a un poble que pateix dia a dia per sobreviure, és la veu de milers de dones que només pel fet de ser-ho pateixen en major mesura aquestes atrocitats.

Amb Clàudia García ens acostem al ODS 5 Igualtat de Gènere i ODS 16 Pau, justícia i institucions sòlides, on es va posar de manifest el paper de la dona i la seua relació amb la propietat de la terra. Sense deixar de costat la corrupció d'algunes institucions així com la indiferència d'alguns organismes internacionals davant la vulnerabilitat dels DD.HH que pateixen milers de persones a Colòmbia.

BIBLIOTECA HUMANA TEMÀTICA SOBRE VIOLÈNCIA DE GÈNERE

PER QUÈ AQUESTA LLIBRERIA?

La violència de gènere és un problema molt greu en la societat actual, problemàtica que es repeteix en totes les societats i països. Malgrat tractar-se d'un tema d'actualitat, en moltes ocasions al no tindre una formació i assessorament d'especialistes no som capaços d'assimilar que som víctimes de violència de gènere, ni que passos hem de donar. En l'actualitat malgrat la informació, el nombre de víctimes segueix en augment, és per això que considerem que un testimoniatge real i en primera persona puga sensibilitzar a la població en general i apoderar a les dones que l'estan escoltant i hagen patit violència de gènere a tindre les eines necessàries per a denunciar i posar fi a aqueixa situació.

ESTEREOTIPS Y PERJUDICIS.

En referència a la Violència de gènere, la societat està bastant conscientada en què es tracta d'un problema molt greu i de totes i tots en general, en el qual la societat ha de participar per a acabar amb aquest llast. Hui en dia, en moltes ocasions encara es qüestiona la veracitat de totes les denúncies de violència de gènere presentades. Davant aquestes actituds volem a través del "llibre humà" informar del difícil que resulta per a una dona el fet de donar el pas i denunciar, amb el que això implica.

DADES I INFORMACIÓ.

Segons dades recollides pel Ministeri d'igualtat,

<http://www.violenciagenero.igualdad.mpr.gob.es/>, des del 2003 fins a l'actualitat novembre de 2019, més de 1000 dones han sigut assassinades a Espanya a mans de les seues parelles o exparelles, només en 2019, 55 dones han perdut la vida. El nombre de denúncies durant el 2019 va ascendir a més de 80.000, però de les 55 víctimes, 44 no havien presentat denúncies i 40 van patir la violència per part de la seua parella.

En la pàgina web d'Amnistia Internacional <https://www.es.amnesty.org/en-que-estamos/espana/violencia-contra-las-mujeres/>

, podem trobar la informació detallada sobre les causes de perquè les denúncies continuen sent molt baixes, les dificultats i pors per les quals les dones que pateixen violència de gènere han d'enfrontar-se.

CATÀLEG.

Per a identificar els llibres humans és essencial la col·laboració amb entitats públiques i/o privades externes, entre altres:

- Observatori Estatal de Violència per a la dona.
- Amnistia Internacional - Serveis socials dels ajuntaments;
- Creu Roja,

PsF.

Respecte als llibres humans, es poden identificar llibres que aborden el tema des de diferents punts de vista, per exemple:

- Llibre humà de persona que ha patit violència de gènere.
- Llibre humà de persones que ha viscut en el si d'una família amb violència de gènere.
- Llibre humà de persona que acompanya a les víctimes de violència de gènere.

PRÈSTEC DELS LLIBRES.

Si la biblioteca té la capacitat d'articular un acord amb els llibres humans perquè aquests puguen celebrar sessions a demanda, el catàleg de llibres humans pot ser permanent. En cas contrari, el préstec de llibres es realitzarà en una data, hora i lloc concret. En tots dos casos, en la "lectura", el llibre humà contarà la seua història i hi haurà ampli espai per a la interacció amb els "lectors".

LA NOSTRA EXPERIÈNCIA

La nostra experiència en el "llibre humà" sobre violència de gènere" va vindre de la mà de Fanny Tereba, promotora comunitària contra la violència de Gènere en el departament de Beni-Bolívia. A través de l'entitat amb la que col.laboravem Fanny va poder participar de diverses jornades de "llibres humans", la força d'aquesta dona va fer que el públic assistent s'emocionara, en l'actualitat les notícies sobre violència de gènere són contínues, però gràcies al seu discurs aconseguim acostar-nos una mica més a l'infern en què viuen aquestes dones. Les dones que pateixen violència de gènere han d'enfrontar-se no sols al seu maltractador sinó també a la societat, en moltes ocasions aquestes dones senten l'abandó per part de la seua família pel que es veuen obligades a abandonar la seua residència habitual i buscar un nou lloc on començar de zero. A través de les promotores, dones que han patit violència de gènere i que han sigut formades com a tal, ajuden altres dones a apoderar-se i aconseguir abandonar la situació de maltractament. A través de les formacions rebudes per par de l'ONG, aquestes promotores acompanyen a les dones que decideixen denunciar i eixir d'aquesta situació, l'acompanyament és tant a nivell judicial, personal, com a psicològic. A poc a poc el grup va augmentant i enfortint-se més. Alguna cosa que ens quedarà gravat d'aquest "llibre humà" és la força, el coratge i l'energia que desprén Fanny i per descomptat les paraules més repetides al llarg de la xarrada "juntas es pot".

A través de la veu de Fanny desgranem el ODS 5 Igualtat de gènere, posant sobre la taula les desigualtats i vulneracions de dret que pateixen les dones en tots els racons del planeta .

BIBLIOTECA HUMANA TEMÀTICA SOBRE DEPORTACIONS

PER QUÈ AQUESTA LLIBRERIA?

Les deportacions és una pràctica que els governs apliquen sobre la població immigrant que no compten amb documentació que demostre la seua situació regular. La situació per la qual s'enfronten la població immigrant al nostre país és de total vulnerabilitat des del moment, en què per diferents raons no poden renovar la seua residència, davant aquesta situació s'enfronten a la por de ser deportats. El perquè d'aquest "llibre humà" no és altre que la intenció d'informar a la societat del que signifiquen les deportacions, sobre qui recauen i perquè es duen a terme. Malgrat ser una pràctica habitual, continua existint un gran desconeixement per part de la població.

ESTEREOTIPS I PERJUDICIS.

Les deportacions i repatriacions forçoses es realitzen de manera contínua en el nostre territori, la majoria de les ocasions passant desapercebudes per la societat.

En la actualitat moltes associacions i ONG'S treballen pel tancament dels CIE (Centre d'internament d'estrangers) , en els quals els DD.HH són vulnerats i les condicions infrahumanes.

Al voltant de les deportacions, existeix un gran desconeixement per part de la societat, moltes persones desconeixen que mecanismes utilitzen els governs per a dur-les a terme, a qui afecten i com es realitzen.

Hem de recalcar que el terme "deportació" fa referència a l'expulsió d'una persona d'un país.

És important conèixer els termes que descriuen a la població migrant, quan es parla de deportació, estem fent referència a l'expulsió d'una persona d'un país, mentre que les devolucions es realitzen sobre les persones que intenten travessar una frontera. Per tant, les devolucions s'apliquen a les persones que intenten ingressar en territori espanyol sense complir amb els requisits d'entrada al país, mentre que les deportacions recauen sobre les persones irregulars que ja es troben en territori espanyol i els cossos de seguretat de l'Estat procedisquen a retornar-lo al seu país d'origen.

DADES I INFORMACIÓ.

En el seu informe anual, el Servei Jesuïta al migrant posa de manifest que 6.473 persones van ser internades en CIE de la península, des dels quals 3.871, és a dir el 59,80% del total de les persones internades furs repatriades forçosament, 2.513 van ser posades en llibertat i 89 van eixir dels CIE per altres circumstàncies (trasllat, defunció).

Segons les fonts oferides pel Ministeri d'Interior i Eurostat referides a 2019, 11.153 persones van ser retornades o expulsades als seus països d'origen. Es tracta de l'execució d'un 30% de les 37.890 ordres es van dictar contra immigrants perquè abandonen territori espanyol.

L'execució de les expulsions i devolucions depèn dels convenis o acords amb diversos països que accepten el retorn dels seus nacionals, a aquests acords se suma els convenis com és el cas del Marroc i Mauritània que a més dels seus nacionals accepta immigrants de tercers països .

de moment a Espanya els immigrants algerians i els marroquins són el col·lectiu que acumula més percentatge de repatriacions forçoses.

CATÀLEG.

Per a identificar els llibres humans és essencial la col·laboració amb entitats públiques i/o privades externes, entre altres: -ONG's especialitzades en aquesta temàtica. Respecte als llibres humans, es poden identificar llibres que aborden el tema des de diferents punts de vista, per exemple:

- Llibre humà de persona que ha residit en els CIES.
- Llibre humà de persones que han patit la persecució i han estat a punt de la deportació o repatriació.
- Llibre humà de persona que acompanyen a aquestes persones com a professionals.

PRÈSTEC DELS LLIBRES.

Si la biblioteca té la capacitat d'articular un acord amb els llibres humans perquè aquests puguen celebrar sessions a demanda, el catàleg de llibres humans pot ser permanent. En cas contrari, el préstec de llibres es realitzarà en una data, hora i lloc concret. En tots dos casos, en la "lectura", el llibre humà contarà la seua història i hi haurà ampli espai per a la interacció amb els "lectors".

LA NOSTRA EXPERIÈNCIA

De nou una dona va ser la protagonista del nostre "llibre humà", aquesta vegada emmarcat en la temàtica de la immigració i les deportacions. Per a això comptem amb la participació de Carmen *Leigue, Carmen és una dona d'origen bolivià, que va arribar a València en 2001 amb la seua filla, la seua història és la de moltes persones migrants, que, en perdre el seu treball i per tant un contracte laboral, es veuen incapaços de renovar la seua targeta de residència aquest és el cas de Carmen, qui, malgrat portar molts anys a València, amb un fort arrelament, ja que els seus fills viuen ací se li va denegar aquest estatus pel que va rebre una carta d'expulsió immediata. A través de la seua mirada de desesperació comptant el calvari que durant dies va viure en els calabossos, la seua major preocupació davant la deportació era el deixar ací a la seua família, tornant a un país alié ja per a ella, sense cap vincle familiar que li lligue, ja que tota la seua família més directa resideix a València. El cas de Carmen va ser molt mediàtic, provocant una important mobilització entre la població i societat valenciana, a través de comunicats i la pressió en les xarxes socials es va aconseguir que l'ordre d'expulsió fóra revocada. A través d'aquest "llibre humà" vam conèixer el que implica una deportació, com es duen a terme, com les persones immigrants pateixen i temen aquesta acció. Però també el públic va conèixer de primera mà com l'acció, mobilització i pressió de la ciutadania fa possible que les coses canvien.

A través d'aquest llibre introduïm el ODS 10, Reducció de les desigualtats, centrant-nos en la meta 10.7 Facilitar la migració i la mobilització ordenades, segures, regulars i responsables de les persones, fins i tot mitjançant l'aplicació de polítiques migratòries planificades i ben gestionades.

5.1.3. LOS GPS LITERARIOS SOSTENIBLES.

L'abaratiment dels costos dels vols, l'auge dels creuers i altres factors han provocat un increment substancial del nombre de turistes que visiten Espanya i un increment del turisme a nivell global. Segons l'Organització Mundial del Turisme en 2019, el nombre de turistes va aconseguir els 1.500 milions. S'esperava que seguint amb l'evolució marcada fins al moment en 2020 es produïra un augment del 4%, però a causa de la situació de pandèmia mundial provocada per la *COVID_19 , el 2020 serà recordat com la caiguda del turisme a nivell global.

2017 va ser l'any internacional del turisme sostenible per al desenvolupament. Precisament en eixe any, moltes problemàtiques relacionades amb l'impacte del turisme en els territoris de destinació van arribar a les portades dels periòdics i van entrar en el debat públic. El desplaçament de tendes i serveis dirigits a residents a favor d'establiments dirigits a turistes, la difusió del lloguer turístic i la "expulsió" de facto dels/les residents del mercat del lloguer, l'impacte en el consum de recursos limitats com l'aigua, etc. són alguns dels impactes més controvertits del turisme. De l'altre costat, l'impacte econòmic del turisme en termes de generació d'ocupació, el pes del sector turístic en el producte intern brut espanyol, etc. són arguments esgrimits en defensa d'un sector econòmic sens dubte important per a l'economia del país. Aquests problemes no són exclusius d'Espanya, altres països receptors han empresos debats sobre el turisme, en particular els principals receptors dels fluxos turístics (Itàlia, etc.).

El debat en el si de l'organització mundial del turisme aborda el qüestionament de l'impacte positiu del turisme en el desenvolupament. "El Secretari General de la OMT, Taleb Rifai, va declarar a Londres, abans de la World Travel Market en 2017":

"El turisme és un important motor econòmic i un important generador d'ocupació, que contribueix a la millora dels mitjans de sustenent de milions de persones a tot el món. A mesura que s'acosta el final de l'Any Internacional del Turisme Sostenible per al Desenvolupament, hem de reflexionar sobre com gestionar el turisme d'una manera responsable i sostenible més enllà de 2017. Maximitzar els beneficis socials i econòmics del turisme, reduint al mínim al mateix temps qualsevol impacte en les comunitats receptores o en el medi ambient hauria d'estar al capdavant dels nostres esforços en els pròxims anys, i els responsables de la formulació de polítiques, les empreses i els viatgers haurien de contribuir a l'assoliment d'aquest objectiu comú."

El nou Secretari General de la OMT, Zurab Pololikashvili en el seu discurs de presentació va remarcar que "el turisme és un sector popular" ja que una de cada deu persones en el món estan empleades directa o indirectament pel turisme, agregant que el creixement en el sector "genera immenses oportunitats per al benestar econòmic i el desenvolupament", encara que "també porta molts desafiaments". "M'encarregue de liderar la OMT amb un fort enfocament a forjar aliances sòlides amb el sector públic i privat, fomentar ocupacions i oportunitats per a tots, dominar la tecnologia i la innovació i avançar en la sostenibilitat i la lluita contra el canvi climàtic". Aquestes paraules vénen a emfatitzar sobre l'herència rebuda per l'anterior Secretari General Taleb Rifai, qui considerava que:

Les biblioteques no són alienes a l'increment dels fluxos turístics registrat en els últims anys a nivell global. Entre les iniciatives suggerides per Martínez Cañana (2016) per a innovar des de les biblioteques públiques està el GPS literari:

Per què no proposar recorreguts per llocs del nostre bell planeta, sense necessitat d'eixir de casa? No solament podem explicar en els nostres fons amb guies de viatges, narrativa de viat-

ges i obres de geografia; a més podem tenir música regional, i llibres d'etnografia i costums, sense comptar amb els llibres de ficció d'autors de la més diverses nacionalitats (com a bona mostra, la iniciativa de César Azuara en la Biblioteca Xavier Beguerel (Barcelona) cridada GPS Literari. Una barreja més que enriquidora.

Ara més que mai, les maneres de viatjar han canviat, la pandèmia mundial ha provocat el confinament de milions de persones en les seues llars, el tancament d'aeroports i la impossibilitat de canviar fins i tot de província.

Davant aquesta situació la societat en general i les biblioteques en particular han hagut d'adaptar-se a la nova realitat, oferint la possibilitat de seguir amb les lectures a través de plataformes digitals.

Tal vegada aquesta situació d'incertesa implica un canvi en la percepció de la vida i el respecte que hem de tindre amb el medi ambient.

Segons els estudis realitzats per Conecta Research & Consulting sobre la lectura durant el confinament podem observar que la lectura es troba entre les primeres 10 activitats que la societat espanyola triava per a suportar la situació. De les conclusions de l'estudi s'observa que els llibres d'oci continuen sent les lectures més demandades, que el 84% de les persones lectores continuen preferint el format paper al format digital, i que la franja d'edat que més lectors/as ha tingut és la compresa entre els 18-24 anys.

Per aquestes raons, considerem que el GPS literari pot ser una eina fonamental per a les biblioteques, amb ell es permet "viatjar sense eixir de casa", permet preparar un viatge real de forma aprofundida, coneixent la destinació des d'altres punts de vistes. Entre aquests punts de vista proposem incloure, de forma atractiva, el desenvolupament sostenible. Les biblioteques poden proposar GPS literaris sobre destinacions turístiques comunes incloent lectures sobre el país a visitar que afavorisquen el coneixement de les problemàtiques de desenvolupament sostenible de la zona, així com les oportunitats d'oci, gastronomia i coneixement que moltes iniciatives de desenvolupament sostenible proporcionen als i les turistes que es prenen el temps de preparar adequadament el seu viatge.

La preparació d'un "GPS literari sostenible" requereix un procés de documentació prèvia per a identificar els llibres que permeten aprofundir problemàtiques i oportunitats relacionades amb el desenvolupament sostenible d'una destinació turística. Sense ànim d'exhaustivitat, a continuació, proporcionem algunes propostes de lectura vinculades a un o més Objectius de Desenvolupament Sostenible en dues destinacions molt comunes entre els i les turistes espanyols/es. En la majoria dels casos, proposem llibres disponibles en castellà i/o en altres idiomes d'Espanya. No obstant açò, algunes propostes són en llengua original.

ITÀLIA, ENTRE HISTÒRIA I GASTRONOMIA SOSTENIBLE.

Un de les destinacions més populars entre els i les turistes espanyols/es és Itàlia. Documentar-se sobre el patrimoni cultural d'aquest país és fàcil, no obstant açò, abordar altres aspectes d'aquest país resulta més complex. A continuació, alguns suggeriments de lectura vinculades als Objectius de Desenvolupament Sostenible i a les principals destinacions turístiques d'aquest país.

Els primers tres llibres suggerits per al GPS literari sostenible sobre Itàlia permeten reflexionar sobre el bé comú global de la pau, la importància de la democràcia i de l'estat de dret i la tragèdia del nazifascisme, vinculant-se estretament amb el ODS 16 Promoure societats pacífiques i inclusives per al desenvolupament sostenible, facilitar l'accés a la justícia per a tothom i construir a tots els nivells institucions eficaces i inclusives que rendisquen comptes en particular amb les metes relacionades amb la democràcia i l'estat de dret (metes 16.3 i 16.5). Molts coneixen les regions de Toscana i d'Emilia Romagna pel seu patrimoni cultural i arquitectònic però aquestes pròsperes regions van ser, durant la segona guerra mundial, teatre de ferotges massacres de pobles sencers per part de l'exèrcit nazi i els seus aliats feixistes. És fàcil incloure en les vacances una visita a llocs emblemàtics d'aquests esdeveniments, com el Museu Fratelli Cervi a Reggio Emilia, el parc de la pau de Sant'Anna vaig donar Stazzema (Lucca) o el Parc històric de Muntanya Sole (Marzabotto, Bologna). En entorns naturals de gran interès, serà inevitable reviuir de prop els esdeveniments històrics narrats en els llibres que suggerim a continuació.

José Luís Sampedro, El somriure etrusc: Un vell camperol calabrès arriba a casa dels seus fills a Milà per a sotmetre's a una revisió mèdica. Allí descobreix el seu últim afecte, una criatura en la qual bolcar tota la seua tendresa: el seu nét, que es diu Bruno, com a ell li criden els seus camarades partisans. I viu també la seua última passió: l'amor d'una dona que il·luminarà l'etapa final de la seua vida concedint-li tota la seua plenitud. Una bellíssima novel·la sobre l'etern problema de l'amor, amb la veritat que ofereix un coneixement profund de l'ànima humana (font: <https://www.casadellibro.com/libro-la-sonrisa-etrusca/9788497591638/921418>).

Italo Calvino, La sendera dels nius d'aranya: La sendera dels nius d'aranya, la primera novel·la de Italo Calvino (1923-1985), és la història de Pin, un xiquet llest i precoç que en la Itàlia de la guerra i la resistència correteja pels carrers a la recerca de clients per a la seua germana prostituta. Fins que un dia se li compliquen les coses de manera irreparable: li roba la pistola a un mariner alemany i, desconfiant dels adults, l'oculta en un lloc misteriós, que ell crida els "nius d'aranya". Pin no aconsegueix escapar dels alemanys, que li interroguen infructuosament i ho envien a la presó. D'allí aconseguirà escapar juntament amb un resistent comunista conegut com a Llop Roig i no li quedarà més remei que llançar-se a la muntanya, fascinat per un altre extraordinari personatge, Primer, un solitari partisà. Però el lector, intrigat, no oblidarà entretant que l'arma segueix oculta... (font: <https://www.casadellibro.com/libro-el-sendero-de-los-nidos-de-arana/9788498413854/1704009>).

Beppe Fenoglio, El partisà Johnny: Un jove estudiant italià, crescut en el mite de la literatura i el món anglès, decideix unir-se, després de la desbandada de l'exèrcit italià del 8 de setembre de 1943, als partisans que lluiten en els pujols del

nord d'Itàlia contra els nazis i els feixistes. Prompte descobrirà amargament que la vida partisana es troba molt allunyada de l'ideal que havia alimentat; no obstant açò, Johnny -el seu nom de guerra- no abandonarà la temerària determinació de combatre en els pujols, derrota després de derrota, contra un enemic molt superior. L'epopeia de Johnny, semblada a la de molts joves antifeixistes d'aquella generació, adquireix en el relat de Fenoglio, a través d'un llenguatge en perpètua invenció, una dimensió existencial que solament trobem en les grans obres de la literatura universal."El partiano Johnny", traduïda ara per primera vegada al castellà, és una de les novel·les més rellevants de la literatura italiana del segle XX, i un dels relats sobre joventut en guerra més bells mai escrits (font: <https://www.casadellibro.com/libro-el-partiano-johnny/9788494062728/2091678>).

Un viatge a Itàlia inclou sens dubte gaudir de la seua gastronomia. A Itàlia és possible fer-ho cuidant la sostenibilitat del que mengem i bevem i coneixent més de l'entorn que visitem, gràcies a l'organització Slow food. Slow food identifica i protegeix en tot el territori italià (i també en altres països) productes típics que corren el risc de desaparèixer, cuidant la seua sostenibilitat mediambiental i social. Aquests productes són anomenats "Presidi Slowfood". L'organització publica cada any guies gastronòmiques i enològiques, que vos recomanem per a acostar-vos a la gastronomia italiana des de la sostenibilitat. Menjar en els llocs recomanats i optar pels vins suggerits en aquestes guies, informant-nos sobre els orígens dels plats, d'on vénen els seus ingredients, la cura del territori que permet mantenir alts estàndards de qualitat i de sostenibilitat, tot açò ens permet reflexionar sobre l'Objectiu de Desenvolupament Sostenible 12: Garantir modalitats de consum i producció sostenibles:

Guia de les hosterías d'Itàlia (ebook disponible en <http://www.slowfoodeitore.it>, en italià), restaurants que ofereixen menjars o sopars per menys de 35 € per persona amb una especial atenció als productes del territori, a la sostenibilitat, en particular a l'impacte mediambiental i social de la seua oferta gastronòmica. En les seues cartes es troben molts dels productes "protegits" i "promocionats" per la slow food, així com molts ingredients a km 0 i ecològics. Si bé la guia està disponible solament en italià, no és difícil consultar-la i trobar el restaurant recomanat pel seu enfocament sostenible més proper a la nostra destinació i que més s'acople als nostres gustos. El menú d'aquests restaurants sol oferir plats molt típics de les zones visitades i els amfitrions solen estar acostumats a clients curiosos de conèixer més del que estan menjant, per la qual cosa l'experiència gastronòmica permetrà conèixer altres aspectes de la destinació.

Slow wine (ebook disponible en <http://www.slowfoodeitore.it>, en anglès i italià). És una guia enològica publicada des de fa pocs anys per Slow food i ha sigut un gran èxit editorial, tant que ja és la guia de vins més importants d'Itàlia quant a nombre de còpies, reputació i pel mètode adoptat pels seus més de 200 ressenyes. És una guia única per la seua atenció a la sostenibilitat. De fet, un punt fort és el rigor de la selecció dels cellers i dels vins. Els que tenen els guardons més alts de la guia no poden utilitzar herbicides químics en els vinyers. És una excel·lent eina per a qui prepare el seu viatge a Itàlia i desitja provar vins bons i sostenibles.

MÈXIC, LA COLORIDA HERÈNCIA CULTURAL I EL TREN DE LA MODERNITAT.

Una altra destinació molt comuna per als i les turistes espanyols i espanyoles és Mèxic. El patrimoni cultural i arquitectònic i les platges, en particular les del Carib, són els principals atractius d'aquest país al que podem acostar-nos des de "un altre" punt de vista a través de diverses lectures.

La diversitat cultural és un gran atractiu d'aquest país. Els seus colors, les seues músiques, les seues diferents expressions artístiques enriqueixen i fan única les experiències del turista. No obstant açò, oculta la pobresa heretada per la tràgica història de les civilitzacions originàries del seu territori i el catastròfic impacte que en elles va tenir la conquesta. Aquest és un eix d'anàlisi de la realitat mexicana que ens ofereix múltiples lectures i que ens permet acostar-nos al país reflexionant sobre els ODS 2 i 4, en particular en les metes 2.3 "Per a 2030, duplicar la productivitat agrícola i els ingressos dels productors d'aliments en xicoteta escala, en particular les dones, els pobles indígenes, els agricultors familiars, els pastors i els pescadors, entre altres coses mitjançant un accés segur i equitatiu a les terres, a altres recursos de producció i insums, coneixements, serveis financers, mercats i oportunitats per a la generació de valor afegit i ocupacions no agrícoles" i 4.5 "D'ací a 2030, eliminar les disparitats de gènere en l'educació i assegurar l'accés igualitari a tots els nivells de l'ensenyament i la formació professional per a les persones vulnerables, incloses les persones amb discapacitat, els pobles indígenes i els xiquets en situacions de vulnerabilitat".

Rosario Castellanos, Ofici de tenebres. Obra mestra indiscutible de la narrativa llatinoamericana. De la seua autora, Rosario Castellanos -la primera de les grans escriptores mexicanes del segle XX- José Saramago va dir que era la que millor havia sabut "narrar les vicissituds dels indis i les presses dels blancs". Aquesta novel·la és la millor mostra d'açò. La història pren com a punt de partida una rebel·lió maia contra els terratinents blancs de la regió de Xiapas els seus orígens i les seues funestes conseqüències. A la manera dels murals de Diego Rivera, Castellanos entreteixeix múltiples perspectives, personatges i trames. El poder de seducció de Catalina, l'ambiciosa i fascinant xamana arrossegada per les seues creences, o la visió ingènua del seu marit, lliurat fanàticament a la cerca de la justícia, són només algunes de les quals ens acompanyen en les seues pàgines. Un brillant tour de força en el qual la corrupció, la idolatria, la violència i el terror al desconegut es conjuren per a conduir-nos al desenllaç, devastador i inexorable. Unint una riquíssima informació històrica amb una profunda comprensió de les complexes relacions entre víctimes i botxí, Castellanos captura les ambigüitats latents en tota lluita pel poder i ens ofereix una crònica de la decadència moral de la societat caciquil. La seua visió del món -contudent i descarnada- mostra com la misèria i la ignorància corrompen i finalment destrueixen a les persones (font: <https://www.casadellibro.com/libro-oficio-de-tinieblas/9788493755904/1614884>).

Viatjar per Xiapas, Oaxaca, Iucatà i llegir aquest llibre permetrà al viatger o a la viatgera interpretar d'una altra manera els mercats d'artesanía, les comunitats rurals amb els telers penjant dels sostres de làmina i els "comals" on dones preparen les truites.

Marcela Serrano, El que està en el meu cor. El que està en el meu cor (frase amb que les dones maies acaben sempre els seus relats) ens ofereix un brillant retrat d'una dona capaç de resistir i de renàixer. Quan Camila arriba a Xiapas amb el propòsit d'escriure un reportatge diferent sobre la revolta zapatista per a una revista nord-americana, no sospita que l'autèntica revolució tindrà lloc en el seu interior. Als seus trenta-quatre anys, les urpades de la vida l'han aconseguit de ple, i se sent afonada per la mort del seu fill, encara un nadó. Però amb l'arribada a Sant Cristóbal de les Cases, la dura realitat que ha de reflectir la porta a sentir-se viva de nou. Arrossegada pels dramàtics esdeveniments que es van succeint, i indecisa davant el renaixement de la passió amorosa, Camila es veu obligada a replantejar-se la seua vida, especialment la relació amb sa mare, defensora de la democràcia xilena, i amb el seu marit, un periodista amb qui va abandonar Xile per a viure a Washington. Així, mentre descobreix els clarsobscurs del Mèxic actual, Camila es debat entre la necessitat de reconciliar-se amb el seu passat i el renovat impuls vital que la domina. Marcela Serrano ha aconseguit amb aquesta novel·la --per mitjà d'una prosa viva i suggeridora-- un apassionat retrat d'una dona d'avui, capaç d'enfrontar-se a les seues contradiccions i obrir-se camí en un món estrany (Font: <http://www.lecturalia.com/libro/779/lo-que-este-en-mi-corazon>).

La mirada de la protagonista sobre el món indígena contemporani facilitarà al lector reinterpretar la realitat del sud-est mexicà i li permetrà problematitzar-la, aprofundint les contradiccions a vegades poc visibles del punt de vista del turista.

Mèxic és també un país industrialitzat, dels quals registren taxes de creixement prometedores i que fabrica multitud de béns de consum per als propers Estats Units. No obstant açò, els beneficis d'aquest creixement arriben a poques persones, les taxes de pobresa segueixen sent altes i propicien alts nivells de violència i criminalitat. La precarietat de la mà d'obra i del treball, la vulnerabilitat de les persones més pobres ve des de lluny i moltes novel·les han parlat d'açò. Els següents llibres ens permeten reflexionar sobre el ODS 8, en particular la meta 8.5 "D'ací a 2030, aconseguir l'ocupació plena i productiva i el treball decent per a totes les dones i els homes, inclosos els joves i les persones amb discapacitat, així com la igualtat de remuneració per treball d'igual valor". En abordar les conseqüències de la pobresa, entre elles la criminalitat, l'extrema vulnerabilitat de les persones més febles, entre elles els xiquets i les xiquetes, així com les dificultats d'un estat corrupte a garantir l'imperi de la llei i la protecció de les persones, els següents llibres ens permeten reflexionar també sobre l'Objectiu de desenvolupament sostenible 11: "Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguin inclusivament, segurs, resilents i sostenibles".

Elena Poniatowska, El tren pasa primer. Un tren que passa davant els seus ulls canvia la vida de Trinidad Pineda Chiñas, un home que, a partir d'eixe moment, i seguint els rails de les seues ànsies de saber, coneix llocs, sabers, oficis i persones que mai va imaginar, fins al moment en què es converteix, amb els seus companys ferroviaris, en l'avantguarda d'una lluita obrera que va posar al

país i al règim contra les cordes. Una novel·la d'homes, i de les dones que els sostenen, en la qual el tren és metàfora de la vida (Font: <https://www.casadellibro.com/libro-el-tren-pasa-primero/9788466368698/1119643>).

El llibre ens permet reflexionar sobre la situació dels treballadors i les treballadores i les arrels llunyanes en el temps de la greu situació de desigualtat i precarietat que afecta a les persones treballadores contemporànies de Mèxic.

Jorge Volpi, La pau dels sepulcres. L'aparició del cos sense vida d'Alberto Navarro, ministre de l'Interior mexicà i possible candidat a la presidència del país, al costat del cadàver d'un home desconegut en l'habitació d'un hotel de les afores de la capital mexicana, commou a una societat desafortunadament acostumada a la corrupció i el despotisme dels seus governants, els abusos de l'exèrcit i la violència sanguinària dels seus càrtels de droga i delinqüents. Però per a Agustín Oropeza, periodista de la premsa groga, el doble assassinat va més enllà d'una exclusiva per a la Tribuna de l'escàndol, quan reconeix la identitat del cadàver de l'home que va perdre la vida al costat de l'assassinat ministre. Amb l'estil reflexiu i magistral que caracteritza a Jorge Volpi, i sense ometre l'aclaparadora realitat de Mèxic, l'autor ens endinsa a través d'Oropeza en el submon de la prostitució infantil, funcionaris corruptes i una vida nocturna satisfeta de drogues i d'una activitat sexual frenètica que conviu amb una societat que coexisteix amb la por, la sorpresa i l'apetit pel morbós. Són temps de desolació en què cal preguntar-se què succeeix en les altes esferes i què amaga la realitat política (Font: <https://www.casadellibro.com/libro-la-paz-de-los-sepulcros/9788415098843/2114398>).

Aquest text de Volpi, embegut de realitat quotidiana del Mèxic més profund, ens permet reflexionar sobre la situació de vulnerabilitat extrema dels periodistes, activistes i altres persones actives en la denúncia de les injustícies o tan sol a documentar el dia a dia de la seua ciutat.

Pino Cacucci, massa cor. Bart Croce creua la frontera de Tijuana per a complir l'encàrrec d'una multinacional farmacèutica: assassinar a l'home que amenaça el futur econòmic de l'empresa. Aquest mateix dia arriba a la ciutat un reporter gràfic que creua Mèxic a la recerca de la notícia. El cinisme del sicari i el utopisme del periodista conjuguen una estranya forma de relació que els portarà a situacions límit en les quals només serveix l'instint de supervivència i l'atzar (Font: <https://www.casadellibro.com/libro-demasiado-corazon/9788496689268/1129685>).

Aquest llibre permet centrar-nos en els secrets del poder econòmic, del seu impacte en la vida quotidiana en un context de feblesa institucional i corrupció.

5.1.3.1. LA NOSTRA EXPERIÈNCIA AMB EL GPS LITERARI

Respecte al GPS literari, de moment comptem amb un exemple, la lectura triada va ser la de José Saramago, *El somriure etrusc*. El GPS literari es va emmarcar dins de les lectures programades pel club de lectura d'una de les biblioteques adherides al projecte. La reunió es va centrar en tractar diferents temes com la guerra que va assolar Itàlia, la resistència dels partisans, l'educació, el respecte, el paper de la dona vist per un home d'avançada edat. En aquesta ocasió vam tindre l'oportunitat de comptar amb una dona, d'origen italià, néta de partisans i el relat dels quals mostrava els durs moments que van viure, però també les ganes de contar la seua història, amb la finalitat que les seues nétes i néts saberen d'ella i romanguera viva.

Els Gps impliquen un estudi detalladament sobre la lectura triada, el seu autor i en aquest cas sobre la història d'un país, el fet que s'haja d'investigar implica un major desig per saber respecte al país i vers la seua història, la qual cosa ens obri nous horitzons i desenvolupa noves actituds cap al país i la seua història, per tant el Gps ens enriqueix com a persones.

Considerem que, per a aquesta mena d'activitats, és important sempre que es pugui comptar amb alguna persona especialista en el tema, o bé algú que haja protagonitzat una història, sempre les històries contades en primera persona ens provoquen sentiments nous que de cap altra manera podríem tindre.



5.2. ACTIVITATS DIRIGIDES AL PÚBLIC JOVE: CAPTAR LES PERSONES USUÀRIES JOVES UTILITZANT LES NOVES TECNOLOGIES DE LA COMUNICACIÓ I INFORMACIÓ.

El públic juvenil és un dels grups meta més complexos de captar i, al mateix temps, és el grup amb el qual és probablement més pertinent treballar des de les biblioteques en temàtiques relacionades amb els objectius de desenvolupament sostenible. La pertinència del treball amb adolescents i joves és corroborada per preocupants tendències que semblen revertir els avanços assolits en molts anys de sensibilització i educació sobre temes com la igualtat de gènere, la violència de gènere, el racisme, l'homofòbia i la xenofòbia i els delictes d'odi en general.

Pel que fa a la violència de gènere, el 21,2% dels espanyols i espanyoles de 15 a 29 anys està molt o bastant d'acord en què la violència de gènere és un tema "que està polititzat, s'exagera molt" i més d'un de cada quatre (27,4%) assenyalava que és una conducta "normal" dins de la parella (Álvarez, 2017). Es detecta certa "normalització" de les conductes violentes en les relacions de parella per a un percentatge molt alt de joves.

Tal com posen de manifest els "Informes sobre incidents relacionats amb els delictes d'odi a Espanya" (Ministeri de l'Interior, 2018), la majoria dels autors d'aquests delictes són persones joves i s'enquadren dins del rang de "18 a 40 anys", en concret el 60,4%, segons les dades ofe-



rides pel Ministeri d'interior, destaca que entre les dades acarades el 13% siguen menors de 18 anys i que el grup de joves entre 18 i 25 siga d'un 32%.

Aquestes dades relatives a delictes d'odi i violència de gènere posen de manifest que moltíssim treball queda per fer en el nostre entorn més immediat per a assegurar l'assoliment en especial l'ODS 5. Aconseguir la igualtat entre els gèneres i empoderar a totes les dones i les xiquetes i uns altres.

Analitzant les activitats que es realitzen en les biblioteques dirigides a aquest grup meta, destaquen pel seu èxit i per la seua capacitat d'atracció de gent jove les activitats relacionades amb les noves tecnologies de la comunicació i informació. Ja no es tracta solament de cursos per a l'ús d'ordinadors o de determinats programes. Els avanços tecnològics i les seues noves aplicacions educatives han popularitzat nous àmbits, com la robòtica educativa, la programació informàtica o el disseny i impressió 3D.

L'ús cada vegada més difós de dispositius mòbils o smartphones connectats a internet està revolucionant les modalitats d'accés a la informació. Els llocs i mitjans tradicionals offline així com els propis llocs webs estan sent desplaçats per mitjans més interactius, on primen el contacte i la interlocució permanent. Les xarxes socials, Youtube, etc. constitueixen la principal finestra al món per als i les joves, són el mitjà a través del qual s'obtenen la informació desitjada. Algunes d'aquestes tendències tenen a veure precisament amb la lectura i els llibres, per tant, amb les biblioteques. Ens referim en particular als Booktubers.

És per això que MUSOL ha optat per treballar amb aquest públic utilitzant el seu mateix llenguatge i adaptant les noves tecnologies al coneixement i a l'assoliment de l'Agenda 2030.

Per a això hem dissenyat activitats de robòtica educativa, d'impressió 3D i lectures amb booktubers.

És important destacar que totes les activitats per a joves realitzades en diferents biblioteques de la Comunitat Valenciana han sigut molt ben rebudes, l'índex de participació ha sigut molt elevat, instant a realitzar nous tallers.

5.2.1. ELS OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE EN LA ROBÒTICA EDUCATIVA I EL DISSENY I LA IMPRESSIÓ 3D.

Malgrat que sembla poc poc intuïtiu, és possible abordar el desenvolupament sostenible en els cursos de robòtica educativa i de disseny i impressió 3D.

La meta 17.8 (Posar en ple funcionament, a tot tardar en 2017, el banc de tecnologia i el mecanisme de suport a la creació de capacitat en matèria de ciència, tecnologia i innovació per als països menys avançats i augmentar la utilització de tecnologies instrumentals, en particular la tecnologia de la informació i les comunicacions) de l'Objectiu de Desenvolupament Sostenible 17 (Revitalitzar l'Aliança Mundial per al Desenvolupament Sostenible) fa referència precisament a aspectes tecnològics ja que la difusió i l'accés a la tecnologia són factors importants, si bé no suficients, per al desenvolupament sostenible.

La impressió 3D obri nous escenaris per a produir de forma descentralitzada solucions econòmiques i ràpides a diferents problemàtiques del desenvolupament sostenible. La possibilitat de "autoproduir" eines, peces, etc. obri nous escenaris d'independència dels mercats, sempre que es difonga la tecnologia de la impressió 3D i es creuen les capacitats tècniques per a la seua utilització, començant per superar la bretxa digital.

A més, tant la impressió 3D, com la robòtica i la programació informàtica tenen de per si una funció per al desplegament d'habilitats, com el desenvolupament del pensament lògic, la capacitat d'abstracció, la resolució de problemes i el pensament creatiu, entre unes altres. A més, la ràpida evolució del mercat del treball i de l'economia apunten al fet que aquestes competències tècniques seran molt valorades en el futur i seran útils per a trobar treball.

En aquest sentit, abordar aquestes matèries en les biblioteques amb el públic juvenil té una doble vessant. D'un costat i en l'entorn més immediat, contribueix a aconseguir diversos ODS, entre ells l'Objectiu 4 (Garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tots) i l'Objectiu 8 (Promoure el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiva i el treball decent per a tots) ja que millorarà l'educació de les persones i millorarà la seua inserció laboral futura. D'un altre costat, en les classes es poden abordar diverses temàtiques i es poden estructurar els continguts de manera que els ODS estiguen presents de forma expressa en la formació. A continuació, aportem un exemple d'estructura de continguts per a incorporar els ODS en les formacions sobre robòtica educativa i impressió 3D.



TALLER "DISSENY I IMPRESSIÓ EN 3D"

ELS ODS EN 3D EL CICLE DE L'AIGUA

PROJECTE: BIBLIOTEQUES SOSTENIBLES, INTRODUCCIÓ DE L'AGENDA 2030 I ELS ODS EN ELS SERVEIS BIBLIOTECARIS MUNICIPALS DE LA COMUNITAT VALENCIANA. FASE 2.

Agència
de lectura dels barris Mont de Pietat i Sant Ramon Centre
Cívic Ernest Lluch

16 de gener de 2020
17.00 hores

Inscripcions a les biblioteques de Xirivella (una setmana abans de la data de l'activitat).

Taller destinats a públic entre 9-12 anys.



CURS SOBRE ROBÒTICA EDUCATIVA I IMPRESSIÓ 3D I DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE.

Perfil del professorat:

A causa de l'especialització de la matèria, es recomana treballar amb personal format i coneixedor dels temes de desenvolupament sostenible, de l'Agenda 2030 i dels Objectius de Desenvolupament Sostenible, així com professionals amb un gran domini de la tecnologia d'impressió 3D i de robòtica educativa i amb gran experiència en docència amb públics no especialitzats.

Estructura dels continguts:

Planificació detallada dels continguts tenint en compte la tecnologia disponible i la dificultat d'execució:

L'estructura de continguts hauria de ser prèviament consensuada en tots els detalls entre tot el professorat. En particular, és essencial consensuar prèviament l'aplicació pràctica de la robòtica educativa i de la impressió 3D, perquè confirmem que és possible executar-la en el curs d'acord a la tecnologia disponible i la dificultat de la seua execució. Per exemple, si el/la professor/a expert/a en agenda 2030 i ODS pretén orientar la sessió cap al disseny i execució d'una solució de robòtica i d'impressió 3D per a l'accés a l'aigua, cal confirmar prèviament amb el/la professor/a expert/a en robòtica i impressió 3D que tècnicament és viable fer-ho en els temps del curs.

Continguts teòrics:

S'impartiran les nocions teòriques prèvies necessàries per a poder implementar el curs:

- L'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible.
- Les nocions teòriques de robòtica i impressió 3D necessàries per a treballar aquestes tecnologies, en particular nocions de les àrees de Ciències, Tecnologia, Enginyeria i Matemàtiques. Durant aquesta part, el/la professor/a experta en sostenibilitat, introduirà elements relacionats amb la tecnologia i amb repercussions en el desenvolupament sostenible. Per exemple, s'explicarà l'ús de "terres rares" i altres minerals extrets de subsòl per a fabricar peces informàtiques, destacant la necessitat de reduir el seu consum, explicant les condicions de treball en moltes mines (les de coltan, etc.), el fenomen de l'acaparament de terres per a fer-se amb dites minerals, etc.

Continguts pràctics:

- Fomentant la interacció amb el públic, se centrarà l'aplicació de la tecnologia tractada en un o més casos pràctics que permeten relacionar la robòtica i la impressió 3D amb problemàtiques de desenvolupament sostenible. En general, l'esquema preveu analitzar una problemàtica de desenvolupament sostenible i identificar possibles solucions basades en la robòtica i la impressió 3D. A continuació, alguns exemples.

Cas pràctic 1: el ODS 6 Garantir la disponibilitat d'aigua i la seua gestió sostenible i el sanejament per a tots.

El/la professor/a expert/a en desenvolupament sostenible descriurà el context, per exemple, d'una comunitat que no compta amb servei d'aigua o sanejament. Aportarà dades sobre l'accés a l'aigua i al sanejament a nivell general, nacional, etc. Identificat i descrit en col.laboració amb l'alumnat el problema de desenvolupament sostenible, en l'exemple l'accés a l'aigua, i feta la relació amb el ODS més pertinent (el ODS 6 en aquest exemple), es discutirà amb l'alumnat què possibles solucions es poden plantejar des de la robòtica educativa (per exemple, un mecanisme per a extraure l'aigua d'un pou, un robot que transporte aigua, etc.) i des de la impressió 3D (per exemple, el disseny i impressió de canonada, aixetes, latrines, etc.).

El treball es pot fer en grups i es demanarà a l'alumnat presentar els reptes i posteriorment les solucions, per a fomentar habilitats de parla en públic.

Cas pràctic 2: el ODS 2: Posar fi a la fam, aconseguir la seguretat alimentària i la millora de la nutrició i promoure l'agricultura sostenible.

El/la professor/a expert/a en desenvolupament sostenible descriurà el context, per exemple, d'una comunitat que no compta amb infraestructura i equipament per a processar els seus productes agrícoles, per exemple, per a moldre el blat i fer farina, o per a transportar la dacsa i el blat dels camps a les sitges d'emmagatzematge, factor que implica el risc de perdre la collita en cas de mal temps. A través de dinàmiques participatives amb l'alumnat se cercaran solucions, per exemple, la construcció d'un robot que seguint una línia (implica tecnologia amb sensor de colors) en el sòl transporta el blat i la dacsa als magatzems o d'un braç mecànic que alce i moga sacs plens de pesats cereals. Un altre exemple pot ser el disseny i impressió 3D de contenidors per a l'emmagatzematge d'aquests cereals.

- Una vegada identificades les solucions possibles amb aquesta tecnologia, amb el suport del/la professor/a tècnic/a se dissenyarà la peça i s'imprimirà i/o es construirà (i programarà) el robot perquè faci les funcions necessàries per a la solució identificada de forma participativa..

Evaluació de curs:

L'evaluació de l'alumnat es realitzarà mitjançant test i mitjançant l'observació de l'acompliment de les persones en l'aula (participació activa, etc.).

Fundamentos metodològics:

Aprentatge mitjançant l'acció. Creativitat: si bé hi ha limitacions tècniques sobre la base de l'equipament i materials que s'utilitze, les aplicacions de robòtica i impressió 3D són molt àmplies i variades. La participació activa de l'alumnat, degudament facilitada i orientada, pot portar a solucions no contemplades en els exemples de casos pràctics totalment viables en el marc del curs.

Duració:

A consensuar prèviament tenint en compte els costos associats a honoraris dels/de les formadors/es, materials i equips necessaris, etc.



FOTO: Col.legi Ayni Pacha, Cochabamba, Bolivia (Manuel Molines).

5.2.1.1 LA NOSTRA EXPERIÈNCIA EN ROBÒTICA EDUCATIVA

Les activitats han requerit de gran quantitat de temps, professionalitat i dedicació per al seu disseny, la qual cosa ha implicat la seua acceptació pel públic assistent. Malgrat que en diverses ocasions la temàtica era la mateixa, l'activitat va ser adaptada a l'edat del públic assistent el que permetia realitzar l'activitat sense problemes a més de gaudir i aprendre en la seua execució.

En referència als tallers de robòtica, s'han treballat dues temàtiques fonamentalment, d'una banda, les migracions a conseqüència del canvi climàtic i per altra les Migracions a conseqüència dels conflictes, la qual cosa ens ha permés treballar els ODS 7, 13 i 15, les temàtiques han sigut consensuades entre el personal de MUSOL i la biblioteca adherida, sempre comptant amb el suport d'experts en la matèria.

L'activitat té una duració aproximada de dues hores i mitja, els tallers estan dirigits per experts en aquesta matèria juntament amb el personal de MUSOL, de manera conjunta s'han dissenyat i programat les activitats. L'activitat té lloc a les biblioteques adherides al projecte, per la qual



cosa és molt important el treball del personal tècnic que programa les activitats del centre de manera anual, el públic assistent als tallers ha variat segons les necessitats de la biblioteca, en alguns casos s'ha treballat directament amb centres escolars amb els quals tenen una estreta relació o bé han sigut obertes al públic en general, totes elles han funcionat molt bé, obtenint uns resultats sorprenents, no sols en el maneig de la nova tecnologia sinó també en el coneixements de nous conceptes, situacions i realitats.

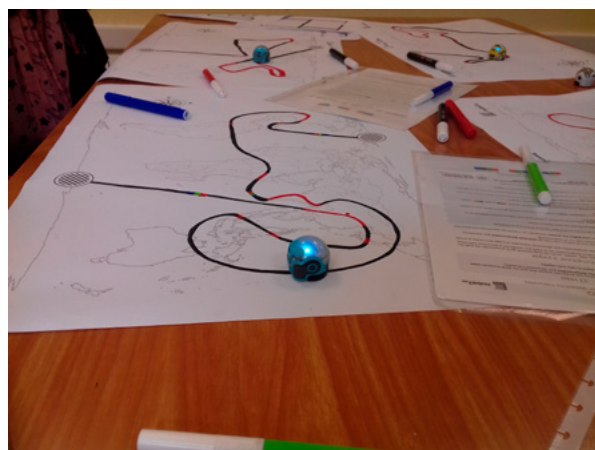
Aquest taller, consta de dues parts ben diferenciades, en la primera part els/les participants al taller reben una xicoteta introducció vers L'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible, per a després emfatitzar en aquells en els quals treballarem a través del taller, Una vegada triada la temàtica, migracions a conseqüència del canvi climàtic o pels conflictes, s'emfatitza sobre ells. El públic rep de manera detallada i visual informació sobre aquests temes, en cas del canvi climàtic se'ls ofereix dades dels milions de persones que a conseqüència de la sequera, per inundacions o per altres fenòmens climàtics es veuen obligades a abandonar les seues llars, les seues famílies i els seus països a la recerca de nous llocs on viure.

Aquesta activitat facilita informació que els joves a vegades desconeixien, com per exemple que el canvi climàtic no és una cosa que pateixen els països més empobrits, sinó que és un fenomen que afecta a tots en general. El conèixer els problemes que implica el canvi climàtic i el posar exemples pròxims ha provocat una major sensibilització i preocupació per aquest efecte, així que el nostre objectiu ha sigut aconseguir.

La segona part del taller consta a realitzar un circuit amb els Ozobots, cada participant compta amb un ozobot, un mapamundi en blanc i un altre a color polític, amb el qual se secundaran per a localitzar i situar els països triats. Amb un total de 15 països triats pel major número de població desplaçada han de crear un recorregut amb 5 països triats a l'atzar, eixint des del Pol Nord fins al Pol Sud, passant per tots els països i oceans. El recorregut compta amb unes normes, les quals si no es compleixen són penalitzades en temps. Les pautes i normes que han de seguir s'expliquen amb anterioritat, per a evitar errors primer fan una prova fora del mapa, aprenent i familiaritzant-se amb el traçat correcte per al seu bon funcionament.

Una vegada finalitzat el recorregut i vist que l'Ozobot el recorre sense cap problema, es realitza una competició entre els assistents, per a comprovar que ozobot és el més ràpid.

El taller amb la temàtica de països en conflicte, es va desenvolupar amb la intenció de treballar els ODS 16 i 17, l'estructura és la mateixa que l'anterior taller, canviant la informació, en aquest



cas s'ha buscat informació sobre aquells països que, per conflictes, no sols bèl·lics sinó interns, ja siga per revoltes, narcotràfic, o altres, milions de persones abandonen les seues llars a la recerca de llocs segurs on refugiar-se. En aquest cas i a diferència dels moviments migratoris climàtics sí que solen realitzar-se fora de les seues fronteres, a països veïns o aquells que els puguen rebre.

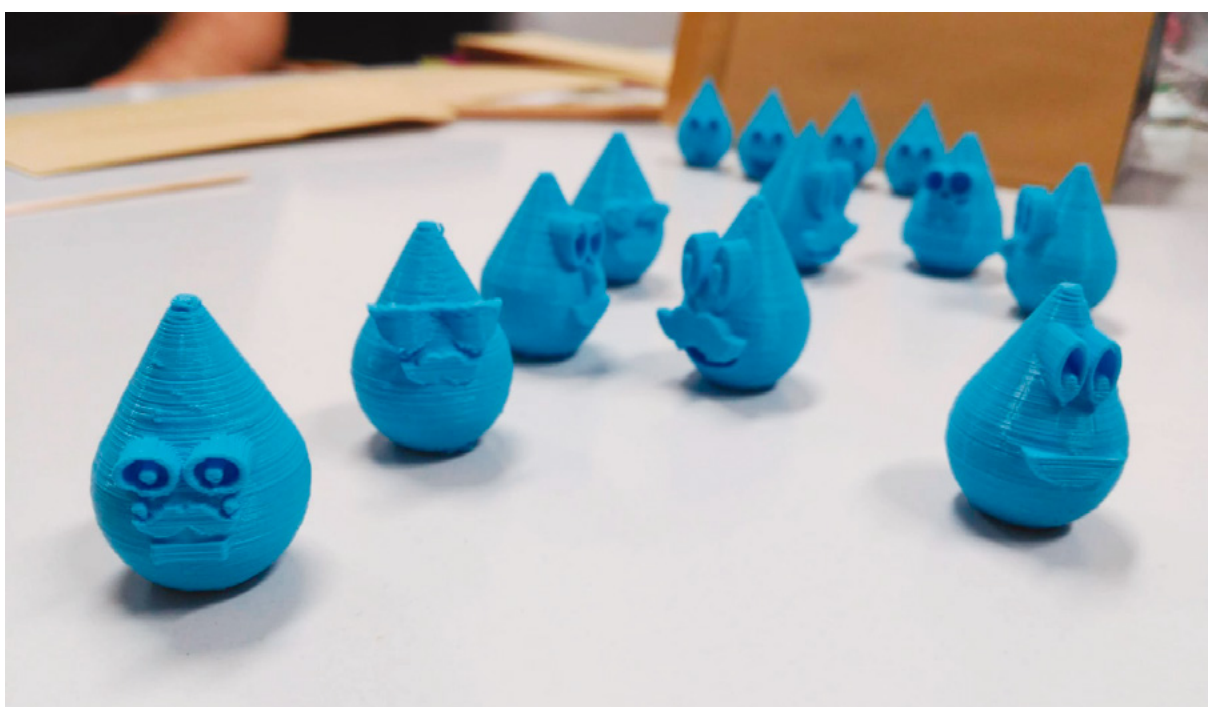
Aquest taller ofereix informació no sols que és desconeguda, sinó que també trenca amb estereotips creats pels mitjans de comunicació i que una vegada contrastats ofereixen una actitud diferent a la inicial, coneixent i assimilant el significat i la diferència entre una persona immigrant i una població refugiada. Aquests tallers donen l'oportunitat de parlar i posar sobre la taula temes tan importants en un llenguatge pròxim als més joves el que permet acostar-se a ells i a ells de manera fàcil i directa.

Es recomana que aquesta activitat no supere l'aforament de 25 assistents, la finalitat és poder atendre al públic participant d'una manera correcta, dedicant-los el temps necessari per a la seua preparació i execució.

LA NOSTRA EXPERIÈNCIA EN TALLERS D'IMPRESSIÓ 3D

Quant als tallers d'Impressió 3D, la temàtica també ha sigut consensuada entre MUSOL i el personal bibliotecari d'aquelles biblioteques adherides al projecte, malgrat tots els temes que es poden tractar i ODS, totes elles han triat temàtiques relacionades amb el canvi climàtic i el consum responsable, centrant i dissenyant els diferents tallers.

Els tallers tenen una duració aproximada de 3 hores, el nombre de participants és preferible que no supere en més de 15, ja que es requereix molta atenció per part del personal expert davant els dubtes que van sorgint, per tant és preferible un número reduït i que cada participant reba l'atenció necessària.



Entre els tallers a destacar està el que es va tractar el cicle de l'aigua, la seua importància per a la vida i la necessitat de realitzar un ús responsable d'ella. La dinàmica del taller és la mateixa que la que se segueix en els tallers de robòtica, esmentats anteriorment. Durant la primera part del taller es presenta L'Agenda 2030 i els ODS, centrant-nos en aquest cas en els *ODS 6 Aigua neta i sanejament, 12, Producció i consum responsable, 13, Acció pel clima, malgrat emfatitzar en aquests tres ODS es planteja que tots els ODS estan involucrats per a la consecució d'aquests, ja que s'aborden temes com la igualtat de gènere, representat per l'ODS 5, posant exemples de com en moltes comunitats que no tenen accés a l'aigua, són les dones i xiquetes les encarregades de caminar diversos quilòmetres i carregar litres d'aigua per al consum familiar, alhora la temàtica de l'aigua, també ens dóna la possibilitat de plantejar el dret a l'educació, en aquest cas menionen l'ODS 4, el fet d'haver de dedicar-li molt temps a la seua cerca i que aquest treball recaiga sobre les dones i xiquetes fa que siguen elles les que tinguen més problemes per a accedir a l'educació.

El tractar aquests temes en els tallers fa que el públic jove que assisteix a ells, es plantegen situacions totalment alienes a les quals vivim, per la qual cosa també els fa tindre empatia i altres actituds davant el món.

El públic jove que assisteix al taller dissenyen una gota d'aigua, aquesta segona part del taller està dirigida pel personal expert en la matèria. Per a l'activitat cada assistent compta amb un portàtil, el qual ja porta instal·lat el programa per a treballar el disseny, una vegada familiaritzats amb ell i seguint les pautes que el personal els ofereix comencen amb el disseny, malgrat que a vegades els/les participants no estan gens familiaritzats/des amb el disseny 3D, tots/es acaben aconseguint acabar el treball inicial, personalitzant la seua gota d'aigua, i sentint-se molt orgullosos/es del seu treball.

Aquests tallers també han sigut realitzats, tant amb públic general com amb centres educatius, tenint els dos un gran èxit, tant en assistència com en resultats.



Per a treballar l'ODS 12, Producció i consum responsable en els tallers d'Impressió 3D, es va seguir la mateixa estructura, però en aquest cas ens centrem en mostrar la importància i el paper tan important que juguem com a consumidors/as en la degradació del medi ambient i d'altres àmbits, com la vulneració dels drets dels treballadors i treballadores de moltes empreses tèxtils radicades fora de les nostres fronteres.

El medi ambient, és un tema que a una gran majoria de joves els interessa i els preocupa, segons les respostes que obtenim en les avaluacions que es realitzen a nivell individual i anònim després dels tallers. És per això que són molt conscients de la importància de ser responsables a l'hora de consumir, ja que entre altres coses perquè els recursos naturals del planeta no són infinits, quan es planteja els canvis que s'han donat entre generacions en l'àmbit de l'alimentació i del consum, entenen que tenen una gran responsabilitat.

Entre els aspectes que més es va debatre va ser en la gran quantitat de menjar que malgastem al cap d'un any, segons la FAO, Organització de les Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura, en el seu estudi de 2011, estimava que aproximadament 1/3 dels aliments del món es perdien o malgastaven cada any, aquestes xifres creen consciència, quan es planteja que mentre es perd aquesta quantitat d'aliment, i basant-nos en dades d'ACNUR, com que la fam en el món, causa el 45% de les morts de xiquetes/us de fins a 4 anys, que 1 de cada 4 xiquets/as en el món pateixen raquitismes o que 795 milions de persona pateixen desnutrició s'estableixen discurs molt interessants entre els mes joves plantejant com ha de ser el seu paper per a reduir aquestes situacions i també es qüestionen que fan els governs per a combatre aquesta situació.

Quant al consum de l'aigua, alguns/as assistents al taller van poder testimoniar com a conseqüència de les restriccions d'aigua que han patit la seua població especialment durant els mesos d'estiu, han adquirit nous hàbits, i major responsabilitat a l'hora d'utilitzar-la.

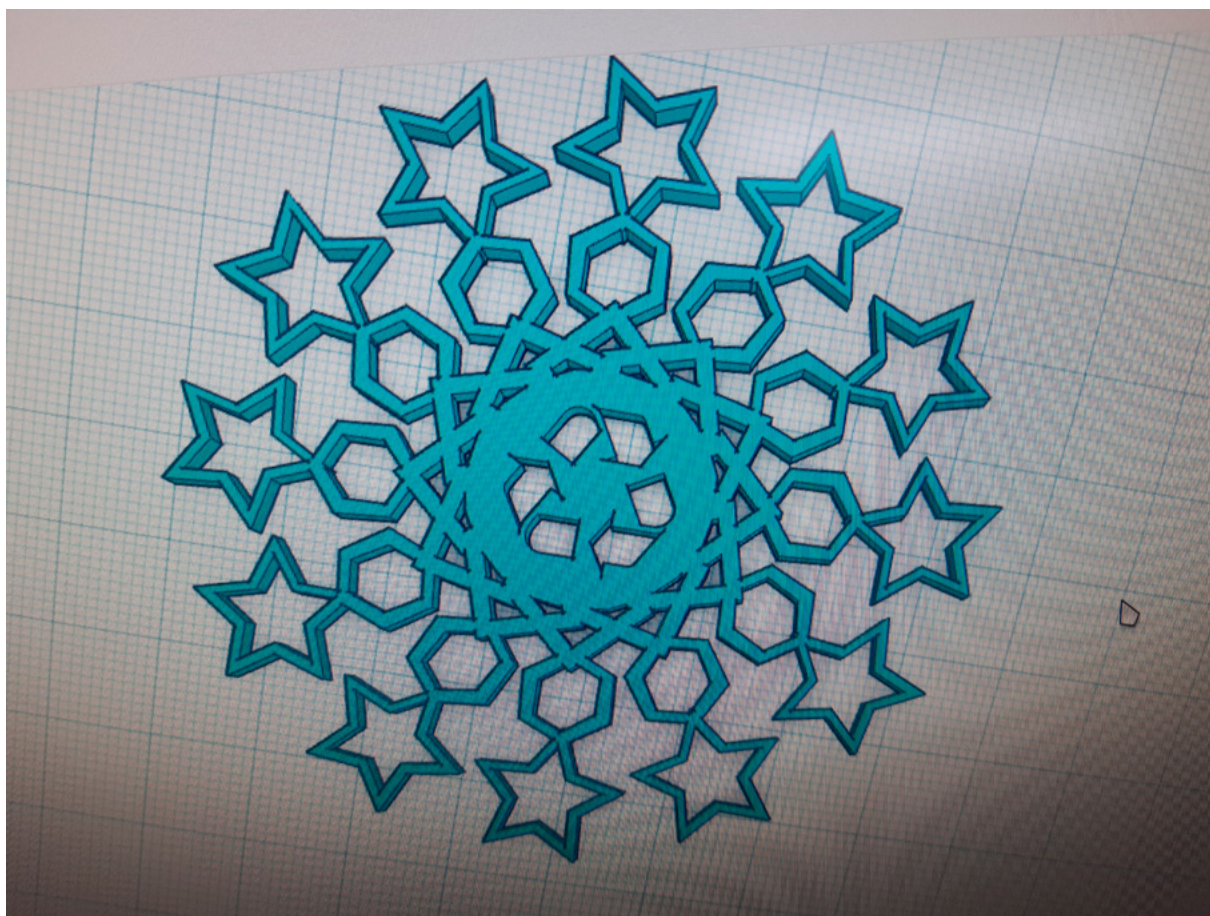
Alguna cosa a destacar d'aquests tallers és la participació del públic assistent, la informació que reben, però també destaquem la solidaritat entre ells i elles ajudant-se i fent costat als qui més ho necessiten a l'hora de realitzar el disseny.

En la segona part del taller es va dissenyar una maquineta, com el que s'aprecia en la fotografia, el qual és apte per a qualsevol botella de plàstic, a més es realitza un model per a cada participant i en cas de ser una classe també per a ella, amb la finalitat que ho compartisquen i així evitar haver de comprar cadascun/a el seu.

En altres tallers es van treballar els ODS 11, Ciutats i comunitats sostenibles, l'ODS 13, Acció pel clima i l'ODS 14, Vida submarina, ens centrem en aprofundir en la importància del reciclatge, la importància de realitzar un consum responsable i a mantindre nets els nostres oceans. Davant aquesta temàtica, ens interessava molt des de MUSOL tractar els residus plàstics que contaminen el planeta. Pel que ens centrem en crear un discurs entorn d'ell.

La part teòrica del taller, s'exposa la problemàtica del plàstic i les seues conseqüències, tant a nivell de degradació del medi ambient com també com afecta la nostra salut a través dels aliments que ingerim.

S'ofereix informació detallada i contrastada sobre la contaminació del plàstic, les tones que es produeixen i es rebutgen, i el que això provoca.



Es reparteixen articles de premsa on es presenten investigacions com per exemple l'estudi de 2019 The Royal Society, (<https://www.fundacionaquae.org/wiki-aquae/biodiversidad/fauna-biodiversidad/el-coral-que-se-alimenta-de-microplasticos/>) on ens llancen la notícia que corals de l'espècie d'Astrangiaa Pocolata han canviat els seus hàbits alimentaris pels micro plàstics, o articles com el de Rubén Rodríguez al desembre de 2019 en el periòdic el confidencial, ens ofereix unes espectaculars fotografies sobre l'abisme de Challenger, la fossa marina més profunda, situada en el Pacífic, i alhora esborronador, ja que a uns 11 km de profunditat s'han trobat desfets humans. Aquestes notícies que podem consultar en qualsevol moment, ens ajuden a comprendre que és el que estem fent amb el nostre planeta i que podem fer per a frenar-lo (https://www.elconfidencial.com/tecnologia/ciencia/2019-12-13/abismo-challenger-punto-mas-profundo-planeta-basura-marianas_2376544/).

5.2.2. BOOKTUBERS SOSTENIBLES.

Joves lectors i lectores, molts i moltes adolescents, comparteixen les seues lectures en vídeos a través dels seus canals en Youtube, aconseguint milers de seguidors i seguidores. Apreciar la lectura, tenir un ordinador, una webcam i capacitats expressives és suficient per a convertir-se en un o una booktuber.

El moviment booktube és un fenomen anglosaxó que es dona a conèixer en el 2012 i s'expandeix quasi immediatament a tot el planeta. Aquest mateix any arriba a Espanya, on avui ja ha adquirit la condició de tendència dominant, igual que a Hispanoamèrica (Lionetti, 2016, 167).

Els i les Booktubers fan crítiques dels llibres que lligen i s'han convertit en un vertader fenomen de la xarxa perquè comparteixen en els seus canals jocs, manies, costums etc. relacionats amb els llibres. Són capaços de crear tendència de lectura entre els i les joves, còmplice una forma de comunicar basada en la interacció amb els seguidors i les seguidores que se serveix de "Book tags" (etiquetes) i reptes, que expliquem més a baix. La seua fama ja va més enllà de les pantalles de smartphones i ordinadors: participen en fires del llibre de gran abast i s'impliquen en activitats de foment de la lectura.

És evident que Booktubers i biblioteques tenen molt en comú. Si es vol captar el públic juvenil i els i les adolescents, acostant-los a la lectura, avui dia és essencial comptar amb els Booktubers perquè arribe de forma directa i eficaç a aquests grups fiquen, a través dels mitjans que utilitzen aquestes persones per a informar-se i documentar-se.

Des de les biblioteques es pot treballar amb els i les Booktubers per a reforçar les seues activitats de foment de la lectura, així com per a reflexionar sobre el desenvolupament sostenible. Treballar aquests temes amb els i les Booktubers és un repte per a les biblioteques perquè cal comprendre i adoptar el seu llenguatge, el seu codi i estil de comunicació.

Vist que la col·laboració amb els Booktubers requereix comprendre un món (virtual, però amb gran impacte en les "lectures reals" de desenes de milers de joves), a continuació, reportem algunes definicions essencials per a treballar amb aquest col·lectiu.

Booktube: BookTube és una comunitat en Youtube, on persones de diferents edats, principalment joves, puguen vídeos parlant sobre llibres. El nom prové de les paraules "Book" (llibre en anglès) i "Tube" (per Youtube). Aquest tipus de vídeos al principi eren en anglès, però a poc a poc van començar a sorgir persones en altres llocs del món que els van començar a fer en altres idiomes com l'espanyol, principalment a Mèxic, Espanya, Argentina i Xile. En aquests vídeos les persones solen fer ressenyes dels llibres que han llegit i els han agradat, però també fan altres coses com explicar dels llibres que els agradaria llegir, els que han adquirit recentment, book-tags, alguns reptes i jocs entre ells o fins i tot hi ha els qui fan alguns concursos entre els seus subscriptors en els quals regularment, els premis solen ser llibres (font: <http://diccionariodeBooktubers.blogspot.com.es/2014/12/que-es-booktube.html>).

Book tag: els Booktubers no solament es dediquen a fer ressenyes dels llibres que lligen, sinó que fan també altres tipus de vídeos. Entre ells, destaquen els famosos "BookTag's". Els BookTag's són una espècie de joc que realitzen els Booktubers entre ells. Consisteixen a relacionar un llibre, sèrie o personatge que hagen llegit, amb una paraula, frase o situació d'acord a la temàtica del BookTag. Una vegada fet açò, es procedeix a "tagear" a altres Booktubers perquè també facen el Tag i que d'aquesta manera es vaja formant una cadena molt divertida de vídeos entre ells. Són vídeos molt divertits, tant per als quals veuen els Tag's, com para els que els fan, a més de que obri la creativitat perquè cadascú pugua dissenyar el seu propi BookTag, passar-ho a altres Booktubers i conèixer més sobre la seua opinió respecte a molts llibres (font: <http://diccionariodeBooktubers.blogspot.com.es/2015/01/que-es-un-booktag.html>). És una bona forma d'interactuar amb Booktubers i d'intercanviar coneixements.

Book haul: En aquests vídeos els Booktubers ens ensenyen les seues últimes compres.

Book wrap o Wrap up: Són vídeos en els quals el booktuber parla dels llibres que ha llegit en un període de temps determinat (una setmana, un mes, les vacances d'estiu...).

INM: Inicials de 'In my mailbox', és a dir, 'en la meua bústia'. Es refereix a llibres que el booktuber ha comprat, ha agafat en la biblioteca o ha rebut com a regal recentment. Aquests vídeos es poden complementar obrint els paquets davant de la càmera, la qual cosa seria un 'unboxing'.

Shelf tour: Es tracta de vídeos en els quals es fa un repàs per la biblioteca personal del booktuber, un recorregut per les prestatgeries on està col·locada la seua col·lecció de llibres.

TBR: Sigles de 'To be read', és a dir, per a ser llegits. Es tracta d'una espècie de wrap up al revés en la qual els Booktubers comenten la llista dels llibres que tenen pendants.

Read Along: És una espècie de club de lectura. El booktuber proposa un llibre concret i una data determinada perquè tothom ho llija. Arribat aquest dia tant booktuber com subscriptors comenten les seues impressions sobre la lectura.

Whistlist: Igual que en els portals de compres, són els llibres que encara no s'han posat a la venda (o no s'han traduït) i que el booktuber vol aconseguir.

(Jocan, 2017).

Un primer pas que probablement tindrà molt èxit de públic (juvenil) seria organitzar trobades públiques amb els i les Booktubers. Els seus seguidors i seguidores estaran encantats i encantades de poder trobar personalment els seus ídols de la web. Conversar amb un/a o més Booktubers en persona serà un gran atractiu per als i les joves.

El públic juvenil serà molt més permeable als suggeriments que els arriben dels i les Booktubers pel que el més eficaç és convertir als i les Booktubers en uns aliats i aliades en el foment de la lectura i en la reflexió sobre l'agenda 2030 de desenvolupament sostenible. Com podem aliar-nos amb els i les Booktubers perquè els Objectius de Desenvolupament Sostenible estiguen presents en els seus vídeos virals? Haurà de ser necessàriament a través de les seues lectures i a través dels desafiaments que els Booktubers es llancen amb les book tags i els reptes.

Pel que fa a les lectures, res ens impedeix contactar amb els Booktubers i proposar-los comentar els llibres que presentaran en els seus vídeos fent referència als ODS més vinculats a les seues lectures. És possible proposar als Booktubers llibres amb una clara relació amb els ODS. Pràcticament tots els llibres relacionats en el capítol "Els clubs de lectura sostenibles" poden ser proposats als Booktubers. Si volem proposar alguns llibres addicionals dirigits més específicadament al públic juvenil, a continuació, alguns exemples addicionals:

Jostein Gaarder, El món de Sofia. Aquesta extraordinària obra de divulgació que s'ha convertit ja en una obra de culte aporta una coherent visió de conjunt sobre aquells aspectes imprescindibles per a comprendre la història de la filosofia occidental. El món de Sofia té el mèrit d'haver conjugat, encertadament, rigor i amè en una narració on una jove anirà coneixent la seua pròpia identitat mentre descobreix la capacitat humana de fer preguntes (font: <https://www.casadellibro.com/libro-el-mundo-de-sofia/9788498414516/1726492>). A més, de permetre un acostament a la filosofia de forma atractiva i de posar sobre la taula les grans preguntes sobre l'existència i les respostes brindades per la filosofia, la referència constant al rol de l'Organització de la Nacions Unides per a la pau en el món permet reflexionar sobre l'Objectiu de Desenvolupament Sostenible Objectiu 17: Revitalitzar l'Aliança Mundial per al Desenvolupament Sostenible i l'Objectiu 16: Promoure societats justes, pacífiques i inclusives.

Michael Ende, Momo. Momo és un bell cant a l'amistat. Per açò és un dels títols més coneguts a tot el món. Els homes grisos volen robar un dels béns més apreciats que posseeixen les persones: el seu temps. Momo és una xiqueta que posseeix la meravellosa qualitat de saber escoltar als altres i que intentarà ajudar a la gent a humanitzar les seues vides (font: <https://www.casadellibro.com/libro-momo/9788420464985/845885>). Momo és una crítica al consumisme i posa de manifest el perill de veure's sotmès als interessos poc transparent o ocults de grans companyies.

En una era en què la privadesa està en seriòs risc per la omnipresència de la xarxa en la vida dels i les joves i les dades que aquests i aquestes semblen en la xarxa són usats a finalitats comercials, aquest llibre assumeix una pertinència encara major. Ens permet abordar mitjançant la crítica al consumisme l'Objectiu de desenvolupament sostenible 12: Garantir modalitats de consum i producció sostenibles.

Stefano Beni, Margarita Dolcevita. Margarita Dolcevita és una xica amb massa imaginació: inventa paraules, recita poemes lletjos i resol problemes adults amb respostes de xiqueta. És irònica, però també pura. Innocent, però no ingènua. Margarita Dolcevita sap que el seu món no és perfecte i precisament per açò li agrada. Perquè així pot millorar-ho amb les seues idees. Margarita Dolcevita té problemes en una vàlvula del cor i cor per a tota la seua excèntrica família. La seua vida donarà una bolcada quan els De el Bene, uns nous veïns aparentment modèlics, pretenguen canviar-ho tot (font: https://www.casadellibro.com/libro-margaritadolcevita/9788416290925/5892653?utm_source=prisa-noticias&utm_medium=afiliadosdirectos&utm_campaign=56498). L'arribada de la família Del Bene provoca uns canvis dràstics en la vida de Margarita, molts d'ells causat per l'estil de vida consumista i malgastodara, basat en aparentar i altament artificial dels veïns. Tots ells són temes que permeten abordar l'Objec-

tiu de desenvolupament sostenible 12: Garantir modalitats de consum i producció sostenibles així com els Objectius de desenvolupament sostenible 13, 14 i 15.

Aquestes lectures, així com les del capítol “Els clubs de lectura “sostenibles””, són vàlids suggeriments per als i les Booktubers. En Cambers et al. (2008) i en UNESCO (2005) es poden trobar altres recomanacions interessants per a abordar temàtiques relacionades amb el desenvolupament sostenible en la literatura juvenil.

Suggestir aquestes lectures es pot fer contactant simplement als i les Booktubers i convidant-los a conèixer els llibres proposats o es pot adoptar el seu llenguatge i la seua forma de comunicar, promovent per exemple un “Read along” d’un llibre relacionat amb algun Objectiu de Desenvolupament Sostenible, promovent així una espècie de club de lectura virtual i dirigit essencialment al públic juvenil.

No obstant açò, no cal oblidar que l’èxit dels i les Booktubers està precisament en la seua espontaneïtat, proximitat al seu públic i independència. En aquest sentit, instaurar des d’una biblioteca un diàleg amb els i les Booktubers i seleccionar al costat d’ells/elles les lectures de mutu interès que aborden d’alguna manera els ODS pot ser l’estratègia millor per a implicar aquests multiplicadors fonamentals per a arribar al públic juvenil.

Una altra manera per a involucrar els i les Booktubers en la difusió i reflexió sobre els ODS és utilitzar altres eines del booktuber, tal com els book tags i els reptes. Una manera, és crear un book tag relacionat amb l’Agenda 2030 i desafiar als Booktubers a través de preguntes o reptes relacionats amb aquest book tag al fet que proposen el seu llibre preferit, per exemple, amb relació amb cada ODS. Alguns exemples pràctics de book tags podrien ser “desenvolupament sostenible”, “Agenda 2030 de desenvolupament sostenible” o optar per book tags més atractius “un món més just”, “un matí per a l’às joves”, etc. El book tag consistiria en un repte per als Booktubers, citar i explicar el llibre més relacionat amb cada Objectiu de Desenvolupament Sostenible. Diversos/as Booktubers faran vídeos separats amb el mateix book tag o conjunts en què explicaran el seu llibre preferit relacionat amb cada Objectiu de Desenvolupament Sostenible. Aquests reptes en els canals dels i les Booktubers en Youtube poden ser acompanyats per accions en les xarxes socials (Twitter, etc.) en què es desafien als Booktubers a continuar el repte, aconseguint d’aquesta forma que molts Booktubers acaben parlant i suggerint lectures relacionades amb els ODS.

5.2.2.1. LA NOSTRA EXPERIÈNCIA.

Musol, va tindre la sort de comptar amb Sènia Mulayali, una jove d’origen sahrauí, resident a València des de fa més de 20 anys, i que amb el seu gran carisma va fer que el públic juvenil gaudira en totes les sessions impartides en les diferents biblioteques adherides al projecte.

Els tallers es van realitzar oberts al públic i també amb grups escolars de centres educatius amb els quals habitualment participen les biblioteques adherides al projecte.

En un inici, es va pensar a ajudar als joves a convertir-se i pujar els seus vídeos al youtube, però en tractar-se de menors i davant la normativa quant a protecció de dades i de menors,

es va optar per visualitzar els vídeos o representar-los en les mateixes instal·lacions on es van realitzar els tallers.

Entre els temes triats per als tallers destaquem, l'assetjament escolar "el bullying", la població refugiada, la violència de gènere i el canvi climàtic. En tots ells s'entrellaçaven els ODS, per la qual cosa ens era difícil relacionar una temàtica amb un ODS específic, així que tractàvem diversos d'ells en cada sessió.

Els tallers van tindre una duració aproximada de dues hores i mitja, el nombre d'assistents és bastant flexible, encara que es recomana que no superen els /les 30 participants. Les lectures han sigut triades entre el personal de MUSOL, la pròpia Booktuber i el personal bibliotecari involucrat. Les temàtiques triades sempre han sigut de gran actualitat, estant al cim entre els més joves. Per a connectar amb el públic jove és necessari saber què és el que els mou, que temes els interessin i preocupen i una vegada identificats adaptar-se a ells.

Els tallers consten de dues parts, una primera en la qual el personal de MUSOL, planteja l'Agenda 2030, el llibre que es tractarà i en què ODS el relacionarem, la segona part la més pràctica és en la qual intervé la Booktuber, fent una anàlisi més exhaustiva sobre la lectura triada i creant un debat, que donarà pas a la divisió en grups del públic assistents, cada grup, consta de 4-5 persones, els qui trien tractar el tema de gènere, medi ambient o discriminació, una vegada triat el tema, el grup es reuneix i plantegen com volen tractar-lo, ara és quan la Booktuber els dóna consells i pautes de com gravar un espot, un vídeo, com comunicar d'una manera efectiva i clara. L'important és que compten amb uns 20 minuts per a preparar el text i la interpretació, una vegada transcorregut el temps, els grups en cas de ser d'algun centre escolar, el professorat al qual se li s'ha comunicat amb anterioritat han aportat tauletes amb les quals l'alumnat ha gravat els vídeos, després s'han pogut visualitzar en les instal·lacions de la biblioteca, afavorint l'opinió dels altres grups i els consells de la Booktuber.

En cas de no comptar amb tauletes o en tractar-se de públic general, el que s'ha fet en finalitzar ha sigut una representació en directe, una espècie de representació teatral, que no ha sigut gravada amb cap mitja digital.

Aquest taller ens ha donat a conèixer el gran potencial del públic juvenil, com en tan sols 20 minuts poden crear una situació, un argument i interpretar-lo, també mostra la gran solidaritat entre ells i elles i el respecte comú. Totes aquestes actituds han sigut molt valorades pel professorat assistent i el personal bibliotecari, sorprenent-se de la gran capacitat d'interpretació, per part d'aquests usuaris/es també ha sigut molt valorat.

Biblioteca Pública Municipal d'Alfàs del Pi

DIJOUS 9 DE MAIG DE 2019
17.00 HORES

Parlarem del Bullying a través de l'Obra "La Rabia" de Lolita Bosch.

BOOKTUBER I ODS?

PROJECTE: BIBLIOTEQUES SOSTENIBLES. INTRODUCCIÓ DE L'AGENDA 2030 I ELS ODS EN ELS SERVEIS BIBLIOTECARIS MUNICIPALS DE LA COMUNITAT VALENCIANA.

GENEALITAT VALENCIANA
Municipalistas por la Solidaridad y el Fortalecimiento Institucional
MUSOL

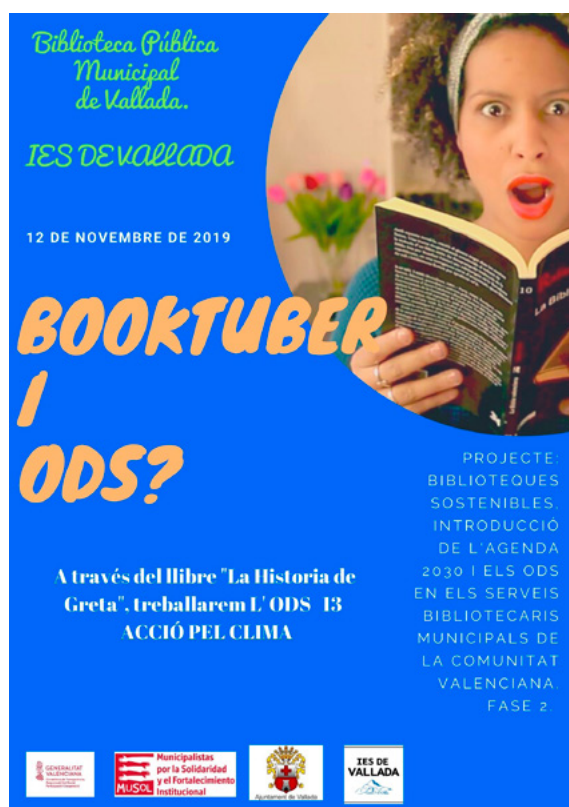
Per a tractar el bulling, i l'assetjament escolar treballarem sobre els llibres de Raquel Díaz Requena, Què li passa a Uma? I amb el de Lolita Bosch "La Ràbia", dues lectures molt pròximes a la població més jove, en les quals alguns/es dels presents es van identificar, a través d'aquestes lectures tractem els ODS 4, Educació de qualitat, ODS 5, igualtat de gènere, i l'ODS16, pau, justícia i institucions sòlides.

Amb el títol "Córrer cap a un somni" de Giuseppe Catozzell, vam poder tractar els ODS 13, acció pel clima, l'ODS 16, pau, justícia i institucions sòlides i l'ODS 17 Aliances per a aconseguir els objectius. L'esquinçadora història de l'atleta somali va fer que el personal assistent al taller aprengueren una lliçó de superació, però també a conèixer com milers de persones es veuen obligades a abandonar les seues cases i famílies a la recerca d'una vida millor, persones que fugen de la guerra, de la persecució o de la fam i que són capaces de tot per aconseguir els seus somnis, encara que això en massa ocasions acabe d'una manera tràgica com va ser el cas de Sami Yusuf Omar, també va donar pas a plantejar la importància d'unes institucions sòlides i d'unes aliances per a evitar que milers de persones perden la vida per anar a la recerca d'una vida millor.

A través d'aquesta lectura i amb la presència de la booktuber, vam poder treballar i parlar en profunditat del que és ser refugiada, immigrant en un país totalment alié a tu, lluny de la teua família i cultura, de la teua llengua i tradicions, és a dir lluny de tot el que coneixes, és una altra història de superació, el públic es van commoure i van conèixer en primera persona una història, la qual només havien escoltat en els mitjans de comunicació.

Un tema que des de MUSOL i des de les biblioteques sabíem que hauríem de tractar entre els/les més joves era el de la violència de gènere, posant-nos en la pell de 8 dones el testimoni de les quals recull Dacia Maraini en "Passos precipitats" i treballant el ODS 5, igualtat de gènere. Aquesta lectura ens va fer aprofundir en el terme violència de gènere i que alberga, ja que en moltes ocasions no som capaces de saber fins on arriba o que s'entén per violència de gènere, debatent les nombroses formes de violència que pateixen les dones a tot el món, sense importar raça, religió, nivell cultural o econòmic, encara que posant de manifest que com més gran nivell d'educació major nivell de resposta davant aquestes situacions i per tant major apoderament per a enfrontar-se i impedir situacions de violència.

Aprofitant que Espanya albergaria la Cimera del Clima, es va voler treballar en els tallers de Booktuber el canvi climàtic, i així poder tractar els ODS relacionats amb ell, l'ODS 13, Acció pel clima, l'ODS 14, vida submarina i l'ODS 15, vida d'ecosistemes terrestres. I com



Biblioteca Pública Municipal de Vallada.

IES DE VALLADA

12 DE NOVIEMBRE DE 2019

**BOOKTUBER
I
ODS?**

A través del llibre "La Historia de Greta", treballarem l'ODS 13 ACCIÓ PEL CLIMA

PROJECTE: BIBLIOTEQUES SOSTENIBLES. INTRODUCCIÓ DE L'AGENDA 2030 I ELS ODS EN ELS SERVEIS BIBLIOTECARIS MUNICIPALS DE LA COMUNITAT VALENCIANA FASE 2

GENERALITAT VALENCIANA
Municipalidades por la Solidaridad y el Fortalecimiento Institucional
MUSOL
Ayuntamiento de Vallada
IES DE VALLADA

no podia ser d'una altra manera triem el llibre de la "Història de Greta" de Valentina Camerini, La jove Greta Thunberg, protagonista del llibre i aclamada i reconeguda internacionalment pel seu activisme davant el canvi climàtic i el paper dels governs i les responsabilitats davant aquest fenomen, ens va endinsar en la gran preocupació dels joves davant la situació climàtica a la qual ens enfrontem.

En el taller es va poder demostrar com a través de les interpretacions que van realitzar els grups estan preocupats /preocupades i són conscients del que el canvi climàtic pot arribar a afectar a tots els nivells. Entre les interpretacions van destacar les de la desforestació, com l'acció humana ha provocat la desaparició de boscos i com afecta això en la fauna i en l'ésser humà, davant aquesta gravetat es converteixen en inventors/es de màquines que acaben amb el problema.

5.3. ACTIVITATS DIRIGIDES AL PÚBLIC INFANTIL: ELS ODS A TRAVÉS D'ACTIVITATS TRADICIONALS I INNOVADORES.

Les activitats destinades al públic infantil són molt comuns en les biblioteques públiques. Es tracta normalment d'activitats de caràcter lúdic i educatiu i existeix una gran varietat d'oferta per a aquest públic meta. Moltes biblioteques s'han dotat d'espais específics per a la xicoteta infància que brinden un espai adaptat per a aquest públic (anomenat en moltes biblioteques "nadoteques"), amb una oferta de llibres aptes per a aquestes edats i sense entrar en conflicte amb els usos convencionals de les biblioteques.

El foment de la lectura, contacontes, tallers formatius, etc. formen part de la programació de moltes biblioteques públiques i tenen una gran demanda per part dels usuaris i les usuàries infantils. Constitueixen un important complement a l'educació de les xiquetes i els xiquets i una contribució per a l'objectiu de desenvolupament sostenible 4 "Garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tothom", ja que la gratuïtat i/o accessibilitat que caracteritza la programació de les biblioteques públiques permet a totes les persones millorar la seua educació sense discriminacions.

Introduir els Objectius de Desenvolupament Sostenible en les activitats infantils és molt intuïtiu i senzill i per a fer-ho el més important és consensuar-ho prèviament amb les persones que realitzen aquestes activitats, assegurant-nos prèviament que coneixen l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible, eventualment brindant suggeriments d'activitats. Per açò, a més dels suggeriments d'activitats que descrivim a continuació, és important que els ajuntaments (o altres entitats titulars de biblioteques) que decidisquen incorporar els Objectius de Desenvolupament Sostenible en les seues polítiques bibliotecàries sensibilitzen i formen sobre l'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible no solament al personal de les biblioteques (tal com s'ha suggerit anteriorment) sinó també a totes les persones, empreses i entitats que col·laboren amb les biblioteques per a planificar i implementar la seua programació d'activitats, més enllà del préstecs bibliotecari.

5.3.1 CONTACONTES I ACTIVITATS DE FOMENT DE LA LECTURA.

Entre les activitats més comunes en les biblioteques, dirigides al públic infantil, estan els contacontes. Lectures teatralitzades per professionals de contes infantils entretenen a les xiquetes i els xiquets, fomenten els seus hàbits de lectura, estimulen la seua creativitat i eduquen. És precisament en la component educadora dels contacontes que podem centrar-nos per a incorporar els Objectius de Desenvolupament Sostenible, de forma lúdica i interactiva. Gràcies a la interacció pròpia dels contacontes es pot intercanviar amb els xiquets i les xiquetes sobre els temes dels contes, explicant els Objectius de Desenvolupament Sostenible.



Per a abordar els Objectius de Desenvolupament Sostenible a través dels contes infantils, existeix una àmplia oferta de literatura infantil apta per a contacontes que aborden temàtiques estretament relacionades amb l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible.

En primer lloc, la Fundació MUSOL en el marc del seu programa “**Extraescolars solidàries: introducció de l'educació per al desenvolupament en les activitats extraescolars**” ha publicat guies pedagògiques per a tractar els Objectius de Desenvolupament Sostenible en diverses matèries que solen ser impartides en classes d'extraescolars, entre elles foment de la lectura i anglès. Les guies d'introducció de l'educació per al desenvolupament en les activitats extraescolars de lectura i anglès ofereixen diversos contes (en castellà, valencià i en anglès) i dinàmiques associades a aquests contes. Les guies expliquen la relació amb els diferents ODS pel que facilita relacionar l'activitat amb l'Agenda 2030. Els contes poden ser utilitzats per a contacontes en biblioteques i les dinàmiques poden ser utilitzades per a la interacció amb el públic infantil. Les guies pedagògiques al fet que fem referència són “Lectura - guies per a la Guies per a la incorporació de l'Educació per al Desenvolupament en les Activitats Extraescolars” (MUSOL, 2016-1) i “Inglés - guies per a la Guies per a la incorporació de l'Educació per al Desenvolupament en les Activitats Extraescolars” (MUSOL, 2016-2), altres títols que podeu consultar a la pàgina web de MUSOL (www.musol.org) en l'enllaç <http://musol.org/es/blog/704-guias-educacion-desarrollo-extremadura.html>.

La Fundació MUSOL ha publicat altres contes que poden ser utilitzats per a contacontes en biblioteques, en particular:

Begoña García Hernández, Valeria (García Hernández, 2015). Disponible castellà i valencià en <https://youtu.be/vy60528bqke>. El conte se centra en la història de Valeria, una xiqueta guatemalenca, i en la seua amistat amb la granota Mariana i parla dels efectes de la falta d'accés a l'aigua i al sanejament en la infància i en l'educació, abordant per tant els Objectiu de Desenvolupament Sostenible 6: Garantir la disponibilitat d'aigua i la seua gestió sostenible i el sanejament per a tots i 4: Garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tothom.

Margalida Amorós Bauza, El viatge de na Marina. Indígenes, Pirates i Lladres (Amorós Bauza, 2016). Disponible en català en <http://musol.org/imagenes/NAMARINA.pdf>. El conte se centra en la història de Marina que en un viatge per illes desconegudes troba indígenes, pirates i persones obligades a robar, en conflicte entre si per l'escassetat de recursos. Marina té un paper important a intervenir i resoldre aquests conflictes. El conte té una relació molt clara amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible "13: Adoptar mesures urgents per a combatre el canvi climàtic i els seus efectes", "2: Posar fi a la fam, aconseguir la seguretat alimentària i la millora de la nutrició i promoure l'agricultura sostenible" i "17: Revitalitzar l'Aliança Mundial per al Desenvolupament Sostenible".

AA.VV , "Nana i l'arbre que tenia set". El conte està disponible a la web de MUSOL ,<https://www.musol.org/archivo/cuento-nana-castellano-compleweb.pdf> en valencià i en castellà. A través dels ulls d'una xiqueta senegalesa treballem l'Objectiu de Desenvolupament 6: Garantir la disponibilitat d'aigua i la seua gestió sostenible i el sanejament per a tots, l'ODS 4: Garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tots i per descomptat l'ODS 5 Igualtat de gènere. Ens endinsarem en un món d'amistat i de solidaritat on l'aigua és un recurs molt benvolgut i essencial per a la vida de la població.

A més, dels contes publicats per MUSOL citats, en la literatura infantil existeixen molts textos que es poden relacionar amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible. Entre uns altres:

Dino Buzzati, Bàrnabo de les muntanyes. Es tracta d'una rondalla moral que conté ja l'essència de tota la novel·lística del seu autor, i que, igual que El secret del Bosc Vell, atraurà a lectors de totes les edats. La geografia, descrita amb precisió, és alhora espai de ficció i mite, del com emana una prosa evocadora del món poètic fantàstic que alberga el bosc (font: <https://www.casadllibro.com/libro-barnabo-de-las-montanas/9788493603335/1168383>) . La relació amb la muntanya i el bosc permet reflexionar sobre els Objectius de Desenvolupament Sostenible mediambientals, en particular l'ODS 13: Adoptar mesures urgents per a combatre el canvi climàtic i els seus efectes i 15: Gestionar sosteniblement els boscos, lluitar contra la desertificació, detenir i invertir la degradació de les terres i detenir la pèrdua de biodiversitat.

Luís Sepúlveda, Història d'una gavina i del gat que li va ensenyar a volar. Luis Sepúlveda, a qui el públic de llengua espanyola ja coneix bé, té dos fills molt joves, als qui crida «els meus nans» i als qui va prometre un dia escriure una història sobre el mal que gestionem els humans el nostre propi entorn, lesionant la naturalesa, que ens brinda tants béns, i de pas autolesionant-nos sense pietat. Així va nàixer Història d'una gavina i del gat que li va ensenyar

a volar, que explica les aventures de Zorbas, un gat «gran, negre i gros», l'infrangible sentit del qual de l'honor li condueix un dia a comprometre's a criar un pollet de gavina. La seua mare, una bella gavina, atrapada per una ona de petroli abocat en el mar per un buc encallat, li deixa en peça a Zorbas, just abans de morir, l'ou que acaba de posar. Zorbas, que és gat de paraula, complirà les seues dues promeses: no solament criarà al pollet, sinó que li ensenyarà a volar. Els amics de Zorbas, Secretario, Sabelotodo, Sobreviento i Colonello, li ajudaran en una tasca que, com es veurà, no és tan fàcil com sembla, i menys per a una banda de gats més acostumats a fer front a la dura vida en un port com el d'Hamburg que a fer de pares d'una cria de gavina. Pensada en principi com un conte per a «nans», Història d'una gavina i del gat que li va ensenyar a volar es dirigeix en realitat a tots aquells que, infants o majors, no solament gaudeixen amb les històries ben explicades que estimulen la imaginació i l'enginy, sinó que, alhora, aprenen a veure el món sota una òptica diferent, coneixent-ho millor i, per tant, estimant-ho i cuidant-ho amb més intel·ligència (font: <https://www.casadellibro.com/libro-historia-de-una-gaviota-y-del-gato-que-le-enseno-a-volar/9788472237964/540023>). La història ens permet abordar el 14: Conservar i utilitzar en forma sostenible els oceans, els mars i els recursos marins per al desenvolupament sostenible. La solidaritat i la col·laboració que envolten tot el conte són a més valors que permeten abordar l' ODS 17: Revitalitzar l'Aliança Mundial per al Desenvolupament Sostenible.

Altres textos, com **L'islam explicat als nostres fills o Papa, què és el racisme?**, tots dos de Tahar Ben Jelloun, si be no són contes, poden ser utilitzats en tallers amb públic infantil per a abordar temàtiques relacionades amb l'Objectiu 16: Promoure societats justes, pacífiques i inclusives.

Una vegada acabat el contacontes, com es comentava anteriorment, es pot intercanviar amb els xiquets i les xiquetes sobre els temes dels contes, explicant els Objectius de Desenvolupament Sostenible. Organitzacions especialitzades en infància, tal com UNICEF (el Fondo de les Nacions Unides per a la Infància), han elaborat materials específics per a abordar els Objectius de Desenvolupament Sostenible amb el públic infantil. Per exemple, destaquem el text "El món que volem una guia per a xiquets, xiquetes, adolescents i joves sobre els objectius mundials" (Bardales, Arenas, 2015), publicat pel Moviment Mundial per la Infància a Llatinoamèrica i el Carib (MMI-LAC). El MMI-LAC és una aliança estratègica d'organitzacions i xarxes capdavanteres en la regió que treballen per a promoure, protegir i defensar els drets dels infants i dels adolescents. Aquesta aliança inclou a la YMCA, els Llogarets Infants SOS Internacional, Child Fund Alliance, Child Helpline, Defense for Children International (DCI), ECPAT, l'Institut Interamericano del Xiquet, la Xiqueta i Adolescents (IIN) de l'OEA, Pla Internacional, la Xarxa Llatinoamericana i Del Carib per la Defensa dels Drets dels Infants, i Adolescents (REDLAMYC), ANDI Internacional, Save the Children, UNICEF i World Vision International; a més del International Centre for Missing and Exploited Children (Centre Internacional per a Infants Perduts i Explotats, ICMEC), la Fundació Marista de Solidaritat Internacional (FMSI) i la Xarxa Viva com a observadors. Existeix a més una gran varietat de recursos audiovisuals, disponibles lliurement

en Youtube, per a abordar l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible amb els xiquets i les xiquetes. UNESCO, per exemple, posa a disposició en el seu canal de Youtube el vídeo per a públic infantil "Els Objectius de Desenvolupament Sostenible - què són i com aconseguir-los" (<https://youtu.be/mckh5xk8x-g>), que pot ser utilitzat en tallers amb públic infantil.

LA NOSTRA EXPERIÈNCIA

Des de MUSOL hem apostat per companyies consagrades i personal expert en treballar amb públic infantil,

Per a treballar conceptes i objectius de desenvolupament sostenible de l'Agenda 2030 ens hem endinsat en històries màgiques, monstres que es mengen els plàstics i tots els residus que l'ésser humà abandona en el seu pas per la terra, bolets màgics que alberguen i ajuden a tots els habitants del planeta, pollastres que amb la seua astúcia aconseguen el seu somni, a través d'ells també hem conegut la nostra geografia, els nostres pobles i muntanyes, la gent que habita en ells, com cuiden del seu territori per a què nosaltres ho gaudim.

En cadascun dels contes triats es tracta un ODS, al tractar-se de públic infantil cal adaptar el llenguatge i a través de la interpretació aconseguir explicar per a que ho assimilien millor conceptes com a reciclatge, educació, solidaritat, canvi climàtic, sostenibilitat, consum responsable etc... .



Després de la nostra experiència, considerem que és molt important la participació dels més xicotetes, perquè es familiaritzen amb els ODS, així com adoptar noves actituds davant els canvis que es produeixen en la nostra societat.

Al costat de tots els personatges, hem tractat l'ODS 6, Aigua neta i sanejament, l'ODS 12 producció i consum responsable, l'ODS 13 Acció pel clima, l'ODS 14 Vida submarina i l'ODS 15 Vida d'ecosistemes terrestres, tots els relacionats amb el medi ambient, la importància de protegir el nostre entorn, de cuidar-lo, perquè pugui continuar sent gaudit per les generacions futures.

A través de les Rondalles d'Enric Valor, vam conèixer el nostre paisatge més pròxim

Amb el Monstre que recollia els desapropietats humans, els/as xiquets/as assistents es convertien en experts recicladors que ajudaven altres/as a aprendre a fer-ho, però també es tractava de la importància de realitzar un consum responsable, i de reutilitzar els objectes.

El ODS 4 Educació de qualitat, 5 Igualtat de gènere, 10 Reducció de les desigualtats, aquests ODS van ser treballats amb major profunditat a través del bolet màgic, la qual davant una abella amenaçadora albergava a tot aquell que s'acostava, sense importar d'on venia i qui era i com era. A Darrere de totes aquestes històries està la importància de l'educació, del coneixement, sent l'arma més poderosa per a canviar el món.

Les menudes i menut han sigut protagonistes d'aquestes històries, convertint-se en animals, en objectes descobrint nous paisatges i a noves persones, per tant, creant aliances i enfortint les relacions entre els humans per a conservar el que tenim i acabar amb les desigualtats en el món.

5.3.2 LA PROGRAMACIÓ INFORMÀTICA I ALTRES ACTIVITATS RELACIONADES AMB LES NOVES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I COMUNICACIÓ PER A PÚBLIC INFANTIL.

Les noves tecnologies de la informació i comunicació són objecte de molts tallers dirigits al públic infantil. Tal com expliquem en el capítol 5.2.1, la difusió de noves tecnologies com la impressió 3D o la robòtica educativa, així com la simplificació de la programació informàtica i la seua consolidació com a competència clau per a les noves generacions, fan que proliferen tallers per a joves i inclusivament per a xiquetes i xiquets sobre aquests temes.

Remetem al capítol 5.2.1 per a aprofundir com abordar els Objectius de Desenvolupament Sostenible en tallers de robòtica educativa i impressió 3D (no oblidem que la programació informàtica està estretament relacionada amb aquests temes, per la qual cosa es pot abordar conjuntament en els mateixos tallers formatius). De fet, l'esquema de curs que proposem a continuació té la mateixa estructura dels cursos de robòtica i impressió 3D per a joves.

Tal com per als cursos de robòtica i impressió 3D per a joves, abordar la programació informàtica en les biblioteques amb el públic infantil té un doble vessant. D'un costat i en l'entorn més immediat, contribueix a aconseguir diversos ODS, entre ells l'Objectiu 4 (Garantir una

educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tots) i l'Objectiu 8 (Promoure el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiva i el treball decent per a tots) ja que millorarà l'educació de les persones que assisteixen i millorarà la seua inserció laboral futura. D'un altre costat, en les classes es poden abordar diverses temàtiques i es poden estructurar els continguts de manera que els ODS estiguen presents de forma expressa en la formació. A continuació, aportem un exemple d'estructura de continguts per a incorporar els ODS en les formacions de programació informàtica amb públic infantil.

CURS SOBRE PROGRAMACIÓ INFORMÀTICA I DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE PER A PÚBLIC INFANTIL.

Perfil del professorat:

A causa de l'especialització de la matèria, es recomana treballar amb personal format i coneixedor del desenvolupament sostenible, de l'Agenda 2030 i dels Objectius de Desenvolupament Sostenible, així com personal expert en el domini de softwares de programació informàtica més comunes (Escratx, Code.org, etc.) i experiència en docència amb públic infantil.

Estructura dels continguts:

Planificació detallada dels continguts tenint en compte la tecnologia disponible i la dificultat d'execució:

L'estructura de continguts hauria de ser prèviament consensuada en tots els detalls entre tot el professorat. En particular, és essencial consensuar prèviament l'aplicació pràctica de la programació informàtica, perquè confirmar que és possible executar-la en el curs d'acord a la tecnologia disponible i la dificultat de la seua execució. Per exemple, si el/la professor/a expert/a en agenda 2030 i vídeo joc ODS pretén orientar la sessió cap al disseny d'un vídeo joc senzill sobre l'accés a l'aigua, cal confirmar prèviament amb el/la professor/a expert/a en programació informàtica que tècnicament és viable fer-ho en els temps del curs i, eventualment, adaptar els continguts al que és viable aconseguir.

Continguts teòrics:

S'impartiran les nocions teòriques prèvies necessàries per a poder implementar el curs:

- L'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible.
- Les nocions teòriques de programació informàtica necessàries per a treballar aquestes tecnologies, en particular nocions de les àrees de Ciències, Tecnologia, Enginyeria i Matemàtiques. Durant aquesta part, del personal expert en sostenibilitat, introduirà elements relacionats amb la tecnologia i amb repercussions en el desenvolupament sostenible. Per exemple, s'explicarà l'ús de "terres rares" i altres materials extrets de subsòl per a fabricar peces informàtiques, destacant la necessitat de reduir el seu consum, explicant les condicions de treball en moltes mines (les de vídeo joc coltan, etc.), el fenomen de l'acaparament de terres per a fer-se amb dites minerals, etc.

Continguts pràctics:

- Fomentant la interacció amb el públic, se centrarà l'aplicació de la tecnologia tractada en un o més casos pràctics que permeten relacionar la programació informàtica amb problemàtiques de desenvolupament sostenible. En general, l'esquema preveu analitzar un problema relacionat amb un o més objectius de desenvolupament sostenible i programar un vídeo joc que es base en aquest problema. Les dificultats es converteixen en reptes per al jugador o la jugadora. A continuació, alguns exemples.

Cas pràctic 1: el vídeo joc ODS 6 Garantir la disponibilitat d'aigua i la seua gestió sostenible i el sanejament per a tothom.

El personal expert en desenvolupament sostenible descriurà el context, per exemple, d'una comunitat que no compta amb servei d'aigua o sanejament. Aportarà dades sobre l'accés a l'aigua i al sanejament a nivell general, nacional, etc. Identificat i descrit en col.laboració amb l'alumnat el problema de desenvolupament sostenible, en l'exemple l'accés a l'aigua, i feta la relació amb el vídeo joc ODS més pertinent (el vídeo joc ODS 6 en aquest exemple). Una vegada explicat el problema, es discutirà amb l'alumnat i brindant el màxim espai possible a la creativitat quin vídeo joc es podria programar traslladant les dificultats d'accés a l'aigua potable.

La creativitat és una de les competències que es poden desenvolupar a través de la programació informàtica, per la qual cosa s'estimularà l'alumnat perquè cree vídeo jocs innovadors per a abordar aquesta temàtica.

Cas pràctic 2: Objectiu de desenvolupament sostenible 9: Construir infraestructures resilients, promoure la industrialització inclusiva i sostenible i fomentar la innovació.

El personal expert en desenvolupament sostenible descriurà el context, per exemple, d'una comunitat la infraestructura de la qual no està preparada a l'impacte dels huracans, inundacions o altres desastres naturals (els terratrèmols, per exemple), posant en perill la vida de les persones que resideixen en la zona. A través de dinàmiques participatives amb l'alumnat se cercaran dissenyar una idea de vídeo joc que es base en aquesta situació, deixant un ample marge a la creativitat de l'alumnat.

- Una vegada identificades les idees que són possible programar, amb el suport del/la professor/a tècnic/a començaran les tasques de programació informàtica.

Avaluació del curs:

Avaluació de curs: L'avaluació de l'alumnat es realitzarà mitjançant l'observació de l'acompliment de les persones en l'aula (participació activa, etc.).

Fonaments metodològics:

Aprenentatge mitjançant l'acció. Creativitat

Durada:

A consensuar prèviament tenint en compte els costos associats a honoraris dels/de les formadors/es, materials i equips necessaris, etc

LA NOSTRA EXPERIÈNCIA

L'experiència i l'avaluació de les activitats de programació educativa ens indiquen la importància d'adaptar-nos a les noves tecnologies, ja que a través d'elles és la millor manera per arribar al públic al qual volem aconseguir. A través de la programació el públic assistent utilitza eines que fins al moment molt del públic assistent no havia utilitzat, fins i tot pot ser que els resulte totalment alié, considerant-ho una eina massa complicada per a ells i elles. Aquest públic ha encaixat a la perfecció amb el taller, hem de destacar que la gran professionalitat de les persones expertes contractades per als tallers i la minuciositat en el disseny de les activitats ha fet possible que el públic infantil gaudira de l'activitat.

Les temàtiques de les activitats en les quals hem treballat han sigut sobre els residus plàstics i sobre la contaminació dels nostres oceans, temàtiques que han sigut consensuades entre el personal de MUSOL i les biblioteques que participaven de l'activitat.

Aquests tallers amb aquestes dues temàtiques han sigut dissenyats i programats entre el personal de MUSOL i el personal expert en programació, una vegada proposades les temàtiques li anem donant forma i cos, malgrat que es tracten les mateixes temàtiques, el taller també es dissenya en funció de l'edat del públic assistent, ja que la dificultat anirà en crescendo amb l'edat del públic.

El taller consta de dues parts, la primera és la part més teòrica però necessària, ja que és la que els introdueix en l'Agenda 2030 i en els ODS, centrant-nos en aquells que anem a tractar de manera més específica, aquesta primera part va acompanyada d'una breu xarrada sobre el tema que tractarem, aquesta primera part és impartida pel personal de MUSOL, qui han ajudat en el disseny i alhora s'han format de manera exhaustiva en la temàtica proposta, per això, considerem que aquest tipus d'activitats afavoreixen a tothom, oferint-nos informació i coneixements i per tant noves actituds davant el que està ocorrent en el nostre planeta. La segona part està dirigida per l'equip expert en programació, qui realitza la presentació del programa que utilitzaran per a la programació del videojoc. Cada participant compta amb un portàtil, i de manera individual van dissenyant seguint les instruccions que reben el seu propi videojoc, la qual cosa els produeix una gran satisfacció.

Quant a l'organització dels tallers, es recomana que el nombre d'assistents no supere els 15 membres, la duració mitjana del taller és de dues hores.

Una de les temàtiques que es tracta en els tallers és la dels residus plàstics, per això és imprescindible documentar-se i relacionar-los amb els ODS, en aquest cas hem

AGÈNCIA DE LECTURA DEL BARRI DE LA LLUM (CENTRE SOCIOCULTURAL).

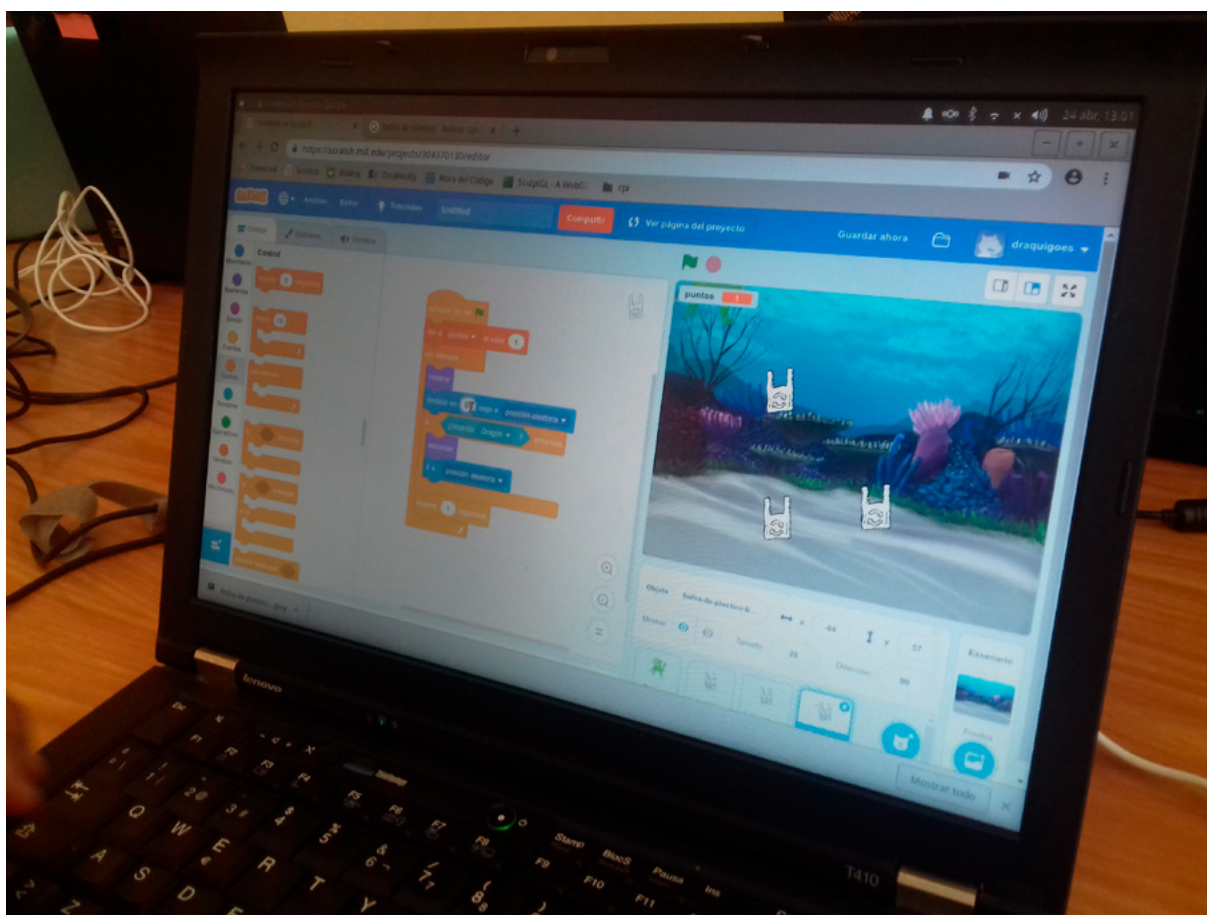
30 DE GENER DE 2020
17.00 HORES

TALLER DE PROGRAMACIÓ INFORMÀTICA I ODS. ELS RESIDUS PLÀSTICS

PROJECTE: BIBLIOTEQUES SOSTENIBLES. INTRODUCCIÓ DE L'AGENDA 2030 I ELS ODS EN ELS SERVEIS BIBLIOTECARIS MUNICIPALS DE LA COMUNITAT VALENCIANA. FASE 2

Inscripcions a les biblioteques de Xirivella (una setmana abans de la data de l'activitat).
Taller destinats a públic entre 9-12 anys.

GENERALITAT VALENCIANA
Municipalistas por la Solidaridad y el Fortalecimiento Institucional
AJUNTAMENT DE XIRIVELLA
nube7



tractat l'ODS 12 Producció i consum responsable, posant èmfasi en la quantitat de plàstic que consumim. Es parla del terme consum responsable, de com els nostres hàbits són diferents als de les generacions passades, i que estem provocant amb aquestes noves actituds. El consumisme al qual estem sotmesos fa que la major part de les coses que comprem no les anem a utilitzar mai o el que és, pitjor no consumir-la com és el cas del menjar. El consum de productes envasats ha provocat un gran problema a nivell de tot el planeta, afectant la contaminació de les nostres aigües, la qual cosa afecta a tota la fauna marina, algunes d'elles s'han adaptat a aquesta situació, alimentant-se de microplàstics, els quals també consumim nosaltres quan mengem peix, animals que s'embullen i perden la vida al no poder desfer-se d'ells, per la qual cosa el consum del plàstic és una cosa important que hem de reduir, ajudant al nostre planeta amb el reciclatge i la reutilització d'envasos. El públic assistent compta amb unes premisses que ha de seguir, han de crear un paisatge marí, el fons de la mar, al qual arriben bosses de plàstic i els animals s'alimenten d'elles, per la qual cosa cada vegada que aconsegueixen una bossa augmenta la puntuació. La finalitat del joc és arribar a aconseguir una mar neta de plàstic.

L'altra temàtica destaca la importància de l'aigua en la nostra vida, posant èmfasi en el paper que juguen els oceans en la conservació del planeta pel que en aquest taller treballarem l'ODS 14 Vida Submarina. Després del plantejament inicial de la importància dels oceans, com a reguladors de la temperatura de la terra, com a amortidors del calfament global en absorbir el 30% del diòxid de carboni produït pels humans. Però el problema és que l'estem contaminant, i si seguim en aquesta direcció haurem d'enfrontar-nos a problemes molt greus. Pel que davant

aquesta problemàtica plantejem al públic assistent que han de crear un videojoc en el que la temàtica ha de girar entorn d'aconseguir uns oceans nets, a través del programa dissenyaran l'oceà que ells/es desitgen tindre, que fauna i flora és primordial per al seu manteniment, pensar i dissenyar com aconseguir-lo, a mesura que es recull tots els desaproveïments obtindran punts, qui més tinga serà qui guanya i per tant serà considerada o considerada com "la gran protectora o protector dels oceans".

Els videojocs són personals, ja que cada xiquet/a assistent ha creat allò que li agradaria veure en els oceans, ha creat fórmules per a acabar amb el problema del plàstic, plantejant-se nous reptes i adquirint consciència davant el perill que suposa el canvi climàtic. L'important d'aquest taller és que es realitza a través d'un programa online, per la qual cosa el públic assistent té la possibilitat de continuar amb ell des de les seues cases.

En conclusió, des de MUSOL considerem que perquè les activitats obtinguen els resultats esperats, és necessari que s'adaptin a les exigències del públic al qual van destinades. En l'actualitat els joves estan molt pendents de les tecnologies, és la "generació digital", per la qual cosa hem de treballar en elles per a arribar fins ells/es.

5.4 ALTRES IDEES INNOVADORES PER A ABORDAR ELS OBJECTIUS DE DESENVOLUPAMENT SOSTENIBLE DES DE LES BIBLIOTEQUES PÚBLIQUES.

La preocupació d'innovar i mantenir vigent i actual l'oferta de serveis i activitats de les biblioteques ha sigut una preocupació constant del personal d'aquests centres així com dels experts i les expertes, que en els últims anys han suggerit i/o recopilat pràctiques innovadores en publicacions, blogs, etc.. A partir de les idees d'algunes d'aquestes publicacions, a continuació, proposem una adaptació de les pràctiques que ens han semblat més pertinents per a promoure l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible.

5.4.1 LA LECTURA FÀCIL.

Fenoll y Lluca (2006) recomanen a les biblioteques comptar amb una oferta adequada de llibres de "lectura fàcil", és a dir materials elaborats amb una cura especial amb l'objectiu que puguen ser llegits i entesos per totes les persones que tenen dificultats lectores o de comprensió. Aquests materials poden ser dirigits al públic adult o al públic infantil. Sens dubte, és una aposta que les biblioteques públiques han d'assumir si volen ser útils a persones amb dificultats lectores transitòries (immigrants, neolectores, joves amb escolarització deficient) o permanents (dislèxiques, persones amb trastorns neuropsicològics, o pèrdua de memòria, etc.). La integració de col·leccions dedicades específicament a aquests col·lectius, d'altra banda, permetrà arribar directament i indirectament a públics que en l'actualitat queden exclosos

de la biblioteca, i també als serveis públics que tenen relació amb el col·lectiu (serveis socials, escoles d'adults, ONG, presons, centres sanitaris, etc.) (Fenoll y Llueca, 2006). A Espanya hi ha molt poques editorials que publiquen contes adaptats a la Lectura Fàcil, entre elles: Col·lecció contes del món, Col·lecció Calafate, vídeojocCarambuco edicions. A més, l'Associació de Lectura Fàcil (<http://www.lecturafacil.net/>) ofereix un catàleg actualitzat d'editorials que publiquen llibres dirigits al públic adult i infantil adaptats a la lectura fàcil (Peix, 2016). Integrar els llibres de lectura fàcil en el catàleg de les biblioteques és una acció que contribueix a complir l'Objectiu de Desenvolupament Sostenible 4 Garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tota persona. Addicionalment, es poden promoure llibres de lectura fàcil relacionats amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible.

5.4.2. MARCADORS DE LLIBRES SOSTENIBLES.

Fenoll y Llueca (2006) recomanen a les biblioteques regalar marcadors de llibres, destacant que són encara objectes valuosos. Elaborar marcadors de llibres amb referència als Objectius de Desenvolupament Sostenible és una bona manera perquè els lectors i les lectores recorden l'Agenda 2030 durant les seues lectures. Es poden encarregar els marcadors a una tenda de comerç just o a una empresa que assegure una producció sostenible d'aquests gadgets, amb materials reciclats o reciclables, per a ser coherents amb l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible.

5.4.3. LLISTES DE DISTRIBUCIÓ PARA AL PERSONAL DE L'ADMINISTRACIÓ.

Crear un servei d'obtenció de documents a mesura per als responsables polítics i el funcionari. Fenoll i Llueca (2006) recomanen a les biblioteques mostrar-se útils per als usuaris interns i les usuàries internes, començant amb un buidatge de publicacions periòdiques i estant al dia de la bibliografia professional que interessa als col·legues i les col·legues. Una enquesta prèvia permetrà oferir un servei de qualitat. Oferir lectures a les persones amb responsabilitat política i tècnica que permeten abordar els diferents àmbits de l'administració pública des del prisma de la sostenibilitat és una forma d'incidència política "interna" que pot orientar les polítiques de l'ajuntament o de l'administració pública al fet que pertany la biblioteca d'acord a l'Agenda 2030 de desenvolupament sostenible.

5.4.4. SEGONA PANTALLA.

Martínez Cañana (2016) suggereix a les biblioteques actuar com a "segona pantalla" al voltant de sèries i pel·lícules. La "segona pantalla" fa referència al dispositiu (Tablet, Smar-

tphone, etc.) que les persones usuàries de la televisió utilitzen per a comentar els continguts que estan consumint, per exemple, comentar una sèrie que estan veient en la televisió. Aquestes “converses” sobre continguts de televisió es donen sobretot en Twitter. Encara que va sorgir de manera espontània, les cadenes van comprendre la importància d’aquest valor afegit que proporcionava la conversa social, proliferant els hashtags promocionats en la pantalla durant l’emissió dels seus programes, convertint-los així en autèntics esdeveniments socials. La novetat ha arribat de la mà d’algunes institucions culturals que, com la Biblioteca Nacional d’Espanya o la Biblioteca municipal de Burgos, han sabut veure l’oportunitat d’establir vincles i connexions amb un nou tipus de públic, comentant en la “segona pantalla” l’emissió de sèries com “Carlos, rei emperador”, el “Ministeri del temps”, etc. (Ibañez, 2016). Aquesta nova manera d’interaccionar amb continguts de la televisió arriba a nous públics i és molt flexible i fàcil de dur a terme des d’entitats grans o modestes. Es presta fàcilment a comentar els continguts seleccionats des de diferents prismes i el desenvolupament sostenible és un d’ells. Una biblioteca pot escollir cobrir una sèrie o una pel·lícula que guardi relació amb temàtiques dels Objectius de Desenvolupament Sostenible i comentar en Twitter (o altres xarxes socials) aportant dades, informació o altres comentaris que facen referència als Objectius de Desenvolupament Sostenible.



FOTO: Col·legi Ayni Pacha, Cochabamba, Bolívia (Manuel Molines).



mal
oo/oo

symétrisme: souligne l'un trait de sujet de deux
de traits de verbe et
autres, ainsi que le complément dans les
de mots

Remarque: orthographe la leçon.
Elle est corrigée par la leçon.

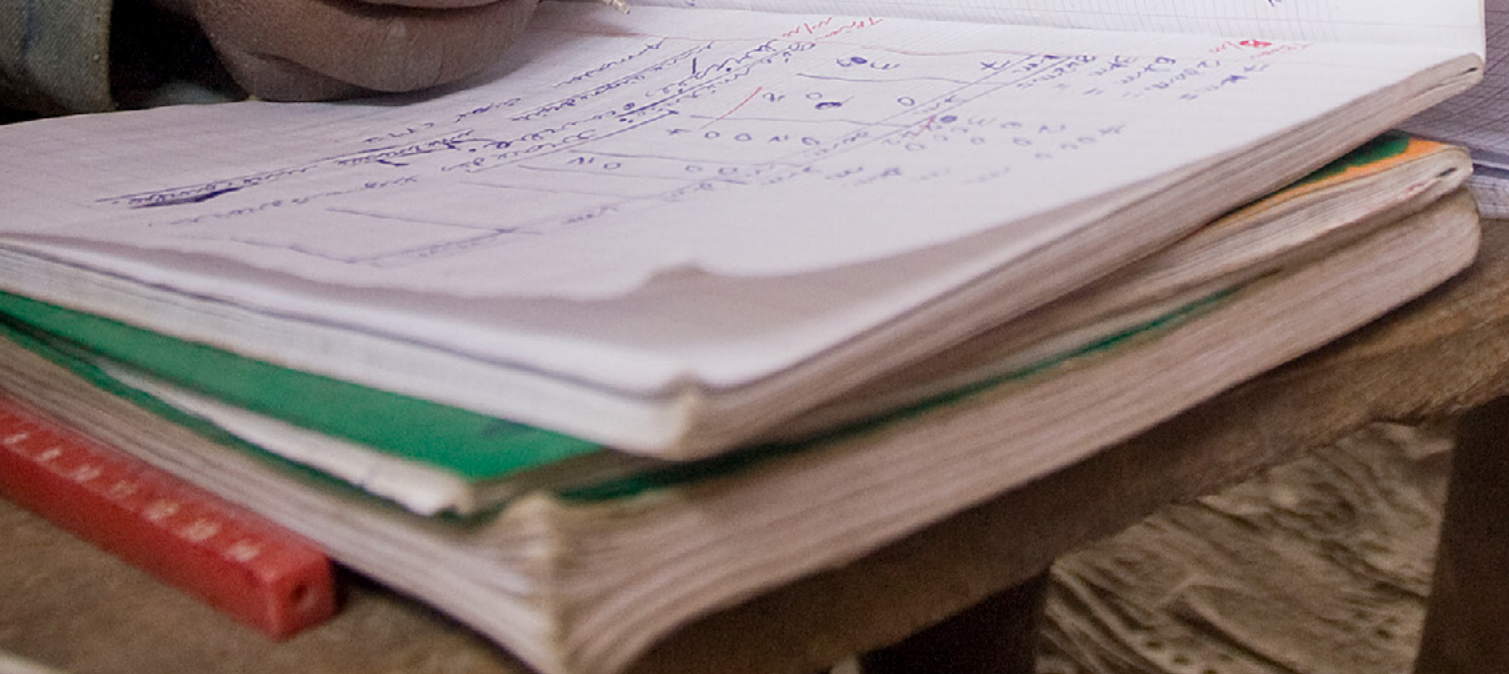
Parti d'orthographe. leçon.
S'il est formé par la leçon.

7ème
niveau

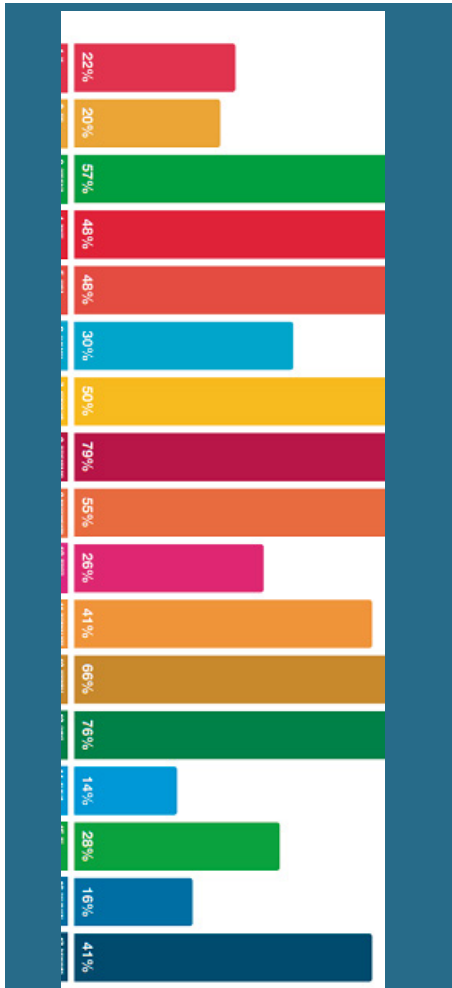
orthographe: place la cédille si il y a lieu.
de commencent par la cédille si il y a lieu.

de remplace par la force
de force de l'orthographe
de l'orthographe

Système métrique: demande
la force la distance un avertisseur la leçon
de la leçon



CATÀLEG DE BONES PRÀCTIQUES PER A LA INTRODUCCIÓ DELS ODS A LES BIBLIOTEQUES MUNICIPALS



2019



**AJUNTAMENT
DE VALÈNCIA**



**Biblioteques
Municipals
de València**



“

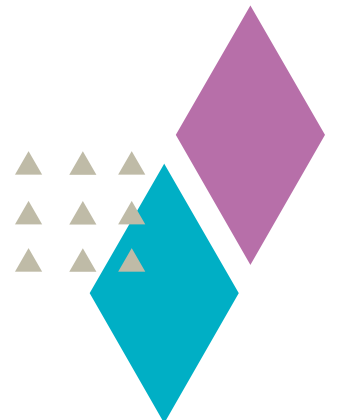
LA BIBLIOTECA ÉS LA
MÉS DEMOCRÀTICA DE
LES INSTITUCIONS,
PERQUÈ NINGÚ EN
ABSOLUT POT DIR-NOS,
QUÈ LLEGIR, QUAN I
COM.

”

DORIS LESSING

índex

- 1** Pròleg
- 2** Participants
- 3** Propostes / imatges
- 4** Sistematització



Pròleg

Les propostes que es presenten a continuació van ser el resultat dels cursos de formació al personal bibliotecari realitzat en el marc de la 1a Fase del projecte "Biblioteques Sostenibles: Introducció de l'Agenda 2030 i els ODS en els serveis bibliotecaris municipals valencians"

Amb les 29 propostes presentades analitzarem en primer lloc en què ODS es troben més identificades les biblioteques, així com les mesures que prendrien per aconseguir-los, en segon lloc analitzarem els projectes que bé, ja estan realitzant a la biblioteca o aquell que considerarien que s'hauria de realitzar, atés el públic i a les situacions de la localitat o barri en què es localitza la biblioteca. Els tallers van ser dirigits per Alicia Sellés.

Aquesta publicació ha sigut possible per la subvenció del Ajuntament de València en el projecte " Biblioteques Sostenibles: Introducció de l'Agenda 2030 i els ODS en els serveis bibliotecaris municipals valencians FASE 2.
Executat per la Fundació MUSOL.

Participants...

BIBLIOTECA
D'ALMÀSSERA

BIBLIOTECA DE
PALMA CAN
SALES

BIBLIOTECA
CEFIRE CIENTÍFICO,
TECNOLÒGIC Y
MATEMÀTIC

BIBLIOTECA
MUNICIPAL
ROIS DE
CORELLA

BIBLIOTECA
MUNICIPAL DE
RAFELCOFER

BIBLIOTECA
MUNICIPAL EL
CAMPELLO

BIBLIOTECA
MUNICIPAL DE
CALLOSA D'EN
SARRIÀ

BIBLIOTECA
MUNICIPAL
D'ALDAIA

BIBLIOTECA
MUNICIPAL DE
PEDREGUER

BIBLIOTECA
MUNICIPAL DE
GATA DE
GORGOS

BIBLIOTECA
MUNICIPAL DE
TEULADA

BIBLIOTECA
MUNICIPAL DE
DÈNIA

BIBLIOTECA
MUNICIPAL DE
SANT JOAN
D'ALACANT

AGÈNCIA DE
LECTURA DE
MORAIRA

BIBLIOTECA
MUNICIPAL DE
GUADASSUAR

BIBLIOTECA DE
VILLENÀ

BIBLIOTECA
MUNICIPAL
D'ONDA

BIBLIOTECA
MUNICIPAL
D'ORBA

BIBLIOTECA
MUNICIPAL
D'ALTEA

BIBLIOTECA
DE L'ELIANA

BIBLIOTECA
MUNICIPAL DE
RIBA-ROJA DEL
TÚRIA

BIBLIOTECA DE
XIRIVELLA

BIBLIOTECA
EDUARD
ESCALANTE

BIBLIOTECA
SÁNCHEZ
CUTILLAS

BIBLIOTECA
SÁNCHEZ
CUTILLAS

BIBLIOTECA
MATILDE
RAMOS

BIBLIOTECA
NOVA AL
RUISSAFÍ

BIBLIOTECA
PALAU
EXPOSICIÓN

BIBLIOTECA
CLARA
SANTIRÓ

BIBLIOTECA
JOAN
TIMONEDA

BIBLIOTECA
AZORÍN

BIBLIOTECA
CASA LA REINA

I MÉS ...

BIBLIOTECA
ALMELA I
VIVES

Les sessions de formació van constar de 2 parts molt diferenciades, en primer lloc es va plantejar a través de l'experiència d'Alicia Sellés , com és el paper de les biblioteques en la consecució dels ODS i de l'Agenda 2030, i en segon lloc, més pràctic, l'elaboració de propostes perquè la biblioteca es convertisca en un pilar fonamental on secundar-se la ciutadania i acostar-se a l'Agenda 2030.



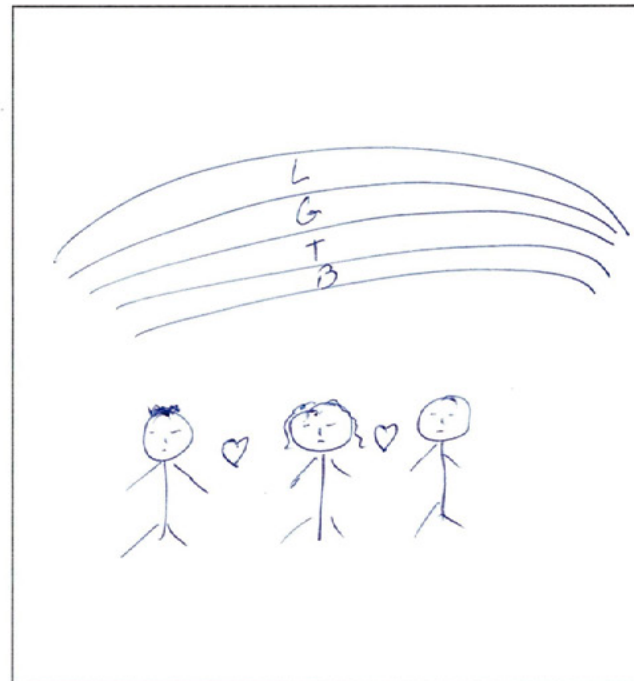
Propostes



La Biblioteca Pública de Xinivella

contribue al l'objectiu 5 → aconseguir la igualtat entre els gèners i donar poder a tots els dones i les xiquetes
→ objectiu 10.3 ~~amb~~ i 10.2

mediante l'activitat "Biblioteques de colors" promoguda per l'associació LGTB de València. Es realitzen activitats de difusió a través de contaucos, guies de lectura, punts d'interès bibliotecaris, etc.
que fomenta l'igualtat entre les persones ~~amb~~ diversitat sexual i de gènere i, amb a més a més, combat l'assetjament i la violència per raons de gènere.



Biblioteca de Lillena

contribuye al objetivo 5, especialmente 5.1, 5.2 y 5.4 así como al objetivo 16, promover sociedades pacíficas, concretamente 16.1 y también obj. 4

mediante las reuniones/tertulias/lectura en voz alta con mujeres gitanas y árabes asentadas en un barrio marginal a las afueras de la ciudad.

que fomenta la convivencia entre culturas muy enfrentadas que incluso llegan a la violencia física a través del "poder" que las mujeres como madres/esposas/hermanas/amigas tienen en el resto de la sociedad especialmente masculina portando los valores y conocimiento de la otra cultura vecina, así como el empoderamiento de estas mismas mujeres que se reconocen como nueva fuerza social, además de la alfabetización y educación que suponen los conocimientos que se comparten en estas reuniones.



Biblioteca d'Armaspin i Eduard Tiscar de
 Biblioteca de l'Etiàvia

contribue al garantir l'accés públic a la
 informació i protegir les llibreries tradicionals (16.10)
 Augmentar de forma significativa l'accés a la
 tecnologia (9.9.C.)
 mediante: Tallers Maker Space, biblioteques
 (accés al patrimoni mundial de la local a la platja)

que fomenta la participació ciutadana,
 l'accés



OBJETIVOS 4 y 6 (educación inclusiva para a tots TOTA LA VIDA)
5. Igualtat.

"CONTES EN FAMÍLIA" BIBLIOTECA NUBA-ROSA

DÉ TÛRIA (3-10 anys) + ADULT (parella mare i pare, iaia... família)

contribuye al fortalecimiento de la red de apoyo en familia

mediante la participación de las familias en las actividades de hora del cuento en la biblioteca (padres, madres, abuelos, abuelas).

que fomenta

- el trabajo en el conocimiento de la diversidad familiar
- el aprendizaje accesible de los cuentos.
- participación en la biblioteca como lugar de encuentro
- conocimiento de espacios agradables de encuentro lector





**OBJETIVOS
DE DESARROLLO
SOSTENIBLE**

BIBLIOTECA D'ORDA

Cursos de formació per a naps

contribuye al desenvolupament dels objectius:

- 2: Salut i benestar
- 10: Reducció de les desigualtats
- 17: Aliança pels objectius

mediante:

- formació de formadors
- organització de cursos en col·laboració amb els Serveis Socials i Centre de Dia

que fomenta

- Autocària
- Reforç de la confiança
- xés relacions
- l'aprenentatge de competències digitals
- el reforç de les capacitats cognitives



contribuye al *COOPERACION*

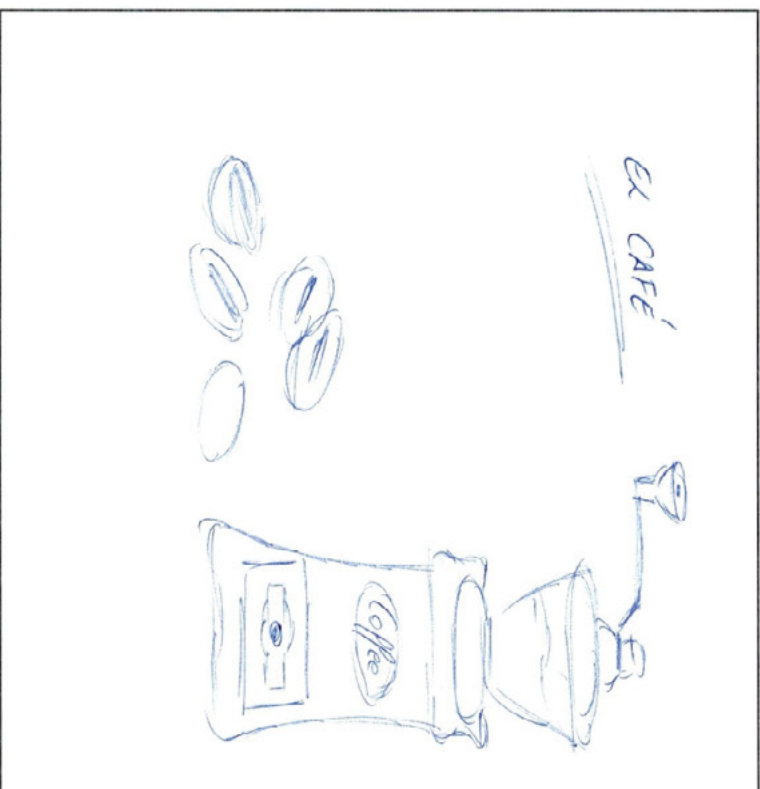
Objeto, 1, 2, 12 y 13, 14.

mediante

- Exposiciones
- Conferencias y charlas
- Talleres juveniles
- Día de Acción
- Contos de internet.

que fomenta

- La Visibilizar*
- Concursos
- Facilitar a los actores operativos que muestran sus situaciones.



contribuye al **OBJETIVO 5** (Igualdad
entre los géneros) y a 1.5 (Reducir las desigualdades
de género a la edad adulta)

mediante la realización de exposiciones,
lectura de mujeres, conferencias, talleres
wikimarketing sobre mujeres (colocar etiquetas sobre
mujeres relevantes que aparezcan en Wikipedia)
que fomenta el empoderamiento femenino,
la igualdad de género a general, estas
actividades se han dirigido tanto a nivel
infantil-juvenil como adultos.



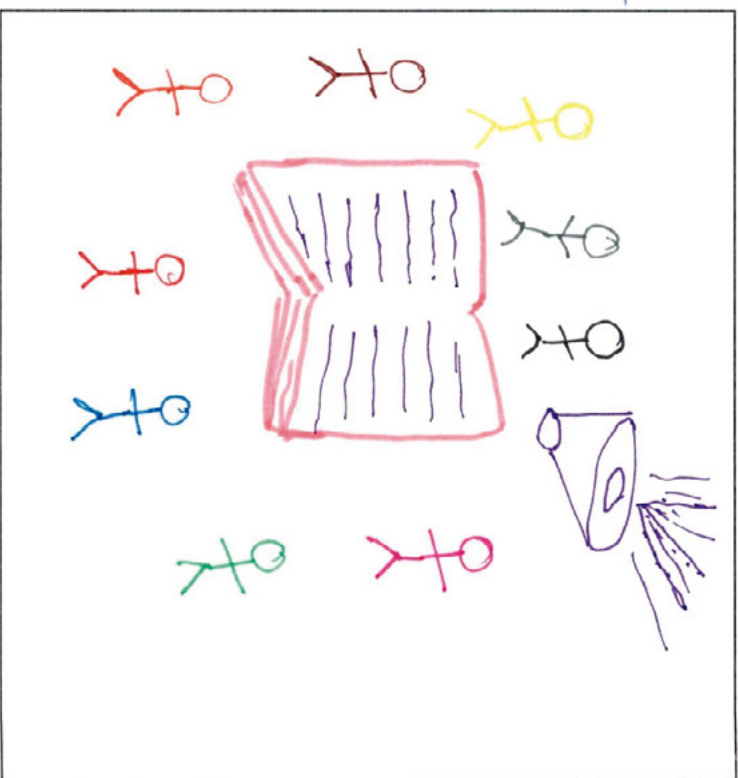
OBJECTIU 4

Encontre lectori en veu alta de persones adultes.
 BIBLIOTECAS, EPA, ZES, ASSOCIACIONS CULTURALS.

contribuye al objectiu 4. Garantir una educació
 inclouera, equitativa i de qualitat i promoure opor-
 tunitats d'aprenentatge durant tota la vida para
 tothom.

mediante
 lectura de textos, fragments i acció literària
 pròpia, amb llengües diferents i perspectives i
 diferents circumstàncies socials.
 que fomenta

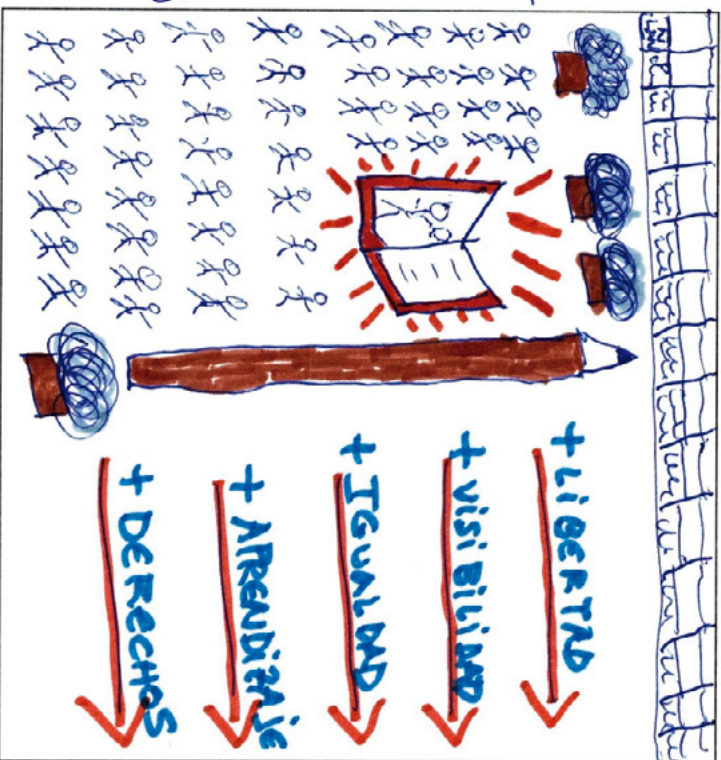
Integració, cooperació, educació, visibilitat de les
 diferents nacionalitats, llengües, Intergeneracionalitat,
 acceptació, aprenentatge dels altres, conciliació.



contribuye al **Objetivo 4** Educación
 equitativa de calidad y aprendi-
 zaje durante toda la vida.
 4.1 - 4.2

mediante Igualdad de acceso a la
 educación expandiendo las insti-
 tuciones educativas y las lecturas
 colectivas.

que fomenta la igualdad de derechos
 de mujeres y niñas en el ámbi-
 to de la educación.



REGISTRADA PUBLICA OBLIGATA

contribuye al

OBJETIVO 5
DESARROLLO SOSTENIBLE
mediante

INDICADOR DE GÉNERO

Secció d'INDICADOR D'CO BTRIBUÏDORA

CONSTAT VIOLENCIA
SETMANA DE CO DÈM.

que fomenta

l'educació per desastres

igualtat de gèneros.
amb llibres d'extensió per a joves
junt a lectures per el foment de l'edu-
cació en igualtat



Biblioteca Pública Municipal de Sant Joan de Vilatorrada

contribuye al **Objetivo**

4.6
 4.5
 4.7
 5 (empoderar dones)

mediante

(clubs lectura, ¹⁰ Encuentros

que fomenta

tots, sense distinció
 de formació bàsica, ^{estada} incrementant les
 seues potencialitats de reflexió,
 sobre temes socials i personals,
 i millorant les seues competències
 de lectura i escriptura.



MIGUEL VIVES SIGNES
AGENCIA DE LECTURAS DE MORAYIA - de Teulada)
 contribuye al

PROYECTO:

«**TOTS / TOTES A LA RECERCA**»

mediante

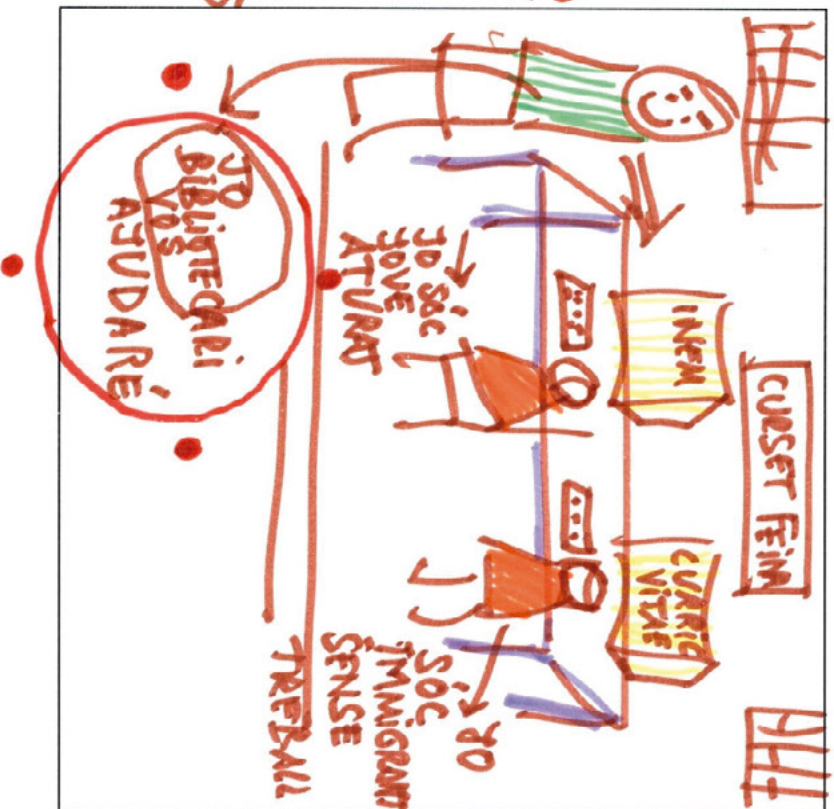
- **JOVES I USUARIS EN SEU**
- **ENSENYAR ALS USUARIS A OMPLEIR BÉ EL CURRÍCULUM VITAE**
- **ACCÉS DESI DES ORDINADORS A RECERCA DE TREBALL A LES / ALS CENTRES D'OCCUPACIÓ**

DUN TREBALL DIGNE
 A LA RECERCA DE TREBALL

L'OBJECTIU 8
DINS D'EU

TREBALL DECENT PER A TOT HOM

- 8.6: JOVES NO EMPLEATS
- 8.8: TREBALLADORS MIGRANTS

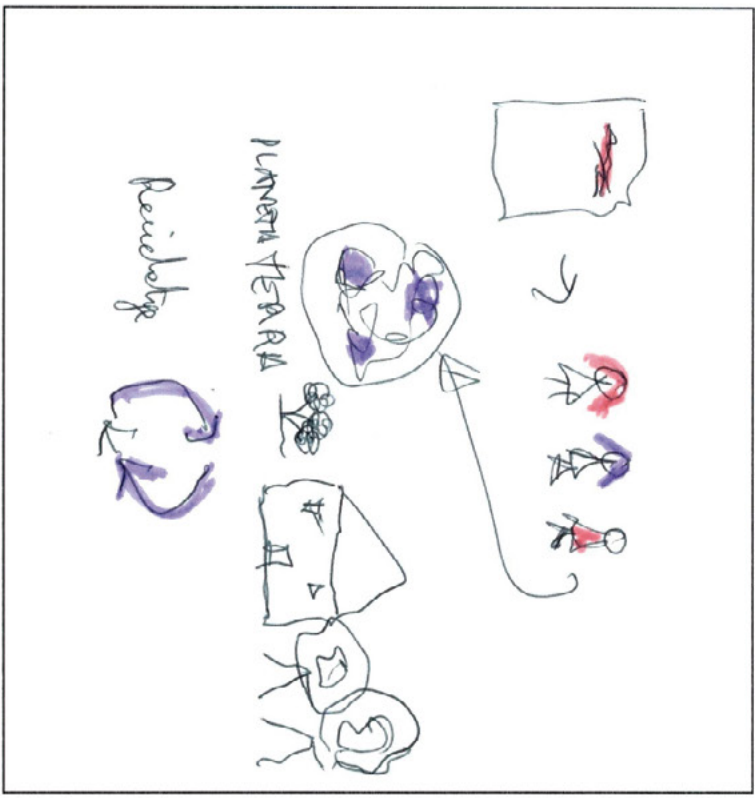


Edward, de la Esclavitud d'Orba contribue al

Objectiu 2, apartats 2.2, 2.4, 2.5.
 Pobresa i la malnutrició
 Objectiu 9, apartats 9.1,

Objectius sostenibles i a penes de economia
 mediante les empreses i a penes de economia
 sostenible, alimentaris sana, respecte al
 medi ambient (Plutopod, curo horta,
 Escobolator, etc)
 que fomenta

El desenvolupament sostenible i responsable
 amb el medi ambient, l'alimentació
 saludable etc,
 la construcció d'habitatges sostenibles i
 de reduir les emissions energètiques



MONTI IBARRA MIRALLES

BIBLIOTECA SANT JOAN DIACONT

contribuye al 4, 8 y al 16

4. OPORTUNIDADES DE APRENDIZAJE PARA TODA LA VIDA
 8. PROMOVER EL CRECIMIENTO ECONÓMICO
 16. INSTRUCCIONES INCLUSIVAS

mediante

el LABORATORI - un makespac en la biblioteca: espacio comunitari de treball col·laboratiu, amb accés a eines i recursos digitals de treball.

que fomenta

- Espais inclusius on to pue el cobr no e una barrera neta adquirir nous coneixements i habilitats.
- Accés a informació i capacitació neta desenvol·lar habilitats i xarxes per resoldre necessitats neta encantar nous mètodes de treball.
- Espais inclusius i polítiques neta neutrals.



Biblioteca Pública de Pedreguer

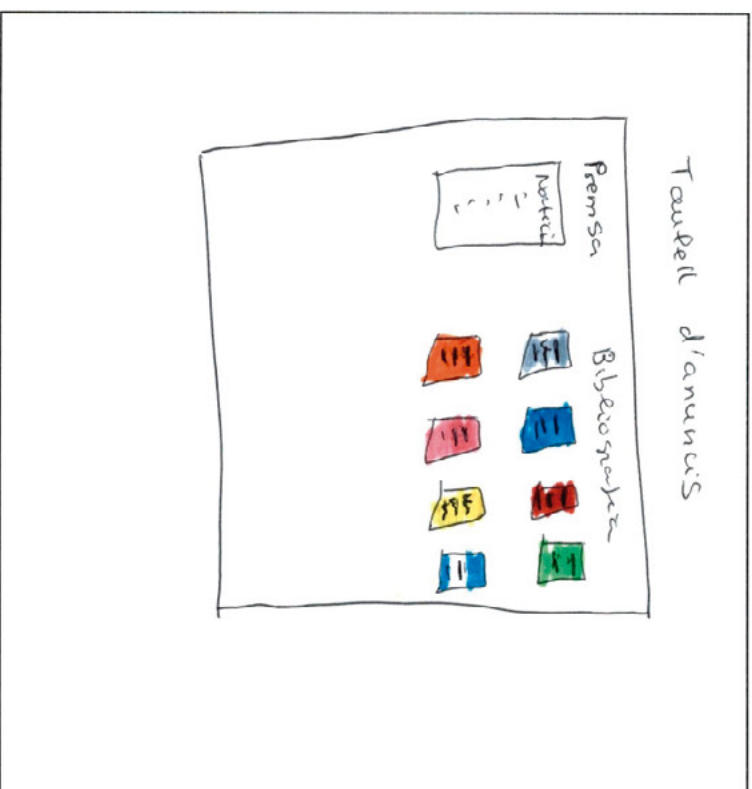
contribuye al [4?] a la informaci3 general

mediante

la selecci3 de llibres de diversos temes

que fomenta

el coneixement, la informaci3, la igualtat



LA BIBLIOTECA DE DENIA.

contribuye al

objetivo 4: educación de
 calidad y el objetivo 5: igualdad de
 género

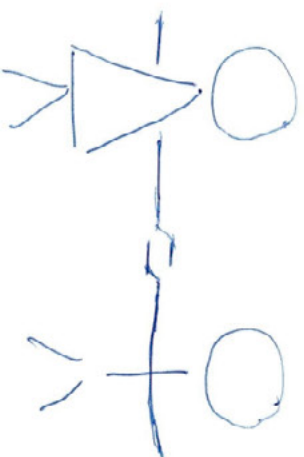
mediante un proyecto de

recuperación de lectura
 sobre el acoso escolar y la igualdad de género
 en la infancia.

que fomenta

las relaciones igualitarias en
 la infancia y la concienciación de cualquier
 tipo de acoso.

NO A LA DISCRIMINACIÓN



NO AL ACOSO

BIBLIOTECA DE GATA

contribuye al

5

IGUALTAT GÈNERA ENTRE

I DUMAR PEDRE A LES DONES

I LES VIOLÈNCIES NO LES VOLEM

mediante

COEDUCACIÓ,

CONTRACTES, ANIMACIÓ, XARRADES

EXPOSICIONS, INSTAL·LACIONS

AL·LUSTIGUES, VISIBILITZACIÓ DE LES

que fomenta

POSAR FI A LES FORMES DE

DISCRIMINACIÓ DE LES DONES

I IGUALTAT DE XIFRES I XIFRES

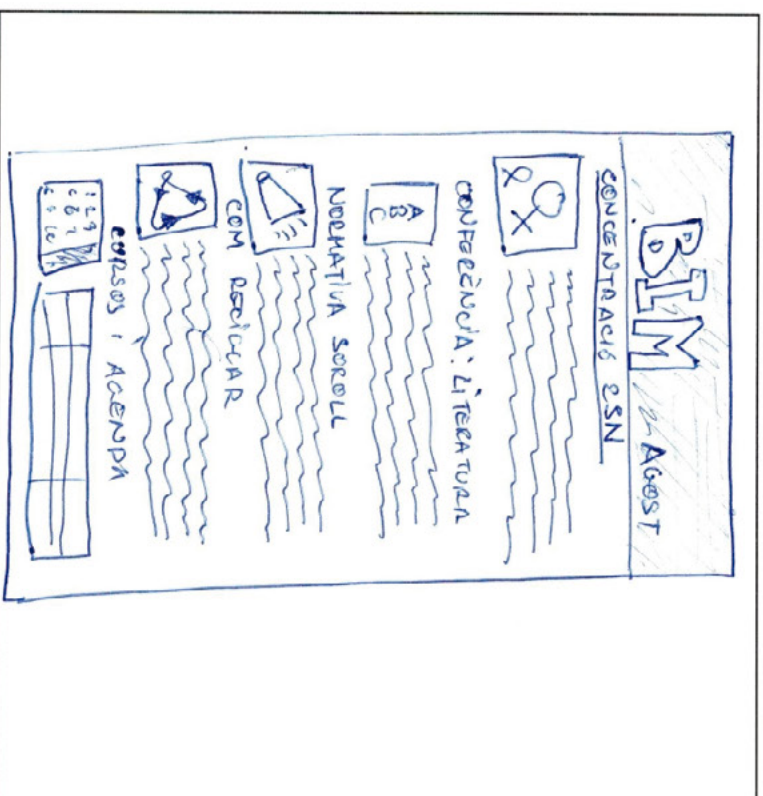
I LES VIOLÈNCIES DE LA DONA

NO ES NO

16.5 Correspons en totas las seas forms
 contribue al 16.6 Instituciones eficaces transparent.
 (Dret a la Informació)
 16.10

mediante l'elaboració del BIM

que fomenta el coneixement del funcionament
 de l'ajuntament, la participació ciutadana



Biblioteca de Teulada - Anna

IURI BERTONEU

contribuye al

PROYECTO : IGUALTAT DE GÈNERE

mediante

Activitats d'animació lectora.

visuàltransició de llibres en la biblioteca,...

que fomenta

aconseguir la igualtat entre gèneros.

OBJECTIU 10.2



LA BIBLIOTECA DE GATA DE CORÇOS

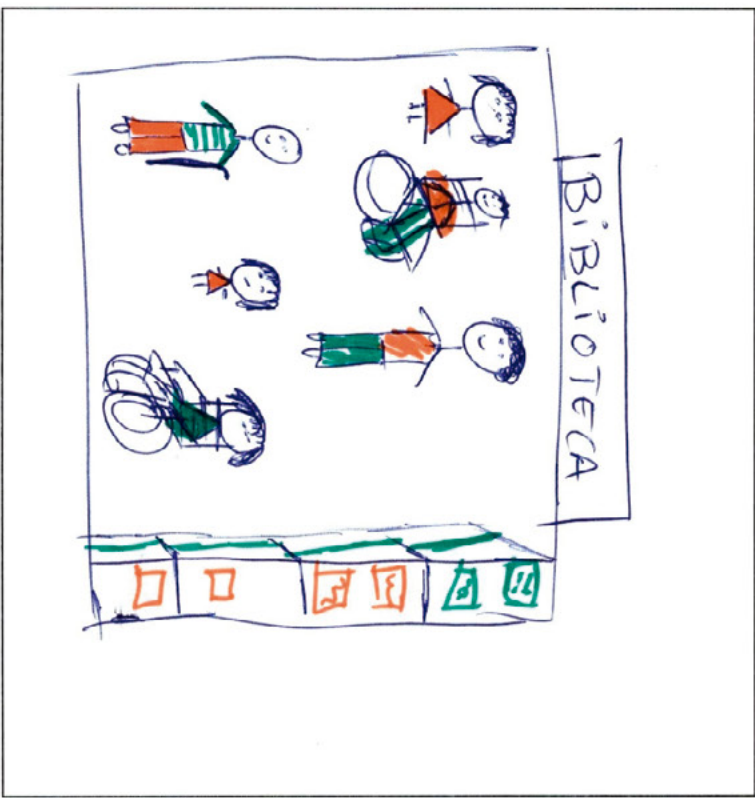
contribuye al objetivo 4.

Promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tothom

obsectiu 10. Reduir la desigualtat. i obsectiu 16. mediante el Projecte TAPIS

"Inclusió social a través de l'accés a la cultura": on hem realitzat un curs de lectura, i hem inclòs el grup TAPIS a les que fomenta el 4.4.

Augmentar substancialment el nombre de joves i adults que tenen les competències necessàries per accedir a l'ocupació, al treball decent i a ser emprenedors.
 El 10.2. Promoure la inclusió social.
 El 16. Crear institucions inclusives.



La Biblioteca de Rafaela

contribuye al l'educació inclusiva, oportuna i de qualitat.

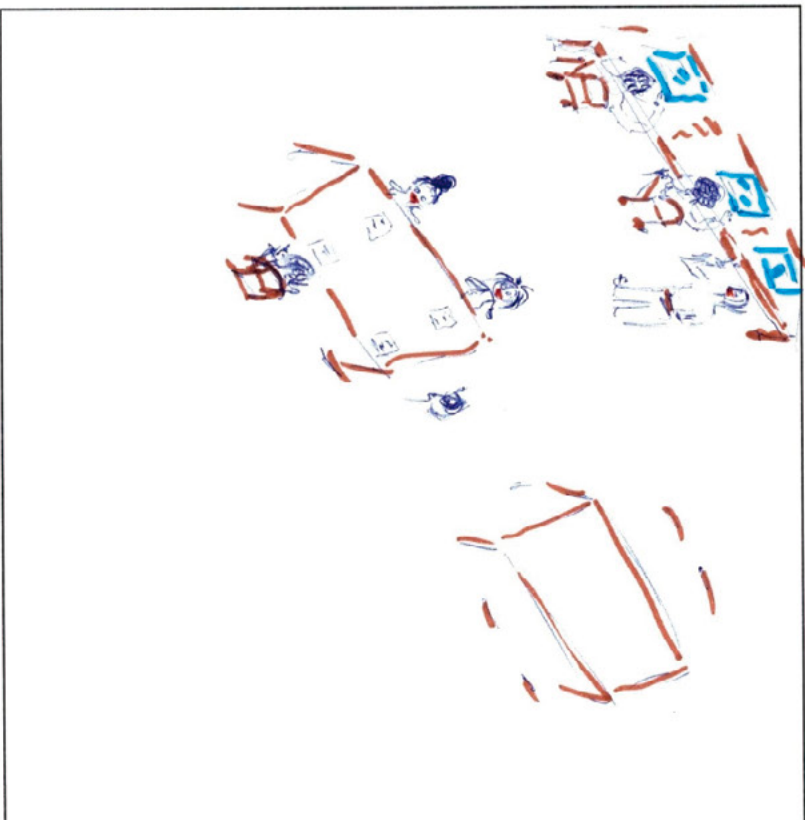
- Apropietar les necessitats i les motivacions ^(nivals educatius familiars) de les persones

mediante Promover oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tots

que fomenta

la cooperació entre membres de la comunitat.

- Adults que ajuden a escolars en etapes primària, ESO, Batxillerat i universitat.
- Adults que ajuden a adults en el coneixement de les noves tecnologies i ~~per~~ coneixement de llengües



BIBLIOTECA CAUSA D'UNA SARRA

contribuye al objetivo 12. consumo i producció responsables.

mediante una activitat de xerrada, exposició i recomanacions de lectura

"Hemgen sa* amb la col·laboració de

la (Associació "... *La sobriedad alimentaria" (que reifèdies) que és un divèrs de aquitrat?)

que fomenta una alimentació adequada

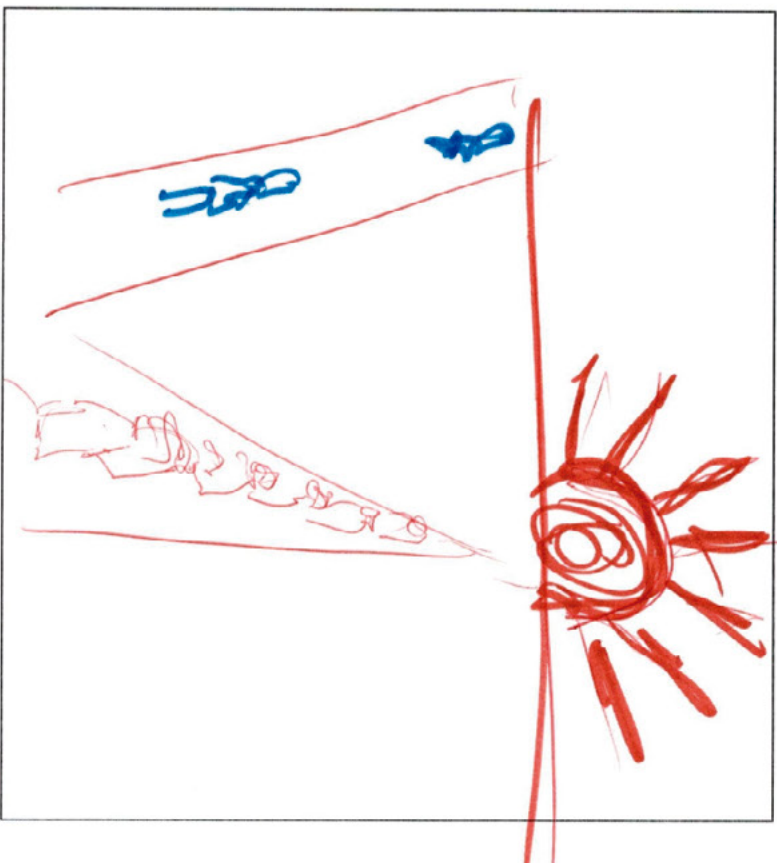
i un desenvolupament sostenible del
medi ambient



contribue al ~~86~~ ~~(102-4-5)~~ ~~3-2~~ 17
 casabem / ORG's . y.

mediante mercados sociales
 (libros precedentes de reuniones
 y exposiciones).

que fomenta recopilar fondos.
 para los libros de la ONG.
 - Ampliar la red de HI de los libros
 - fomentar la lectura.



4 mes de un

INTERCULTURALITAT

contribue al 10.2 U
 16.10

mediante la oportunidad de dar a conocer parte de su cultura, lengua e costumbres, tradiciones al resto de usuarios de la Estera. Los usuarios de este que fomenta el conocimiento de otras realidades el respeto hacia otras culturas la igualdad e inclusión social la coexistencia cultural, y empatía

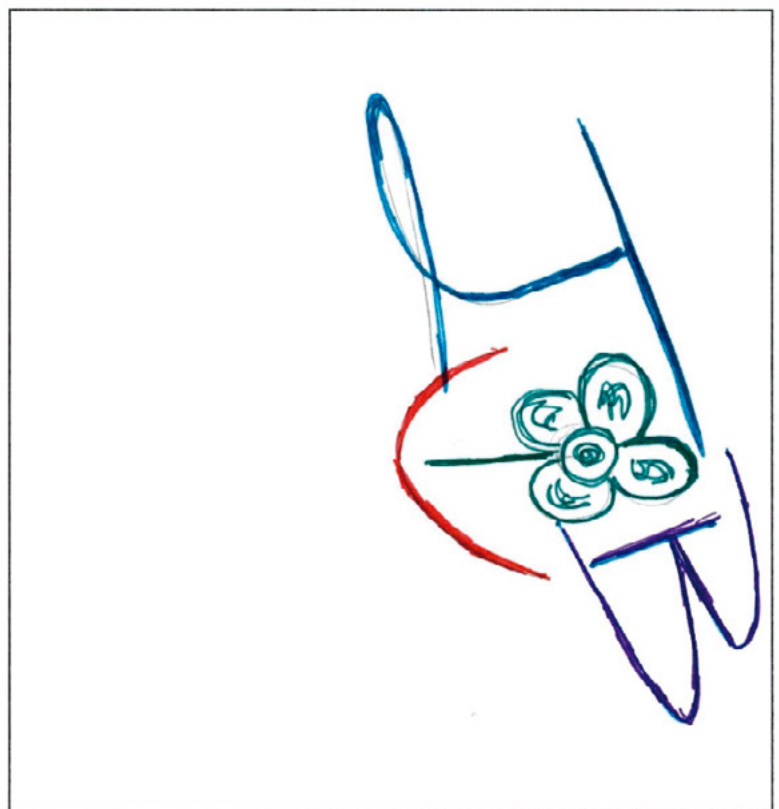


Objectiu 4.5

Activat amb persones amb problemes

mentals. Visiten 'se hauria' ment la biblioteca
des activitats i adquisició material per per ells.
contribuye al
la integració social i econòmica

- mediante Utilització de la bib. de forma
lure i individual.
- Activitats programades per la Bib
 - Adquisició de peces de ceràmica realitzades per
que fomenta
la lectura, l'autonomia personal.



Biblioteca de la Ribera

BIBLIOTECA CIENTÍFICA, TECNOLÓGICA Y MATEMÁTICA

contribuye a la difusión y conocimiento

de los ODS, los relacionados con la temática de mi biblioteca, pero también los que afectan a la población y su desigualdad: hambre, agua, salud y bienestar, saneamiento, medio ambiente...

envío de mail con cada "Día de...", "Semana de..." con enlace al documento y página ONU; además de recursos y actividades relacionadas con ese evento. Ejemplo: Día Mundial de la Educación Ambiental que fomenta

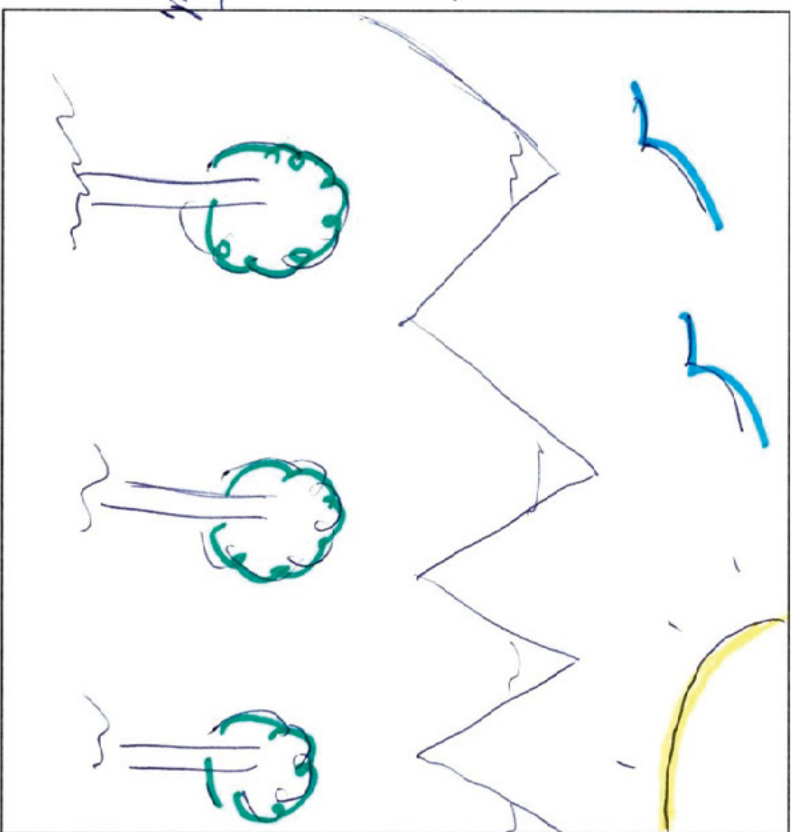
↓
 26 enero (envío mail ese día, a las 15 horas).

~~propósito~~ Concienciación de los usuarios para mejorar nuestro planeta, así como aportar recursos didácticos

relacionados con el día/ que se celebra (para los profesores)

↓
 y publicitar eventos que se pueden hacer relativos a ese "Día de" o "Semana de"

(Ejemplo: "Semana de la Ciencia" o "Día de la Mujer y la Niña en la Ciencia".



David Albadá Garralda

Biblioteca Municipal El Campello
 ACTIVACIÓ LECTORA.

contribuye al

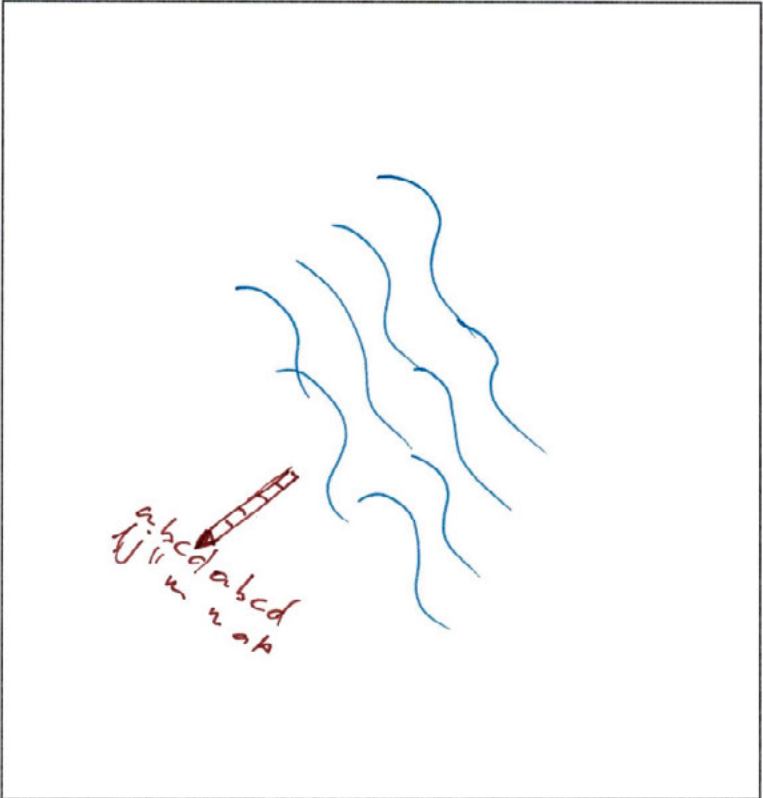
- a) objectiu 13 + objectiu 14
- b) objectiu 5 (S.A) + objectiu 16 (N.G.A)
 + objectiu 13.

mediante

- a) Campaña d'activació lectora "Nuestros mundos imaginados"
- b) Campaña d'activació "El lapit màgic de "Palola" de Peter Nibel de La Pau

que fomenta

- a)
 - Reduir la contaminació marina i dels oceans.
 - Combatre el canvi climàtic
- b)
 - Informació contra la discriminació contra les dones i xiquets del mar.
 - Reduir les pèrdes de vidúcia i tindre una seguretat psicològica



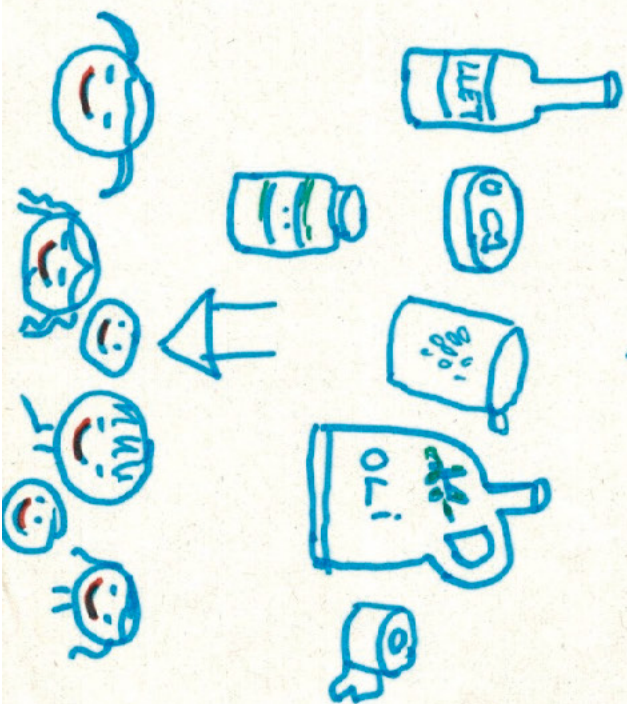
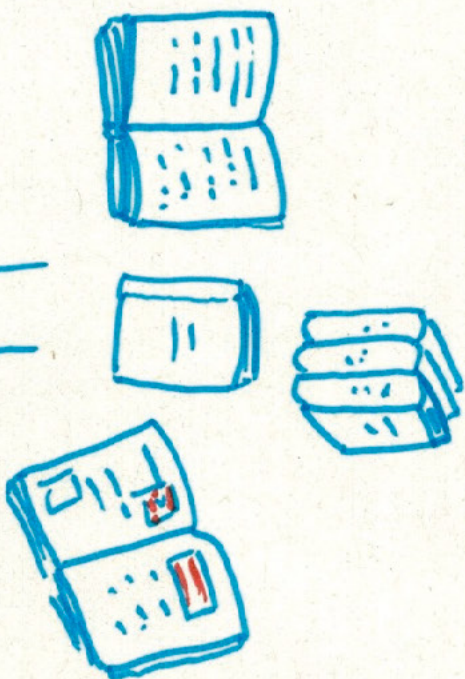
ODS

Biblioteca Pública de Palma Can Sales

contribuye al: La reducción de la pobreza y la erradicación del hambre.
ODS 1 y 2

mediante: intercambio de libros donados a la biblioteca por alimentos y productos de primera necesidad

que fomenta: la solidaridad entre las personas que viven en la misma población y la toma de conciencia de que hay personas que no tienen suficiente para comer



LA BIBLIOTECA D'ARÀSSERA

contribuye al objetivo (4) "Gestionar una

educación inclusiva, equitativa y de calidad."

Objetivo (5) "Igualdad entre géneros" y el objetivo (8)

"Promover el crecimiento económico sostenido, inclusivo y sostenible, ocupación plena y productiva" mediante

un taller de formación a los vecinos y vecinos de la población. (de todas edades y edades)

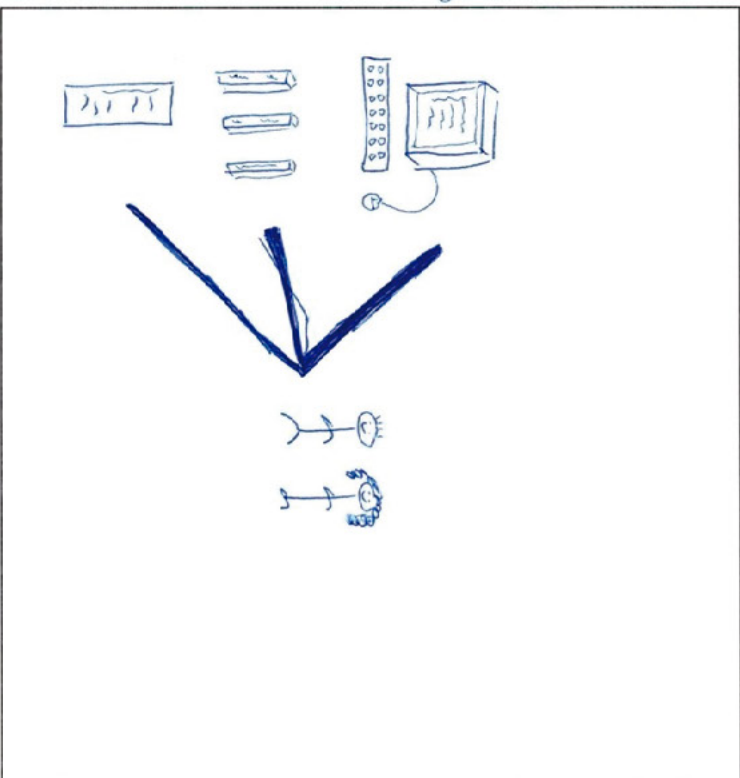
que fomenta el acceso a la formación

en condiciones de igualdad. Formación

técnica y profesional para acceder a la

ocupación y el trabajo decente. Y el acceso

a todo tipo de ayudas que actualmente ofrece el gobierno.



Leaders Summit 2016



6. BIBLIOGRAFIA.

- AAV, (2017), *Osterie d'Italia*, Bra, Italia: Slow Food editore.
- AAV. (2017), *Slow wine*. Bra, Italia: Slow Food editore.
- Alexiéovich, S.,(2014), *Voces de Chernóbil, crónicas del futuro*. Barcelona, España: Penguin Randon House Grupo Editorial
- Ayuso, A., (2017), *Participación y rendición de cuentas en la localización de la agenda 2030*, Madrid, España: CIDOB.
- Allende, I., (2011), *La isla bajo el mar*, Madrid, España: PLAZA & JANES EDITORES.
- Álvarez, P., (14 de noviembre 2017), *Uno de cada cuatro jóvenes ve "normal" la violencia de género en la pareja*, El País, recuperado de https://politica.elpais.com/politica/2017/11/13/actualidad/1510588777_948585.html.
- Amado, J., (2016), *Capitanes de la arena*, Madrid, España: Alianza editorial
- Amorós Bauza, M., (2016) *El viatge de na Marina. Indígenes, Pirates i Lladres*, València, España: Fundación MUSOL.
- Andric, I., (2016), *Un puente sobre el Drina*, Madrid, España: Debolsillo.
- Arguedas, J. M., (2004), *Los ríos profundos*, Madrid, España: Catedra.

- Asturias, M. A., (2005), *El señor presidente*, Madrid, España: Cátedra.
- Bardales, D., Arenas, P., (2015), *El mundo que queremos una guía para niños, niñas, adolescentes y jóvenes acerca de los objetivos mundiales*, Movimiento Mundial por la Infancia en Latinoamérica y el Caribe – MMI-LAC.
- Bassani, G., (2017), *El jardín de los Finzi-Contini*, Madrid, España: El acantilado.
- Belli, G., (2010), *La mujer habitada*, Madrid, España: Seix Barral.
- Benedetti, M., (2019), *Pedro y el capitán*, Madrid, España, Alianza Editorial
- Benni, S., (2017), *Margarita Dolcevita*, Madrid, España: Blackie books.
- Buzzati, D., (2007), *Bàrnabo de las montañas*, Madrid, España: Gadir.
- Cacucci, P., (2007), *Demasiado corazón*, Madrid, España: Puzzle editorial.
- Calvino, I., (2010), *El sendero de los nidos de araña*, Madrid, España: Siruela.
- Cambers G., Chapman G., Diamond P., Down L., Griffith, A. D., Wiltshire, W., (2008), *Educación para el desarrollo sostenible Aportes didácticos para docentes del Caribenn*, Santiago, Chile: Oficina Regional de Educación de la UNESCO para América Latina y el Caribe.
- Castellanos, R., (2009), *Oficio de tinieblas*, Madrid, España: Libros del silencio.
- Cognetti, P., (2018), *Las ocho montañas*, Madrid, España: Literatura random house.
- Conecta Research & Consulting, LA LECTURA EN TIEMPOS DE COVID-19, ABRIL 2020.
- Chirbes, R., (2007), *Crematorio*, Barcelona, España, Anagrama Colección Compactos .
- CONGDE/ FUTURO EN COMÚN, (2016), , Madrid, España: CONGDE. Disponible en <https://coordinadoraongd.org/wp-content/uploads/2016/06/Valoraci%C3%B3n-Agenda-2030-Futuro-en-Comun.pdf>.
- Couto, M., (2016), *Tierra sonámbula*, Madrid, España: Alfaguara.
- Cunego, A., Ruiz Sanjuán, S., (2014), *Introducción al sistema de cooperación internacional al desarrollo. paradigmas, actores y perspectivas*, València, España: Fundación MUSOL.
- Delibes, M., (2013), *Los santos inocentes*, Madrid, España: Destino.
- El Mundo, (2015), *¿Se han cumplido realmente los Objetivos de Desarrollo del Milenio*. Disponible en: <http://www.elmundo.es/salud/2015/04/22/5536600422601d16058b457e.html>.

- Ende, M., (2015), *Momo*, Madrid, España: Alfaguara.
- Escobar, A., (2005), *Postdesarrollo como concepto y práctica social*, Charlotte, Estados Unidos: Universidad North Carolina.
- Escobar, A., (1998), *La invención del tercer mundo construcción y deconstrucción del desarrollo*, Barcelona, España: Editorial Norma.
- Federación Internacional de Asociaciones de Bibliotecarios y Bibliotecas-IFLA, (2013), *Declaración de la IFLA sobre Bibliotecas y Desarrollo*, Singapur, Singapur: Federación Internacional de Asociaciones de Bibliotecarios y Bibliotecas-IFLA.
- Federación Internacional de Asociaciones de Bibliotecarios y Bibliotecas-IFLA, (2014), *Guía: Las Bibliotecas y la Agenda de Desarrollo post-2015 de las Naciones Unidas*, El Haya, Holanda: Federación Internacional de Asociaciones de Bibliotecarios y Bibliotecas-IFLA.
- Federación Internacional de Asociaciones de Bibliotecarios y Bibliotecas-IFLA, (2015), *Las bibliotecas y la implementación de la Agenda 2030 de la ONU*, El Haya, Holanda: Federación Internacional de Asociaciones de Bibliotecarios y Bibliotecas-IFLA.
- Federación Internacional de Asociaciones de Bibliotecarios y Bibliotecas-IFLA, (2017), *Toolkit: Libraries, Development and the United Nations 2030 Agenda*, El Haya, Holanda: Federación Internacional de Asociaciones de Bibliotecarios y Bibliotecas-IFLA.
- Federación Internacional de Asociaciones de Bibliotecarios y Bibliotecas-IFLA, (SF), *Acceso y oportunidades para todos cómo contribuyen las bibliotecas a la agenda 2030 de las naciones unidas*, El Haya, Holanda: Federación Internacional de Asociaciones de Bibliotecarios y Bibliotecas-IFLA.
- Fenoglio, B., (2013), *El partisano Johnny*, Madrid, España: Sajalin editores.
- Fenoll Clarabuch, Carme; Lluca Fonollosa, Ciro (2006). "Cincuenta ideas para sorprender desde la biblioteca pública". *BiD: textos universitaris de biblioteconomia i documentació*, núm. 17 (diciembre). ←<http://bid.ub.edu/17fenol2.htm>→. [Consulta: 18-03-2018].
- Filippi, F., (2016), *Cambio Climático y Desarrollo. Implicaciones del Cambio Climático en la Cooperación para el Desarrollo*, València, España: Fundación MUSOL. Disponible en: <http://musol.org/images/stories/archivos/2016/ManualCambioClimatico.pdf> .
- Filippi, F, García Maties, R., (2018) *Modelo de transversalización de los objetivos de desarrollo sostenible en las políticas municipales y de rendición de cuentas ante la ciudadanía y ante las autoridades designadas*, València, España: Fundación MUSOL.
- Gaarder, J., (2017), *El mundo de Sofía*, Madrid, España: Siruela.

- García Hernández, B., (2015) *Valeria*, València, España: Fundación MUSOL.
- García Maties, R., (2016), *La Agenda 2030 para el desarrollo sostenible y las entidades locales*, en El Consultor de los Ayuntamientos nº 20/2016, de 30 de octubre, Nº 20, 30 de oct. de 2016, Editorial Wolters Kluwer (Madrid, España).
- García-Rincón de Castro, C., (2016), *Identidad cosmopolita global Un nuevo paradigma educativo-social para un mundo nuevo Para una educación acorde con los tiempos que vivimos*, Madrid, España: PPC Editorial.
- García Vila, J., (2009) *Gorki*, Paiporta, Valencia, España, Denes.
- Garrido, M. & Wyber, S. Eds. (2017), *Development and Access to Information*, The Hague, Holanda: International Federation of Library Associations and Institutions.
- Gobierno de España, *Resolución de 13 de octubre de 2017, de la Secretaría de Estado de Cooperación Internacional y para Iberoamérica y el Caribe, por la que se publica el Acuerdo de la Comisión Delegada del Gobierno para Asuntos Económicos por el que se crea el Grupo de Alto Nivel para la Agenda 2030*, Madrid, España: Boletín Oficial del Estado, Núm. 259 Viernes 27 de octubre de 2017 Sec. III. Pág. 102991.
- Ibáñez, R., (2016), *Segundas pantallas y conversación televisiva*, entrada en blog @LeopoldoRoldaP recuperado de <http://www.leopoldoroldanp.es/blog/segunda-pantalla-y-conversacion-televisiva/>
- Instituto Nacional de Estadísticas - INE, (2015), *Estadística de Bibliotecas Año 2014*, Madrid, España: Instituto Nacional de Estadísticas.
- Instituto Nacional de Estadísticas - INE, (2018), *España en cifras 2017*, Madrid, España: Instituto Nacional de Estadísticas.
- Jelloun, T.B., (2002), *El islam explicado a nuestros hijos*, Madrid, España: RBA libros.
- Jelloun, T.B., (2000), *Papa, ¿qué es el racismo?*, Madrid, España: Alfaguara.
- Jocan P., (12 de febrero 2017), *Diccionario básico para entender a los Booktubers*, El Mundo, recuperado de <https://buhomag.elmundo.es/entretenimiento/Booktubers-diccionario-basico/>.
- Kanuri, C., Revi, A., Espey, J., Kuhle, H., (SF), *Cómo implementar los ODS en las ciudades Un manual introductorio para quienes trabajan en el ámbito del desarrollo urbano sostenible*, Red de Soluciones para el Desarrollo Sostenible SDSN.
- Latouche, S, (1993), *El planeta de los naufragos*, Madrid, España: Acento editorial.

- Lionetti, J., (2016), La próxima lectura. Modelos de recomendación de libros en línea. En Millán, J.A., *La lectura en España. Informe 2017*. Madrid, España: federación de gremios de editores de España.
- Lobo Antunes, A., (2002), *En el culo del mundo*, Madrid, España: Siruela.
- Lozano Raya, J., (2009), ¿Qué educación para qué desarrollo? Pistas de reflexión para la sexta generación de Educación para el Desarrollo, (Memoria presentada en vista de la obtención del título de Master Universitario en Educación para el Desarrollo en la Universidad Pablo de Olavide). Publicada bajo licencia Creative Commons Reconocimiento-No comercial-Sin obra derivada).
- Martínez Cañana, E., (6 de mayo 2016), *25 ideas más para sorprender desde la biblioteca pública*, entrada en blog Biblogtecarios, recuperado de <http://www.biblogtecarios.es/eveliomartinez/25-ideas-mas-para-sorprender-desde-la-biblioteca-publica/>.
- Ministerio del Interior, (2017), *Informes sobre incidentes relacionados con los delitos de odio en España 2016*, Madrid, España: Ministerio del Interior, Gobierno de España.
- Ministerio del Interior, (2016), *Informes sobre incidentes relacionados con los delitos de odio en España 2015*, Madrid, España: Ministerio del Interior, Gobierno de España.
- Ministerio del Interior, (2015), *Informes sobre incidentes relacionados con los delitos de odio en España 2014*, Madrid, España: Ministerio del Interior, Gobierno de España.
- MUSOL, (2016-1), *Lectura guías para la Guías para la incorporación de la Educación para el Desarrollo en las Actividades Extraescolares*, València, España: Fundación MUSOL. Disponible en <http://musol.org/es/blog/704-guias-educacion-desarrollo-extremadura.html>.
- MUSOL, (2016-2) *Inglés - guías para la Guías para la incorporación de la Educación para el Desarrollo en las Actividades Extraescolares*, València, España: Fundación MUSOL. Disponible en <http://musol.org/es/blog/704-guias-educacion-desarrollo-extremadura.html>.
- Ngozi Adichie, Ch., (2017), *Medio sol amarillo*. Barcelona, España, Penguin Random House Grupo Editorial.
- Organización de las Naciones Unidas (2015). *Resolución aprobada por la Asamblea General el 25 de septiembre de 2015. Transformar nuestro mundo: la Agenda 2030 para el Desarrollo Sostenible*. ONU, Nueva York.
- Organización de las Naciones Unidas, (1948), *Declaración Universal de los Derechos Humanos*, Paris, Francia: Organización de las Naciones Unidas.

- Peix, S., (2016), *Lectura Fácil: discapacidad y bibliotecas*, entrada en blog Biblogtecarios, recuperado de <http://www.biblogtecarios.es/susanapeix/lectura-facil-discapacidad/>.
- Poniatowska, E., (2007), *El tren pasa primero*, Madrid, España: Punto de lectura.
- Rist, G., (2002), *El desarrollo: historia de una creencia occidental*, Madrid, España: Los Libros de la Catarata.
- Rivas, M., (2015), *Todo es silencio*, Barcelona, España: Penguin Random House Grupo Editorial.
- Rosa, R., (2012), *La mano invisible*, Madrid, España: Seix Barral.
- Ruiz Sanjuan, S., Cunego, A., Hernán Montoya, A., (2015), *Integración de la educación para el desarrollo en la educación para adultos de los municipios españoles*, València, España: Fundación MUSOL.
- Ruiz Sanjuan, S., Cunego, A., Hernán Montoya, A., Filippi, F., (2017), *Integración de la educación para el desarrollo en la educación para adultos de los municipios españoles*, València, España: Fundación MUSOL.
- Sampedro, J. L., (2015), *La sonrisa etrusca*, Madrid, España: Debolsillo.
- Sanchez Hidalgo, E. (2 de mayo 2017), *Leer personas en vez de libros: así funcionan las bibliotecas humanas*, El País, recuperado de https://verne.elpais.com/verne/2017/05/02/articulo/1493748270_878143.html.
- Saviano, R., (), *Gomorra*, Madrid, España: Debate.
- Sepúlveda, L., (2007), *Historia de una gaviota y del gato que le enseñó a volar*, Madrid, España: Tusquets editores.
- Serrano, M., (2015), *Lo que está en mi corazón*, Madrid, España: Alfaguara.
- Servicio Jesuita a migrantes (Informe CIE 2019), Diez años mirando a otro lado.
- SN, (2016), *Guía para la localización de los ODS: implementación y monitoreo subnacional*, Global Taskforce de Gobiernos Locales y Regionales, el PNUD y ONU Habitat.
- SN (2018), *2017 International Tourism Results: the highest in seven years. UNWTO World tourism barometer. Volume 16.*
- Soler, A., (2019), *Somos las nietas de -las brujas que no pudisteis quemar*, Barcelona, España: Bruguera.

- UNESCO, 2005, *Guidelines and Recommendations for Reorienting Teacher Education to Address Sustainability*, París, Francia: UNESCO.
- Valor, Enric, (2015) *Història d'un mig pollastre*, Valencia, España, Edicions del Bullent,
- Villoro, J., *Arrecife*, Madrid, España: Anagrama.
- Volpi, J., (2015), *La paz de los sepulcros*, Madrid, España: Alreves.
- Zepeda Patterson, J., (2015), *Milena o el fémur más bello del mundo*, Madrid, España: Planeta.



